

ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

ปีที่พิมพ์	พ.ศ. 2559
จำนวนพิมพ์	32,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด 79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 0-2561-4567 โทรสาร 0-2579-5101 นายโชคดี ออสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

คำนำ

งานแนะแนวเป็นงานหลักที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนการสอนจึงจะสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ แต่จากสภาพการณ์ที่ปรากฏ พบว่า มีปัจจัยซึ่งไม่เอื้อให้สถานศึกษาดำเนินงานแนะแนวที่เป็นผลต่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง คือครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาการแนะแนว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักและมุ่งมั่นจะส่งเสริมให้ครู บุคลากรทางการศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาการแนะแนวมากขึ้น สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติให้เกิดผลเชิงประจักษ์ ยังประโยชน์ต่อผู้เรียนทั่วทุกถิ่นไทย ครูจะศึกษาได้ด้วยตนเองในเวลาไม่นาน และนำไปปฏิบัติได้จริง โดยได้จัดทำเอกสารชุด “แนะแนวเพื่อเยาวชนไทย” ประกอบด้วยเอกสาร 9 รายการ ดังนี้

- เล่ม 1 การแนะแนวแบบมุ่งอนาคต
- เล่ม 2 มาตรฐานการแนะแนว
- เล่ม 3 หลักการบริการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้น สำหรับครูและผู้บริหารการศึกษา
- เล่ม 4 ระบบการแนะแนวในโรงเรียน
- เล่ม 5 การออกแบบกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการพัฒนาทักษะสำหรับผู้เรียน
- เล่ม 6 บริการแนะแนวและเครื่องมือทางจิตวิทยา
- เล่ม 7 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- เล่ม 8 การให้คำปรึกษา
- เล่ม 9 การจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดนี้จะช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมั่นใจที่จะนำไปปฏิบัติในการพัฒนาเยาวชนได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ที่ทุ่มเททั้งกำลังกาย ใจ เวลา กำลังสติปัญญา ความสามารถ และทุกท่านที่มีส่วนร่วมดำเนินการจัดทำเอกสารจนสำเร็จลุล่วง รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าของต้นฉบับ เอกสาร สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการค้นคว้า และเป็นส่วนเสริมสร้างเนื้อหาสาระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจง	ค
บทนำ	ง
ตอนที่ 1 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนวในโรงเรียน	1
ตอนที่ 2 ผู้บริหาร : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน	15
ตอนที่ 3 ครูแนะแนว : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน	28
ตอนที่ 4 ครูที่ปรึกษา : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน	119
บรรณานุกรม	156
ภาคผนวก	161
1. ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน	162
2. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้รวบรวมและศึกษาข้อมูลนักเรียน	191
คณะผู้จัดทำ	213

คำชี้แจง

เอกสารชุดแนะแนวเพื่อเยาวชนไทยเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านงบประมาณ ปี 2558 โดยศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานกับสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย จัดโครงการพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบงานแนะแนวระดับเขตพื้นที่การศึกษาในรูปแบบกิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้ คือ กิจกรรมที่ 1 จัดทำหลักสูตรและประชุมปฏิบัติการพัฒนาศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานแนะแนวทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 1 คน รวม 225 คน เพื่อให้ศึกษานิเทศก์ได้มีความรู้ ความเข้าใจด้านจิตวิทยาการแนะแนว มีแนวทางในการชี้แนะ (Coaching) ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่ 2 จัดทำเอกสารชุดแนะแนวเพื่อเยาวชนไทย เพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องนำไปศึกษาเพิ่มเติม กระบวนการ หลักการ วิธีการแนะแนว เสริมสร้างความมั่นใจ ประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เป็นผู้คัดสรร จัดทำ เรียบเรียง ทั้ง 9 เล่ม ดังกล่าว

หวังว่าเอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนไทย ให้เป็นพลเมืองและพลโลกที่มีคุณภาพต่อไป

(นายภัสกร พงษ์สิทธิากร)

หัวหน้าศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

แนวความคิดการแนะแนวประเทศไทยมีมาช้านานแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2455 ที่ประชุมผู้บริหารการศึกษาของประเทศไทยกระทรวงธรรมการ โดยมีเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีเป็นประธาน การประชุมครั้งนั้น ได้เน้นถึงหน้าที่สำคัญของโรงเรียน คือ “...การหัดให้นักเรียนเป็นคนดี มีวิชาการทำมาหากิน เมื่อโตขึ้นก็ให้สามารถเลี้ยงตนเองได้” และมุ่งสอนเพื่อให้นักเรียนมีอาชีพมากกว่าการสอนหนังสือ และการเลือกอาชีพนั้น สนับสนุนให้เลือกตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน ถือว่ากระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานแรกที่ริเริ่มนำหลักการแนะแนวมาใช้ เช่น

พ.ศ. 2491 ม.ล.ปิ่น มาลากุล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งสำนักงานเพื่อให้ผู้ปกครองมาติดต่อขอรับคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกแนวทางการศึกษาและอาชีพของเด็ก และจัดพิมพ์ “คู่มือแนะทางการศึกษา”

พ.ศ. 2495 กองการศึกษาประชากร ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองเผยแพร่การศึกษาและอาชีพ และกรมอาชีวศึกษา ได้จัดตั้งกรมส่งเสริมอาชีพขึ้น โดยเน้นการบริการแนะแนวอาชีพ ให้คำปรึกษาการศึกษาต่อและอาชีพ จัดทำแบบทดสอบต่าง ๆ จัดหางานให้ทำทั้งในระหว่างที่เรียนและสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2496 กรมวิชาสามัญศึกษาร่วมกับ UNICEF มีโครงการทดลองโรงเรียนมัธยมแบบประสมที่โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้จัดบริการแนะแนวขึ้นในโรงเรียนเพื่อบริการนักเรียนเกี่ยวกับการเลือกสายการเรียนที่เหมาะสมกับตนตามหลักสูตรมัธยมแบบประสม นับเป็นครั้งแรกที่มีการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

พ.ศ. 2497 คณะกรรมการบัญญัติภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ ได้บัญญัติศัพท์ “การแนะแนว” ตรงกับคำว่า “Guidance” แผนกแนะนำการศึกษาและอาชีพในกองเผยแพร่การศึกษา จึงเปลี่ยนชื่อเป็นแผนกแนะแนวการศึกษาและอาชีพ และเปลี่ยนสังกัดไปอยู่สำนักงานปลัดกระทรวง แผนกนี้ได้จัดพิมพ์เอกสาร “คู่มือแนะทางการศึกษา” เพื่อแนะแนวการศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ ระยะนี้กระทรวงมหาดไทยเริ่มมีบทบาทการแนะแนวขึ้น โดยที่กองแรงงานกรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดตั้งบริการแนะแนวอาชีพขึ้นเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2503 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิชาสามัญศึกษา มีหน้าที่ส่งเสริมการแนะแนวในโรงเรียนมัธยม มีการไหวตัวเกี่ยวกับการแนะแนวมากขึ้น จัดให้มีการอบรมวิชาการแนะแนวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ตามกำลังงบประมาณ และกรมแรงงานได้ดำเนินการแนะแนวอย่างจริงจัง โดยมีการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ

พ.ศ. 2504 คณะครุศาสตร์ ได้เปิดหลักสูตรปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนวขึ้น

พ.ศ. 2505 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้ง “คณะกรรมการแนะแนวการศึกษา และอาชีพ” มีหน้าที่วางนโยบายเกี่ยวกับการทำงานแนะแนวให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับงานแนะแนว

พ.ศ. 2507 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง สาขาการแนะแนวขึ้น และได้ขยายหลักสูตรวิชาการศึกษาแนะแนวถึงระดับปริญญาโทในระยะเวลาต่อมา

พ.ศ. 2512 กองเผยแพร่ ได้จัดสัมมนาครูใหญ่-อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกี่ยวกับเรื่องการแนะแนว

พ.ศ. 2513 คณะกรรมการริเริ่มบริการแนะแนวในโรงเรียนร่วมกับกองเผยแพร่ การศึกษา จัดสัมมนาครูใหญ่และเจ้าหน้าที่บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อขยายการแนะแนว ไปสู่ระดับประถมศึกษา

พ.ศ. 2518 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทะเบียนจัดตั้งสมาคมแนะแนว แห่งประเทศไทยขึ้น

พ.ศ. 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 มีกิจกรรมแนะแนวอย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

พ.ศ. 2544 กระทรวงสาธารณสุข ได้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และได้นำมาขยายผลต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันทุกโรงเรียนนำไปสู่การปฏิบัติถือเป็นภาระหน้าที่

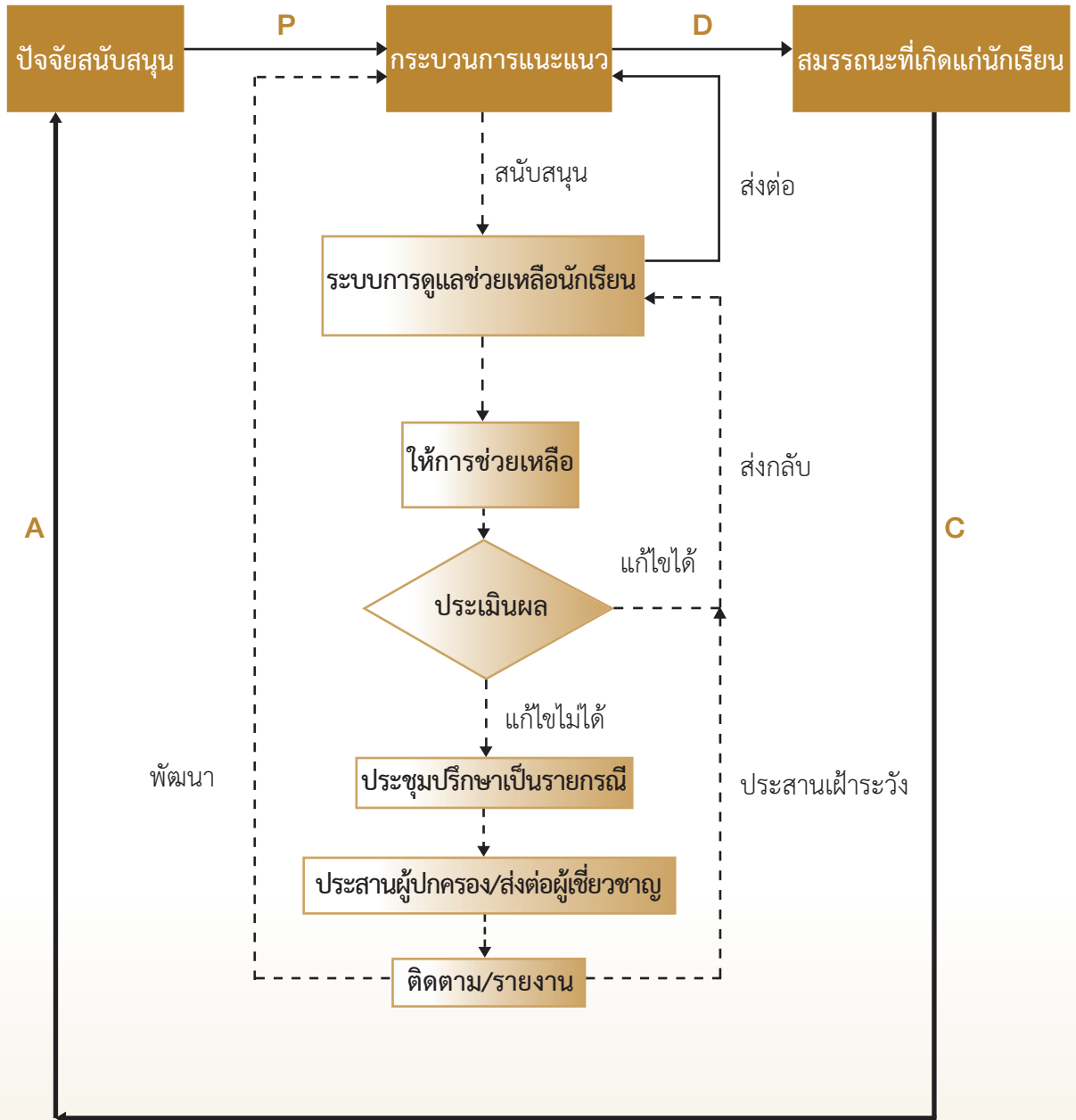
พ.ศ. 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีกิจกรรมแนะแนวตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งยังระบุอีกว่ากิจกรรมแนะแนวที่จัดขึ้นจะต้องครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถวางแผนด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคมปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จะเห็นได้ว่า การแนะแนวในประเทศไทยเริ่มขึ้นจากที่มีผู้นำทางการศึกษามองเห็น ความสำคัญ นำหลักการแนะแนวเข้ามาใช้เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาในขณะที่สังคมไทย ไม่มีปัญหาสลับซับซ้อน และได้มีการพัฒนาการในวงกว้างมากขึ้นตลอดมา แต่ปัจจุบันนี้การขยาย การแนะแนวมีอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย แม้ว่าได้พยายามกำหนดเป็นนโยบาย มีแผนยุทธศาสตร์ การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานการแนะแนวกำหนดโดยสมาคมแนะแนว แห่งประเทศไทย เป็นแนวทางการพัฒนาการแนะแนวในโรงเรียน และมีโครงการสนับสนุนในระดับ

กระทรวงศึกษาธิการช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาไปสู่โรงเรียน แต่ผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลถึงผู้เรียนยังไม่เป็นที่พอใจ ทั้งในระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และผู้ปกครอง เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ วัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามา ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียน อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ซึ่งคาดการณ์ได้ว่าแนวโน้มของความต้อการแนะแนวในอนาคตจะสูงยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการแนะแนวจากที่กล่าวมาข้างต้น ถูกนำมาทบทวนพิจารณาเพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล จึงได้นำแนวคิดเชิงระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมและระบบคุณภาพของวงจรเดมมิ่ง มาเป็นกรอบการคิดระบบการแนะแนวในโรงเรียนที่เชื่อมโยงกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำเสนอเป็นแนวปฏิบัติการแนะแนวในโรงเรียนอย่างเป็นระบบที่สามารถตรวจสอบได้ทั้งด้านปัจจัยกระบวนการ และสมรรถนะด้านทักษะชีวิตที่เกิดแก่ผู้เรียน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

--- คือ การสนับสนุนหรือประสานความร่วมมือ

— คือ งานรับผิดชอบ

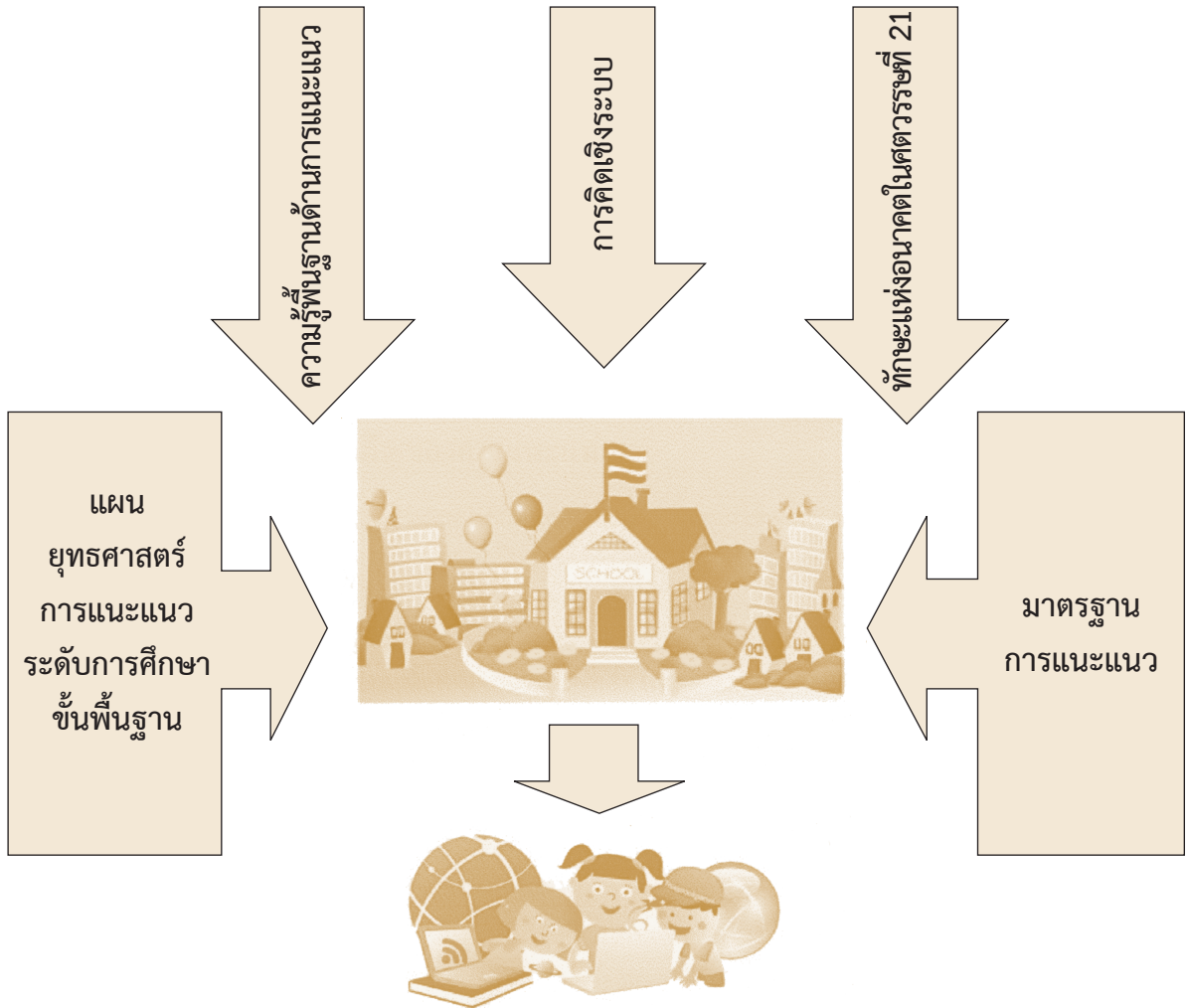
จากแผนภาพแสดงให้เห็นว่า ระบบการแนะแนวในโรงเรียน มีส่วนประกอบย่อย ๆ ประกอบด้วยปัจจัย กระบวนการ และสมรรถนะด้านทักษะชีวิตที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมแนะแนว การดูแลนักเรียนที่เชื่อมสัมพันธ์กัน อย่างแยกไม่ออกทั้งหมดรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยแต่ละส่วนที่ประกอบเป็นระบบมีบทบาทหน้าที่ ของตัวเอง แต่ก็มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสมทำหน้าที่อย่างสัมพันธ์กัน ทำงานเสริมประสานกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 1

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนว ในโรงเรียน

ระบบการแนะแนวในโรงเรียน เป็นการบริหารงานที่นำแนวคิดเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ โดยเน้นที่องค์ประกอบหลัก คือ ด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) ที่มีการประสานการทำงานร่วมกับระบบงานต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นต้น และนำระบบคุณภาพวงจรเดมมิง (Deming Cycle) มาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน ดังแผนภาพต่อไปนี้

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน

จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	จุดเน้นทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน	การประกันคุณภาพภายในด้านผู้เรียน	การประกันคุณภาพภายนอก รอบที่ (2559-2563) ด้านผู้เรียน
-------------------------------	--	----------------------------------	---

1. ความรู้พื้นฐานด้านการแนะแนว

1.1 ความหมายของการแนะแนว

การแนะแนว เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่มีเป้าหมายให้บุคคลรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด มีเหตุผล รู้จักป้องกันปัญหา สามารถวางแผน และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.2 ปรัชญาของการแนะแนว

ปรัชญาของการแนะแนว ซึ่งเน้นความเชื่ออย่างมีเหตุผล สำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติ ต่อนักเรียน มีดังต่อไปนี้

- 1.2.1 มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีศักยภาพ
- 1.2.2 มนุษย์มีความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 1.2.3 มนุษย์มีศักดิ์ศรีและต้องการการยอมรับ
- 1.2.4 มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้
- 1.2.5 พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมมีสาเหตุ

1.3 ความสำคัญของการแนะแนว

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มุ่งสนับสนุนให้เครือข่ายทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ ในการดูแลสถานะความเป็นอยู่ของเด็กทุกคนในสังคม ให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี และมุ่งเน้นให้ปฏิบัติต่อเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก เป็นสำคัญ และกระทรวงศึกษาธิการได้ตรากฎกระทรวงฯ ว่าด้วย กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ในการจัดการระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 ข้อ 2 บัญญัติว่า “ให้โรงเรียนและสถานศึกษา จัดให้มีระบบงานและ กิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครองตามระบบ ของโรงเรียนหรือสถานศึกษา” ข้อ 3 บัญญัติว่า “ให้โรงเรียนและสถานศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) พัฒนาระบบงานแนะแนวที่จะช่วยดูแลนักเรียนและนักศึกษาเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริม ให้ครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว รู้จักและเข้าใจนักเรียน สามารถค้นพบและจัดการเรียนรู้ ที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและให้คำปรึกษาด้านการดำรงชีวิต การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การศึกษาต่อและการมีงานทำ ทั้งนี้ ให้มีระบบข้อมูลตั้งแต่แรกเข้า เพื่อติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง จนจบการศึกษา” (ราชกิจจานุเบกษา, 2549)

จากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงฯ ว่าด้วย กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ในการจัดการระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 หมายถึง ให้โรงเรียนพัฒนาระบบ การแนะแนว ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนวเบื้องต้น มีระบบข้อมูลของนักเรียน เป็นรายบุคคล เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง

1.4 เป้าหมายของการแนะแนว

การแนะแนว มีเป้าหมายดังนี้

1.4.1 การส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถตัดสินใจ วางแผนชีวิตด้านการศึกษาด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมได้ รวมทั้งการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม

1.4.2 การป้องกัน เพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันปัญหา เลือกริธีการปฏิบัติได้เหมาะสม รู้จักยับยั้งชั่งใจ โดยเน้นการป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น

1.4.3 การแก้ไขปัญหา เพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียน รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียน

1.5 ขอบข่ายของการแนะแนว

ขอบข่ายของการแนะแนว มี 3 ด้าน ดังนี้

1.5.1 ด้านการศึกษา

1.5.2 ด้านอาชีพ

1.5.3 ด้านส่วนตัวและสังคม

1.6 ภารกิจของการแนะแนว

ภารกิจของการแนะแนว ประกอบด้วย

1.6.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนด้านการศึกษา ด้านอาชีพ รวมทั้งด้านส่วนตัวและสังคม
- 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.6.2 การจัดบริการแนะแนว ได้แก่

- 1) บริการสำรวจข้อมูลเป็นรายบุคคล
- 2) บริการสนเทศ
- 3) บริการให้คำปรึกษา
- 4) บริการจัดวางตัวบุคคล
- 5) บริการติดตามและประเมินผล

1.6.3 การจัดกิจกรรมและโครงการที่สนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการแนะแนว และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills)

ทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21

สร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่

สร้างทางเลือกคุณภาพ

สร้างระบบข้อมูล

สร้างการมีส่วนร่วม

- **ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม**
 - การคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - การแก้ไขปัญหา
 - การสื่อสารและร่วมงานกับผู้อื่น

● **ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี**

- ความรู้ด้านสารสนเทศ
- ความรู้ด้านสื่อ
- ความรู้ด้านเทคโนโลยี

● **ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ**

- การปรับตัว
- ทักษะสังคม
- การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

● **สาระวิชาหลัก**

- Reading (การอ่าน)
- Writing (การเขียน)
- Rithmatic (การคำนวณ)

● **ความรู้เชิงบูรณาการ**

- โลก การเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ การเป็นผู้ประกอบการ สิทธิพลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

● **คุณลักษณะด้านการทำงาน** การปรับตัว ความเป็นผู้นำ

● **คุณลักษณะด้านการเรียนรู้** การเรียนรู้ตนเอง การตรวจสอบ การเรียนรู้ของตนเอง

● **คุณลักษณะด้านศีลธรรม** ความเคารพผู้อื่น ความซื่อสัตย์ สำนึกพลเมือง

วิจารณ์ พานิช (2555 : 16-21) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่า สาระวิชามีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (Content หรือ Subject Matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าของนักเรียนเอง โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหา วิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้

2.1 ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสื่อสารและการร่วมงานกับผู้อื่น

2.2 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้ด้านสื่อ และความรู้ด้านเทคโนโลยี

2.3 ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) ความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

3. แผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

การนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนว ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาศักยภาพผู้เรียน

แนวทางการดำเนินงาน

1.1.1 จัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการ/กิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา และบริบทของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.1.2 ดำเนินการใช้หลักการและกระบวนการแนะแนวในการรู้จักและดูแลผู้เรียน

- กำหนดขอบเขตภาระงานในการรู้จักและดูแลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

- สร้างความเข้าใจในการใช้หลักการและกระบวนการแนะแนว เพื่อการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

- นำหลักการและกระบวนการแนะแนวไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล

1.1.3 จัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง

1.1.4 จัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

- กำหนดจุดประสงค์ชั้นปีดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

- จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวตามจุดประสงค์ชั้นปี ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแผน ติดตามและประเมินผลคุณภาพผู้เรียนตามวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนว

- 1.1.5 บูรณาการทักษะชีวิตและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ศึกษาทำความเข้าใจ และนำตัวชี้วัดของทักษะชีวิตตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นองค์ประกอบในการจัดบริการและจัดกิจกรรมแนะแนว
 - ประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดบริการและกิจกรรมแนะแนว

1.1.6 ติดตามคุณภาพผู้เรียนจากการจัดบริการและกิจกรรมแนะแนว

กลยุทธ์ที่ 1.2 เร่งรัดพัฒนาครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว

แนวทางการดำเนินงาน

- 1.2.1 สนับสนุนให้ครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว เข้ารับการ พัฒนา เช่น การอบรม ศึกษาต่อ ฯลฯ เพื่อให้มีคุณวุฒิทางการแนะแนว
- 1.2.2 สนับสนุนให้ครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรม ศึกษาต่อ ศึกษาดูงานในประเทศและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 1.3 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนให้มีบทบาทในกระบวนการแนะแนว

แนวทางการดำเนินงาน

- 1.3.1 พัฒนาครูทุกคนให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการแนะแนว
- 1.3.2 กำหนดภาระงานให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน มีบทบาทในกระบวนการแนะแนวในสถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนว

กลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาการบริหารจัดการการแนะแนวทุกระดับ

แนวทางการดำเนินงาน

- 2.1.1 จัดให้มีงานแนะแนวในสถานศึกษา
- 2.1.2 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบสารสนเทศทางการแนะแนว
- 2.1.3 จัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ ทันสมัย และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์
- 2.1.4 กำหนดให้มีอัตรากำลังครูแนะแนวและ/หรือแต่งตั้งครูที่มีคุณวุฒิทางการแนะแนวหรือจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว หรือครูที่มีคุณลักษณะเหมาะสม และผ่านการอบรมด้านการแนะแนว ให้ดำรงตำแหน่งครูแนะแนวอย่างน้อยโรงเรียนละ 1 คน

2.1.5 ศึกษา วิจัยเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่
ตลอดจนนำผลงานวิจัยไปใช้พัฒนางานแนะแนวและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.1.6 ให้ภาคีเครือข่ายการแนะแนวมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
การแนะแนว

2.1.7 บริหารจัดการการแนะแนวให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน
การแนะแนว

กลยุทธ์ที่ 2.2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการการแนะแนวในสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงาน

2.2.1 จัดโครงสร้างระบบบริหารจัดการการแนะแนวที่เหมาะสม
กับบริบทของสถานศึกษา

2.2.2 กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
ตามโครงสร้างแนะแนว

2.2.3 จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานแนะแนวให้แก่ครูทุกคน

2.2.4 พัฒนา จัดหา และรวบรวมสื่อ เครื่องมือที่มีคุณภาพและทันสมัย
เพื่อใช้ในการจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ และการจัดกิจกรรมแนะแนว

2.2.5 รวบรวมข้อมูลสารสนเทศทางการแนะแนวให้มีคุณภาพ
และเป็นปัจจุบัน

2.2.6 จัดให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อ เครื่องมือ และระบบสารสนเทศ
ทางการแนะแนวอย่างทั่วถึง

2.2.7 กำกับ ติดตาม นิเทศ การดำเนินการแนะแนวตามแผนปฏิบัติการ
การแนะแนวของสถานศึกษา

2.2.8 ประเมินตนเองตามมาตรฐานการแนะแนว

2.2.9 นำผลการประเมินมาพัฒนางานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

กลยุทธ์ที่ 3 ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวอย่างเข้มแข็ง

แนวทางการดำเนินงาน

3.1 ประชาสัมพันธ์ผลการจัดบริการแนะแนวทางการศึกษา
ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมของสถานศึกษาด้วยรูปแบบหลากหลาย ให้แก่ภาคีเครือข่าย
ที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญ

3.2 ประสานความร่วมมือสร้างภาคีเครือข่ายการแนะแนว ทั้งภายใน
และภายนอกสถานศึกษา และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน

3.3 ทำความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ
แนะแนวในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียน

3.4 จัดให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมการดำเนินงานแนะแนวในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียนตามความเหมาะสม

3.5 ประกาศ เชิดชูเกียรติภาคีเครือข่ายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการแนะแนว

3.6 สร้างแรงจูงใจ โดยการให้ความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมภาคี เครือข่ายของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

3.7 จัดตั้งกลุ่ม ชมรม องค์กรภาคีเครือข่ายการแนะแนว

3.8 ให้โอกาสกลุ่ม ชมรม องค์กรภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมพัฒนา การแนะแนว

4. มาตรฐานการแนะแนว

มาตรฐานการแนะแนวที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เป็นแนวทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาคุณภาพการแนะแนวและงานแนะแนว ประกอบด้วย 3 ด้าน มี 6 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 คุณภาพผู้เรียน

2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเอง และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าผู้อื่น และปฏิบัติตนต่อผู้อื่น อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และ ด้านส่วนตัวและสังคม

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวางแผน ด้านการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวางแผน ด้านอาชีพ

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวางแผน ด้านส่วนตัวและสังคม

ด้านที่ 2 คุณภาพการดำเนินงานแนะแนว

3 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 3 ครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว ดำเนินงานแนะแนวตามหลักการปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมาย และจรรยาบรรณทางการแนะแนว

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานแนะแนวตามหลักการปรัชญา ขอบข่าย เป้าหมายการแนะแนว

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 ปฏิบัติตามจรรยาบรรณการแนะแนว

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษาจัดบริการแนะแนวและส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 จัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนว อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษาจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 จัดกิจกรรมแนะแนวสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และครอบคลุม ขอบข่ายการแนะแนว

ด้านที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการการแนะแนว

1 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีคุณภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ผู้บริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว

ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 บริหารจัดการงานแนะแนวอย่างเป็นระบบ

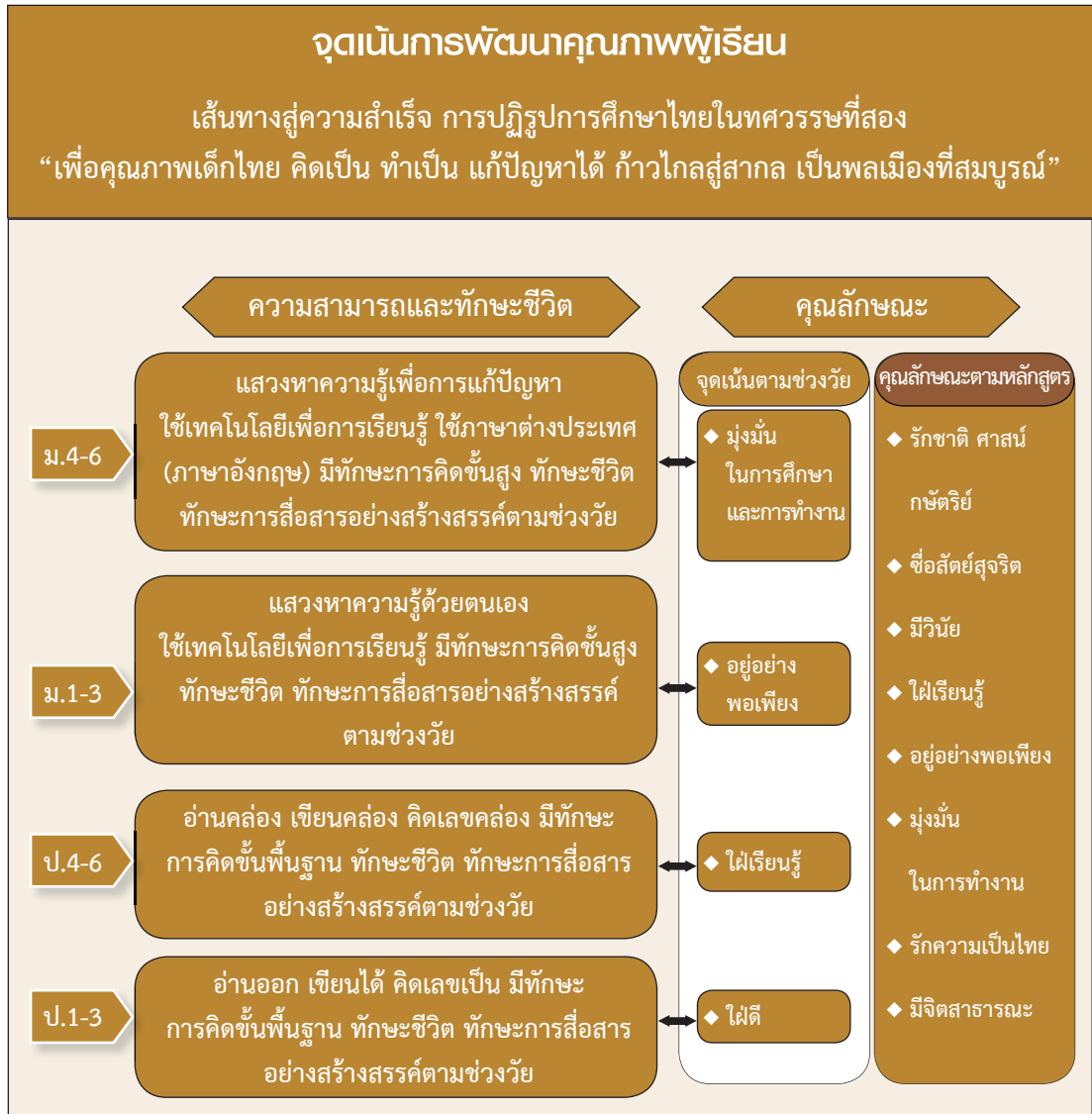
ตัวบ่งชี้ที่ 6.3 จัดให้มีครูแนะแนว/ครูที่ทำหน้าที่แนะแนว

ตัวบ่งชี้ที่ 6.4 มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในงานแนะแนว

5. กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา : จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เน้นการปฏิรูประบบ การศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข ฯลฯ ทำนองเดียวกัน ระบบการแนะแนวก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา และพัฒนาความเป็นมนุษย์ของนักเรียนตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กำหนดจุดเน้นสู่การพัฒนา คุณภาพผู้เรียน เพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ด้านความ สามารถ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน ดังแผนภาพ

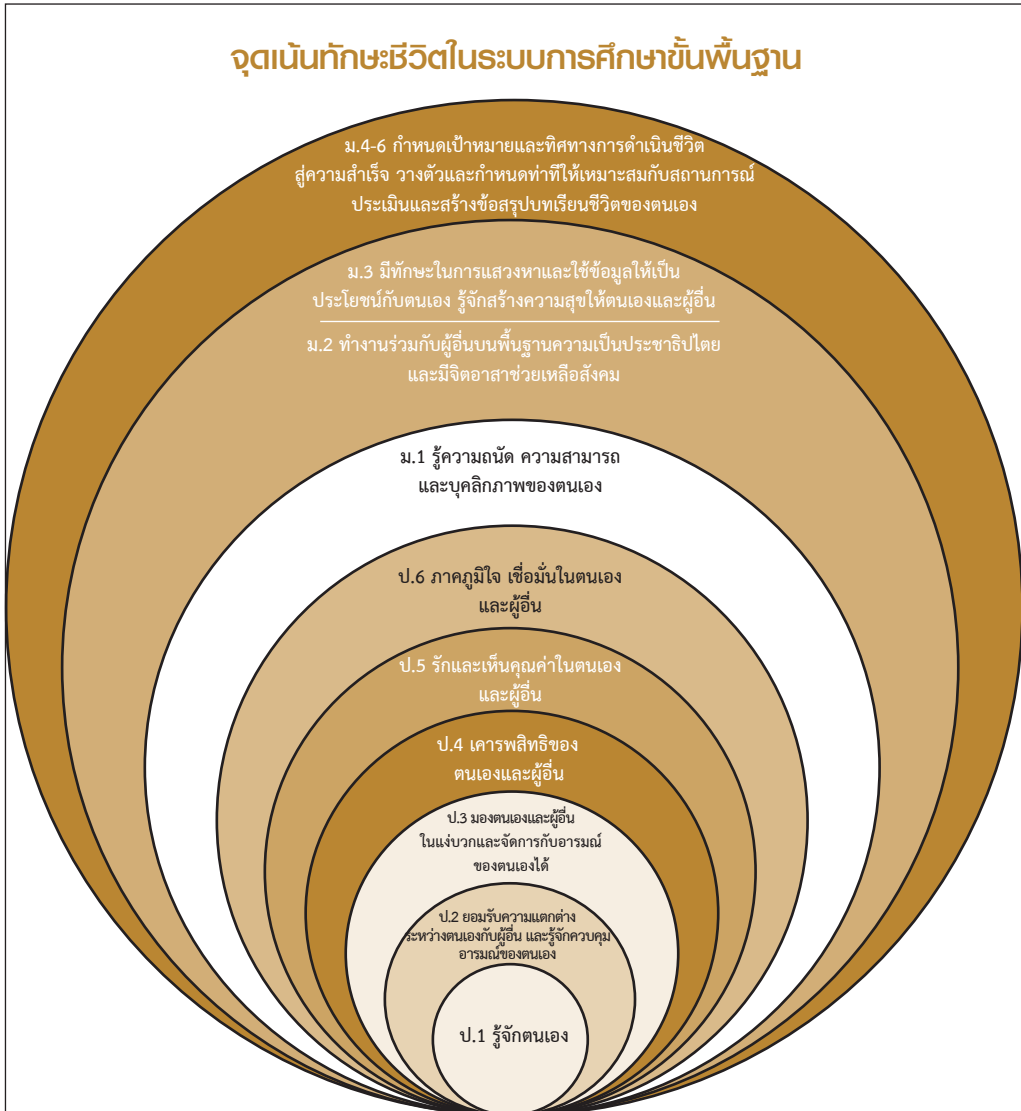

แผนภาพ แสดงจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากแผนภาพ จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว คือ ความสามารถและทักษะชีวิต ซึ่งจะต้องสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่ผู้เรียน มี 4 องค์ประกอบได้แก่

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดความสามารถและทักษะชีวิตของผู้เรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามแผนภาพต่อไป

แผนภาพ แสดงจุดเน้นทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากจุดเน้นความสามารถและทักษะชีวิตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้นนำไปสู่การกำหนดคุณภาพผู้เรียน โดยให้ครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม โดยให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

6. การประกันคุณภาพการศึกษา : คุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ (2559-2563) ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2554 มีตัวบ่งชี้ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนที่งานแนะแนวการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

- ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
- ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ คัดตัดสัจใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุสมผล

- ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหา ด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
- ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสัจใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต

- ตัวบ่งชี้ที่ 6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- ตัวบ่งชี้ที่ 6.4 มีความรู้สึที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

6.2 การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (2559-2563)

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีตัวบ่งชี้ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนที่งานแนะแนวควรมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

- ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ รวมทั้งรู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย
- ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ผู้เรียนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน และมีจิตสาธารณะ
- ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิด
- ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคม
- ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามกิจกรรมการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (2559-2563) ของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำไปเชื่อมโยงกับการกำหนดคุณภาพผู้เรียนในการจัดกิจกรรมแนะแนว

ระบบการแนะแนวในโรงเรียน จะประสบความสำเร็จเกิดคุณค่าแก่ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้พื้นฐานด้านการแนะแนว ทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21 แผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการแนะแนว จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จุดเน้นทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอกรอบสี่ (2559-2563) จากที่กล่าวมาเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการนำไปบูรณาการปรับใช้ในการบริหารจัดการกระบวนการแนะแนวในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ตอนที่ 2 ผู้บริหาร : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

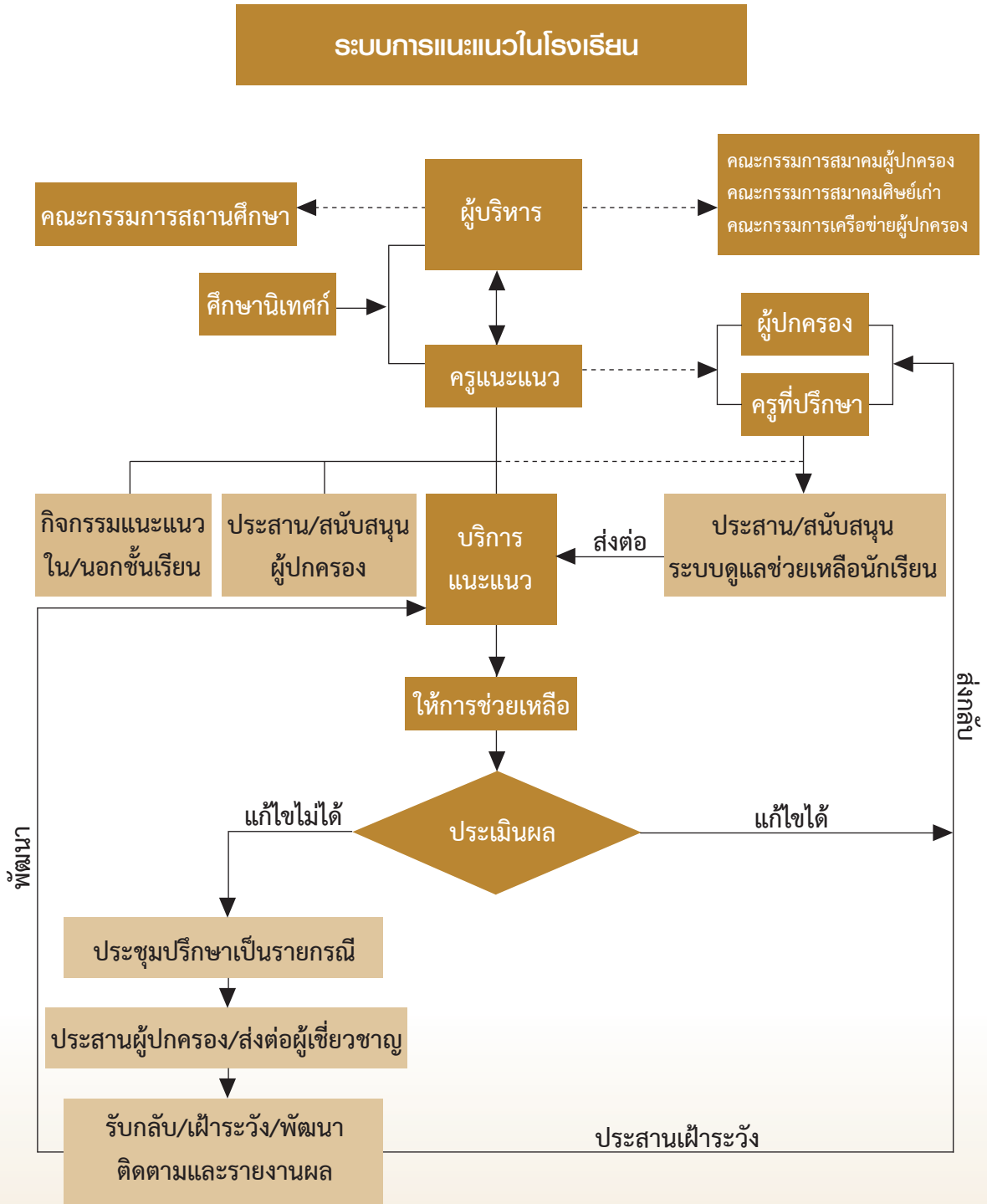
ระบบการแนะแนวในโรงเรียน จะขับเคลื่อนไปได้และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้วยกิจกรรมแนะแนวและบริการแนะแนว บุคคลที่สำคัญ คือ ผู้บริหาร เพราะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและสนับสนุนงานแนะแนว ซึ่งควรพิจารณาในด้านต่อไปนี้

ด้านปัจจัย คือ การสนับสนุนให้มีโครงสร้างการบริหารงานแนะแนว กำหนดบทบาทหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง จัดสรรงบประมาณ ส่งเสริมให้มีหลักสูตรการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน โปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน โปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะแนวนอกชั้นเรียน และโครงการ/กิจกรรมแนะแนว ฯลฯ

ด้านกระบวนการ คือ การดำเนินงานแนะแนวที่ยึดหลักระบบคุณภาพวงจรมิง (Deming Cycle) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์และแผนพัฒนา จัดระบบบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการแนะแนว ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวทั้งใน/นอกชั้นเรียน จัดโครงการ/กิจกรรมแนะแนว และสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล รายงานผลงานแนะแนว และนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ สมรรถนะด้านทักษะชีวิตที่นำวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และองค์ประกอบของทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสอดคล้องกันมาบูรณาการเป็นเป้าหมายให้เกิดแก่ผู้เรียนและสถานศึกษา สามารถพิจารณาตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพผู้เรียนในการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมากำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านกิจกรรมแนะแนวและบริการแนะแนว เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ทั้งนี้ การบริหารจัดการ ควรดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสมาคมผู้ปกครอง คณะกรรมการสมาคมศิษย์เก่า และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของรัฐและเอกชน ฯลฯ ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ดังแผนภาพต่อไปนี้

----- คือ การสนับสนุนหรือประสานความร่วมมือ
 _____ คือ งานรับผิดชอบ

แผนภาพ แสดงระบบการแนะแนวในโรงเรียน

แนวทางการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน

เพื่อให้การบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน มีแนวทางในการดำเนินงาน จึงได้กำหนดกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยและกระบวนการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์และแผนพัฒนาระบบการแนะแนวในโรงเรียน

1.1 ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ นโยบาย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลพื้นฐานของ นักเรียน บริบทของโรงเรียน นำมากำหนดเป็นเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของระบบการแนะแนว ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.2 จัดทำมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากระบบการแนะแนวในโรงเรียน

1.3 จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานตามระบบการแนะแนว โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 จัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ของระบบการแนะแนวในโรงเรียน

2. การจัดระบบบริหารและระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อระบบการแนะแนวในโรงเรียน

2.1 จัดทำโครงสร้างการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวที่มีความคล่องตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม บริหารงานเชิงกลยุทธ์ ใช้หลักการมีส่วนร่วม มีการตรวจสอบ

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานแนะแนวและกำหนดบทบาทหน้าที่ ซึ่งอาจจัดทำเป็นคณะเดียวหรือหลายคณะขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน ในที่นี้นำเสนอตัวอย่างเป็น 2 คณะ ซึ่งโรงเรียนสามารถปรับเป็นคณะเดียวกันหรือแบ่งมากกว่านั้นให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นประธานกรรมการ รองผู้อำนวยการทุกฝ่าย หัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ผู้แทนชุมชน และหัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่

- ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการแนะแนวตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

- บูรณาการภารกิจการแนะแนวในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

- ประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้มแข็ง สร้างขวัญกำลังใจ และพัฒนาบุคลากร

- นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการที่ผู้บริหารมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ครูแนะแนวทุกคน ครูอื่น ๆ ตามที่โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม เป็นกรรมการ โดยมีหัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ มีคนอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาทหน้าที่

- จัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- จัดอบรม ทำเครื่องมือ สื่ออุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อการดำเนินงานแนะแนว และสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้แก่ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- จัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งรับนักเรียนจากการส่งต่อไปในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ร่วมมือกับนักจิตวิทยาโรงเรียน ในการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา

ปัญหานักเรียน

- จัดกิจกรรม/โครงการที่สนับสนุนการแนะแนวในโรงเรียน
- ประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนางาน
- สรุปรายงานผลการดำเนินงาน

จากบทบาทหน้าที่ของแต่ละคณะข้างต้น อาจแจกแจงรายละเอียดเพิ่มเติมตามตารางต่อไปนี้

ตาราง แสดงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนวในโรงเรียน

บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	บทบาทหน้าที่
<p>1. ผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจากการเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทาง และสนับสนุนการทำงานแนะแนว</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) กำหนดระบบงานและจัดโครงสร้างการบริหารงานแนะแนวของสถานศึกษาให้ชัดเจน 2) สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนานักเรียน 3) ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติม 4) คัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ 5) ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวอย่างเป็นระบบ 6) มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ต่าง ๆ 7) ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย

บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	บทบาทหน้าที่
<p>2. ครูแนะแนว เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานแนะแนว เพื่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามเป้าหมายของกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) เป็นคณะทำงานแนะแนว มีหน้าที่จัดกิจกรรมแนะแนว จัดบริการแนะแนว ดำเนินงานกิจกรรม/โครงการที่สนับสนุนให้งานแนะแนวบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการอย่างทั่วถึง รวมทั้งติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการแนะแนวต่อคณะกรรมการแนะแนว 2) เป็นที่ปรึกษา (Supervisor) แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ในการให้ความรู้ เทคนิคกระบวนการแนะแนวตามหลักจิตวิทยา และการแนะแนว 3) สนับสนุนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของนักเรียนให้สามารถใช้กระบวนการแนะแนวในการพัฒนานักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และจริงจัง เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการรู้จักและเข้าใจนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ระเบียบสะสม การใช้แบบทดสอบ การสังเกต เทคนิคการสัมภาษณ์ เทคนิคการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น รวมทั้งการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ลักษณะปัญหาของนักเรียนแต่ละวัย - เสนอแนะแนวทางจัดกิจกรรมโฮมรูม และบริการแนะแนว ให้แก่ครูที่ปรึกษา เป็นต้น 4) เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มาขอรับบริการทั่วไป 5) สนับสนุนส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยประสานความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และรับนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครูที่ปรึกษา 6) เป็นผู้ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน
<p>3. ครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียน และเป็นบุคคลสำคัญในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนานักเรียน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) รวบรวมข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลเป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน 2) คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มพิเศษ และประสานข้อมูลกับครูแนะแนว 3) ดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้คำปรึกษาเบื้องต้น 4) ส่งเสริมสนับสนุน จัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อพัฒนานักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การแนะแนว 5) ติดตามผลการส่งเสริมพัฒนา และดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 6) ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน

บุคคลที่เกี่ยวข้อง	บทบาทหน้าที่
	7) มีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานแนะแนวของโรงเรียน
4. ครูผู้สอน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา นักเรียนให้บรรลุตามจุดหมายของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1) ให้คำปรึกษาเบื้องต้นในรายวิชาที่สอน ในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม 2) ใช้ข้อมูลเพื่อการรู้จักและเข้าใจนักเรียนมาใช้ในการออกแบบการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ และการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ 3) หมั่นสังเกตและเอาใจใส่นักเรียน และประสานความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว 4) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของโรงเรียนในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว
5. นักเรียน นักเรียนเป็นผู้รับการแนะแนวและ สามารถเป็นผู้ให้บริการแนะแนว ที่มีความเข้าใจความต้องการของเพื่อน นักเรียนวัยเดียวกันได้เป็นอย่างดี	1) มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนางานแนะแนวของโรงเรียน 2) ร่วมทำงานกับครูแนะแนวตามศักยภาพ เช่น การเป็นเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor) การจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นต้น
6. ผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะใกล้ชิดกับนักเรียน มากที่สุด มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ทางด้านร่างกาย จิตใจ และความสามารถ ในการเรียนรู้ของนักเรียน	1) ยอมรับศักยภาพของนักเรียน ให้โอกาสสำรวจตนเองเพื่อตัดสินใจเลือกศึกษาและเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง 2) มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมแนะแนว 3) เป็นที่ปรึกษาการดำเนินชีวิตและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียน
7. ชุมชน ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตามแนวทาง ที่เหมาะสม	1) ร่วมมือกับครูแนะแนวในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์แก่นักเรียน 2) สอดส่องดูแลด้านพฤติกรรม ความปลอดภัยของนักเรียน 3) เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกทักษะด้านการศึกษาและอาชีพ 4) ติดตามผลการดำเนินงาน สะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน
8. สหวิชาชีพ สหวิชาชีพเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ และช่วยเหลือ แก้ปัญหานักเรียนอย่าง มืออาชีพ	1) ให้ความรู้และประสบการณ์ของแต่ละวิชาชีพ 2) ช่วยเหลือผู้เรียนตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพ 3) เป็นที่ปรึกษาให้แก่ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

2.3 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการแนะแนว เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้อง ครบคลุม และเป็นปัจจุบัน โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ ประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้ในการวางแผน ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในงานแนะแนว โดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.3.1 ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน บุคลากร และนักเรียนโดยรวม เช่น สภาพเศรษฐกิจของชุมชน สภาพแวดล้อมโรงเรียน ความต้องการผู้ปกครองและชุมชน ฯลฯ

2.3.2 ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ได้แก่

1) ข้อมูลสารสนเทศด้านครอบครัว เช่น สถานภาพของบิดามารดา เศรษฐกิจ อาชีพ เป็นต้น

2) ข้อมูลสารสนเทศด้านส่วนตัวของนักเรียน เช่น ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ พฤติกรรมการแสดงออก สุขภาพ ผลการเยี่ยมบ้าน ผลการสำรวจคุณลักษณะต่าง ๆ การรับบริการต่าง ๆ จากโรงเรียน รายงานผลความก้าวหน้าของนักเรียน เป็นต้น

3) ข้อมูลสารสนเทศด้านการเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาที่เรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งผลงาน รางวัล เป็นต้น

2.3.3 ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการรายงาน เป็นการรายงานภาพรวมของนักเรียนด้านต่าง ๆ เช่น ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความก้าวหน้าของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ผลการเยี่ยมบ้าน สภาพแวดล้อมโรงเรียน ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ฯลฯ เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ผู้บริหารนำไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.4 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของเครื่องมือการแนะแนว สื่อนวัตกรรม การแนะแนว และภาคีเครือข่ายการแนะแนว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อนวัตกรรม และภาคีเครือข่ายการแนะแนวจะช่วยให้การจัดกิจกรรมแนะแนว การบริการแนะแนว และการจัดกิจกรรม/โครงการพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

ในการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 สร้างความรู้ ความตระหนักให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและภาคีเครือข่าย เช่น ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 จัดกิจกรรมแนะแนวในและนอกชั้นเรียน

3.3 จัดบริการแนะแนว

3.4 ดำเนินงานแนะแนวให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกับบุคลากรและงานต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น

3.4.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนว ได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ฯลฯ เป็นการประสานความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนงานแนะแนวให้บรรลุเป้าหมาย

3.4.2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การรับนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ จากครูที่ปรึกษา การสนับสนุนการจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครองระดับชั้นเรียน และกิจกรรมเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor)

3.4.3 นักจิตวิทยาโรงเรียน ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3.4.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนใช้ผลการสำรวจตนเองด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ไปพิจารณาการเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

3.4.5 การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้ครู มีข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียน เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนด้วยการศึกษา วิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล ออกแบบและจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ ธรรมชาติ รูปแบบการเรียนรู้และศักยภาพของนักเรียน รวมทั้งคำนึงถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ฯลฯ ของนักเรียน

3.5 จัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของการแนะแนว

4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

4.1 แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

4.2 วางแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

4.3 นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน รวมทั้งให้ขวัญและกำลังใจ

4.4 ประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียนตามตัวชี้วัดความสำเร็จ และประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนวในโรงเรียน

4.5 ประเมินผลความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน

5. การรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

5.1 จัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน ให้เห็นถึงผลของการบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารระบบการแนะแนว ในโรงเรียน รวมทั้งความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนวในโรงเรียน

5.2 จัดทำสารสนเทศที่แสดงถึงผลการบริหารจัดการในภาพรวมของระบบการแนะแนวในโรงเรียนที่ส่งต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและโรงเรียน

5.3 จัดทำวารสาร/จุลสาร หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานระบบการแนะแนวในโรงเรียนไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

6. การพัฒนาระบบการแนะแนวในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

กลไกที่จะทำให้ระบบการแนะแนวในโรงเรียน มีความต่อเนื่องและยั่งยืน เกิดผลต่อคุณภาพของนักเรียน และเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพของการศึกษา ได้แก่

6.1 การจัดให้มีการจัดการความรู้ (KM) และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงการดำเนินงานระบบการแนะแนวในโรงเรียนของบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

6.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพระบบการแนะแนวของโรงเรียน

6.3 การดำเนินงานแนะแนวด้วยระบบคุณภาพ (PDCA)

6.4 การนิเทศการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

6.5 การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาทางวิชาการด้านการแนะแนว จิตวิทยา สุขภาพจิต ฯลฯ

ตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน

จากแนวคิดการบริหารงานแนะแนวด้วยวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) ที่มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานแนะแนวที่สามารถนำยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการแนะแนวมาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน ดังรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์และแผนพัฒนาระบบการแนะแนวในโรงเรียน

การพิจารณา

1.1 มีการกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์การแนะแนวให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม

1.2 มีมาตรฐานคุณภาพของนักเรียนที่ผ่านระบบการแนะแนวในโรงเรียน

1.3 มีมาตรฐานการปฏิบัติของบริการแนะแนวที่สอดคล้องกับระบบการแนะแนวในโรงเรียน

1.4 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมแนะแนวที่ส่งเสริมสนับสนุนการแนะแนวให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับกลยุทธ์

2. การจั้ระบบบริหารและระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อระบบการแนะแนวในโรงเรียน

การพิจารณา

- 2.1 มีโครงสร้างการบริหารแนะแนว
- 2.2 มีคณะกรรมการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบงานแนะแนว
- 2.3 มีข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน
- 2.4 มีข้อมูลสารสนเทศของเครื่องมือการแนะแนว
- 2.5 มีข้อมูลสารสนเทศของสื่อวัตกรรมการแนะแนว
- 2.6 มีข้อมูลสารสนเทศของภาคีเครือข่ายการแนะแนว

3. การดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

การพิจารณา

- 3.1 มีการสร้างความรู้ ความตระหนักให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 มีการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.3 มีการจัดบริการแนะแนวตามมาตรฐานการปฏิบัติ
- 3.4 มีการดำเนินงานแนะแนวที่มีการประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร
ครูที่ปรึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
- 3.5 มีการดำเนินงานแนะแนวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน
- 3.6 มีการดำเนินงานแนะแนวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับงานนักจิตวิทยา
โรงเรียน
- 3.7 มีการดำเนินงานแนะแนวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.8 มีการดำเนินงานแนะแนวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอน
- 3.9 มีการจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายการแนะแนว

4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

การพิจารณา

- 4.1 มีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามระบบ
การแนะแนวในโรงเรียน
- 4.2 มีแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการ
แนะแนวในโรงเรียน
- 4.3 มีการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน
รวมทั้งให้ขวัญกำลังใจ และสะท้อนผลการนิเทศ
- 4.4 มีการประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน
ตามตัวชี้วัดความสำเร็จ และประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนว
ในโรงเรียน

5. การรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการแนะแนวในโรงเรียน

การพิจารณา

- 5.1 มีรายงานผลการดำเนินงานแนะแนวภายในโรงเรียนและสาธารณชน
- 5.2 มีรายงานความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องกับระบบการแนะแนวในโรงเรียน
- 5.3 มีรายงานที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารระบบการแนะแนวในโรงเรียน
- 5.4 มีสารสนเทศที่แสดงถึงผลการบริหารจัดการในภาพรวมของระบบการแนะแนวในโรงเรียน
- 5.5 มีวารสาร/จุลสาร หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานระบบการแนะแนวในโรงเรียนไปสู่ผู้เกี่ยวข้อง

6. การพัฒนาระบบการแนะแนวในโรงเรียนให้เกิดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การพิจารณา

- 6.1 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงการดำเนินงานระบบการแนะแนวในโรงเรียนของบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
- 6.2 มีการดำเนินงานแนะแนวแบบมีส่วนร่วม เช่น การวางแผนพัฒนาคุณภาพระบบการแนะแนวของโรงเรียน
- 6.3 มีการดำเนินงานแนะแนวด้วยระบบคุณภาพ (PDCA)
- 6.4 มีการนิเทศการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 6.5 มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาทางวิชาการด้านการแนะแนว จิตวิทยา สุขภาพจิต ฯลฯ
- 6.6 มีการจัดทำวิจัยเพื่อการพัฒนา

จากแนวความคิดเชิงระบบ ที่มองภาพรวมของระบบการแนะแนวในโรงเรียนที่มีส่วนประกอบย่อย ๆ มาประกอบการคิด คือ องค์ประกอบของการบริหารด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ ดังกล่าวมาแล้ว องค์ประกอบด้านผลผลิต ที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารการแนะแนวในโรงเรียน คือ คุณธรรมของผู้เรียน

ตัวชี้วัดด้านคุณภาพผู้เรียน

การจัดกิจกรรมแนะแนวและบริการแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะด้านทักษะชีวิตได้โดยนำวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 องค์ประกอบของทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสอดคล้องกันมาบูรณาการเป็นเป้าหมายให้เกิดแก่ผู้เรียน นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถพิจารณาตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพผู้เรียนในการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมากำหนดสมรรถนะของกิจกรรมแนะแนวได้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ดังตัวอย่างตัวชี้วัดคุณภาพผู้เรียนต่อไปนี้

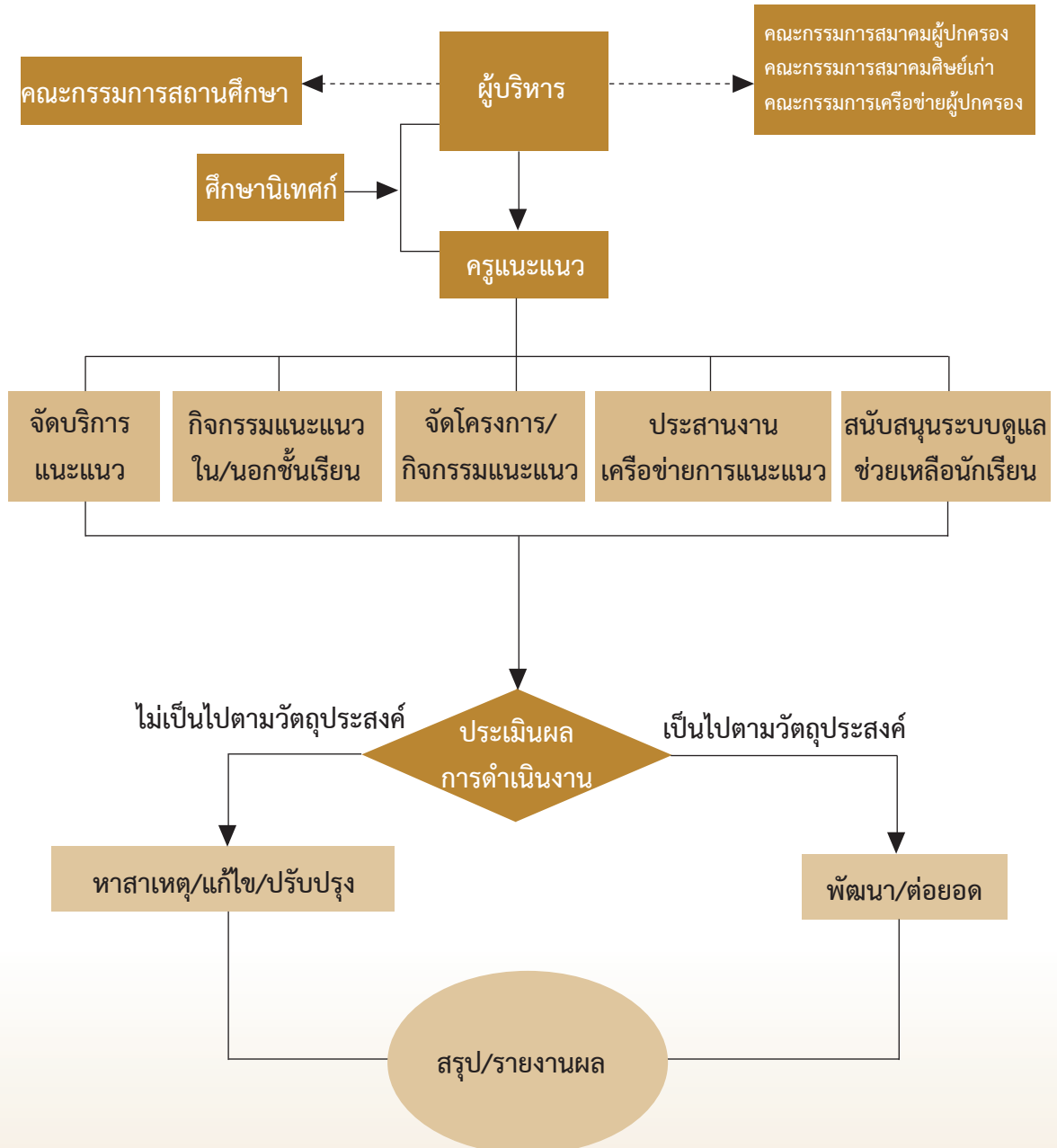
1. สมรรถนะด้านการรู้จัก เข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การวางแผน และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม
3. สมรรถนะด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด
4. สมรรถนะการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น

ตอนที่ 3

ครูแนะแนว : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

การดำเนินงานแนะแนวอย่างมีระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะด้านทักษะชีวิตตามวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ที่ให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ เห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น สามารถวางแผนการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม รวมทั้งการรู้จักปรับตัวได้อย่างเหมาะสมอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั้น สามารถดำเนินงานด้วยการจัดบริการแนะแนว และการจัดกิจกรรมแนะแนวทั้งในและนอกชั้นเรียน การประสานงานเครือข่ายการแนะแนว และสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ โดยมีการติดตามประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินงาน ดัชนีภาพแสดงการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนต่อไปนี้

ครูแนะแนว : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

จากแผนภาพข้างต้น ภารกิจของครูแนะแนว อาจแบ่งเป็นงานหลักสำคัญคือ การให้บริการแนะแนว 5 บริการ การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน และการประสานงานเครือข่ายแนะแนวและจัดกิจกรรม/โครงการ สนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดบริการแนะแนว

1.1 บริการสำรวจข้อมูลนักเรียนรายบุคคล

1.1.1 ความหมาย

การสำรวจข้อมูลนักเรียนรายบุคคล หมายถึง การศึกษา รวบรวม และจัดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนรายบุคคล เพื่อที่จะทำความรู้จักและเข้าใจนักเรียนให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ครูสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองดีขึ้นด้วย

1.1.2 วัตถุประสงค์

- 1) ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องรู้จักและเข้าใจนักเรียนได้ดีและถูกต้องมากยิ่งขึ้น
- 2) นักเรียนมีโอกาสรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น
- 3) บุคลากรในโรงเรียนสามารถนำผลจากความรู้จักความเข้าใจในตัวนักเรียนไปใช้จัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมคุณภาพนักเรียน

1.1.3 หลักการ

- 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการศึกษารายละเอียด ทั้งที่เกี่ยวกับนักเรียนโดยตรง และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
- 2) การศึกษารวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคและวิธีที่หลากหลายเพื่อให้รู้จักนักเรียนในหลายแง่มุม
- 3) การเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของนักเรียนแต่ละคน
- 4) เป้าหมายของการสำรวจข้อมูลเป็นรายบุคคล คือ การช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป
- 5) ครูควรศึกษาและรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนทุกคน ทั้งเด็กที่ปกติและเด็กพิเศษ
- 6) ประสิทธิภาพของการรวบรวมข้อมูลขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล
- 7) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลควรเป็นกระบวนการทำความเข้าใจควบคู่ไปกับการให้ความช่วยเหลือนักเรียน

1.1.4 วิธีการ/เครื่องมือใช้รวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล

- 1) **การสังเกต** เป็นการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวินิจฉัยปัญหาของนักเรียน ซึ่งต้องมีวัตถุประสงค์ในการสังเกตการสังเกตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่
 - ก) การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ คือ การสังเกตตามเวลาหรือโอกาสอำนวย
 - ข) การสังเกตอย่างเป็นทางการ คือ การสังเกตที่มีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะสังเกตเกี่ยวกับเรื่องอะไร และสังเกตเวลาใด
- 2) **การสัมภาษณ์เพื่อการแนะแนว** แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ
 - ก) การสัมภาษณ์เพื่อหาความจริง
 - ข) การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา
 - ค) การสัมภาษณ์เพื่อการรู้จักคุ้นเคย
- 3) **การใช้สังคมมิติ** ใช้ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล โดยศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวกับสังคมของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยการถามถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนที่มีต่อเพื่อนในกลุ่มของตน
- 4) **การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี** เป็นวิธีที่ใช้สำหรับสรุปข้อมูลของนักเรียนเป็นราย ๆ ไป เพื่อการหาภาพรวมของนักเรียน ซึ่งต้องมีการศึกษาประวัติที่รวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ประสบปัญหาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ โดยการวิเคราะห์ และตีความหมายของข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากข้อมูลที่รวบรวมไว้
- 5) **ระเบียบพฤติกรรม** เป็นวิธีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างย่อ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ระเบียบพฤติกรรมเปรียบเสมือนการถ่ายภาพการกระทำต่าง ๆ ของนักเรียนในแต่ละครั้งในแต่ละสถานการณ์ออกมาเป็นข้อความเชิงบรรยาย
- 6) **ระเบียบสะสม** เป็นการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนออกจากโรงเรียน ระเบียบสะสมควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ประวัติส่วนตัว สุขภาพ การเรียน บุคลิกภาพ การทดสอบ การเข้าร่วมกิจกรรม การศึกษาและอาชีพ การปรับตัวเข้ากับสังคม ระเบียบพฤติกรรม ฯลฯ
- 7) **การเยี่ยมบ้าน** เป็นวิธีที่ครูเดินทางไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้านเพื่อพบปะปรึกษาหารือกับผู้ปกครอง ช่วยให้การเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข้ปัญหา
- 8) **การใช้แบบสำรวจปัญหา** เป็นวิธีสำรวจปัญหาของนักเรียนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง ครูจะต้องรวบรวมปัญหาไว้ แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาเขียนเป็นข้อความที่สละสลวย การสำรวจปัญหาจะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาของนักเรียนเพื่อนำไปจัดการแก้ไขต่อไป

9) การใช้แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ทักษะ ทศนคติ ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น การใช้แบบทดสอบต้องระมัดระวังความผิดพลาด จากการดำเนินการทดสอบและการแปลผล ข้อทดสอบต้องมาตรฐานเที่ยงตรง เชื่อถือได้ การนำแบบทดสอบมาใช้ต้องมั่นใจว่ามีความจำเป็นต้องใช้ การใช้แบบทดสอบศึกษา นักเรียนเป็นรายบุคคล ควรใช้ภายหลังวิธีอื่น ๆ ชนิดของแบบทดสอบที่ใช้ในการแนะแนวที่สำคัญ ๆ มีดังนี้ แบบทดสอบวัดสติปัญญา แบบทดสอบวัดความถนัด แบบทดสอบวัดความสนใจ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบทดสอบเกี่ยวกับการปรับตัว แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ

10) การใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษา มีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น มี 3 ชุด คือ ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินนักเรียน และชุดที่นักเรียนประเมินตนเอง

11) การใช้แบบสอบถาม เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากบุคคลจำนวนมาก โดยใช้ระยะเวลาสั้น ๆ และจะได้ข้อมูลจำนวนมากอย่างกว้าง ๆ สามารถประหยัดทั้งเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่าย

12) การบันทึกประจำวัน เป็นเครื่องมือที่ช่วยครูที่ปรึกษาให้ทราบข้อมูลเรื่องราว และรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน โดยให้นักเรียนเขียนเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียนที่ได้ทำในวันหนึ่ง ๆ

13) การเขียนอัตชีวประวัติ เป็นการให้นักเรียนเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง เพื่อแสดงถึงความคิด ความรู้สึก อุดมคติ หรือความปรารถนาที่เป็นเหตุการณ์ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ครูที่ปรึกษาอาจกำหนดหัวข้อที่ต้องการรู้จักนักเรียน เพื่อจะได้ทราบความคิด ความรู้สึกที่นักเรียนมีต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ เช่น อัตชีวประวัติของข้าพเจ้า ประสบการณ์ที่ฉันประทับใจ ครอบครัวของฉัน เพื่อนของฉัน เป้าหมายชีวิตของฉัน ฯลฯ

1.2 บริการสนเทศ

1.2.1 ความหมาย

บริการสนเทศ หมายถึง บริการ จัดหา รวบรวมข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และการปรับตัวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ วางแผนชีวิตและพัฒนาตนได้อย่างเหมาะสม

1.2.2 วัตถุประสงค์

การจัดบริการสนเทศดำเนินการโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) เพื่อให้นักเรียนได้รับข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

2) เพื่อเป็นแหล่งความรู้และข้อมูลในการตัดสินใจด้านต่าง ๆ

3) เพื่อให้ข้อสนเทศที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์แก่นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนได้พิจารณาโอกาสและทางเลือกต่าง ๆ ทางการศึกษาและอาชีพ

5) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา อาชีพ และมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

6) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีนิสัยในการทำงานที่ดี

1.2.3 หลักการ

การจัดบริการสนเทศให้ประสบความสำเร็จนั้น ครูแนะแนวควรยึดหลักการสำคัญ 10 ประการ สรุปได้ดังนี้ (เจียรนัย ทรงชัยกุล, 2544 : 73-76)

1) มุ่งช่วยให้นักเรียนได้รับข้อสนเทศที่มีคุณภาพตามความต้องการและความจำเป็นอย่างเพียงพอ และช่วยให้นักเรียนให้สามารถนำข้อสนเทศที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมในการตัดสินใจ การวางแผน การป้องกันปัญหา และการพัฒนาตน ทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

2) ต้องให้ความสำคัญกับข้อสนเทศที่มีคุณภาพที่จะให้แก่ นักเรียน ครูแนะแนวควรตระหนัก และให้ความสำคัญกับข้อสนเทศที่รวบรวมมาให้แก่นักเรียน ว่าเป็นข้อสนเทศที่จำเป็น ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ปริมาณเพียงพอ น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียน

3) การจัดบริการสนเทศต้องให้นักเรียนทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสได้รับการสนเทศ ที่จัดให้อย่างเสมอกัน หน่วยงานซึ่งจัดบริการสนเทศจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนเป็นสำคัญ ครูแนะแนวจึงต้องให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนได้รับสิทธิและมีโอกาสได้รับการสนเทศที่จัดให้อย่างเสมอภาคกัน

4) จัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนด้านสังคม และด้านสติปัญญา

5) จัดอย่างต่อเนื่องและตามขั้นตอนของพัฒนาการของมนุษย์ และพัฒนาการทางอาชีพ ครูแนะแนวต้องจัดบริการสนเทศอย่างต่อเนื่องและตามขั้นตอนของพัฒนาการของมนุษย์ เช่น นักเรียนที่เป็นเด็กวัยเรียนควรเริ่มได้รับข้อสนเทศอย่างกว้าง ๆ ทัวไปก่อน และควรจะได้รับข้อสนเทศอย่างต่อเนื่องเรื่อยไป แต่ข้อสนเทศจะมีความเฉพาะเจาะจง มีรายละเอียด มีความลุ่มลึกซับซ้อน เพิ่มขึ้นตามวัยที่สูงขึ้นของนักเรียน เป็นต้น

6) คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถจัดบริการสนเทศที่ตอบสนองความสนใจ ความต้องการ ความจำเป็น และศักยภาพของนักเรียนแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม

7) คำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน ในการจัดบริการสนเทศต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความคาดหวังของบิดามารดา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

8) เคารพในสิทธิ เสรีภาพ และความสามารถในการตัดสินใจของนักเรียน ไม่น้อมนำใจหรือกดดันให้นักเรียนรีบเร่งตัดสินใจตามความเห็นชอบของครูแนะแนว

9) ควรใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการบริการสนเทศที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุดต่อนักเรียนและโรงเรียน

10) ควรให้ความสำคัญต่อการวางแผน มีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดบริการสนเทศสำหรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องรับผิดชอบ

จากการนำเสนอหลักการจัดบริการสนเทศข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดบริการสนเทศที่ดีมีประสิทธิภาพมีหลักการสำคัญ คือ จัดบริการสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของนักเรียน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการ

1.2.4 ประเภทของข้อสนเทศ

สำหรับข้อสนเทศที่จัดให้แก่ นักเรียน ควรจัดให้ครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนว ทั้ง 3 ด้าน คือ

1) ข้อสนเทศด้านการศึกษา

การให้ข้อสนเทศด้านการศึกษา เป็นการให้ความรู้ ประสบการณ์ และรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาในช่วงปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งวิธีการศึกษาเล่าเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ทุนการศึกษาและกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ แนวทางการศึกษาต่อ ข้อดีและข้อเสียในการศึกษาเล่าเรียนในแต่ละสาขาอาชีพ เป็นต้น

ข้อสนเทศด้านการศึกษาที่ควรจัดให้แก่ นักเรียน ประกอบด้วย

- ก) กฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ของสถานศึกษา
- ข) หลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชา แผนการเรียน การวัดและการประเมินผล การสำเร็จการศึกษา
- ค) บริการต่าง ๆ เช่น บริการพยาบาล แหล่งการเรียนรู้ บริการโสตทัศนูปกรณ์ บริการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา บริการแนะแนว เป็นต้น
- ง) กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมทางสังคม เป็นต้น
- จ) ลักษณะของโรงเรียน ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และคุณสมบัติในการศึกษาต่อในสถาบันต่าง ๆ เช่น สถานที่ตั้ง สาขาที่เปิดสอน วิธีการเข้าศึกษา ค่าใช้จ่าย เป็นต้น

ฉ) องค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ ได้แก่ ความสามารถทางการเรียน ความถนัด นิสัย ความสนใจ ทิศทางและแนวโน้มการประกอบอาชีพ รายได้ของอาชีพ เป็นต้น

ช) วิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารตนเอง เทคนิคการอ่านหนังสือ และการจดบันทึก การค้นหารูปแบบการเรียนรู้ การควบคุมตนเอง การแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะด้านอาชีพ

การให้ข้อเสนอแนะด้านอาชีพเป็นการช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องอาชีพ เช่น วิธีการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การสมัครงาน คุณสมบัติของผู้สมัคร ภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงาน สภาพของงานอาชีพนั้น ๆ รายได้ และความก้าวหน้าในงานอาชีพนั้น ตลอดจนสวัสดิการที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะด้านอาชีพที่ควรจัดให้แก่ นักเรียน ประกอบด้วย

ก) ลักษณะ ความสำคัญ และเจตคติต่ออาชีพต่าง ๆ
ข) รายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ ได้แก่ คุณสมบัติส่วนตัว คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง วิธีการคัดเลือกคนเข้าทำงาน ลักษณะของการทำงาน สถานที่ของการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ ความต้องการของตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าของงาน สวัสดิการ เป็นต้น

ค) การเตรียมตนเองเข้าสู่งาน การเขียนใบสมัครงาน

ง) มาตรฐานและกฎระเบียบทางอาชีพ

3) ข้อเสนอแนะด้านส่วนตัวและสังคม

การให้ข้อเสนอแนะด้านส่วนตัวและสังคมเป็นการช่วยให้นักเรียนมีชีวิตหรือความเป็นอยู่อย่างสงบ มีความเจริญทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปรับตัวให้เข้ากับสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีบุคลิกภาพและมารยาทเหมาะสมตามกาลเทศะ รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอแนะด้านส่วนตัวและสังคมที่ควรจัดให้แก่ นักเรียน ประกอบด้วย

ก) การรู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ระดับเขาวนปัญญา ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ความต้องการ ตลอดจนนิสัยใจคอ เป็นต้น

ข) วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ

ค) การเข้าใจในบทบาทของเพศสภาพ

ง) การเข้าใจพฤติกรรม ลักษณะนิสัยใจคอ คุณลักษณะ และความต้องการของผู้อื่น ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล

จ) การปรับตัว การยอมรับ และเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม ครอบครัว สถานศึกษา และสังคม

ฉ) การยอมรับตนเองและผู้อื่น อันได้แก่ ความกดดันของกลุ่มเพื่อน ความคาดหวังของบิดามารดา เป็นต้น

ช) การวางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ วิธีการเข้าสังคม การพัฒนาบุคลิกภาพ

ช) การรู้เท่าทันตนเองและสังคม ทักษะชีวิต

ฉ) การวางแผนทางการเงิน การใช้เวลาว่าง การใช้ชีวิต

1.2.5 วิธีการจัดบริการสนเทศ

การจัดบริการสนเทศในโรงเรียนสามารถทำได้หลายวิธี บริการสนเทศที่ครูแนะแนวควรให้ความสำคัญ คือ กิจกรรมโฮมรูม ป้ายนิเทศ ศูนย์สนเทศ วันอาชีพ และกิจกรรมนักเรียนที่ควรเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ปฐมนิเทศ ปัจฉินิเทศ และการจัดทำคู่มือนักเรียน นอกจากนี้หากจำเป็นสามารถจัดเป็นโครงการหรือกิจกรรมเพิ่มเติม สำหรับบริการสนเทศที่ครูแนะแนวควรจัดมีดังนี้

1) กิจกรรมโฮมรูม

กิจกรรมโฮมรูมเป็นวิธีการจัดบริการสนเทศที่ครูสามารถจัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุดนอกเหนือจากการให้ข้อสนเทศ กิจกรรมโฮมรูมเป็นการส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน และเป็นการจัดวางตัวบุคคลได้ด้วย ซึ่งเป็นอีกบริการหนึ่งของงานแนะแนวในโรงเรียน

ก) ความหมายของกิจกรรมโฮมรูม

กิจกรรมโฮมรูม หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดความเจริญงอกงามตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม โดยมีพื้นฐานจากการสร้างสัมพันธภาพ ความปรารถนาดีที่มีต่อกัน การนำเสนอสารสนเทศที่มีประโยชน์ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ได้คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ข) วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การรู้จักนักเรียน การให้ข้อสนเทศแก่นักเรียน และการพัฒนานักเรียน

ค) แนวการจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมจัดได้หลายลักษณะ ซึ่งอาจจัดในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ รวมทั้งระยะเวลาที่จัด ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละโรงเรียน สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่อประโยชน์สูงสุดและคุณภาพของนักเรียน มีขั้นตอนเสนอเป็นแนวทางดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล/กลุ่ม เป็นการวิเคราะห์นักเรียนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียน ความต้องการของนักเรียน คุณลักษณะต่าง ๆ จุดเด่น จุดด้อยที่ต้องปรับปรุงพัฒนา สภาพความต้องการของครอบครัว ชุมชน และสังคม ข้อมูลนี้จะทำให้ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมโฮมรูม ว่าต้องการให้นักเรียนได้รับประโยชน์อะไร หรือได้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูม

ขั้นที่ 3 การกำหนดเนื้อหาและสารสนเทศของการจัดกิจกรรมโฮมรูม เป็นการวิเคราะห์ความจำเป็นและความสำคัญของเนื้อหา/สารสนเทศเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยคำนึงว่าปัญหาหรือคุณลักษณะใดที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หรือสำคัญมากเพียงใด และเนื้อหา/สารสนเทศให้มีความยากง่าย ความทันสมัย หรือตรงกับความต้องการ ความสนใจ ของนักเรียน ตรงตามจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมโดยเนื้อหา/สารสนเทศต้องครอบคลุมหลักการ จัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนวางแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม เป็นการนำเนื้อหา มาวิเคราะห์ว่า ควรนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะใด ได้แก่ เทคนิควิธีการจัด กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดประเมินผล และให้ตรวจสอบพิจารณาว่า แผนการจัดกิจกรรมที่จัดทำนี้มีความสมบูรณ์เหมาะสมมากน้อยเพียงใด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผลสอดคล้องกันหรือไม่ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมเพียงพอหรือไม่ เป็นต้น จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้

ขั้นที่ 5 ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรม เป็นการเตรียมการจัดหา อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ สร้างเครื่องมือแบบวัด/ประเมินผล ซักซ้อมความเข้าใจ จินตนาการถึงการ จัดกิจกรรม คิดทบทวน แก้ไขข้อบกพร่อง จุดอ่อนของแผนการจัดกิจกรรม คิดทบทวน แก้ไข ข้อบกพร่อง จุดอ่อนของแผนการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น โดยเตรียมหาทาง แก้ไขไว้ล่วงหน้า

ขั้นที่ 6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม เป็นการจัดกิจกรรมตาม แผนที่วางไว้อย่างเป็นขั้นตอน มีการจดบันทึก เก็บข้อมูลต่าง ๆ ขณะดำเนินการจัดกิจกรรม และ คำนึงสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และเพื่อนนักเรียนกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ในขั้นนำ หรือขั้นสรุปต้องมีการดูแลนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย พฤติกรรม มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรมเสริมแทรกในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง อีกทั้งต้องแจ้งข่าวสารและสารสนเทศต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อนักเรียน โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีบอกกล่าวทุกครั้งไป อาจนำเสนอเป็นป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ หรือฝากข้อความให้แก่หัวหน้าชั้นหรือตัวแทนไว้บอกต่อกันไปได้

ขั้นที่ 7 ขั้นประเมินผล ขั้นนี้เป็นขั้นของการพิจารณาว่า การจัดกิจกรรมมีความสำเร็จ และเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนเพียงใด โดยพิจารณาจากวิธีการวัดผลที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม ส่วนใหญ่มักจะนิยมใช้การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การซักถาม การใช้แบบสอบถาม/แบบทดสอบการเขียนรายงาน การเรียนรู้ เป็นต้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วสรุปรวบรวมเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาปรับปรุงการจัดกิจกรรมต่อไป

ขั้นที่ 8 ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน ภายหลังจากประเมินผล การจัดกิจกรรมเป็นการนำเสนอผลการจัดกิจกรรมและข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนตามวัตถุประสงค์และประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการจัดกิจกรรม

ทั้ง 8 ขั้นของการจัดกิจกรรมโฮมรูม ครูแนะแนว หรือครูที่ปรึกษาที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอาจพิจารณาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

2) การจัดป้ายนิเทศ

นอกจากการจัดกิจกรรมโฮมรูมที่สามารถเข้าถึงนักเรียนโดยตรงแล้วนั้น การจัดป้ายนิเทศก็เป็นวิธีการจัดบริการสนเทศอีกวิธีการหนึ่งที่นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก

ก) ความหมายของป้ายนิเทศ

ป้ายนิเทศ คือ แผ่นป้ายที่ใช้จัดแสดงทางการศึกษา หรือเป็นสื่อการเรียนการสอนใช้ถ่ายทอดความรู้ เรื่องราว ความคิด ข่าวสารโดยรูปภาพ แผ่นภาพ แผนภูมิ สถิติของจริง ของจำลอง และอื่น ๆ เสนอเรื่องราวด้วยรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามลำพัง และเรียนรู้ได้ง่าย

ข) วัตถุประสงค์ของการจัดป้ายนิเทศ

- เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อนักเรียน
- เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาข่าวสารความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ
- เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีในโรงเรียน

ค) แนวการจัดป้ายนิเทศ

ป้ายนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญต่อการจัดป้ายนิเทศ ไม่ควรปล่อยปละละเลยการจัดป้ายนิเทศ นอกจากนี้ควรมีการวางแผนการจัดป้ายนิเทศอย่างเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบการจัดชัดเจน อีกทั้งควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบป้ายนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดตกแต่ง การดูแลรักษา เป็นต้น โดยมีหลักการเพื่อยึดเป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

- เนื้อหาการจัดป้ายนิเทศควรเป็นเรื่องน่าสนใจ อาจจัดให้สอดคล้องกับวิชาเรียน เหตุการณ์วันสำคัญ หรือเรื่องจำเป็นเร่งด่วน โดยยึดหลักสอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของนักเรียน
- ป้ายนิเทศควรติดตั้งอยู่ในสถานที่ซึ่งนักเรียนสามารถพบเห็น อ่านได้สะดวก มีสีสันการตกแต่งที่สวยงาม เหมาะสม และเป็นปัจจุบัน
- เนื้อหาบนป้ายนิเทศต้องมีความถูกต้อง
- ยึดหลักความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้คุ้มค่า
- ควรนำหลักการออกแบบสื่อการเรียนรู้มาใช้ เช่น การออกแบบ โครงร่าง สี สัน และความเป็นมิติ เป็นต้น เพื่อให้ป้ายนิเทศมีความสวยงาม น่าสนใจ ดึงดูดให้นักเรียน มาศึกษาค้นคว้า

3) ศูนย์สนเทศ

ปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ ทั้งมีแนวคิดที่จะพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการสารสนเทศ ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศขึ้นโดยใช้ชื่อหน่วยงานแตกต่างกันไป เช่น ห้องแหล่งการเรียนรู้ ห้องคลังปัญญา ห้องสารสนเทศ ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น ในที่นี้ใช้ชื่อว่าศูนย์สนเทศ

ก) ความหมายของศูนย์สนเทศ ศูนย์สนเทศ คือ สถานที่ที่จัดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งให้นักเรียนได้รับความรู้/ข้อสนเทศที่มีประโยชน์ โดยทั่วไปโรงเรียนมักจะรวบรวมเอกสาร หนังสือ แผ่นปลิว แหล่งสืบข้อมูลต่าง ๆ ไว้ให้แก่แก่นักเรียน

ข) วัตถุประสงค์ของการจัดศูนย์สนเทศ

- เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิต ให้เป็นระบบ สะดวกต่อการใช้งานของนักเรียน
- เพื่อให้ นักเรียนมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง สามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการวางแผนตัดสินใจศึกษาต่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ
- เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลค้นคว้าแก่ครู และผู้ที่สนใจในการนำข้อสนเทศมาพัฒนาตนเอง และพัฒนานักเรียน
- เพื่อฝึกนิสัยการค้นคว้าการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของนักเรียนยุคปัจจุบัน ตลอดจนฝึกการสร้างนิสัยการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ค) แนวการจัดศูนย์สนเทศ การจัดศูนย์สนเทศอาจดำเนินการได้แตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียน เช่น อาจจัดเป็นมุมหนึ่งของห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการ จัดเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุด หรือจัดเป็นห้องศูนย์สนเทศโดยเฉพาะ ทั้งนี้ มีหลักการเพื่อยึดเป็นแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- การจัดศูนย์สนเทศควรดำเนินการในลักษณะคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่าย เพื่อให้ได้ความร่วมมือในการดำเนินงานมากที่สุด
- ศูนย์สนเทศควรตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม เพื่อสะดวกต่อการใช้งานของนักเรียน/ผู้รับบริการ
- การดำเนินงานนั้นต้องมีการกำหนดขอบข่ายของการปฏิบัติงาน และข้อสนเทศที่ต้องการรวบรวม
- ข้อสนเทศภายในศูนย์ควรมีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการใช้งาน อาจจัดหมวดประเภทข้อสนเทศตามประเภทของการแนะแนว คือ ข้อสนเทศด้านการศึกษา ข้อสนเทศด้านอาชีพ และข้อสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม
- ควรให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้ข้อเสนอแนะ
- ข้อสนเทศภายในศูนย์สนเทศควรมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน และมีความทันสมัย ทั้งควรมีสื่อทัศนูปกรณ์ไว้บริการแก่นักเรียนด้วย
- ควรมีมาตรการที่ทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน เห็นความสำคัญของศูนย์สนเทศ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน เพื่อจะได้ให้การสนับสนุน เช่น งบประมาณ เป็นต้น

4) การจัดวันงานอาชีพ

วันงานอาชีพเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเน้นการให้ข้อสนเทศด้านอาชีพแก่นักเรียน โดยจัดระยะเวลาระหว่าง 1-7 วัน ปัจจุบันอาจเรียกชื่อวันงานอาชีพให้สอดคล้องกับระยะเวลาการจัดกิจกรรมว่า การจัดงานสัปดาห์อาชีพ

ก) ความหมายของวันงานอาชีพ

วันงานอาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเน้นการให้ข้อสนเทศด้านอาชีพแก่นักเรียน กิจกรรมในวันงานอาชีพได้ออกแบบเพื่อช่วยให้นักเรียนได้คิด และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับความสนใจและความสามารถของตนเองในด้านอาชีพ การจัดกิจกรรมมักนิยมจัดเป็นนิทรรศการ การเชิญวิทยากร และการออกร้านงานอาชีพต่าง ๆ

ข) วัตถุประสงค์ของการจัดวันงานอาชีพ

- เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับข้อมูลอาชีพต่าง ๆ ทั้งทางตรงจากผู้ประกอบการและทางอ้อมจากสื่อต่าง ๆ
- เพื่อให้นักเรียนได้ทราบข้อสนเทศเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เช่น ความก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทน ความเสี่ยงหรือข้อด้อยต่าง ๆ
- เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงคุณสมบัติและความสามารถของตนเองกับคุณลักษณะของอาชีพต่าง ๆ

- เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพสุจริต
- เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้วางแผนการคิดตัดสินใจประกอบอาชีพและการศึกษาเล่าเรียน
- เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนชีวิตตนเอง ซึ่งจะช่วยให้อาจสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

ค) แนวการจัดวันงานอาชีพ

- สำรวจความต้องการของนักเรียนเพื่อจัดหมวดหมู่ ความต้องการเกี่ยวกับอาชีพ
- กำหนดแนวทางและประเด็นหลักของการจัดวันงานอาชีพ เช่น สารสำคัญและแนวโน้มการประกอบอาชีพ การศึกษาเล่าเรียน การกำหนดรูปแบบวิธีการ การกำหนดวันเวลาจัดกิจกรรม
- ควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อวางแผนและแบ่งภาระการปฏิบัติงาน
- ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรม เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การอภิปรายเกี่ยวกับอาชีพ การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับอาชีพและผู้ประกอบการหรือผู้มีประสบการณ์ จัดนิทรรศการ จัดฉายภาพยนตร์หรือภาพนิ่งเกี่ยวกับอาชีพ การแจกเอกสาร การแสดงผลงานต่าง ๆ ของนักเรียน การออกร้านด้านอาชีพ การสำรวจความถนัดและความสามารถของนักเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นควรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์มากที่สุด
- การประเมินผลการจัดกิจกรรมวันงานอาชีพว่า การดำเนินงานประสบความสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เช่น การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมประโยชน์ที่ได้รับ หรืออาจให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

1.3 บริการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

1.3.1 ความหมาย

เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลด้วยการสนทนา หรือการพูดคุยกันอย่างมีเป้าหมาย โดยผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศของสัมพันธภาพที่ดีตลอดจนใช้ทักษะ ขั้นตอนและทฤษฎีของการให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้มีปัญหาหรือผู้รับคำปรึกษามีความรู้สึกอบอุ่นใจว่าได้รับการยอมรับและเกิดความรู้สึกไว้วางใจ พร้อมทั้งจะเปิดเผยความรู้สึกหรือปัญหาของตน เกิดการเรียนรู้สาเหตุของปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่จนสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหานั้นเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

1.3.2 วัตถุประสงค์

เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ประสบปัญหา หรือมีความทุกข์ใจ

- 1) รู้สึกดีขึ้นหรืออย่างน้อยสบายใจขึ้นและรู้สึกว่าตนเองไม่โดดเดี่ยว ยังมีผู้ที่ยินดีและเต็มใจให้ความช่วยเหลือ
- 2) สำรวจตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง
- 3) รู้จักใช้ความคิดและสติปัญญาที่มีอยู่ทั้งหมดในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ไม่ใช่อารมณ์ในการแก้ไข้ปัญหา
- 4) เกิดความกระจำงขึ้นในใจ มองเห็นช่องทางในการแก้ไข้ปัญหาด้วยตนเอง
- 5) ลดระดับความเครียดและความไม่สบายใจที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเกิดจากความคิด ความรู้สึกของตนเอง
- 6) สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้และดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข
- 7) สามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เช่น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ ยอมรับความจริงและกล้าเผชิญกับความจริง ยอมรับต่อสภาวะการณ์ที่แท้จริง และสามารถเผชิญปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้
- 8) มีการพัฒนาการและเจริญงอกงามไปถึงขีดสูงสุด

จากวัตถุประสงค์ของการให้การปรึกษาที่กล่าวมานั้น อาจแบ่งเป้าหมายของการให้การปรึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

ระยะสั้น เป็นการช่วยให้นักเรียนที่ประสบปัญหา รู้สึกอบอุ่นใจ และมีความหวัง จากการได้รับรู้ว่ามิใช่ที่เห็นอก เห็นใจ เข้าใจและพร้อมที่จะรับฟังและช่วยเหลือ

ระยะกลาง เป็นการช่วยให้นักเรียนที่ประสบกับปัญหาลดความเครียด หรือความทุกข์จากการเข้าใจปัญหาและสิ่งแวดล้อม มองเห็นช่องทางในการแก้ไข้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ระยะยาว เป็นการช่วยให้นักเรียนที่ประสบกับปัญหาสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ

1.3.3 หลักการ

- 1) ผู้ให้การปรึกษาจำเป็นต้องได้เรียนรู้ ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีเจตคติที่ดีต่อการรับ การปรึกษาและเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 2) ผู้มารับบริการ มีความเต็มใจที่จะรับความช่วยเหลือ คลี่คลายปัญหา
- 3) การมีสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา
- 4) การมีจรรยาบรรณในการให้การปรึกษา

1.3.4 วิธีการ/แนวทางการให้คำปรึกษา

สามารถจัดเป็นกลุ่มแนวทางใหญ่ ๆ ได้ 3 แนวทาง คือ

- การให้การปรึกษาแบบนำทาง (Directed Counseling)
- การให้การปรึกษาแบบไม่นำทาง (Non-directed Counseling)
- การให้การปรึกษาแบบผสมผสานหรือสายกลาง (Eclectic Counseling)

1) การให้คำปรึกษาแบบนำทาง

มีกระบวนการให้การปรึกษาอยู่ 5 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้รับคำปรึกษา

ขั้นที่ 2 การหาทางให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเอง จากการ

วิเคราะห์หรือวินิจฉัยปัญหาและทำนายปัญหา

ขั้นที่ 3 การวางแผนการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา

ขั้นที่ 4 การกระตุ้นและให้กำลังใจแก่ผู้รับคำปรึกษาให้ปฏิบัติตามแผนและติดตามผล

ขั้นที่ 5 การส่งตัวผู้รับคำปรึกษาไปขอความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น ๆ เมื่อปัญหาเกินความสามารถของผู้ให้คำปรึกษาที่จะช่วยแก้ไขได้

การให้คำปรึกษาแบบนำทาง เป็นที่นิยมใช้มากในโรงเรียน เนื่องจากใช้ได้ผลดีกับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน และการปรับตัว ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เมื่อประสบปัญหามักจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ต้องอาศัยครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ให้การปรึกษา เป็นผู้รวบรวมข้อมูล วินิจฉัยปัญหา เสนอแนะแนวทางแก้ไข รวมทั้งการวางแผนแก้ไขปัญห กระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตามแผนและติดตามผล อย่างไรก็ตาม การให้การปรึกษาแบบนำทางก็นับว่ามีประโยชน์และสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหได้อย่างดีวิธีหนึ่ง แม้ว่าจะถูกวิจารณ์ว่าเป็นการให้คำปรึกษาที่ชี้นำเกินไป เพราะผู้ให้การปรึกษามักจะเป็นผู้วินิจฉัยปัญหาในขั้นสุดท้าย และเลือกวิธีแก้ไขปัญหาก็ตาม

ผู้ให้การปรึกษาแบบนำทางจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาด้านการให้คำปรึกษามาอย่างดี มีทักษะอยู่ในขั้นสูงและพร้อมที่จะให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสนใจใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ มองปัญหาได้อย่างทะลุปรุโปร่ง

2) การให้การปรึกษาแบบไม่นำทาง

การให้คำปรึกษาแบบไม่นำทางใช้ได้ผลดีกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ เนื่องจากเป็นแนวทางการให้คำปรึกษาที่ให้โอกาสแก่ผู้รับคำปรึกษาได้เล่าระบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ จนผู้รับคำปรึกษาเกิดความเข้าใจในปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นที่สุด

ผู้ให้การปรึกษาแบบไม่นำทางควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในชีวิต พุดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้รับการปรึกษาเสมือนหนึ่งเป็นเพื่อนสนิท ที่คอยกระตุ้นและจูงใจให้เขาพูด ระบายความรู้สึกออกมาและช่วยสะท้อนความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ ในตัวเอง และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองได้ในที่สุด

3) การให้การปรึกษาแบบผสมผสานหรือแบบสายกลาง

การให้การปรึกษาแบบผสมผสานหรือแบบสายกลาง เป็นการนำเอา วิธีการให้การปรึกษาทั้งแบบนำทาง และไม่นำทางมาผสมผสานกัน โดยเลือกกลวิธีที่เห็นว่าดี และเหมาะสมกับปัญหาของผู้รับการปรึกษามาใช้ในการแก้ปัญหา เช่น ใช้การให้การปรึกษา แบบไม่นำทางในช่วงต้นของการให้การปรึกษาแก่ผู้รับการปรึกษาที่มีปัญหาด้านการปรับตัว เพื่อให้ โอกาสในการเล่าระบายความคับข้องใจ จนผู้รับการปรึกษารู้สึกผ่อนคลายและเข้าใจปัญหา แล้วจึง เริ่มใช้การให้การปรึกษาแบบนำทางเพื่อช่วยหาสาเหตุ และวินิจฉัยปัญหา เพื่อนำไปสู่การทำนาย และการแก้ไขปัญหาต่อไป การให้การปรึกษาแบบสายกลางหรือแบบผสมผสานถือว่าผู้รับการปรึกษา มีความสามารถที่จะแก้ปัญหของตนได้ ถ้าได้รับการให้การปรึกษาที่ถูกต้อง

การให้การปรึกษาแบบผสมผสานหรือแบบสายกลางจะใช้วิธีการต่าง ๆ ทั้งการให้การปรึกษาแบบนำทาง และแบบไม่นำทางร่วมกัน การให้การปรึกษาแบบผสมผสาน ให้ความสำคัญกับการที่ผู้รับการปรึกษามีบทบาทในการพูดมากกว่าผู้ให้การปรึกษาและรับผิดชอบ ในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง

กระบวนการให้การปรึกษาแบบผสมผสานหรือแบบสายกลาง มีรายละเอียดดังนี้

ก) เปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาระบายความรู้สึกและทำความเข้าใจ ความรู้สึกของตนเอง

ข) ผู้รับการปรึกษาเสนอวิธีแก้ปัญหของตนและผู้ให้การปรึกษา เสนอแนวทางหรือวิธีแก้ปัญหอื่น ๆ เพิ่มเติม ส่วนการตัดสินใจเลือกกว่าวิธีใดเหมาะสมเป็นของ ผู้รับการปรึกษา

ค) ผู้ให้การปรึกษากำหนดงานหรือกิจกรรมบางอย่างให้ผู้รับ การปรึกษาทำเพื่อให้เข้าใจตนเองหรือพัฒนาตน

ง) ผู้ให้และผู้รับการปรึกษาอภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ แนวทางที่สามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นแนวทางการให้การปรึกษาแบบ ไม่นำทาง หรือแบบนำทางก็ได้ หากเหมาะสมกับลักษณะของแต่ละปัญหา

1.3.5 คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษา

การให้การปรึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มากหรือน้อยเพียงใด ครูที่ทำหน้าที่ให้การปรึกษาเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับประสิทธิภาพของผู้ให้การปรึกษา คือ

- 1) มีบุคลิกภาพที่อบอุ่นและเป็นมิตร
- 2) มีลักษณะน่าไว้วางใจ น่าเคารพ น่าเชื่อถือและรักษาความลับได้
- 3) มีความสนใจในการช่วยเหลือผู้อื่น มีคุณธรรม เมตตาธรรม และเสียสละ
- 4) รู้จักพูดเพื่อให้ผู้รับการปรึกษารับทราบปัญหาที่แท้จริง และช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
- 5) รู้จักฟัง ฟังเป็น จับประเด็นได้ไวและกระจ่างชัด
- 6) สามารถอธิบายและคลี่คลายปมประเด็นต่าง ๆ ได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย
- 7) สามารถช่วยให้ผู้รับการปรึกษารับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง โดยผู้ให้การปรึกษาจะไม่ตัดสินใจแทน
- 8) มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์มั่นคง

1.3.6 ทฤษฎีการให้การปรึกษา

ทฤษฎีการให้การปรึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการให้การปรึกษา ทฤษฎีการให้การปรึกษาช่วยให้ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจระบบและกระบวนการให้การปรึกษาอย่างแท้จริงและยังเป็นกรอบหรือหลักสำหรับผู้ให้การปรึกษาได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้การปรึกษาอีกด้วย

ปัจจุบันมีทฤษฎีการให้การปรึกษาเป็นจำนวนมาก สำหรับทฤษฎีที่สำคัญและใช้กันอย่างแพร่หลายมี 6 ทฤษฎี คือ

- 1) ทฤษฎีผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Counseling)
 - 2) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Counseling)
 - 3) ทฤษฎีวิเคราะห์บุคคลและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อม (Trait-Factor Counseling)
 - 4) ทฤษฎีเกสทอลท์ (Gestalt Counseling)
 - 5) ทฤษฎีการรู้คิด (Cognitive Counseling)
 - 6) ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Counseling)
- แต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎี	ปรัชญาและเป้าหมาย	กระบวนการ	เทคนิค
1. ผู้รับการปรึกษา เป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Counseling)	<p>ปรัชญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์เป็นผู้ที่มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนให้เจริญสูงสุด - มนุษย์มีเหตุผล มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง หากเขาได้รับการยอมรับและความไว้วางใจ <p>เป้าหมาย เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ค้นหาความหมายที่นำพึงพอใจในชีวิตของตนเอง 2. พัฒนาดนในด้านอื่น ควบคู่ไปกับการช่วยแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ 3. ยอมรับอารมณ์และความรู้สึกทุกข์ กังวล สับสนและขัดแย้งของตนเองได้มากขึ้น 4. ยอมรับและเห็นคุณค่าในตัวเองรวมทั้งตั้งความคาดหวังจากทั้งคนอื่นและตนเองที่เป็นจริงได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและปลอดภัย เอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษา ได้แสดงออกต่อไปนี้ <ol style="list-style-type: none"> ก. สำนวญชีวิต/ เหตุการณ์ที่ทำให้ต่อต้านหรือหลอกตนเอง ข. ยอมรับความแตกต่างของการรับรู้ของตนกับความเป็นจริงที่ตนเผชิญอยู่ ค. แสดงอารมณ์/ ความรู้สึกผิด กลัว วิตกกังวล และ อารมณ์/ความรู้สึกด้านลบอื่น ๆ 2. ใส่ใจ/ให้ความสำคัญกับการรับรู้ตนเองและการรับรู้โลกของผู้รับการปรึกษา 3. ไม่กำหนดเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงให้แก่ผู้รับการปรึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การฟังอย่างใส่ใจ และแปลความหมายในสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาต้องการสื่อ 2. การใช้ภาษาท่าทางที่แสดงถึงความใส่ใจ เช่น การสบตา 3. แสดงการยอมรับ การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาอย่างไม่มีเงื่อนไข 4. การสะท้อนผล เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาเปิดเผย และยอมรับความรู้สึกที่แท้จริงของตน

ทฤษฎี	ปรัชญาและเป้าหมาย	กระบวนการ	เทคนิค
<p>2. จิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Counseling)</p>	<p>ปรัชญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจในระดับจิตสำนึกและจิตไร้สำนึก - มนุษย์กำจัดความทุกข์ ความผิดหวังและความเจ็บปวดที่รุนแรงที่ไม่สามารถทนได้ไปไว้ในจิตไร้สำนึกโดยใช้กลวิธีป้องกันจิตใจตนเอง เช่น การเก็บกดเพื่อให้พ้นจากการตระหนักรู้ โดยที่สาเหตุของความทุกข์หรือความผิดหวังยังไม่ได้รับการแก้ไข <p>เป้าหมาย</p> <p>เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมตนเองที่เกิดจากความขัดแย้งในจิตใจ ความวิตกกังวล และลดการใช้กลวิธีป้องกันจิตใจตนเอง 2. ใช้เหตุผลในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง 3. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพูดคุยอย่างอิสระเพื่อสำรวจสภาพการณ์ของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และเหตุการณ์ที่เจ็บปวดขัดแย้งที่เก็บกดไว้ 2. การกระตุ้นให้ผู้รับการศึกษาจัดหรือแก้ไขประสบการณ์ที่เจ็บปวด หรือความขัดแย้งที่อยู่ในจิตไร้สำนึกด้วย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตีความหมาย 2. การวิเคราะห์ความฝัน 3. การวิเคราะห์คำพูดที่พลั้งเผลอ 4. การเชื่อมโยงเสรี

ทฤษฎี	ปรัชญาและเป้าหมาย	กระบวนการ	เทคนิค
3. วิเคราะห์บุคคล และองค์ประกอบ สิ่งแวดล้อม (Trait-Factor Counseling)	<p>ปรัชญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์มีสติปัญญาสามารถพัฒนาความคิด ทักษะพิเศษ ความสนใจ และทัศนคติที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจได้เอง - การรู้จักวิเคราะห์คุณลักษณะของตนเองและความต้องการของโลก จะทำให้มนุษย์สามารถวางแผนและมีชีวิตที่ดีและเป็นประโยชน์ <p>เป้าหมาย เพื่อให้ผู้รับการศึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รู้จักวิธีสำรวจตนเอง 2. รู้จักแสวงหาข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม 3. ได้เรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ แก้ปัญหา และการวางแผน <p>โครงการอนาคตอย่างมีระบบผ่านการคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน</p>	<p>ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 6 ขั้นตอน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลของผู้รับการศึกษา 2. การสังเคราะห์ข้อมูล เป็นการสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้เพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของผู้รับการศึกษา 3. การวินิจฉัยเพื่อหาสาเหตุของปัญหา 4. การทำนายพัฒนาการในอนาคตเกี่ยวกับความเจริญงอกงามของผู้รับการศึกษา 5. การให้คำปรึกษา เพื่อพัฒนาและช่วยให้ผู้รับศึกษากำหนดแนวทางการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ รวมถึงการปรับเปลี่ยนเจตคติ 6. การติดตามผลเพื่อเฝ้าดูความเจริญงอกงามของผู้รับการศึกษาและให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้รับการศึกษาไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรวบรวมข้อมูล 2. การแนะนำ 3. การอภิปราย 4. การทำข้อความให้กระจ่าง

ทฤษฎี	ปรัชญาและเป้าหมาย	กระบวนการ	เทคนิค
4. เกสทอลท์ (Gestalt Counseling)	<p>ปรัชญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์ไม่สามารถจัดการกับอดีตและอนาคตได้ แต่สามารถจัดการกับปัจจุบันได้ - มนุษย์มีความสามารถที่จะรับผิดชอบตัวเองได้ <p>เป้าหมาย</p> <p>เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาพัฒนาตน 2. กระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาพิจารณาความแตกต่างที่เกิดขึ้นในการคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตที่นำไปสู่ประสบการณ์ และความก้าวหน้าที่ถูกสกัดกั้น 3. กระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาระหนักในภาวะปัจจุบันของตนเอง และพึ่งตนเอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การให้ผู้รับการปรึกษาสงใจความรู้สึกของตนเอง 2. การให้ผู้รับการปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3. การให้ผู้รับการปรึกษาระหนักถึงจุดแข็งของตนเอง และใช้จุดแข็งนั้นให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเผชิญหน้า 2. กลวิธีที่นี้และเดี๋ยวนี้ 3. การแสดงบทบาทสมมติ 4. กลวิธีเก้าอี้ว่างเปล่า 5. การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม 6. การใช้สรรพนามส่วนบุคคล “ฉัน” และ “เธอ”

ทฤษฎี	ปรัชญาและเป้าหมาย	กระบวนการ	เทคนิค
5. การรู้คิด (Cognitive Counseling)	<p>ปรัชญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความคิด อารมณ์และ การกระทำของมนุษย์ มีความสัมพันธ์และ เป็นเหตุเป็นผลกัน - มนุษย์เกิดมาพร้อมกับ ความคิดที่มีและไม่มี เหตุผล - ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล เป็นเหตุให้มนุษย์เกิด ความทุกข์ - มนุษย์มีความสามารถ ที่จะเปลี่ยน กระบวนการคิด อารมณ์ และพฤติกรรม เพื่อลดความทุกข์ <p>เป้าหมาย</p> <p>เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เปลี่ยนความเชื่อที่ไม่มี เหตุผลซึ่งเป็นเหตุของ การเกิดอารมณ์ทางลบ 2. ยอมรับความไม่ สมบูรณ์แบบของตนเอง และการทำสิ่งที่ผิดพลาด ของตนได้ 3. เรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่ อย่างสงบด้วยตนเอง 4. คิดอย่างมีเหตุผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมอบหมายงาน เกี่ยวกับการคิด และการกระทำ 2. ใช้จินตนาการ 3. การแสดงบทบาทสมมติ 4. การสอนให้คิดอย่าง มีเหตุผล 5. การไม่สนใจพฤติกรรม ในอดีตและการแสดง อารมณ์ 6. การยอมรับผู้รับ การปรึกษาและต่อต้าน ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มุ่งที่ความเชื่อ ที่ไร้เหตุผลว่าเป็นเหตุ ของพฤติกรรมที่เป็นทุกข์ 2. การท้าทายผู้รับ คำปรึกษาให้คิด เป็นเหตุเป็นผล 3. ใช้คำถามปลายเปิด 4. การสอนให้คิด อย่างเป็นเหตุเป็นผล การวางเงื่อนไข พฤติกรรม 5. มอบหมายงาน/ การบ้านให้ทำ 6. ใช้การจินตนา สถานการณ์ และบทบาทสมมติ 7. การสาธิตให้ผู้รับการ ปรึกษาเข้าใจธรรมชาติ ของการคิดที่เป็นเหตุ เป็นผล

ทฤษฎี	ปรัชญาและเป้าหมาย	กระบวนการ	เทคนิค
6. พฤติกรรมนิยม (Behavioral Counseling)	<p>ปรัชญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้และมนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ - พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเกิดจากการเรียนรู้แบบผิด ๆ <p>เป้าหมาย</p> <p>เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 2. คิดอย่างมีเหตุผล และสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดก่อนหรือหลัง การเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจเพื่อทำความเข้าใจสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 2. กำหนดเป้าหมายการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษา 3. กำหนดกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกันระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษา 4. ประเมินผลการให้คำปรึกษา เพื่อให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมและยุติการให้การปรึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำเสนอตัวแบบ 2. การวางเงื่อนไขการเรียนรู้ใหม่โดยกลวิธีเสริมแรง 3. การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก 4. การใช้กลวิธีจัดความรู้สึกรัดกุมอย่างเป็นระบบ

นักจิตวิทยาการศึกษาให้ข้อคิดไว้ว่า ไม่มีทฤษฎีใดที่สมบูรณ์และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกเรื่อง ดังนั้น ในหลายกรณีจึงต้องผสมผสานหลายทฤษฎี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือผู้รับการปรึกษา โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะของปัญหาและผู้รับการปรึกษา

นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของการปรึกษายังขึ้นอยู่กับทักษะที่ใช้ และความเข้าใจความสามารถในการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนอีกด้วย ดังมีรายละเอียด และตัวอย่างการให้การปรึกษา ที่จะกล่าวต่อไป

1.3.7 ทักษะการให้การปรึกษา

ทักษะการให้การปรึกษา คือ ความสามารถหรือความชำนาญในการสื่อสาร ทั้งการใช้ภาษาท่าทางและภาษาพูด ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ให้การปรึกษาในการช่วยเหลือบุคคลที่มีความทุกข์หรือผู้รับการปรึกษา ให้มีความไว้วางใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ให้การปรึกษา และให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของตัวเอง แสวงหาแนะแนวทางการปรับเปลี่ยนการคิด การรู้สึก และการปฏิบัติตนเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งทักษะการให้การปรึกษานั้น ประกอบไปด้วยทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะขั้นสูง

ทักษะการให้การปรึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Skills) ได้แก่

ทักษะการใส่ใจ (Attending Skill)

ความหมาย การใส่ใจ เป็นพฤติกรรมของผู้ให้การปรึกษา ที่แสดงออกด้วยภาษาพูดหรือภาษาท่าทางที่บ่งบอกถึงความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้รับการปรึกษา โดยการแสดงความสนใจ การเห็นความสำคัญ และการให้เกียรติผู้รับการปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความอบอุ่นใจและไม่รู้สึกท่างเหิน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสดงความสนใจ เห็นความสำคัญ และให้เกียรติผู้รับการปรึกษา
2. เพื่อเป็นการแสดงความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือ
3. เพื่อช่วยเพิ่มพูนความอบอุ่นใจให้ผู้รับการปรึกษา

การใส่ใจ แบ่งออกได้ดังนี้

1. การใส่ใจโดยการแสดงออกด้วยภาษาพูด เป็นการพูดต่อเนื่องในเรื่องเดียวกันกับที่ผู้รับการปรึกษากำลังพูดในขณะนั้น แสดงการรับรู้และเข้าใจในทัศนะและแนวคิดของผู้รับการปรึกษา

2. การใส่ใจโดยการแสดงออกด้วยภาษาท่าทาง เป็นการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คำพูด แต่มีความหมายที่สื่อถึงความเข้าใจและการยอมรับความคิด ความรู้สึกของผู้รับการปรึกษา ภาษาท่าทางมีความหมายและมีน้ำหนักมากกว่าภาษาพูด ภาษาท่าทางที่ผู้ให้การปรึกษาควรแสดงออกขณะให้การปรึกษา ได้แก่

2.1 การประสานสายตากับผู้รับการปรึกษา เป็นการแสดงความสนใจในสิ่งที่ผู้รับการปรึกษากำลังพูด แต่ไม่ควรจ้องมองมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกอึดอัดได้

2.2 การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง การเคลื่อนไหว และระยะห่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การแสดงออกทางสีหน้าที่อบอุ่น เป็นมิตร

2.2.2 การวางตัวที่โน้มตัวเข้าหาผู้รับการปรึกษา เป็นการแสดง

ความตั้งใจและใส่ใจ

2.2.3 การแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางที่มีความสอดคล้องกับเรื่องราวของผู้รับการปรึกษา

2.2.4 การนั่งหรือยืนให้มีระยะห่างระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษาที่พอเหมาะ

2.3 น้ำเสียงการพูด จังหวะการพูด ความดังหรือเบาของเสียง ระดับเสียง ความมีชีวิตชีวาของน้ำเสียง การเน้นคำต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้รับการปรึกษากำลังพูดถึง

ทักษะการนำ (Leading Skill)

ความหมาย การนำเป็นการที่ผู้ให้การศึกษาพุดนำผู้รับการปรึกษาไปในทิศทางที่ผู้ให้การศึกษาคิดว่าจะทำให้ผู้รับการปรึกษาได้ประโยชน์สูงสุดในการมาขอรับการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษากล้าที่จะพูดคุยมากขึ้น
2. เพื่อเปิดประเด็นปัญหาของผู้รับการปรึกษา
3. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเลือกประเด็นปัญหาที่ต้องการปรึกษา
4. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจปัญหา และนำเสนอความรู้สึก

ของตัวเองมากขึ้น

ตัวอย่าง

ตัวอย่างการนำด้วยการใช้ประโยคบอกเล่า

“หนูจะเริ่มต้นเล่าสาเหตุของการที่หนูมาพบฉันในตอนนี้ได้เลยนะ”

“ขอรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่อง...เพิ่มเติมอีกสักหน่อยซิ”

“ลองบอกความรู้สึกของเธอที่มีต่อแม่ของเธอให้ครูฟังซิ”

“เมื่อกี้หนูพูดว่า...”

“ลองยกตัวอย่างการกระทำของแม่ที่ทำให้เธอรู้สึกเสียใจ สัก 1-2 ตัวอย่าง

ซิครับ”

ตัวอย่างการนำด้วยการถาม

“วันนี้หนูอยากคุยเรื่องอะไรคะ”

“เราจะเริ่มที่เรื่องไหนก่อนดี”

“มีอะไรอีกไหมที่คุณอยากพูดถึง”

“เธอกำลังรู้สึกอย่างไรในตอนนี”

“คุณคิดว่าที่เค้าพูดอย่างนั้น หมายความว่าอย่างไร”

“คุณบอกว่ามีเรื่องกังวลอยู่หลายเรื่อง แล้วเรื่องไหนที่คุณกังวลมากที่สุด

และอยากพูดถึงก่อนเป็นอันดับแรก”

ทักษะการถาม (Question Skill)

ความหมาย การถาม เป็นการให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าเรื่องราวที่ต้องการปรึกษา รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความเชื่อของผู้รับการปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้โอกาสผู้รับการปรึกษาได้บอกถึงความรู้สึกและเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการจะปรึกษา
2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจและคิดถึงเรื่องราวของตัวเอง เพื่อให้เข้าใจตัวเองมากขึ้น
3. เพื่อให้ได้ข้อมูล แนวทางแก้ไขปัญหา และแผนการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว

ตัวอย่าง

การถามแบบปิด	การถามแบบเปิด
“วันนี้เราคุยกันเรื่องเรียนของหนูก่อนดีไหม”	“วันนี้หนูอยากคุยเรื่องอะไร”
“หลังจากคุยกันครั้งก่อน หนูได้ทำแล้วหรือยัง”	“หลังจากคุยกันวันก่อน หนูทำอะไรไปบ้างแล้ว”
“เธอไม่ชอบเค้าเหรอ”	“เธอรู้สึกอย่างไรกับเค้า”
“เธอไม่ต้องการให้เค้าทำแบบนั้นใช่ไหม”	“เธอต้องการให้เค้าทำอย่างไร”
“เธอจะตั้งใจเรียนให้มากขึ้นได้ไหม เพื่อให้เกรดดีขึ้น”	“เธอจะทำอะไรบ้าง เพื่อให้เกรดของเธอดีขึ้น”
“หลังจากรู้คะแนนวิชาแล้ว เธอโกรธอาจารย์ และก็ไม่ตั้งใจเรียนใช่ไหม”	“หลังจากรู้คะแนนวิชาแล้ว การเรียนวิชานี้ของเธอเป็นอย่างไรบ้าง”

ตัวอย่างการถามคำถาม “ทำไม”

ผู้รับคำปรึกษา : ผมโกรธมากจนทนไม่ไหว ผมก็เลยผลักเค้าล้มลง

ผู้ให้คำปรึกษา : ทำไมเธอไม่เดินหนีไป (เธอเป็นคนผิต ที่ไม่หาวิธีแก้ปัญหายาอย่างอื่นที่สร้างสรรค์)

ผู้รับคำปรึกษา : ก็เค้าทำ...(แก้ตัว)

ทักษะการเงียบ (Silence Skill)

ความหมาย การเงียบ เป็นช่วงระยะเวลาระหว่างการปรึกษาที่ไม่มี การสื่อสารด้วยวาจาระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา แต่ยังคงมีการสื่อสารทางอารมณ์ และความรู้สึก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้คิดทบทวนเรื่องราวของตัวเอง และ ทำความเข้าใจในสิ่งที่เขาพูดหรือรู้สึก
2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้หยุดพัก หลังจากแสดงอารมณ์โกรธ เสียใจ เช่น บ่น ร้องไห้
3. เพื่อแสดงความใส่ใจ และร่วมรับรู้และเข้าใจในอารมณ์และความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา : ผมไม่แน่ใจว่า ผมจะมีโอกาสตอบแทนบุญคุณ ของแม่ไหม...เพราะ...

ผู้ให้การปรึกษา : (เงียบ)...

ผู้รับการปรึกษา : ...หมอบอกว่า...แม่...แม่...อาจจะ...(น้ำตาไหล)

ผู้ให้การปรึกษา : (เงียบ)...(ส่งกระดาษซับน้ำตาให้)...

ผู้รับการปรึกษา : แม่ แม่อาจจะ...อยู่กับพวกเรา...ได้ไม่นาน...(ร้องไห้)

ผู้ให้การปรึกษา : (เงียบ)...ฉันเข้าใจความรู้สึกของคุณค่ะ...ในเมื่อ ตอนนี้แม่ของคุณยังอยู่ คุณคิดว่าคุณจะทำอะไร ให้แม่ชื่นใจได้บ้างละ

ทักษะการสะท้อนกลับ (Reflection Skill)

ความหมาย การสะท้อนกลับ เป็นการบอกความเข้าใจของผู้ให้การปรึกษา ที่มีต่อสิ่งที่ผู้รับการปรึกษารู้สึก รับรู้ หรือสนใจ ที่เป็นปัจจุบันขณะให้การปรึกษา การสะท้อนกลับจะรวม ความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาและเนื้อหาที่ผู้รับการปรึกษาพูดถึง หรือสิ่งที่ผู้ให้การปรึกษาสังเกตเห็น จากกริยาท่าทางของผู้รับการปรึกษา และเนื้อหาที่ผู้รับการปรึกษาให้ความสำคัญ โดยใช้คำพูดของผู้ให้การปรึกษาที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาแสดงความรู้สึกและเปิดเผยเรื่องราว ของตนเองให้มากขึ้นหรือชัดเจนขึ้น
2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจปัญหา รวมทั้งสาเหตุและผลกระทบ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนเข้าใจความรู้สึกของตัวเองมากขึ้น

การปรึกษา

3. เพื่อแสดงความสนใจและเข้าใจความรู้สึกและเรื่องราวของผู้รับ

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา : พ่อกับแม่ทะเลาะกันตลอด ผมไม่รู้ว่ามีอะไร
ครอบครัวยุ่กันอยู่กันอย่างสงบสุขแบบ
ครอบครัวยื่นเค้าบ้าง

ผู้ให้การปรึกษา 1 : เธอไม่มีความสุขที่ต้องอยู่ในท่ามกลางความขัดแย้ง
ของพ่อแม่ (สะท้อนความรู้สึกก่อน)

ผู้ให้การปรึกษา 2 : การที่พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทำให้เธอไม่มีความสุข
(สะท้อนเนื้อหาก่อน)

ทักษะการซ้ำความ/การทวนความ (Paraphrasing Skill)

ความหมาย การซ้ำความ/การทวนความ เป็นการที่ผู้ให้การปรึกษา
พูดซ้ำในเรื่องที่ผู้รับการปรึกษากล่าวอีกครึ่งหนึ่ง โดยคงสาระสำคัญของเนื้อหาหรือความรู้สึกไว้
ตามเดิม และใช้คำพูดน้อยลง แต่ไม่ได้หมายถึงการทวนซ้ำตลอดเวลาเหมือนนกแก้วนกขุนทอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสดงถึงความใส่ใจ ความเข้าใจของผู้ให้การปรึกษาที่มีต่อผู้รับ

การปรึกษา

2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเปิดเผยตัวเองมากขึ้น
3. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจในสิ่งที่ตัวเองพูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
จากการฟังสิ่งที่ตัวเองพูดอีกครั้ง
4. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาชัดเจนและตรงประเด็นในสิ่งที่เขาต้องการพูด
5. เพื่อตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษา

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา : ผมไม่รู้ว่าจะจัดการกับชีวิตของผมต่อไปอย่างไรดี
บางครั้งอยากจะออกไปหางานทำให้ได้ประสบการณ์
ก่อน ขณะเดียวกันก็คิดว่า...น่าจะเรียนให้จบ ๆ ไป
แต่...ก็ไม่แน่ใจว่าจะเรียนจบไหม

ผู้ให้การปรึกษา 1 : เธอไม่รู้ว่าจะตัดสินใจอย่างไรดี ระหว่างออกไป
ทำงานเพื่อหาประสบการณ์ กับเรียนต่อจนจบ แต่ก็
ไม่แน่ใจว่าจะเรียนจบไหม (ซ้ำความ/ทวนความ
ทั้งหมด เปลี่ยนความเฉพาะสรรพนาม)

ผู้ให้การปรึกษา 2 : เธอทั้งอยากออกไปทำงานและเรียนต่อไปจนจบ
(เข้าใจความ/ทวนความ เฉพาะประเด็นสำคัญ)

ผู้ให้การปรึกษา 3 : เธอตัดสินใจไม่ได้ว่าทางเลือก 2 ทางนั้น ทางไหน
เหมาะกับตัวเธอ (เข้าใจความ/ทวนความ โดยสรุป แต่คง
สาระสำคัญไว้)

ทักษะการให้กำลังใจ (Encouragement Skill)

ความหมาย การให้กำลังใจ เป็นการแสดงความสนใจ เข้าใจในสิ่งที่ผู้รับ
การปรึกษาพูด และสนับสนุนให้เขาพูดต่อไปโดยใช้คำพูดหรือท่าทาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษากระตือรือร้นและมั่นใจในตนเอง
รวมทั้งตระหนักในความสามารถและคุณค่าในตัวเอง
2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษากลับมาที่จะคิดและทำในสิ่งที่ไม่เคยคิด
หรือทำมาก่อน

ตัวอย่าง

“น้อยคนนักจะคิดได้อย่างเธอ ครูเชื่อว่าเธอจะสามารถจัดการกับ
เรื่องยุ่ง ๆ นี้ได้อย่างแน่นอน”

“ทำต่อไปเถอะ แม้ผลจะออกมาไม่ด้อย่างที่หวังทั้งหมด แต่ทุกอย่าง
ก็คลี่คลายไปมากแล้ว”

ทักษะการสรุปความ (Summarizing Skill)

ความหมาย การสรุปความ เป็นการรวบรวมใจความสำคัญทั้งหมด
ของความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้รับการปรึกษา ที่เกิดขึ้นในระหว่างให้การปรึกษาหรือในแต่ละครั้ง
โดยใช้คำพูดสั้น ๆ ให้ได้ใจความสำคัญทั้งหมด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อย้ำประเด็นสำคัญให้มีความชัดเจนในกรณีที่มีการพูดคุยกัน
หลายประเด็น
2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกของตัวเอง
3. เพื่อให้การให้การปรึกษาแต่ละครั้งมีความต่อเนื่องกัน
4. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาและผู้ให้การปรึกษาเข้าใจเรื่องราวที่กำลัง
สนทนาได้อย่างถูกต้องตรงกัน และได้ใจความที่ชัดเจน

ตัวอย่างที่ 1

ผู้ให้การปรึกษาสรุป : จากที่เราคุยกันมาประมาณ 40 นาที เธอกังวลเรื่อง...เพราะ...และเธออยาก (ต้องการ) ให้...เรากำลังช่วยกันคิดวิธีการเพื่อให้เป็นไปอย่างที่เราต้องการ เพียงจะคิดได้วิธีเดียว คือ...แต่เวลาที่เราจะพูดคุยกันหมดลงเสียก่อน เพราะฉะนั้นฉันจะขอ ให้เธอมาพบฉันอีก ในวัน...เวลา...เพื่อเราจะได้มาช่วยกันคิดหาวิธีการอื่น ๆ ต่อไป

ตัวอย่างที่ 2

ผู้ให้การปรึกษาขอให้ผู้รับการปรึกษาสรุป : ก่อนที่จะหมดเวลาคุยกันในวันนี้ ครูจะขอให้คุณสรุปว่าเราคุยอะไรกันไปบ้าง โดยครูจะช่วยเสริมในส่วนที่ขาดให้

ทักษะการให้การปรึกษาขั้นสูง (Advanced Skills)

เป็นทักษะที่จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันกับผู้ให้การปรึกษา ได้แก่

ทักษะการทำให้กระจ่าง (Clarifying Skill)

ความหมาย การทำให้กระจ่าง เป็นการที่ผู้ให้การปรึกษากล่าวถึงสิ่งที่คิดว่าผู้รับการปรึกษาพยายามจะพูดถึง โดยไม่เปลี่ยนเนื้อหาของคำพูดนั้น แต่ใช้ภาษาที่ชัดเจนเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจความคิด ความรู้สึกของตนเอง ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาหรือสาระสำคัญของประสบการณ์ในชีวิต
2. เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมหรือขยายความมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ให้การปรึกษามีความเข้าใจที่ถูกต้องในปัญหาของผู้รับการปรึกษา

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา : อาจารย์พรรณทิพย์นะ ท่าทางจะไม่ชอบหนูเอาซะเลย เขาจะจิกหนูโดยการแก้งเรียกหนูให้ตบตลอด...แทบจะทุกชั่วโมงที่สอนเลยคะ

ผู้ให้การปรึกษา : เธอกำลังพูดว่า อาจารย์พรรณทิพย์ถามเธอ เพราะไม่ชอบเธออย่างนี้ใช่ไหม

ทักษะการตีความ (Interpretation Skill)

ความหมาย การตีความ เป็นการที่ผู้ให้การปรึกษาทำความเข้าใจปัญหาของผู้รับการปรึกษาในประเด็นต่าง ๆ จากการสังเกตและแปลความหมายที่ผู้รับการปรึกษามีได้แสดงออกโดยตรง แล้วอธิบายพฤติกรรม ความรู้สึก และอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาเป็นคำพูดของผู้รับการปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายความให้ผู้รับการปรึกษามองปัญหาในแง่มุมใหม่ที่ต่างจากการรับรู้เดิม

2. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษามองโลกกว้างขึ้น
3. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจตนเองในระดับที่ลึกและถูกต้องมากขึ้น
4. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ตัวอย่างที่ 1

ผู้รับการปรึกษา : เค้าหมดรักหนูแล้ว หนูตั้งใจว่าจะหย่ากับเค้า ให้หมดเรื่องไป แต่หนู...ก็...ก็คงต้องทำใจ หนูจะทำได้ ใจดี บางที...หนูอดที่จะนึกถึง...ความหลังที่ดี ๆ ของเราสองคนไม่ได้ แล้วก็คิดถึง...วันหนึ่งที่ต้องอยู่คนเดียว...

ผู้ให้การปรึกษา : ดูเหมือนว่าหนูยังรักและผูกพันกับเค้าอยู่

ตัวอย่างที่ 2

ผู้รับการปรึกษา : เกรดของทุกวิชาเลวออกมาไม่ดีเลย หนูไม่รู้ว่าทำไม...ก็เลย ไม่อยากเรียนแผนนี้แล้ว อยากเปลี่ยนแผน...หรือว่า...ผู้หญิงไม่เหมาะกับการเรียนวิชาเลข

ผู้ให้การปรึกษา : เป็นไปได้ไหมที่หนูกำลังจะใช้เหตุผลความเป็นผู้หญิงกับความถนัดในการเรียนวิชาเลข เป็นเหตุผลที่จะเปลี่ยนแผนการเรียน

ทักษะการเปิดเผยตนเอง (Self-disclosure Skill)

ความหมาย การเปิดเผยตนเอง เป็นการที่ผู้ให้การปรึกษาเล่าถึงข้อมูลเกี่ยวกับตนเองให้ผู้รับการปรึกษาฟัง อาจเป็นข้อมูลที่เป็นข้อสังเกต ความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ การเปิดเผยตนเองอาจเป็นไปในทางลบหรือทางบวก ผู้ให้การปรึกษาจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า นอกจากการเปิดเผยตนเองด้วยคำพูดแล้ว ท่าทางกิริยาและวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การพูดนั้น ก็เป็นการเปิดเผยตนเองด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ตั้งใจที่จะเปิดเผย ผู้รับการปรึกษาจะรับรู้สิ่งเหล่านี้ได้มากกว่าคำพูด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการให้กำลังใจให้แก่ผู้รับการปรึกษา
2. เพื่อสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้รับการปรึกษา
3. เพื่อสร้างความเสมอภาคระหว่างผู้รับและผู้ให้การปรึกษา
4. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาเปิดเผยตนเองมากขึ้น เมื่อรับรู้ว่าคุณให้การปรึกษาก็มีลักษณะหรือปัญหาบางอย่างคล้าย ๆ กับตน

ข้อควรระวัง

1. ถ้าผู้ให้การปรึกษาเปิดเผยตัวเองมากเกินไป จะทำให้จุดสนใจกระบวนการให้การปรึกษาเน้นไปที่ผู้ให้การปรึกษา แทนที่จะเจาะจงถึงปัญหาของผู้รับการปรึกษา
2. การเปิดเผยตัวเองถึงความรู้สึกที่ลึกเกินไป อาจทำให้ผู้รับการปรึกษาดทกใจ กลัว และเป็นอุปสรรคในการดำเนินการให้การปรึกษาต่อไป
3. ผู้ให้การปรึกษาควรสำนึกว่า ประสบการณ์ของตนเองจะมีส่วนเหมือนกับประสบการณ์ของผู้รับการปรึกษา แต่ก็มีหลาย ๆ สิ่งที่แตกต่างกันในแต่บริบท ความหมาย และสิ่งแวดล้อม

ทักษะการเผชิญหน้า (Confrontation Skill)

ความหมาย การเผชิญหน้า เป็นการที่ผู้ให้การปรึกษาแสดงออกด้วยวาจาถึงความขัดแย้ง ความไม่สอดคล้อง ความสับสนระหว่างพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ของผู้รับการปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจถึงปัญหาสำคัญ ๆ ของตนเองได้เร็วขึ้น
3. เพื่อเป็นการสนับสนุนและให้กำลังใจผู้รับการปรึกษาในการเผชิญกับปัญหาและความจริงเกี่ยวกับตนเอง
4. เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาเปิดเผยตนเองมากขึ้น
5. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษายอมรับความจริง สามารถจัดการให้เกิดความสอดคล้องในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่มีศักยภาพมากขึ้น

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา : หนูคิดว่า...ไม่โกรธเพื่อน ไม่เคยโกรธใครเลย
(หลบสายตาและกำมือแน่น)

ผู้ให้การปรึกษา : หนูบอกว่าไม่โกรธเพื่อน แต่หนูกำมือแน่น หนูลองทบทวนความรู้สึกของหนูใหม่อีกทีซี

ทักษะการให้ข้อมูลและการให้คำแนะนำ (Giving Information and Advising Skill)

ความหมาย การให้ข้อมูล เป็นการสื่อสารทางวาจาเกี่ยวกับข้อมูลหรือรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้รับการปรึกษา

การให้คำแนะนำ เป็นการชี้แนะแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้รับการปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ความรู้ ข้อมูล และรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้รับการปรึกษา

2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจปัญหาของตนเองและใช้คำแนะนำ

3. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

4. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีทางเลือกและแนวทางปฏิบัติที่เขาอาจจะนึกไม่ถึง

ตัวอย่าง

“ก่อนที่ครูจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่อง...ครูอยากทราบว่านักเรียนรู้/เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าอย่างไรบ้างครับ”

“ในส่วนไหนของเรื่อง...ที่หนูคิดว่ายังไม่รู้และต้องการรายละเอียดเพิ่ม”

“สำหรับแนวทางที่จะจัดการเรื่อง...ครูคิดว่าควรจะมี...หนูคิดว่าอย่างไรคะ”

“เท่าที่ครูนึกออกในตอนนี้นะ ครูว่า นักเรียนน่าจะ...นักเรียนคิดอย่างไรกับข้อเสนอแนะของครู”

ข้อควรระวัง

การให้คำแนะนำมีข้อเสียอยู่หลายประการ เช่น หากผู้รับการปรึกษาไม่ชอบก็จะปฏิเสธ และมีทัศนคติทางลบต่อการให้การปรึกษาและผู้ให้การปรึกษา หรือถ้าผู้รับการปรึกษาได้รับคำแนะนำแล้วนำไปปฏิบัติและไม่ได้รับผล ก็จะโทษผู้ให้การปรึกษา หากได้รับผลดีผู้รับการปรึกษา ก็จะมาใหม่อีก เป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันและพึงพิง นอกจากนี้การให้คำแนะนำมีโอกาที่จะเกิดความเข้าใจไม่ตรงกันได้ แม้ผู้ให้การปรึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทมากในการแนะนำผู้ให้การปรึกษาต้องตระหนักไว้เสมอว่า ในที่สุดแล้วผู้รับการปรึกษาจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเอง

ทักษะการชี้ผลที่ตามมา (Pointing Outcome Skill)

ความหมาย การชี้ผลที่ตามมา เป็นการเน้นให้ผู้รับการปรึกษาได้เห็นผลที่อาจตามมาจากการคิดการตัดสินใจ การวางแผน และการปฏิบัติของเขาเองทั้งในทางลบและทางบวก ผลที่ตามมานี้ อาจเป็นได้ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในใจเขาหรือเหตุการณ์ภายนอก ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาคงอยู่รุนแรงขึ้นหรือลดลง เช่น ด้านอารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ รู้สึกดี ไม่ดี กลุ้มใจ

สับสน ไม่มั่นใจ ฯลฯ ด้านร่างกาย เช่น ใจเต้น ปวดศีรษะ ท้องผูก เจ็บป่วย ฯลฯ ด้านพฤติกรรม การปฏิบัติตัว กิจกรรมที่ทำ ฯลฯ ด้านความคิด เช่น ทศนคติ ความเชื่อ ฯลฯ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เวลา เหตุการณ์ สถานที่ เงิน ทรัพย์สิน ฯลฯ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ญาติ เพื่อนร่วมงาน ฯลฯ การชี้ผลที่ตามมา อาจทำได้ 2 ทาง คือ

1. การชี้ผลที่ตามมาในทางบวก เป็นการชี้ให้ผู้รับการปรึกษาเห็นข้อดี และประโยชน์ที่จะได้รับ การสนับสนุนให้ผู้รับการปรึกษาล้ำัดตัดสินใจหรือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
2. การชี้ผลที่ตามมาในทางลบ เป็นการบอกถึงผลที่ไม่ดีหรือโทษที่อาจ จะตามมาจากการตัดสินใจหรือการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษารับรู้ถึงผลดีและผลเสียของการคิด การตัดสินใจ การวางแผน และการปฏิบัติของเขาเองทั้งในทางลบและทางบวก
2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา : ผมไม่เรียนแล้ว ผมเบื่อ...เบื่อทุกอย่างเลย... ผมจะไปจากทุกคน ไปตามทางของผม แล้วผม ก็จะไม่ติดต่อกับใครเลย...และก็ไม่ไปที่บ้านด้วย อาจารย์คอยคุณนะ

ผู้ให้การปรึกษา 1 : ถ้าเธอทำอย่างที่ยบอก ลองคิดสิว่า พ่อกับแม่เธอ จะเป็นอย่างไร (ให้ผู้รับการปรึกษา ชี้ผลลบที่ตามมา)

ผู้ให้การปรึกษา 2 : ถ้าเธอทำอย่างที่ยบอก พ่อกับแม่เธอคงจะผิดหวัง และเสียใจมาก (ให้ผู้รับการปรึกษา ชี้ผลลบที่ตามมา)

ทักษะการจัดการ (Verbal Setting Operation Skill)

ความหมาย การจัดการ เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะ ขอบข่าย กระบวนการ หรือกลวิธีในการให้การปรึกษา ที่ผู้ให้การปรึกษาอธิบายหรือชี้แจงให้ผู้รับการปรึกษา เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบริการให้การปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ และองค์ประกอบที่สำคัญของการให้การปรึกษามากขึ้น
2. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ให้การปรึกษาและ ตัวเขาเอง
3. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาแสดงบทบาทได้เหมาะสมขึ้น
4. เพื่อจูงใจให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความไว้วางใจและมั่นใจในการใช้ บริการให้การปรึกษา

ตัวอย่าง

“การพูดคุยกันของเราในวันนี้ ก็เพื่อช่วยให้เธอสบายใจขึ้น ที่ได้เล่า
ได้ระบายความรู้สึกต่าง ๆ ออกมา แล้วยังช่วยให้เธอเข้าใจตัวเองมากขึ้น”

“เราอาจต้องคุยกันหลายครั้ง เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการ
ที่แท้จริงของหนู เพื่อช่วยกันหาแนวทางให้ได้ในสิ่งที่หนูต้องการ หนูมีความเห็นอย่างไรบ้าง”

“ในการปรึกษากันนี้ ครูมีหน้าที่ช่วยวิเคราะห์เพื่อให้หนูเข้าใจตัวเอง
มากขึ้น การตัดสินใจว่าจะแก้ไข/ปรับปรุงตัวเองหรือไม่นั้น เป็นการตัดสินใจของหนูเอง”

“แม้เธอตัดสินใจว่าจะทำตามแนวทางที่เราช่วยกันคิดไว้ แต่ถ้าเธอ
ไม่ลงมือทำอย่างจริงจัง มันก็คงไม่เกิดผลอะไร เพราะฉะนั้นถ้าได้แนวทางแก้ไขแล้ว เธอต้องลงมือทำ
การปรึกษาจึงจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเธอ ได้ข้อมูลแบบนี้แล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง”

1.3.8 ขั้นตอนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ขั้นตอนการให้การปรึกษา เป็นตัวกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ทำให้การ
ให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาดำเนินไปอย่างมีระบบและมีทิศทางที่ชัดเจน แบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างสัมพันธภาพ การเริ่มต้นการให้การปรึกษาที่เป็นไปด้วยความ
ความอบอุ่นเป็นกันเองจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความรู้สึกประทับใจและไว้วางใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจท่าและความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการ
ของผู้รับการปรึกษาและกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริงได้ ซึ่งในบางกรณีอาจต้องใช้เวลาเพื่อดำเนินการ
ในขั้นนี้มากกว่า 1 ครั้ง

ขั้นที่ 3 ขั้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา ในขั้นนี้ผู้ให้การปรึกษาควรสนับสนุน
ให้ผู้รับการปรึกษาคิดและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับตัวของเขาด้วยตัวเอง

ขั้นที่ 4 ขั้นวางแผนเพื่อไปนำสู่การปฏิบัติ เป็นการกำหนดแนวทาง
ปฏิบัติที่เป็นระบบและทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษาว่า ผู้รับการปรึกษาจะ
ปฏิบัติตามแผน

ขั้นที่ 5 ขั้นยุติการให้การปรึกษา เมื่อการให้การปรึกษาดำเนินไปจน
หมดเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละครั้งในแต่ละราย หรือในกรณีที่ผู้รับการปรึกษามีท่าที่ต่อต้าน ไม่รวมมือ
ในการปรึกษา ก็ให้ยุติการให้การปรึกษาด้วยความนุ่มนวล อบอุ่นเป็นมิตร แสดงความพร้อมในการ
ให้ความช่วยเหลือในโอกาสต่อไป แต่ทุกครั้งของการให้การปรึกษาจะต้องเริ่มต้นขั้นที่ 1 และจบลง
ที่ขั้นที่ 5 เสมอ ส่วนในขั้นที่ 2 3 และ 4 ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของปัญหาในขณะนั้น

1.3.9 ตัวอย่างการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ตัวอย่างการให้การปรึกษาที่แสดงขั้นตอนและทักษะการให้การปรึกษา

สถานการณ์ อาจารย์ประจำชั้นสังเกตเห็นว่า นักเรียนในห้องคนหนึ่ง

มีพฤติกรรมเปลี่ยนไป คือ ขาดเรียนบ่อย ไม่ส่งงาน และผลการเรียนตกลง จึงเรียกนักเรียนพบ

ชั้นสร้างสัมพันธภาพ

นักเรียน : สวัสดีค่ะ อาจารย์

อาจารย์ : จ๊ะ นั่งก่อนสิ (ยิ้ม ชี้ที่เก้าอี้ : ทักชะการใส่ใจ)

นักเรียน : อาจารย์ ให้เพื่อนไปตามหนูมา มีอะไรหรือคะ

อาจารย์ : ครูอยากคุยด้วยนะ เป็นยังไงบ้างช่วงนี้ สบายดีหรือเปล่า (ทักชะการใส่ใจและการถาม)

นักเรียน : ก็สบายดีค่ะ อาจารย์

อาจารย์ : อ้อ ครูนึกว่าหนูไม่สบาย เห็นไม่ค่อยมาโรงเรียน (ทักชะการใส่ใจ)

นักเรียน : เอ่อ...ที่จริงก็...ไม่ค่อยสบายค่ะ...

อาจารย์ : ไม่ค่อยสบาย เป็นอะไรหรือ (ทักชะซ้ำความ/การทวนความและการถาม)

นักเรียน : คือ...ก็ไม่ได้ป่วยอะไรค่ะ...แค่ตอนนี้...หนู...

อาจารย์ : ...(ทักชะการเงิบ)...

นักเรียน : คือ...หนู...

อาจารย์ : เธออาจจะกำลังลังเลว่าควรเล่าหรือไม่ แล้วแต่เธอนะ แต่ถ้าเธอกลับเรื่องการรักษาความลับ ครูรับรองว่าจะไม่นำเรื่องของเธอไปเปิดเผยให้ใครฟังอย่างแน่นอน และการได้เล่าเรื่องที่เราไม่สบายใจให้ใครสักคนที่ เป็นห่วงและหวังดีต่อเรา มันจะทำให้เรารู้สึกดีขึ้น เพราะอย่างน้อยก็มีคนรับฟังและยินดีให้การช่วยเหลือ (ทักชะการจัดการ)

นักเรียน : หนู...ก็...มีเรื่องไม่ค่อยสบายใจนิดหน่อยนะค่ะ

อาจารย์ : ที่ว่ามีเรื่องไม่ค่อยสบายใจ มีอะไรที่ครูพอจะช่วยให้ ครูก็ยินดีนะ (ทักชะการซ้ำความ/การทวนความและทักชะการใส่ใจ)

ชั้นสำรวจและทำความเข้าใจปัญหา ผลกระทบ ความต้องการของผู้รับคำปรึกษา และกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริงได้

นักเรียน : คือว่า...ตอนนี้ หนู...ไม่ค่อยสบายใจเรื่องทางบ้านค่ะ

อาจารย์ : ไม่สบายใจเรื่องที่บ้าน มีอะไรหรือ (ทักชะการซ้ำความ/การทวนความและทักชะการถาม)

- นักเรียน : คือว่า...คุณพ่อของหนูต้องไปทำงานที่ต่างจังหวัดนะค่ะ หนูเลยต้องอยู่บ้านกับคุณแม่ 2 คน แต่ที่นี้ คุณแม่เป็นคน ที่ชอบออกสังคม ไม่ค่อยได้อยู่บ้าน เวลาตอนเย็นหนูกลับบ้าน ก็ไม่ค่อยได้เจอคุณแม่เลย ข้าเว็นหนูก็ต้องหากินเอง คนเดียว เข้ามาคุณแม่ก็ไปทำงาน
- อาจารย์ : แล้วหนูรู้สึกอย่างไร (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : หนูก็...เหงา เซ็ง เบื่อ ก็เลยออกไปข้างนอก ไปอยู่ที่หอ เพื่อนจะได้มีเพื่อนคุย มีเพื่อนกินข้าว
- อาจารย์ : ที่คุณแม่ไม่ค่อยอยู่บ้าน หนูต้องกินข้าวคนเดียวบ่อย ๆ มันทำให้หนูเหงา ก็เลยต้องออกไปหาเพื่อน (ทักษะ การสะท้อนกลับ)
- นักเรียน : ค่ะ
- อาจารย์ : ไปอยู่กับเพื่อนแล้วเป็นอย่างไรบ้าง (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : ก็ดีค่ะ แต่บางทีหนูก็...เกรงใจเค้า แบบว่าบางทีแฟนเค้า ก็มาหา หนูคิดว่าเค้าอาจจะอยากมีความเป็นส่วนตัวบ้าง แล้วเค้าก็ชอบออกไปเที่ยวกลางคืนกับแฟนเค้าด้วย เวลาเค้าไป เค้าก็ชอบชวนหนูไปด้วย หนูก็ไม่อยากไป แต่ไม่รู้ว่าจะปฏิเสธเค้ายังไง จะอยู่คนเดียวก็เหงา ก็เลย...ไปก็ไป พอตอนเช้า หนูก็ตื่นมาโรงเรียนไม่ไหว... แล้วเค้าก็ยังแนะนำเพื่อนของแฟนให้รู้จักกับหนู เค้าบอกหนูว่า...ให้หนูรีบมีแฟน จะได้ไม่ต้องเหงาอยู่คนเดียว
- อาจารย์ : แล้วหนูมีความคิดอย่างไรกับคำแนะนำของเขาจ๊ะ (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : ก็ดีนะค่ะอาจารย์ หนูเห็นเวลาเค้าอยู่ด้วยกัน เค้าก็มีความสุขดี แต่อีกใจนึงหนูก็ว่าไม่ดีเวลาเค้าทะเลาะกัน ก็น่ากลัว แบบว่า...เค้าโดนแฟนตีด้วยนะค่ะอาจารย์ แล้วเพื่อนเค้าแต่ละคนที่แนะนำให้หนูรู้จักเนี่ย น่ากลัว กว่าแฟนเพื่อนหนูอีก หนูไม่แน่ใจว่าจะมีแฟนดีไหม
- อาจารย์ : จากที่หนูเล่ามาทั้งหมด หนูคิดว่าถ้าหนูใช้ชีวิตอย่างนี้ต่อไป จะเป็นยังไงจ๊ะ (ทักษะการชี้ผลที่ตามมา)
- นักเรียน : ก็...

- อาจารย์ : (ทักษะการเจียบ)
- นักเรียน : ก็คง...จะต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่มเที่ยว กินเหล้า สูบบุหรี่ ความจริงแล้วเพื่อนหนู...แต่ก่อนเค้าก็ไม่ได้เป็นแบบนี้หรอกค่ะ เค้าเพิ่งมาเป็นตอนคบกับแฟนคนนี้แหละ
- อาจารย์ : นั่นสิ ถ้าหนูยังไปหาเพื่อนคนนี้ ไปเที่ยวตอนกลางคืน แล้วก็ยังอยู่ในกลุ่มนี้บ่อย ๆ...(ทักษะการเข้าใจความ/ การทวนความ)
- นักเรียน : หนู...คง...แย่...เพราะตั้งแต่หนูไปเที่ยวกับพวกเค้า โรงเรียน...ก็ไม่ค่อยได้มา มีการบ้าน มีงานค้างเยอะไปหมด คะแนนของหนูก็แย่งแทบจะทุกวิชา
- อาจารย์ : ครูดีใจนะที่หนูคิดได้แบบนี้ แล้วหนูคิดว่าหนูจะทำอย่างไรต่อไป (ทักษะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : หนูว่าจะเลิกไปหาเค้าที่หอ แล้วก็...อยู่บ้านแทน
- อาจารย์ : เป็นความคิดที่ดีมากเลย เออ...แต่ว่า หนูบอกครูว่า.. ที่ออกไปหาเพื่อน เพราะว่าเหงา ต้องอยู่บ้านคนเดียว แล้วถ้าหนูไม่ออกไปหาเค้า...จะอยู่บ้าน หนูจะเป็นยังไง (ทักษะการสรุปความและการถาม)
- นักเรียน : ก็คงจะเหงา...แล้วก็เหงามาก...
- ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา**
- อาจารย์ : นั่นสิ อยู่บ้านก็เหงา ไปหาเพื่อนก็ดูจะอันตราย แล้วหนูคิดว่าจะทำอย่างไร (ทักษะการสรุปความและการถาม)
- นักเรียน : ก็คงดูทีวี ฟังเพลงไปตามภาษา เรื่อยเปื่อย
- อาจารย์ : ดูทีวี ฟังเพลง แล้วหนูคิดว่าหายเหงาไหม (ทักษะการทวนซ้ำ และการถาม)
- นักเรียน : มันก็...ไม่หายเหงาหรอกค่ะอาจารย์ ที่หนูไปเที่ยวผับกับเพื่อน ๆ ความจริงก็ดี หายเหงา เพื่อนเยอะดี อยู่บ้านแล้วเซ็ง ไปค้างหอเพื่อนบ้างก็ดี
- อาจารย์ : ไปเที่ยวผับ แล้วก็ไปค้างหอเพื่อนต่อ ถ้าพ่อแม่กลับมา แล้วรู้ว่าหนูไม่อยู่บ้าน หนูคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้น (ทักษะการเข้าใจความ/การทวนความและการชี้ผลที่ตามมา)
- นักเรียน : ...(เจียบ)...พ่อกับแม่คงโมโหมาก เพราะเคยบอกว่าจะอย่าไปไหนตอนกลางคืน ไม่ให้ไปค้างบ้านคนอื่น...หากไม่ได้ขออนุญาต อ่า...ทำไงดีคะ

- อาจารย์ : นั่นสิ ทำไงดี (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : ช่างเหอะ จะได้รู้มั้งว่า คนเราก็เหงา ก็กลัวเป็นเหมือนกัน ที่ต้องอยู่คนเดียว
- อาจารย์ : ฟังเหมือนกับว่า ที่หนูไปเที่ยวกับเพื่อนดึก ๆ ดื่น ๆ เนี่ยะ นอกจากจะเหงาแล้ว หนูยังกลัวที่ต้องอยู่คนเดียว ตอนกลางคืน แล้วก็ประชดคุณแม่อด้วย (ทักษะการตีความ)
- นักเรียน : ...(เงิบ ก้มหน้า น้ำตาไหล)
- อาจารย์ : ส่งกระดาษซับน้ำตาให้...(ทักษะการเงิบและการใส่ใจ)
- นักเรียน : หนูเหงา...(สะอื้น) หนูอยากให้...แม่มมีเวลาให้หนูบ้าง
- อาจารย์ : ...ส่งกระดาษซับน้ำตาให้...(ทักษะการเงิบและการใส่ใจ) หนูเคยบอกหรือทำอะไรให้คุณแมรู้บ้างว่า ...หนูเหงาแล้วก็อยากให้เขาอยู่กินข้าวด้วยในตอนเย็น (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : ไม่ค่ะ...
- อาจารย์ : ที่ไม่บอก เพราะอะไรหรอ (ทักษะการซ้ำคำถาม/ทวนความและการถาม)
- นักเรียน : ทำไมต้องให้บอกด้วย แม่ก็ต้องรู้ว่า ลูกที่ไหน ๆ เขาก็อยากให้แม่อยู่ด้วยทั้งนั้นแหละ
- อาจารย์ : เป็นไปได้ไหมที่คุณแม่จะคิดว่าหนูอยู่เองคนเดียวได้ เขาจึงออกงานสังคம்ப่อย ๆ แล้วอีกอย่าง...ตัวหนูเองก็ไม่เคยบอกหรือทำให้เค้ารู้ว่าอยากให้เขาอยู่ด้วย (ทักษะการตีความ)
- นักเรียน : หนู...ไม่รู้
- อาจารย์ : แล้วหนูคิดยังไง ถ้าจะบอกความต้องการให้คุณแมรู้ (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : ก็...น่าจะ...ดีเหมือนกันค่ะ

ขั้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

- อาจารย์ : ถ้าดี...หนูจะลองบอกคุณแม่ดูใหม่ แล้วก็ถามหนู อยากจะบอกคุณแม่ว่ายังไงดีล่ะ (ทักษะการซ้ำคำถาม/ทวนความและการถาม)

- นักเรียน : ก็บอกว่า...หนูอยากให้คุณแม่ออกงานตอนเย็นให้น้อยลง และมีเวลาให้หนูบ้าง กินข้าวเย็นกับหนูบ้าง แค่อาทิตย์ละ 2-3 วัน ก็พอแล้ว
- อาจารย์ : ดีค่ะ...(ยิ้ม ผงกศีรษะ)...แล้วความรู้สึกของหนูที่ต้องอยู่คนเดียวล่ะ จะบอกไหม (ทักษะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : บอกดีไหมคะ...บอกดีที่ว่า หนูจะบอกว่า...หนูเหงา แล้วก็กลัวด้วยที่ต้องอยู่คนเดียว
- อาจารย์ : อ้อ...ถ้าหนูพูดแบบนี้กับคุณแม่ หนูคิดว่าคุณแม่จะว่ายังไง (ทักษะการถาม)
- นักเรียน : คุณแม่ก็คง...จะอยู่บ้านกับหนูมากขึ้น เพราะหนูก็ไม่ได้เรียกร้องอะไรมากมาย
- อาจารย์ : อืม...ครูก็คิดอย่างนั้นแหละ แล้วตอนนี้รู้สึกยังไงบ้าง (ทักษะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : ก็ดีค่ะ โลง ๆ ดี ขอขอบคุณมากนะคะอาจารย์
- อาจารย์ : ครูว่าถ้าหนูทำตามอย่างที่หนูคิด ทุกอย่างน่าจะดีขึ้น แล้วจะพูดกับคุณแม่วันไหนดีล่ะ (ทักษะการให้กำลังใจและการถาม)
- นักเรียน : เย็นนี้เลยคะอาจารย์ คุณแม่กลับดีก็ยังไม่ หนูก็จะรอ
- ขั้นยุติการให้คำปรึกษา**
- อาจารย์ : ดีแล้วค่ะ รีรอไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร ได้ผลเป็นยังไงก็มาเล่าให้ครูฟังนะ (ทักษะการให้กำลังใจและการใส่ใจ)
- นักเรียน : ค่ะ...อาจารย์ ขอขอบคุณมากนะคะ สวัสดีค่ะ
- อาจารย์ : ไม่เป็นไรจ๊ะ ครูยินดี

ตัวอย่าง
แบบบันทึกการให้การปรึกษา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เริ่มเวลา.....น. ถึงเวลา.....น.

การให้การปรึกษา ครั้งที่.....

1. ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

ชื่อ-สกุล.....(ชื่อจริงหรือแฝงตามความเหมาะสม
และต้องเก็บเป็นความลับ)

เพศ () ชาย () หญิง

อายุ.....ปี ศึกษาอยู่ในชั้น.....

2. สาเหตุ/ความต้องการที่มาขอรับการปรึกษา.....

.....

3. ปัญหาที่พบ.....

.....

4. ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาดังกล่าว.....

.....

5. แนวทางการให้ความช่วยเหลือ.....

.....

6. การนัดหมายครั้งต่อไป (ถ้ามี).....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ให้การปรึกษา

หมายเหตุ.....

.....

ตัวอย่าง

แบบบันทึกการติดตามดูแลผลการให้การศึกษา (ฉบับครูแนะแนว)

นักเรียน ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....
 ที่อยู่.....
 โทรศัพท์.....
 ผู้ปกครองชื่อ-สกุล.....โทรศัพท์ที่ทำงาน.....
 โทรศัพท์ที่บ้าน.....

วัน เดือน ปี/ จำนวนครั้ง	เรื่องที่ติดตามดูแล	วิธีการติดตามดูแล	ผลการติดตามดูแล	ชื่อผู้ติดตามดูแล
ครั้งที่ 1				
ครั้งที่ 2				
ครั้งที่ 3				
ครั้งที่ 4				

สรุปผลการติดตามดูแลผลให้การศึกษา

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้บันทึก

ตัวอย่าง

แบบบันทึกผลการประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
ในการช่วยเหลือนักเรียน (ฉบับครูแนะแนว)

นักเรียน ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ลักษณะของปัญหา การเรียน การปรับตัว บุคลิกภาพ พฤติกรรม

อื่น ๆ (ระบุ).....

วัน เดือนปี	ผู้ที่เกี่ยวข้อง	แนวทาง/วิธีการช่วยเหลือแก้ไข	หมายเหตุ

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้บันทึก

1.4 บริการจัดวางตัวบุคคล

1.4.1 ความหมาย

บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนรับรู้เกี่ยวกับตนเองทางด้านความสนใจและความถนัด สามารถวางแผนชีวิตและดำเนินการตามที่นักเรียนได้ตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในและนอกโรงเรียน

1.4.2 วัตถุประสงค์

บริการจัดวางตัวบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง และวางแผนชีวิตสู่อนาคต ทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถของตน รวมทั้งการพัฒนาตนเองทั้งด้านส่วนตัวและสังคม เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข ประสบความสำเร็จ

1.4.3 หลักการ

- 1) คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน
- 2) ให้โอกาสแก่นักเรียนได้เลือกในสิ่งที่ต้องการตามความเหมาะสม เช่น การเลือกวิชาเรียน การเลือกทำกิจกรรม เป็นต้น
- 3) จัดกิจกรรม/โครงการที่ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน หรือมีประสบการณ์ ทั้งความรู้ วิชาการ ทักษะชีวิต การปรับตัว การศึกษา และอาชีพ
- 4) มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของเวลาและสังคม ย่อมมีผลกระทบต่อความคิด ความต้องการ หรือค่านิยมของนักเรียน

1.4.4 ประเภทของบริการจัดวางตัวบุคคล

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) บริการจัดวางตัวบุคคลแก่นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน ครอบคลุมงานหลายด้าน ซึ่งอาจมีเนื้อหาแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน เช่น การเลือกวิชาเรียนตามความต้องการ ความถนัด ความสามารถ การคัดเลือกนักเรียนรับทุนการศึกษาที่เหมาะสมตามเงื่อนไขหรือตามความเป็นจริง การจัดกิจกรรมที่เสริมพัฒนาการด้านสังคมของนักเรียน การทำงานในช่วงปิดเทอมหรือในเวลาว่างหลังจากเลิกเรียนแล้ว เป็นต้น

2) บริการจัดวางตัวบุคคลแก่นักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว นักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว อาจด้วยสาเหตุต่าง ๆ ไม่ว่าจะลาออกกลางคัน เพราะไม่สามารถจะเรียนต่อได้ หรือออกเพราะจบชั้นสูงสุดของโรงเรียน ครูแนะแนวอาจช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มนี้ได้ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ค่าใช้จ่าย และส่วนอื่น ๆ เกี่ยวกับสถานศึกษาต่าง ๆ การแนะแนวในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ เพื่อให้นักเรียนได้พิจารณาสถาบันการศึกษาให้เหมาะสมกับตนเอง และแหล่งงานต่าง ๆ

1.4.5 วิธีการจัดวางตัวบุคคล

1) จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพหรือปรับพฤติกรรม เพื่อวางตัวบุคคลให้เหมาะสม ทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ ส่วนใหญ่จัดในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้ครูรู้ข้อมูลของนักเรียน และนักเรียนรู้จักตนเอง ครูแนะแนวจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักที่เลือกมาสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและช่วงวัยของนักเรียน โดยมีเนื้อหาหลัก คือ การศึกษาต่อ อาชีพ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

2) มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดวิชาเลือกของนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ซึ่งอาจทำได้ในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว หรือระหว่างการให้บริการปรึกษารายบุคคลและกลุ่ม

3) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการวางแผนเลือกอาชีพ เช่น การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง ครูแนะแนวอาจบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเรื่องโอกาสการเรียนรู้ต่อ ความสามารถของนักเรียน โอกาสที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในด้านที่เลือก ครูแนะแนวอาจทำเอกสารแจกผู้ปกครอง

4) มีส่วนร่วมในการช่วยให้นักเรียนได้รับความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา รวมถึงการหารายได้ระหว่างเรียน

5) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน โดยเฉพาะสุขภาพจิต ครูแนะแนวอาจติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น แพทย์จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยา นอกจากนี้อาจเชิญบุคคลเหล่านั้นเป็นที่ปรึกษาประจำโรงเรียน เพื่อขอคำปรึกษาในกรณีที่ซับซ้อน และต้องการความรู้เฉพาะด้าน

เมื่อครูแนะแนวจัดวางตัวบุคคลได้อย่างเหมาะสมแล้ว ผลดีจะเกิดแก่นักเรียน คือ

- 1) เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ไม่เกิดการสูญเปล่า
- 4) อยู่ในสังคมได้ดี และมีความสุข

1.5 บริการติดตามผล

1.5.1 ความหมาย

บริการติดตามผล เป็นการติดตามผลของการจัดบริการแนะแนว ซึ่งรวมถึงกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร และมีคุณภาพอย่างไร โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

1.5.2 วัตถุประสงค์

บริการติดตามผล มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวและกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้ทราบข้อดี ข้อที่ควรพัฒนา ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
- 2) เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.5.3 หลักการ

- 1) ให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแนะแนว รวมทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง หรือชุมชน มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล
- 2) มีเครื่องมือและตัวชี้วัดความสำเร็จสำหรับการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพของนักเรียน กระบวนการทำงาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) มีแผนพัฒนาคุณภาพการแนะแนว/ปฏิบัติงานแนะแนว และการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล โดยผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการ
- 4) ใช้วิธีการ/เครื่องมือการติดตามประเมินผลที่หลากหลาย
- 5) นำผลการประเมินมาจัดทำเป็นสารสนเทศและใช้ในการพัฒนางานต่อไป

1.5.4 วิธีการติดตามผล

การติดตามผลสามารถทำได้หลายวิธี ครูแนะแนวอาจทดลองใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความสะดวก และประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การทำงาน โรงเรียน และนักเรียน ตัวอย่างวิธีการติดตามผล เช่น

- การสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับนักเรียนที่ต้องการติดตามผล
- การสัมภาษณ์นักเรียนที่ต้องการติดตามผลโดยตรง
- การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่ต้องการติดตามผล
- การทำสังคัมมติ ในกรณีการปรับปรุงพฤติกรรมทางสังคม
- การศึกษารายกรณี
- การประชุมปรึกษารายกรณีร่วมกัน ระหว่างครู ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เชี่ยวชาญ
- การใช้ประโยชน์จาก Social Network

1.5.5 ขอบข่ายของบริการติดตามผล

บริการติดตามผล เป็นบริการที่ต้องการให้ครอบคลุมบริการทั้ง 4 ด้าน ที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ มีรายละเอียดของแต่ละบริการดังนี้

1) บริการสำรวจข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เป็นการติดตามผลนักเรียนที่เลื่อนไปสู่ระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น จากมัธยมศึกษาตอนต้นไปสู่มัธยมศึกษาตอนปลาย จากประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ศึกษาพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่องในเชิงปฏิบัติการส่งต่อข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนจะทำภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาของนักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าจะส่งมอบแฟ้มข้อมูลนักเรียน (แฟ้มระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน) ให้ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้น ก่อนปีการศึกษาต่อไป

2) บริการสนเทศ ภายหลังจากให้ข้อสนเทศแก่นักเรียนแล้ว ควรมีการติดตามผลว่านักเรียนได้รับข่าวสารโดยทั่วกันหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการสื่อสาร หรือจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการสื่อสารหรือไม่ ข้อมูลทันต่อเหตุการณ์หรือไม่ ข้อมูลบางอย่างมีกำหนดระยะเวลาในการทำงาน เช่น การส่งทุนการศึกษา โควตาการศึกษาต่อ เป็นต้น และติดตามผลว่าได้ดำเนินการลุล่วงตามเวลาที่กำหนดหรือไม่

3) บริการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นงานที่ละเอียดอ่อนและจำเป็นต้องมีการติดตามผลอย่างยิ่ง เพราะครูแนะแนวต้องติดตามพัฒนาการของผู้รับบริการปรึกษา โดยจัดทำบันทึกการให้การปรึกษาของแต่ละบุคคลแล้วแต่รายกรณี โดยปกติแล้วการให้คำปรึกษาในทุกกรณีต้องมีการติดตามผล เพื่อตรวจสอบผลของการให้การปรึกษาว่า นักเรียนที่มารับบริการมีพัฒนาการเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ส่วนมากการให้การปรึกษาจำเป็นต้องทำหลายครั้ง เพื่อช่วยให้นักเรียนค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติ สร้างความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต และสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างเป็นสุข

การติดตามผลการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา ต้องพิจารณาว่านักเรียนได้ทำตามข้อตกลงในการให้คำปรึกษาหรือไม่ ได้ผลเป็นอย่างไร ครูแนะแนวสามารถติดตามผลจากนักเรียนผู้ขอรับบริการปรึกษาโดยตรงหรือจากบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เพื่อนร่วมชั้น ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง ในกรณีที่เป็นการให้การปรึกษาโดยนักเรียนที่ครูท่านอื่นส่งมา ครูแนะแนวควรรายงานความคืบหน้าให้ครูท่านนั้นทราบ เพื่อร่วมกันดูแลช่วยเหลือต่อไป

4) บริการจัดวางตัวบุคคล คือ บริการที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนหรือทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่นักเรียนต้องการ โดยแบ่งเป็นการศึกษาต่อ บริการจัดหาอาชีพ และการให้ทุนการศึกษา ดังนี้

ก) การศึกษาต่อ ครูแนะแนวต้องติดตามผลนักเรียนที่จบหลักสูตรเกี่ยวกับสถาบันที่ไปศึกษาต่อ การทำงาน ฯลฯ เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ข) บริการจัดหาอาชีพ ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับการหางานพิเศษให้นักเรียน เช่น การส่งนักเรียนไปทำงานในห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงแรม โดยแต่ละงานต้องการนักเรียนที่มีคุณลักษณะต่างกันไป ก่อนที่จะส่งนักเรียนไปทำงาน ครูแนะแนวต้องให้ข้อมูล

ที่จำเป็นแก่นักเรียน รวมทั้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนรับทราบและยอมรับ หลังจากส่งนักเรียนไปทำงานแล้ว จะต้องติดตามผลทั้งจากตัวนักเรียนและผู้จ้างงาน ว่ามีอุปสรรคใดหรือไม่ ได้ค่าตอบแทนตามที่แจ้งไว้หรือไม่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประสานงานในปีต่อไป

ค) บริการทุนการศึกษา จำเป็นต้องติดตามผลนักเรียนที่ได้รับทุนว่า หลังจากที่ได้รับทุนไปแล้ว ได้นำเงินไปใช้เพื่อการเรียนหรือไม่ ทั้งยังต้องติดตามผลการเรียน และความประพฤติของนักเรียนที่ได้รับทุน ว่าเหมาะสมในการรับทุนครั้งต่อไปหรือไม่ เมื่อติดตามผลแล้ว ต้องแจ้งให้ผู้มอบทุนทราบเป็นรายกรณีไป

จากการดำเนินงานทั้ง 5 บริการของงานแนะแนวข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย 1. บริการสำรวจข้อมูลนักเรียนรายบุคคล 2. บริการสนเทศ 3. บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา 4. บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5. บริการติดตามผล สามารถสรุปเป็นตารางแนวทางการดำเนินงาน จัดบริการแนะแนว ได้ดังนี้

ตาราง แสดงแนวทางการดำเนินงานการจัดบริการแนะแนวและประเมินผล

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
<p>1. บริการสำรวจข้อมูลนักเรียนรายบุคคล มีแนวทาง การดำเนินงาน ดังนี้</p> <p>1.1 จัดหาและใช้ เครื่องมือในการ รู้จักและเข้าใจ นักเรียน ที่หลากหลาย จัดเป็นหมวดหมู่ และสามารถ ใช้ ได้จริง</p>	<p>การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการศึกษาและรวบรวม ข้อมูลนักเรียน</p>	<p>1. เครื่องมือทางจิตวิทยา ที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-Test)</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบสังเกต - แบบเยี่ยมบ้าน - แบบสอบถาม - สังคมมิติ - แบบสำรวจพหุปัญญา - แบบบันทึกพฤติกรรม - การเขียนบันทึกประจำวัน - ระเบียบสะสม - การเขียนอัตชีวประวัติ - แบบบันทึกสุขภาพ - แบบสัมภาษณ์ - แบบบันทึกข้อมูลนักเรียน เพื่อการศึกษาต่อและอาชีพ - แบบสำรวจบุคลิกภาพ ฯลฯ <p>2. เครื่องมือทางจิตวิทยา และการแนะแนวที่เป็น แบบทดสอบ (Test)</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบสำรวจความสนใจ ในอาชีพ (SDS) - แบบประเมิน SDQ - แบบประเมินความฉลาด ทางอารมณ์ (EQ) - แบบคัดกรองซึมเศร้า ในวัยรุ่น - แบบคัดกรองปัญหา ยาเสพติด - แบบประเมินเด็กติดเกม 	<p>บันทึกร่องรอยการใช้ เครื่องมือต่าง ๆ</p>

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
		<ul style="list-style-type: none"> - แบบคัดกรองนักเรียนรายบุคคล - แบบประเมินพฤติกรรมเด็กสมาธิสั้น - แบบประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย - แบบสำรวจค่านิยม - แบบทดสอบ VISA - แบบประเมินความสุข - แบบประเมินความเครียด - แบบทดสอบความสามารถ/ความสนใจ - แบบทดสอบบุคลิกภาพ ฯลฯ 	
1.2 รวบรวมข้อมูลให้เป็นปัจจุบันด้วยวิธีการหลากหลาย	มีการรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบันและเป็นระบบ	แบบบันทึกข้อมูลที่ชัดเจนเข้าใจง่าย และเป็นปัจจุบัน	ข้อมูลนักเรียน
1.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการรู้จักนักเรียนที่เหมาะสม	มีการจัดทำ (วิเคราะห์/สังเคราะห์) ข้อมูลอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของนักเรียนแต่ละคน	วิธี/สูตรที่ใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์	บันทึกผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนักเรียน
1.4 นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเก็บไว้อย่างเป็นระบบสะดวกต่อการนำมาใช้	มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ	<ul style="list-style-type: none"> - แฟ้มข้อมูล - ระบบ IT 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลของนักเรียนที่เป็นหมวดหมู่ - ข้อมูลภาพรวมของนักเรียนเป็นรายบุคคล

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
1.5 นำข้อมูลไปใช้ แบบบูรณาการ	ให้นักเรียนนำข้อมูล ไปใช้พัฒนาตนเอง และครูนำไปใช้ เพื่อพัฒนาช่วยเหลือ นักเรียน	แบบบันทึกการให้บริการข้อมูล แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนา นักเรียนหรือช่วยเหลือนักเรียน	ร่องรอย หลักฐาน ที่แสดงถึงการนำข้อมูล ไปใช้เพื่อให้นักเรียน รู้จักและเข้าใจตนเอง ในด้านต่าง ๆ และครู นำไปใช้ เพื่อพัฒนา ช่วยเหลือนักเรียน เช่น แบบบันทึก การวางแผนศึกษาต่อ เอกสารการส่งต่อ นักเรียน เป็นต้น
2. บริการสนเทศ			
2.1 ส่งเสริมให้นักเรียน แสวงหา และ แลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศด้าน การศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เพื่อให้นักเรียน นำไปวางแผน และตัดสินใจได้ อย่างเหมาะสม	มีการสนับสนุนส่งเสริม ให้นักเรียนแสวงหา และแลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เพื่อให้นักเรียนนำไป วางแผน และตัดสินใจ ได้อย่างเหมาะสม	รูปแบบ/วิธีการ/กิจกรรม ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหา ข้อมูลสารสนเทศในด้านต่าง ๆ	ร่องรอย หลักฐาน ที่แสดงถึงการสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียน แสวงหา และ แลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศด้าน การศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เช่น ใบงาน ผลงาน นักเรียน เป็นต้น
2.2 รวบรวมข้อมูล ที่ครอบคลุม ทันสมัย เป็นประโยชน์ และตรงความสนใจ ของนักเรียน	มีการรวบรวมข้อมูล ที่ครอบคลุมทันสมัย และเป็นประโยชน์ และตรง ตามความสนใจของนักเรียน	รูปแบบ/วิธีการรวบรวมข้อมูล ที่ครอบคลุมทันสมัย และเป็นประโยชน์ และตรง ตามความสนใจของนักเรียน	ร่องรอย หลักฐาน ที่แสดงถึงการรวบรวม ข้อมูลที่ครอบคลุม ทันสมัยเป็นระบบ เช่น แฟ้ม ศูนย์สนเทศ เอกสาร เป็นต้น

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
2.3 วิเคราะห์และ สังเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งจัดเก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบ เช่น เพิ่มข้อมูล ระบบ IT	มีข้อมูลที่เป็นหมวดหมู่	วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลให้เป็นระบบ	ร่องรอย หลักฐาน ที่แสดงหมวดหมู่ ของข้อมูลต่าง ๆ เช่น เพิ่มข้อมูลต่าง ๆ ศูนย์สนเทศ ระบบ IT
2.4 การนำเสนอข้อมูล ด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย เช่น ศูนย์ข้อมูล แผ่นพับ เสียงตามสาย นิทรรศการ ปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ การจัด กิจกรรมแนะแนว ในชั้นเรียน การใช้ ประโยชน์จาก Social Network ฯลฯ	มีการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธี ที่หลากหลาย	รูปแบบ/วิธีการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในการนำเสนอข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - ร่องรอยบันทึก การจัดกิจกรรม ต่าง ๆ - เอกสารสรุป ประเมิน และรายงานผล การจัดบริการ แนะแนว การจัด กิจกรรมต่าง ๆ - หลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น เอกสาร ป้ายนิเทศ ศูนย์สนเทศ
2.5 การติดตาม ประเมินผลบริการ สนเทศและ รายงานผล	มีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลอย่างเป็น ระบบ	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสำรวจความพึงพอใจ ของผู้ใช้บริการ - แบบบันทึกการใช้บริการ - แบบติดตาม ประเมินผล และรายงานผล 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักฐาน ร่องรอย การใช้บริการ - เอกสาร รายงาน สรุป ประเมินผล การให้บริการ สนเทศ - เอกสารสรุป ผลสำรวจ ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะ

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
3. บริการปรึกษา เชิงจิตวิทยา			
3.1 ให้การปรึกษา แก่นักเรียน (การศึกษา อาชีพ ส่วนตัว สังคม) ทั้งรายบุคคล และเป็นกลุ่ม	ความพึงพอใจของนักเรียน ที่มารับการปรึกษา	แบบบันทึกให้การปรึกษา	- แบบบันทึกการให้ การปรึกษา - แบบสรุปผล การประเมินความ พึงพอใจของนักเรียน ฯลฯ
3.2 เป็นที่ปรึกษา แก่ผู้เกี่ยวข้อง ในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	ความพึงพอใจของผู้รับ บริการและผู้เกี่ยวข้อง	- แบบประเมินความพึงพอใจ - แบบบันทึกการให้บริการ	- แบบบันทึกปริมาณ ผู้มาขอรับบริการ - ข้อมูลผลการสำรวจ ความพึงพอใจ
3.3 ประสานความ ร่วมมือกับผู้ เกี่ยวข้องในการ ช่วยเหลือ แก้ไข ปัญหาของนักเรียน (เครือข่าย) เช่น จัดสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสม จัดเพื่อนที่ปรึกษา เป็นต้น	มีการประสานความร่วมมือ ผู้เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหที่เหมาะสม	- แบบประเมินความพึงพอใจ ของผู้เกี่ยวข้อง - แบบบันทึกการประสาน ความร่วมมือผู้เกี่ยวข้อง	- ร่องรอยหลักฐาน ที่แสดงถึงการ ประสานส่งต่อ เช่น บันทึกข้อความ แบบส่งต่อบันทึก การประชุม - แบบบันทึกผล การประเมิน กิจกรรม
3.4 การติดตาม ประเมินผล บริการ ปรึกษาและ รายงานผล	ความพึงพอใจของผู้รับ บริการ	แบบบันทึกการให้การปรึกษา - แบบสรุปผลเชิงปริมาณ และคุณภาพ - แบบสำรวจความพึงพอใจ	- สรุปรายงานผล การประเมิน ความพึงพอใจ - สรุปรายงาน การติดตามผล การให้การปรึกษา

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
<p>4. บริการจัดวางตัวบุคคล</p> <p>บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการช่วยเหลือ นักเรียนให้สามารถ ดำเนินตามแผนหรือ โครงการที่ตนได้เลือกและ ตัดสินใจไว้</p> <p>4.1 วางแนวทางในการ จัดวางตัวบุคคล ด้านศึกษาอาชีพ และส่วนตัวสังคม ให้แก่นักเรียน ดังนี้</p> <p>4.1.1 การจัดวางตัว ด้านการ ศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเลือก วิชาเรียน และแผน การเรียน - การรับ บริการใน โครงการ พิเศษ - การจัดเข้า ชั้นเรียน ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนนักเรียนที่รับ บริการต่าง ๆ - ความพึงพอใจของผู้รับ บริการ - พัฒนาการของผู้รับ บริการ - นักเรียนสามารถเลือก ศึกษาต่อ/ประกอบอาชีพ ได้เหมาะสมสอดคล้อง กับคุณลักษณะของ ตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบคัดกรองนักเรียน ที่มีปัญหาทางการเรียน - คะแนนผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน - แบบทดสอบความถนัด - แบบบันทึกการเลือกวิชา เรียน/แผนการเรียน - แบบทดสอบความสนใจ เพื่อบอกทิศทางการอาชีพ - แบบสำรวจกิจนิสัยใน การเรียน - แบบสำรวจการรู้จักตนเอง (การวางแผนอาชีพชีวิต) - แบบบันทึกการเลือกคณะ/ สาขาวิชา เพื่อศึกษาต่อ ในระดับอุดมศึกษา - แบบสำรวจความสนใจ ในอาชีพ SDS ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสารบันทึก/ ติดต่อกับฝ่าย ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง - ทำเนียบทุน การศึกษา - ระเบียบสะสม ของนักเรียน - สรุปรายงาน การติดตามผล การศึกษาต่อ และอาชีพ - แฟ้มสะสมภาพ ของนักเรียน - สรุปรายงานผล การดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ฯลฯ

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
4.1.2 การจัดวางตัว ด้านการ ศึกษาต่อ และอาชีพ - การเลือก อาชีพและ สถาน ศึกษาต่อ - การฝึก ประสบ- การณ์ อาชีพ - การทำงาน ระหว่าง เรียน		- แบบสำรวจค่านิยมในอาชีพ - แบบสำรวจวุฒิภาวะทาง อาชีพ - แบบสำรวจจุดเด่นของ ตนเอง - แบบสำรวจบุคลิกภาพ ฯลฯ	
4.1.3 การจัดวางตัว ด้านสังคม และส่วนตัว - ทุนการ ศึกษา ประเภท ต่าง ๆ - การหาที่อยู่ อาศัย - การใช้ เวลาว่าง - การเข้า ร่วม กิจกรรม ต่าง ๆ - การหา รายได้ พิเศษ - กองทุน ให้กู้ยืม		- แบบคำร้องขอทุนการศึกษา - แบบคำร้องขอทุนอาหาร กลางวัน - แบบคำร้องจัดที่พักระหว่าง เรียน - ใบสมัครเข้าร่วมโครงการ ส่งเสริมการหารายได้ ระหว่างเรียน ฯลฯ	

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
4.2 มีการติดตามผล การให้บริการ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้รับบริการ - ความพึงพอใจของผู้รับ บริการ - พัฒนาการของผู้รับ บริการ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม - เอกสารบันทึกและติดตามผล การให้บริการต่าง ๆ 	
5. บริการติดตามผล			
5.1 ติดตามผลตาม ขอข้ายการ แนะแนว (ด้านการ ศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม)	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้รับบริการ - ความพึงพอใจของผู้รับ บริการ - พัฒนาการของผู้รับ บริการ 	1. เครื่องมือที่ใช้ 1.1 แบบสังเกต 1.2 แบบสัมภาษณ์ <ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ตัว นักเรียนเอง - สัมภาษณ์ครอบครัว เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ ผู้ปกครอง - สัมภาษณ์บุคลากร ที่เกี่ยวข้อง เช่น เพื่อน ครู บุคลากร ในโรงเรียน แพทย์ พยาบาล และชุมชน เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสารร่องรอย การบันทึกการ สังเกต สัมภาษณ์ และสอบถาม เพื่อติดตามผล - เอกสารและร่อง รอยการติดตามผล การศึกษา และ ประกอบอาชีพ เช่น ติดตาม ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน
5.2 ติดตามผลงาน บริการแนะแนว (5 บริการ)			<ul style="list-style-type: none"> - เอกสาร สรุป ประเมินรายงานผล การจัดบริการและ กิจกรรมโครงการ ต่าง ๆ
5.3 ติดตามผลตามแผน ดำเนินงานของงาน แนะแนว (แผนงาน ประจำปี)			<ul style="list-style-type: none"> - เอกสารรายงานผล การดำเนินงานให้ ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ ฯลฯ
5.4 รวบรวมข้อมูล เรื่องราว และผล การดำเนินการ			
5.4.1 รวบรวม ข้อมูล เรื่องราวสถิติ ของนักเรียน ที่จบการ ศึกษาไปแล้ว			
		1.3 แบบสอบถาม/ แบบสำรวจ 1.4 การติดต่อสื่อสาร ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ Social Network เป็นต้น	

บริการแนะแนว/ขั้นตอน	แนวทางการประเมินผล		
	ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	หลักฐานประกอบ การพิจารณา
5.4.2 ประเมินผล การจัด กิจกรรม บริการ แนะแนว ต่าง ๆ ที่ ดำเนินการ ไปแล้ว 5.4.3 ศึกษาข้อดี ข้อที่ควร พัฒนา ปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นจาก การดำเนินการ 5.4.4 เสนอแนะ แนวทาง การดำเนินการ ให้มี ประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น		2. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ ติดตามผลในโรงเรียน 2.1 แบบบันทึกผลการเรียน ผลการทำแบบทดสอบ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจในอาชีพ แบบทดสอบค่านิยม แบบทดสอบบุคลิกภาพ กับอาชีพ และกระบวนการ ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ในระดับชั้น ม.3 และ ม.6 2.2 แบบติดตามผลการ ศึกษาต่อของนักเรียน ม.3 และ ม.6 2.3 แบบประเมินผลการ จัดงาน/โครงการของ งานแนะแนว 2.4 แบบสรุปจำนวนและ ประเภทของนักเรียน ที่มารับการปรึกษา 2.5 แบบประเมินผลการจัด บริการแนะแนว 2.6 แบบสรุปจุดเด่น จุดที่ ต้องพัฒนา ปัญหา อุปสรรคในการจัดกิจกรรม แนะแนวและข้อเสนอแนะ	

2. การจัดกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนรู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งในด้านการศึกษาและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูแนะแนวรู้จักและเข้าใจนักเรียน รวมทั้งเป็นการเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.1 หลักการ

เป็นกิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของนักเรียน และวิสัยทัศน์ของโรงเรียนตอบสนองจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม โดยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม จนเกิดเป็นทักษะชีวิต

2.2 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนว

- 1) เพื่อให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ รัก และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 2) เพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผนการศึกษา อาชีพ รวมทั้งการดำเนินชีวิตและสังคม
- 3) เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

2.3 ขอบข่ายของการจัดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนว ควรจัดให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ด้านการศึกษา ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ รู้จักแสวงหา และใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสามารถวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อ ได้อย่างเหมาะสม

2.3.2 ด้านอาชีพ ให้นักเรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวสู่อาชีพ สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพตามที่ตนเองมีความถนัดและสนใจ

2.3.3 ด้านส่วนตัวและสังคม ให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นสุข

2.4 ประเภทของการจัดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนว สามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

2.4.1 กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

เนื้อหาสาระครอบคลุมด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ดำเนินการทุกภาคเรียนตั้งแต่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 อย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผล ผ่าน ไม่ผ่าน

แนวการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน มีดังนี้

1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของนักเรียน

2) วิเคราะห์ทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ วิสัยทัศน์ของโรงเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนแต่ละชั้นปี

3) กำหนดสัดส่วนของกิจกรรมแนะแนวให้ครอบคลุมด้านการศึกษาด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม โดยยึดสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนธรรมชาติของนักเรียน และเป้าหมายของโรงเรียน โดยครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีส่วนร่วม

4) กำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนเป็นระดับการศึกษาและชั้นปี

5) ออกแบบหน่วยการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ พฤติกรรมนักเรียน หลักฐานการทำกิจกรรม วิธีการจัดกิจกรรม วิธีการประเมินผลภาคเรียน และระยะเวลาที่จัดกิจกรรมแนะแนว

6) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวรายชั่วโมง ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม เวลา วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ ชิ้นงาน/ภาระงาน วิธีการจัดกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์ และการประเมินผล

7) จัดกิจกรรมแนะแนวตามแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว และประเมินผลการจัดกิจกรรม

8) ประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน และสรุปรายงาน

2.4.2 กิจกรรมแนะแนวนอกชั้นเรียน

มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหานักเรียน ระยะเวลาในการจัดแต่ละหลักสูตรประมาณ 12-15 ชั่วโมง มักจะดำเนินการนอกเวลาเรียนปกติ เช่น โปรแกรมการพัฒนาแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน โปรแกรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง โปรแกรมการกำกับตนเอง เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียน ฯลฯ

แนวการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน มีดังนี้

1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจของนักเรียน

2) สำรวจความต้องการ ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

- 3) ออกแบบหลักสูตรโดยมีหลักการทฤษฎีรองรับ
- 4) จัดทำโปรแกรมการจัดกิจกรรม
- 5) จัดกิจกรรมตามโปรแกรมที่กำหนด
- 6) ประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรม

2.5 เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้มีคุณค่าต่อนักเรียนอย่างแท้จริง บรรลุวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนว ควรนำเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายมาใช้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของนักเรียน และจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรม ดังมีตัวอย่างแนวคิดหรือหลักการต่อไปนี้

2.5.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนของ ทิศนา แคมมณี (2550 : 142-144)

นำเสนอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการดำเนินงานร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตน และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ และช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมและขยายขอบเขตการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น โดยมีลักษณะการจัดกิจกรรม ดังนี้

- ให้นักเรียนทำงาน/ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม
- ครูฝึก/ชี้แนะ/สอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ

กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีในจุดใดจุดหนึ่งของกระบวนการ เช่น บทบาทการเป็นผู้นำกลุ่ม กระบวนการทำงานกลุ่ม เป็นต้น

- นักเรียนมีการวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนทั้งในด้านเนื้อหาสาระที่เรียน และกระบวนการทำงานกลุ่ม

- ครูมีการวิเคราะห์และประเมินผลการเรียนทั้งด้านเนื้อหาสาระ และกระบวนการกลุ่ม

2) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Instruction)

กระบวนการคิด เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ครูใช้รูปแบบวิธีการและเทคนิคการสอนต่าง ๆ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เกิดความคิดที่กว้างขวาง ลึกซึ้ง ถูกต้อง มีเหตุผล น่าเชื่อถือ โดยมีลักษณะการจัดกิจกรรม ดังนี้

- ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน
- ครูใช้รูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ ในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ความคิดมีความหลากหลายมากขึ้น มีความละเอียดขึ้น มีความรอบคอบขึ้น น่าเชื่อถือขึ้น เป็นต้น
- มีการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดและกระบวนการคิดที่เหมาะสมกับนักเรียน
- ให้โอกาส ใช้เวลาแก่นักเรียนในการใช้ความคิดร่วมกัน ครูกับนักเรียนหรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน
- มีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน
- ครูและนักเรียนมีการสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนด้วยกัน และมีการวัดและประเมินผลการเรียน

การจัดการเรียนการสอนดังกล่าว อาจอาศัย**เทคนิคการสอน** (ทีศนา แซมมณี, 2550 : 327-365) ที่ครูสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังมีตัวอย่างต่อไปนี้

ก) การบรรยาย (Lecture) เป็นกระบวนการที่ครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหาสาระแล้วบรรยาย คือ การพูด บอก เล่า อธิบายเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่นักเรียน โดยมีสื่อหรือกิจกรรมประกอบการบรรยาย เช่น การลองปฏิบัติตาม การเล่นเกม เป็นต้น เพื่อสร้างความสนใจและเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งช่วยให้นักเรียนจำนวนมากได้เรียนรู้เนื้อหาสาระหรือข้อความรู้จำนวนมากพร้อม ๆ กันได้ในเวลาที่จำกัด

ข) การสาธิต (Demonstration) เป็นการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ให้นักเรียนสังเกตดู แล้วให้นักเรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตการสาธิต มุ่งช่วยให้นักเรียนทั้งชั้นได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตาตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหรือการปฏิบัตินั้นชัดเจนขึ้น

ค) การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นการแบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-12 คน และให้นักเรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้น

ง) การใช้กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นการให้นักเรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริง และตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลอภิปราย เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้นักเรียนฝึกฝน การเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

จ) การใช้เกม (Game) เป็นการเล่นเกมที่มีกติกา และนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นของนักเรียนมาใช้ในการอภิปราย เพื่อสรุปการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสนุกสนาน ท้าทายความสามารถ ได้รับประสบการณ์ตรง มีส่วนร่วมสูง

ฉ) การทดลอง (Experiment) ครูและ/หรือนักเรียนกำหนดปัญหาและสมมติฐานในการทดลอง ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนและให้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปอภิปรายผลการทดลอง และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลอง ทำให้นักเรียนเห็นผลประจักษ์จากการคิดและการกระทำของตนเอง

2.5.2 หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL)

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้รับการเผยแพร่โดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2541 อ้างถึงใน พิษณุมณฑน์ สีกำเนิดไทย, 2544) ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ของคนเป็นกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อาศัยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการเป็นหลักในการจัดกิจกรรม ดังนี้

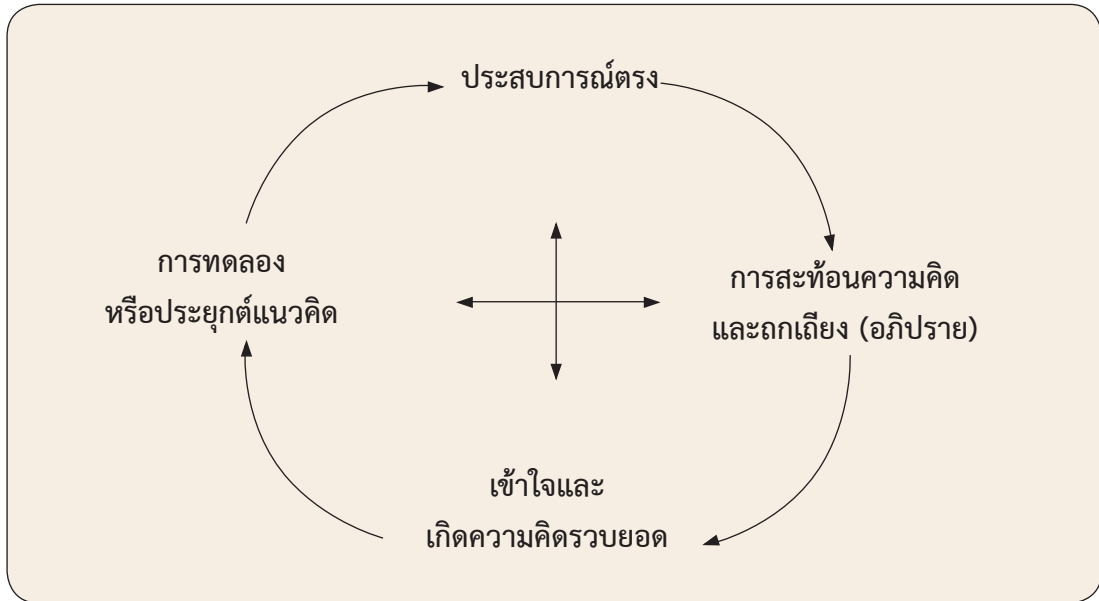
ก) ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนที่ครูช่วยให้นักเรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้

ข) การสะท้อนความคิดและถกเถียง (Reflect and Discussion) เป็นขั้นตอนที่ครูช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง

ค) เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) เป็นขั้นตอนสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยนักเรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วครูช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์ หรือในทางกลับกันครูเป็นผู้นำทางและนักเรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด

ง) การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment/Application) เป็นขั้นตอนที่ต้องการให้นักเรียนนำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง

องค์ประกอบเหล่านี้สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

แผนภาพ แสดงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการจะเป็นไปอย่างพลวัตร โดยอาจเริ่มต้นจากจุดใดจุดหนึ่ง และเคลื่อนย้ายไป-มาระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนั้น ในแง่ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงอาจเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ แต่สำคัญที่การจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบ

2) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิด “การเรียนรู้สูงสุด” (Maximum Learning) ซึ่งการเรียนรู้สูงสุดนี้เกิดขึ้นได้จาก ก) การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation) ของนักเรียน และ ข) การบรรลุงานสูงสุด (Maximum Performance) ในทุกองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นั่นคือ มีการแบ่งปันประสบการณ์ ได้สะท้อนความคิดและถกเถียงกันอย่างลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

ก) การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation)

การมีส่วนร่วมสูงสุด เกิดจากการออกแบบกลุ่ม (Group Design)

ที่เหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ กลุ่มแต่ละประเภทจะมีข้อดีและข้อจำกัดที่ต่างกัน เช่น บางประเภทเอื้ออำนวยให้มีส่วนร่วมได้มาก แต่อาจขาดความหลากหลายของแนวคิด จึงเหมาะสมสำหรับเวลาที่ผู้สอนต้องการให้เกิดการแสดงออกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ โดยยังไม่ต้องการข้อสรุป รายละเอียดของกลุ่มแต่ละประเภท ข้อบ่งชี้และข้อจำกัด ปรากฏในตาราง แสดงการจัดกลุ่มประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ประเภทกลุ่ม	ความหมาย	ข้อบ่งชี้	ข้อจำกัด
กลุ่ม 2 คน (Pair Gr.)	ให้นักเรียนจับคู่กันทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	ต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกความเห็นหรือปฏิบัติ	ขาดความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์
กลุ่ม 3 คน (Triad Gr.)	ให้นักเรียนจับกลุ่ม 3 คน แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ชัดเจนและหมุนเวียนบทบาทกันได้	ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามบทบาท และสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกบทบาท	ขาดความหลากหลายและความกระจำจืดไปบ้าง
กลุ่มย่อยระดมสมอง 3-4 คน (Buzz Gr.)	เป็นการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น	ต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในเวลาสั้น ๆ โดยไม่ต้องการข้อสรุปหรือต้องการข้อสรุปที่ไม่ลึกซึ้งมากนัก	ขาดความลึกซึ้ง ไม่มีการอภิปรายกันอย่างลึกซึ้ง
กลุ่มเล็ก 5-6 คน (Small Gr.)	เป็นการจัดกลุ่มทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจนลุล่วง	ต้องการให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถกเถียงอย่างลึกซึ้งจนได้ข้อสรุป	ใช้เวลานาน
กลุ่มใหญ่ (Large Gr.)	เป็นการอภิปรายในกลุ่ม 15-30 คน หรือทั้งชั้น	ต้องการให้เกิดการโต้แย้งหรือการรวบรวมความคิดจากกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุป	บางคนอาจให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมน้อย ใช้เวลานาน
กลุ่มไขว้ (Cross-over Gr.)	เป็นการจัดกลุ่ม 2 ขั้นตอน โดยแยกให้นักเรียนทำกิจกรรมเฉพาะบางกลุ่ม จนมีความเชี่ยวชาญ จากนั้นจึงให้นักเรียนจากแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มใหม่เพื่อบูรณาการ	ต้องการให้นักเรียนใช้ศักยภาพของตนเองในการสร้างความรู้ นักเรียนจะมีส่วนร่วมและได้เนื้อหามาก	ใช้เวลานาน อาจมีความรู้ที่ตกหล่น
กลุ่มแบ่งย่อย (Subgroup)	เป็นการจัดกลุ่ม 2 ขั้นตอน จาก 8-12 คน แต่ละกลุ่มถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3-4 กลุ่ม เพื่อให้ทำงานกลุ่มละ 1 งาน (ที่ไม่เหมือนกัน) จากนั้นจึงให้กลุ่มย่อยมารวมกันเพื่อบูรณาการ	←-----เหมือนกลุ่มไขว้-----→	

การร้อยรัดกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมในแต่ละชั่วโมงของการจัดกิจกรรม จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด มีพลวัตรหรือการเคลื่อนไหวของการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง

ข) การบรรลุงานสูงสุด (Maximum Performance)

การออกแบบกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมได้มาก แต่ไม่ได้หมายความว่า การมีส่วนร่วมนั้นได้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยไม่เสียเวลา ดังนั้น หัวใจสำคัญของการบรรลุงานสูงสุดอยู่ที่การกำหนดงานให้กับกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดงาน 3 ประการ คือ

- กำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนว่า จะให้นักเรียนแบ่งกลุ่มอย่างไรเพื่อทำอะไร ใช้เวลานานแค่ไหน เมื่อบรรลุงานแล้วจะให้ทำอะไรต่อ (เช่น เตรียมเสนอนำขึ้นในเวลาที่กำหนดให้)

- กำหนดบทบาทของกลุ่มหรือสมาชิกที่ชัดเจน โดยปกติการกำหนดบทบาทในกลุ่มย่อย ควรให้แต่ละกลุ่มมีบทบาทที่แตกต่างกัน เมื่อมารวมเสนอในกลุ่มใหญ่ จึงเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้โดยไม่น่าเบื่อ การกำหนดบทบาทยังรวมถึงสมาชิกในกลุ่มด้วย เช่น บทบาทของผู้เล่นบทบาทสมมติและผู้สังเกตการณ์ หรือบทบาทของการนำกลุ่ม การรวบรวมความเห็น และการนำเสนอ เป็นต้น

- ควรมีโครงสร้างของงานที่ชัดเจน ซึ่งบอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาท โดยทำเป็นกำหนดงานที่ครูแจ้งแก่นักเรียนหรือทำเป็นใบงานมอบหมายให้กับกลุ่ม ซึ่งประการหลังจะเหมาะกับการทำกลุ่มย่อยที่ต้องการทำงานให้ได้ผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่ม โดยจัดทำเป็น

- **ใบงาน** เป็นใบกำหนดงาน หรือใบมอบหมายงานให้กลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อยระดมสมองที่มีรายละเอียดมาก และต้องการผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่มที่มีความลึกซึ้งมาก ครูอาจพิมพ์หรือเขียนใส่กระดาษแจกให้นักเรียน หรือแจกให้กลุ่มประกอบการทำงานกลุ่ม มักใช้ในกิจกรรมสะท้อนความคิดและอภิปราย และกิจกรรมประยุกต์แนวคิด

- **ใบชี้แจง** เป็นการอธิบายงานที่มีรายละเอียดไม่มากนักในกลุ่มใหญ่ ก่อนทำกิจกรรมกลุ่ม ครูอาจเขียนบนกระดานให้นักเรียนอ่านพร้อมกันในชั้นเรียน หรือในกลุ่มใหญ่ มักใช้ในกิจกรรมด้านประสบการณ์ หรือประยุกต์แนวคิด

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการป้องกัน แก้ไขปัญหา และส่งเสริมนักเรียน โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดกิจกรรมและสาระที่ครูต้องการให้นักเรียนได้รับ ทั้งนี้ นักเรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญแก่นักเรียนทุกคน

3. โครงการ/กิจกรรมแนะแนว

การแนะแนวควรจัดกิจกรรมอย่างรอบด้าน นอกจากจัดบริการแนะแนว 5 บริการ กิจกรรมแนะแนวทั้งในและนอกชั้นเรียน การจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อการแนะแนวยังเป็นสิ่งจำเป็น ที่สมควรเพิ่มเติมให้แก่ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เช่น โครงการ

ตัวอย่างการจัดทำโครงการ

1. ตัวอย่างโครงการจัดวางตัวนักเรียนที่เกี่ยวกับการศึกษา

ชื่อแผนงาน แผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

ชื่อโครงการ โครงการจัดวางตัวนักเรียนที่เกี่ยวกับการศึกษา

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากนโยบายของหลักสูตรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลที่ทันสมัยถูกต้อง จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่นักเรียนจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อวางแผนเกี่ยวกับการเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อร่วมกันวางแผนกับฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักเรียน ในการจัดวิชาเลือกเสรี จัดนักเรียนเข้าแผนการเรียนในการศึกษาต่อที่เป็นการสอบ Admissions และการสอบโดยวิธีพิเศษ (โควตา) และการสอบตรง

เป้าหมาย

ปริมาณ นักเรียน จำนวน 2,000 คน

คุณภาพ นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับวิชาที่ตนเลือกได้อย่างเหมาะสม และสามารถตัดสินใจเลือกศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสมกับความถนัด สติปัญญา และความสามารถของตนเอง

พื้นที่ดำเนินการ

ห้องแนะแนว ห้องเรียน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
 - 1.1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
 - 1.2 เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน เช่น คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลจากการทดสอบความถนัด ความสนใจ เป็นต้น
2. ขั้นดำเนินการ
 - 2.1 จัดกิจกรรมแนะแนวการเรียนและการศึกษาต่อทั้ง ม.3 และ ม.6
 - 2.2 เชิญศิษย์เก่าที่สอบเข้าศึกษาต่อได้มาพบปะนักเรียนในช่วงแนะแนว
 - 2.3 ร่วมมือกับฝ่ายวิชาการในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดนักเรียนเลือกเรียนวิชาเลือกเสรีทุกระดับชั้น
 - 2.4 ร่วมมือกับฝ่ายกิจการนักเรียนดำเนินการเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อเตรียมตัดคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาด้วยวิธีพิเศษ
 - 2.5 ให้ข้อมูลแก่นักเรียน ม.3 เพื่อเลือกแผนการเรียนในการศึกษาต่อในชั้น ม.4 ตามเกณฑ์ของโรงเรียน

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มดำเนินการตั้งแต่ 15 พฤษภาคม ถึง 30 เมษายน

งบประมาณ

เบิกตามจ่ายจริงของเงินบำรุงการศึกษา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ครูแนะแนว

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจของนักเรียน
2. สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน
3. สอบถามจากการเลือกวิชาเลือกเสรี และแผนการเรียนว่านักเรียนได้เลือกตรงกับ ความถนัด ความสนใจ และความสามารถหรือไม่
4. จากแบบสอบถามและการประชุมสรุปผลงานของกรรมการดำเนินงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาที่แม่นยำและทันสมัย
2. นักเรียนสามารถเรียนได้อย่างเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถ

2. ตัวอย่างโครงการจัดวางตัวนักเรียนเกี่ยวกับงานอาชีพ

ชื่อแผนงาน แผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

ชื่อโครงการ โครงการจัดวางตัวนักเรียนเกี่ยวกับงานอาชีพ

หลักการและเหตุผล

บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นการจัดบุคคลให้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ในโรงเรียน บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ได้ดำเนินการตามโครงการที่นักเรียนได้ตัดสินใจเลือกแล้ว โดยเฉพาะในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ นักเรียนควรได้ประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และบุคลิกภาพ

การจัดวางตัวนักเรียนเกี่ยวกับงานอาชีพ เป็นการเตรียมตัวนักเรียนเข้าสู่งานอาชีพ ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพในปัจจุบัน สามารถปรับตัวและเจริญก้าวหน้าในชีวิตการทำงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสนอข้อมูลในด้านอาชีพต่าง ๆ ให้นักเรียนเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับความสนใจ ความถนัด และความสามารถ
2. เพื่อเตรียมตัวนักเรียนทางด้านการเรียน สำหรับใช้เป็นพื้นฐานในการเข้าสู่อาชีพต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

เป้าหมาย

ปริมาณ เสนอป้ายอาชีพเกี่ยวกับอาชีพ เดือนละ 1 อาชีพ

จัดทำแฟ้มอาชีพที่นักเรียนสนใจประมาณ 300 อาชีพ (อาชีพสำหรับผู้มีความรู้พื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปคำนวณ และศิลปภาษา อย่างละ 1 อาชีพ)

คุณภาพ นักเรียนร้อยละ 80 ได้รับข้อมูลด้านอาชีพ

พื้นที่ดำเนินการ

ห้องแนะแนว ป้ายนิเทศของหน่วยแนะแนว บริเวณชั้นวางแฟ้มอาชีพ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
 - 1.1 กำหนดข้อมูลเรื่องที่จะจัดป้ายประกาศ
 - 1.2 สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสนใจ

2. ขั้นตอนดำเนินการ
 - 2.1 จัดป้ายประกาศเกี่ยวกับอาชีพ เดือนละ 1 อาชีพ
 - 2.2 จัดข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อไปสู่อาชีพนั้น ๆ ให้เป็นปัจจุบัน
 - 2.3 จัดทำแฟ้มอาชีพ 30 อาชีพ
3. ขั้นตอนติดตามผลประเมินผล

สังเกตความสนใจศึกษาข้อมูลของนักเรียน

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2554 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2555

งบประมาณ

เบิกจากพัสดุ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

อาจารย์และเจ้าหน้าที่หน่วยแนะแนว

การประเมินผล

ประเมินจากการสังเกตและสอบถาม

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจตัวเองและเตรียมตัวในการเลือกอาชีพ
2. นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

3. ตัวอย่างโครงการจัดวางตัวนักเรียนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ชื่อแผนงาน แผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

ชื่อโครงการ โครงการจัดวางตัวนักเรียนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

หลักการและเหตุผล

เนื้อหาวิชาในการเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาได้ครบทุกด้าน กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสนองนโยบายของหลักสูตรที่จะช่วยพัฒนานักเรียนได้ครบ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเลือกเข้าร่วมกิจกรรมชมรมต่าง ๆ ตามความพอใจและความเหมาะสม
2. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสปรับตัวเข้ากับสมาชิก และบรรยากาศการร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

เป้าหมาย

ปริมาณ นักเรียน จำนวน 2,000 คน

คุณภาพ นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ตามความสนใจและความเหมาะสม

พื้นที่ดำเนินการ

ห้องเรียนของนักเรียน ห้องชมรมต่าง ๆ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
 - 1.1 ครูแนะแนวปรึกษากับฝ่ายกิจกรรมนักเรียน เพื่อรับทราบจำนวนชมรมและเกณฑ์การรับสมาชิกของชมรมต่าง ๆ ที่มีในโรงเรียน
 - 1.2 ประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับชมรมต่าง ๆ โดยจัดป้ายนิเทศ
2. ขั้นดำเนินการ
 - 2.1 จัดนักเรียนเข้าชมรมตามที่ตนสมัคร
 - 2.2 ดำเนินการเชิญวิทยากรมาบรรยายในบางชมรม
 - 2.3 จัดทัศนศึกษาในบางชมรม
 - 2.4 จัดนิทรรศการเปิดโลกกิจกรรมเป็นการแสดงผลงานของชมรมทุกชมรม

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มดำเนินการตั้งแต่ เดือนมิถุนายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีต่อมา

งบประมาณ

งบค่าใช้จ่ายของงานกิจกรรมชมรม/เก็บค่าสมาชิกของชมรม ชมรมละ 5 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

งานแนะแนว

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน
สมาคมผู้ปกครองและครูฯ

การประเมินผล

1. สังเกตการเลือกชมรมต่าง ๆ ของนักเรียน
2. ประเมินการทำงานของชมรมต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ และระยะสุดท้ายในงานเปิดโลกกิจกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความถนัดและความสนใจ
2. นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะและแสดงความสามารถในกิจกรรมของชมรมที่ตนสังกัด
3. นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกัน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี
4. นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน และเกิดความภาคภูมิใจว่าตนก็มีความสามารถเหมือนกับคนอื่น ๆ

4. ตัวอย่างโครงการจัดวางตัวนักเรียนเกี่ยวกับทุนการศึกษา

ชื่อแผนงาน งานให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน

ชื่อโครงการ โครงการจัดวางตัวนักเรียนเกี่ยวกับทุนการศึกษา

หลักการและเหตุผล

จากสภาพความเป็นไปในสังคมไทยปัจจุบันนี้ นักเรียนมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เหมือนกัน หรืออาจจะมีนักเรียนที่ประสบภัยโดยไม่คาดฝัน การที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในชีวิตมิใช่ขึ้นอยู่กับสติปัญญาและความสามารถเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจด้วย เพราะปัญหาเศรษฐกิจส่งผลให้การเรียน สุขภาพจิต การช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน ซึ่งเป็นงานสำคัญงานหนึ่งในบริการแนะแนว เพราะนอกจากเป็นการสกัดกั้นปัญหาแล้วยังเป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียนในการศึกษาเล่าเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนและประสบภัย
2. เพื่อส่งเสริมและให้กำลังใจแก่นักเรียนที่เรียนดีมีน้ำใจแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน
3. เพื่อสงเคราะห์นักเรียนที่ประสบภัย

เป้าหมาย

ปริมาณ จำนวนนักเรียนขาดแคลนและประสบภัย เท่ากับจำนวนเงินทุนที่มีอยู่

คุณภาพ นักเรียนขาดแคลนและประสบภัยทุกคนได้รับทุนการศึกษา

พื้นที่ดำเนินการ

หน่วยแนะแนว

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ประสานงานกับหัวหน้าระดับชั้นเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในทางการเรียนและนักเรียนที่ประสบภัย

1.2 ประสานงานกับแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เช่น สมาคมผู้ปกครองและครูฯ มูลนิธิผู้มีอุปการคุณทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อหาเงินทุนมาช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน

1.3 ประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนขอรับบริจาคหนังสือ อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียนจากผู้มีจิตศรัทธา

2. ขั้นตอนดำเนินการ

2.1 สัมภาษณ์และเยี่ยมบ้านนักเรียนที่ขอรับทุน และประเมินการคัดเลือก

2.2 มอบทุนให้นักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกในวันไหว้ครูหรือวันสถาปนาโรงเรียน

2.3 เฉพาะนักเรียนที่ประสบภัยให้การช่วยเหลือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.4 ประสานงานกับอาจารย์ประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อช่วยดูแลการใช้จ่ายเงินของนักเรียน

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มดำเนินการตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม หรือในเดือนที่มีนักเรียนประสบภัย

งบประมาณ

เงินทุนจากสมาคมผู้ปกครองและครู

เงินทุนจากมูลนิธิ

เงินจากผู้มีอุปการคุณ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

อาจารย์และเจ้าหน้าที่หน่วยแนะแนว

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

ฝ่ายกิจการนักเรียน

การประเมินผล

โดยการสังเกต สัมภาษณ์ผู้ได้รับเงินทุน ผู้ได้รับการสงเคราะห์ ผู้เกี่ยวข้องเป็นระยะ ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนที่ขาดแคลนได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง

2. ปัญหาของนักเรียนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนน้อยลง

4. การประสานงานเครือข่ายการแนะแนว

การดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่มีการประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสหวิชาชีพ รวมถึงเพื่อนครูต่างโรงเรียน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นเครือข่ายการแนะแนว ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

นอกจากนี้การแนะแนวซึ่งมีการทำงานที่สัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้วยความรู้ความสามารถด้านจิตวิทยาการแนะแนว หรือจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแนะแนว ครูแนะแนวจึงควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเป็นพี่เลี้ยงหรือเป็นที่ปรึกษาให้แก่ครูในโรงเรียน การพัฒนาครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น ดังมีสาระสำคัญต่อไปนี้

4.1 การประสานงานกับครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ครูอื่น ๆ

ความสำเร็จในการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญคือ ครูที่ปรึกษา เพราะครูที่ปรึกษามีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากกว่าครูอื่น ๆ เปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของนักเรียนที่ให้ความใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยการส่งเสริมศักยภาพ ความสามารถพิเศษ การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน โดยหลักการครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่มีข้อมูล และรู้จักนักเรียนมากกว่าครูคนอื่น ดังนั้น ครูแนะแนวจึงจำเป็นต้องได้รับข้อมูลของนักเรียนจากครูที่ปรึกษาเพิ่มเติม รวมทั้งครูประจำวิชาต่าง ๆ และครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือรู้จักนักเรียนคนนั้น ๆ เพื่อการได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน

ครูแนะแนวจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความคิดเชิงบวก มีความเต็มใจที่จะประสานการทำงานและให้ความช่วยเหลือแก่ครูอื่น ๆ ในโรงเรียน

สำหรับครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระบบการแนะแนวในตอนที 4 ต่อไป

4.2 การประสานงานกับผู้ปกครอง

ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นอยู่กับ การได้รับความร่วมมือจาก ผู้ปกครองเช่นกัน เพราะผู้ปกครองคือบุคคลใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อนักเรียนมากที่สุดคนหนึ่งที่ ครูแนะแนวจึงต้องทำงานประสานกับผู้ปกครองในการดูแลนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพภายในครอบครัว การร่วมมือกันช่วยเหลือ และแก้ปัญหาของนักเรียน ดังมีตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

4.2.1 การให้คำปรึกษาผู้ปกครอง

เป็นการช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีแนวทางในการดูแลหรือป้องกัน แก้ไขปัญหาของนักเรียนที่ยังคงมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียน ทั้งนี้ ปัจจัยที่สนับสนุนให้การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองประสบความสำเร็จ ได้แก่

- มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้ปกครอง เข้าใจเสมอว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองทุกท่านอยากดูแลนักเรียนในปกครองให้ได้ดีทุกคน แต่ด้วยเหตุปัจจัยแทรกซ้อนต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถทำได้อย่างที่ตั้งใจ และในบางครั้งความผิดหวังจากการอบรมดูแลลูกอาจทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถควบคุมตนเองได้ อาจแสดงอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ครูแนะแนวต้องเข้าใจและพยายามพูดคุยเพื่อลดความเครียดให้แก่ผู้ปกครอง ไม่ตำหนิว่าเป็นความผิดของใคร แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน แก้ไข การมีทัศนคติเชิงบวกเช่นนี้จะทำให้การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองราบรื่น และเป็นบรรยากาศของการร่วมมือกันอย่างแท้จริง

- มีทักษะในการใช้หลักจิตวิทยาประยุกต์ในการทำงาน ครูแนะแนวเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ ครูแนะแนวจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะความสามารถด้านนี้อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการสื่อสาร ทักษะการปรับพฤติกรรม ทักษะการดูแลเด็กวัยรุ่น ครอบครัวบำบัด ฯลฯ นอกจากนี้แล้วครูแนะแนวควรจะมีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานดูแลนักเรียนด้วย

4.2.2 การให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

การให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานเป็นสิ่งจำเป็น และเนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครองมีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานอยู่แล้ว ลักษณะการจัดกิจกรรมจึงควรอยู่ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แทนที่จะเป็นสอนหรือการอบรม อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมดังกล่าว คือ ห้องเรียนของพ่อแม่ที่ครูแนะแนวเป็นผู้บริหารจัดการให้พ่อแม่ทุกคนมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ในการดูแลบุตรหลานนั่นเอง ซึ่งจะทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของนักเรียน รู้จักปรับบทบาทของตนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียน มีทักษะในการอยู่ร่วมกันกับเด็กแต่ละวัย สามารถสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้กับบุตรหลานได้ ทั้งนี้มีปัจจัยที่ทำให้การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองประสบความสำเร็จ ได้แก่

- มุ่งองค์ความรู้และทักษะในการอบรมโดยวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- มุ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละวัย

ในการจัดกิจกรรม ครูแนะแนวต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้ปกครองจะได้รับเสมอ เพราะเมื่อผู้ปกครองได้รับประโยชน์จากการมาร่วมกิจกรรมย่อมส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป และเป็นผลดีต่อการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นต้น

ดังนี้

สำหรับกระบวนการในการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองมีแนวทาง

จากครูหรือวิทยากร

- ใช้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ปกครอง และการเติมเต็ม
- การอภิปรายกลุ่ม โดยมอบหมายประเด็นหรือหัวข้อการพูดคุย ใ้หัวข้อระหัดไ้แย้งและหาข้อสรุป
- การฝึกทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับเด็กแต่ละวัย

4.3 การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอก เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งด้านการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจจัดในรูปแบบของโครงการ/กิจกรรม หรือการทำข้อตกลงร่วมกัน และอาจเป็นการเชิญมาร่วมกิจกรรม เช่น การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองเป็นครั้งคราว การร่วมในกิจกรรมศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี เป็นต้น รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยในรูปแบบต่าง ๆ

สำหรับหน่วยงานภายนอกมีหลากหลายที่โรงเรียนสามารถพิจารณา และประสานงานเชิญให้มาร่วมโครงการ/กิจกรรม เช่น

- หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขจังหวัด สถานีอนามัย เป็นต้น
- หน่วยงานปกครองในท้องถิ่น เช่น สถานีตำรวจ องค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล เป็นต้น
- หน่วยงานในสังกัดของสถาบันอุดมศึกษา
- โรงเรียนหรือครูในเขตพื้นที่เดียวกัน หรือใกล้เคียง
- ฯลฯ

5. การสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เนื่องจากแนวคิดของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเชื่อมโยงกับจิตวิทยา การแนะแนว ครูแนะแนวเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยการสนับสนุนการพัฒนานักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา และการศึกษาเป็นรายกรณี

5.1 การพัฒนานักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (YC : Youth Counselor)

การที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม และปลอดภัยจากภาวะวิกฤตินั้น เริ่มตั้งแต่ปี 2544 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และต่อมาได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรียกว่า “นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา” (YC : Youth Counselor) เพราะนักเรียนเป็นผู้ใกล้ชิด เข้าถึง และเข้าใจเพื่อนนักเรียนด้วยกันมากที่สุด โดยให้ครูแนะแนว ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนกำกับดูแลและเื้ออำนวยการให้ “นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา” ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 การสร้างเสริมสัมพันธภาพและความไว้วางใจกับนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูแนะแนวและนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของความสำเร็จในการช่วยให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาเป็นงานที่ต้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ระหว่างครูแนะแนวและนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา หากนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษามีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และศรัทธาในตัวครูแนะแนว นักเรียนจะมีความมั่นคงปลอดภัยและรู้สึกว่ามีคนที่เข้าใจ และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือให้งานของพวกเขาประสบความสำเร็จ โดยมีแนวทาง ในการสร้างเสริมสัมพันธภาพและความไว้วางใจกับนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาของครูแนะแนว เช่น

- 1) ยิ้มแย้มแจ่มใส และทักทายอย่างเป็นกันเองทุกครั้งที่พบกัน
- 2) สร้างทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา
- 3) แสดงความเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะฟังหรือเสนอแนะแนวทาง

แก้ปัญหาแก่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ในการช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนที่ประสบปัญหา และรวมถึง ปัญหาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาเองด้วย

5.1.2 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

เพื่อให้ นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษามีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ครูแนะแนวควรดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดให้มีการประชุม พบปะสังสรรค์ในกลุ่มนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ครูแนะแนวและคณะกรรมการนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อไต่ถามทุกข์สุข ความก้าวหน้าของงาน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยกำหนดวัน เวลาไว้ในปฏิทิน ปฏิบัติงาน

- 2) ประชาสัมพันธ์รูปแบบ/กิจกรรมหรือผลงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษากับนักเรียน ครู และบุคลากรภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

3) จัดให้มีการเพิ่มพูนองค์ความรู้และทักษะในการพัฒนาตนของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เช่น การพัฒนาจิตสาธารณะเพื่อการตอบแทนสังคม การพัฒนาจิตด้วยสมาธิ การวางตัวให้มีเสน่ห์ แนวทางการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อย่างน้อยเทอมละ 1-2 ครั้ง

5.1.3 การพัฒนางาน/กิจกรรมของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

เพื่อเป็นการพัฒนางานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ครูแนะแนวควรดำเนินการ ดังนี้

1) จัดเตรียมและเสนอตั้งคณะกรรมการนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าในแต่ละระดับชั้น ตัวแทนนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา 3-5 คน และครูแนะแนว เป็นต้น (ตามบริบทของโรงเรียน)

2) ร่วมกับคณะกรรมการนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาจัดทำแผนงานประจำปี โครงการต่าง ๆ และปฏิทินปฏิบัติงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

3) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เช่น ห้องทำงาน โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เป็นต้น (ตามบริบทของโรงเรียน)

4) จัดหางบประมาณสำหรับแผนงานและโครงการต่าง ๆ ตามแผนงานประจำปีของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

5) ช่วยจัดทำเอกสาร แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในกิจกรรมของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เช่น ตารางเวลาการให้คำปรึกษา (กรณีมีห้องทำงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาและกรณีที่มีการให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการ) ใบบนรับคำปรึกษา แบบบันทึกผลการให้คำปรึกษา แบบบันทึกข้อความเชิญประชุม แบบฟอร์ม ประชาสัมพันธ์งาน เป็นต้น

6) ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการ แผนงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาด้วยสื่อที่หลากหลายและต่อเนื่อง เช่น Website ของโรงเรียน เสียงตามสาย วิทยุโรงเรียน วารสาร จุลสาร แผ่นพับ ป้ายนิเทศ และหน้าเสาธง เป็นต้น

7) จัดให้นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนที่ประสบปัญหา อย่างน้อยเทอมละ 2 ครั้ง

8) จัดให้มีการเพิ่มพูนองค์ความรู้และทักษะการให้คำปรึกษา รวมทั้งการฝึกวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการช่วยเหลือกรณีศึกษาที่ซับซ้อน และพบปะแก่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา อย่างน้อยเทอมละ 1 ครั้ง เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และความมั่นใจ

9) กำหนดช่วงเวลาในการประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลการทำงาน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน

- 10) กำหนดแนวทาง/วิธีการติดตามและประเมินผลการทำงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา
- 11) กระตุ้นให้นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาสรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานเดือนละ 1 ครั้ง
- 12) สรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

5.1.4 การให้ความช่วยเหลือนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

ในกรณีที่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาประสบปัญหาในการดำเนินงาน เช่น พบว่าปัญหาของเพื่อนมีความซับซ้อนมาก ยังช่วยเหลือได้ไม่มากนัก และไม่สามารถส่งให้ครูแนะแนวดำเนินการต่อได้ เหตุผลอาจเนื่องจากนักเรียนที่ประสบปัญหาต้องการให้เก็บเป็นความลับ หรือไม่ต้องการมาพบกับครูแนะแนว แต่ต้องการการชี้แนะจากเพื่อนที่ปรึกษาเท่านั้น เป็นต้น ครูแนะแนวสามารถดำเนินการได้ดังนี้

- 1) ให้ความมั่นใจแก่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาในเรื่องของการรักษาความลับ
- 2) ให้นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาเล่ารายละเอียดของปัญหาและแนวทางการให้คำปรึกษาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการปรึกษา โดยไม่ต้องระบุชื่อหรือรายละเอียดที่จะเชื่อมโยงไปถึงเจ้าของปัญหา
- 3) ช่วยวิเคราะห์ปัญหาว่าคืออะไร จากสาเหตุอะไร แนวทางการแก้ไขมีกี่แนวทาง และแต่ละแนวทางมีข้อดีข้อด้อยอะไร แนวทางไหนน่าจะใช้ได้ผล
- 4) บันทึกรายละเอียดของแนวทางช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาที่พิจารณาร่วมกับนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อติดตามผลต่อไป
- 5) ติดตามผลการให้ความช่วยเหลือของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาและบันทึกผล ในกรณีที่การช่วยเหลือยังไม่คืบหน้า ครูควรให้กำลังใจและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแก่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาต่อไป

5.1.5 การรับนักเรียนที่ประสบปัญหาต่อนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา

เมื่อนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ประสบปัญหาแล้ว พบว่าปัญหาดังกล่าวมีความยุ่งยากและซับซ้อนมาก เกินความสามารถของตน และนักเรียนที่ประสบปัญหาต้องการรับคำปรึกษาจากครูแนะแนว ครูแนะแนวสามารถดำเนินการโดยให้คำปรึกษตามขั้นตอนการให้คำปรึกษาและประสานงานนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อการช่วยเหลือ ประคับประคองนักเรียนที่ประสบปัญหาให้สามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวได้ รวมทั้งติดตามผล สรุป และรายงานผลการให้ความช่วยเหลือ

5.1.6 การประชุมเป็นรายกรณี (Case Conference)

สำหรับปัญหาของเพื่อนนักเรียนที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนมาก จนเกินความสามารถของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาและครูแนะแนวที่จะร่วมมือกันช่วยเหลือได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน ครูแนะแนวควรดำเนินการจัดให้มีการประชุมเป็นรายกรณีเพื่อพิจารณาปัญหา หาสาเหตุ และกำหนดแนวทาง รวมทั้งตัวบุคคลในการให้ความช่วยเหลือร่วมกัน

5.2 การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

5.2.1 การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี คืออะไร

การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (Case Study) คือ กระบวนการรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุป เพื่อทำความเข้าใจสภาพของนักเรียน เพื่อช่วยเหลือหรือส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ให้สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

5.2.2 ประโยชน์ของการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

1) ประโยชน์ต่อนักเรียน

นักเรียนได้รับความช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาตามศักยภาพ สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2) ประโยชน์ต่อครู

ครูรู้จัก เข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะนักเรียนที่ต้องได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทำให้ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น นำไปสู่การวางแผนและให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง

ผู้ปกครองได้ร่วมมือกับโรงเรียนในการส่งเสริมสนับสนุน แก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียนที่เป็นบุตรหลาน

5.2.3 การศึกษารายกรณี มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน (นักเรียนคนใดที่ครูควรศึกษาเป็นรายกรณี)

- ก) ปัญหาทางสุขภาพกาย เช่น ความพิการ โรคประจำตัว ฯลฯ
- ข) ปัญหาสุขภาพจิตที่สัมพันธ์กับปัญหาอื่น ๆ เช่น
 - ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียน ครอบครัว เศรษฐกิจ ฯลฯ
 - ปัญหาบุคลิกภาพ เช่น ใช้สารเสพติด อาชญากรรม ลักขโมย ฯลฯ
 - ปัญหาทางอารมณ์ เช่น ปัสสาวะรดที่นอน กัดเล็บ อมข้าว ฯลฯ
 - ปัญหาทางด้านสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น
- ค) นักเรียนปัญญาเลิศ และนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง

ผู้ปฏิบัติเอง

2) การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

- ก) การสังเกตและการบันทึกข้อมูล
- ข) การสัมภาษณ์
- ค) อัดชีวประวัติ บันทึกประจำวัน
- ง) สังคมมิติ
- จ) แบบสอบถาม
- ฉ) แบบทดสอบ
- ช) ระเบียบสะสม
- ซ) เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว ฯลฯ

3) การสังเคราะห์และการวินิจฉัยปัญหาที่ได้รับจากการรวบรวมข้อมูล

4) การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริมที่ครูแนะแนวเป็น

5) การทำนายผล

6) การติดตามผลและการดูแลช่วยเหลือ

7) การสรุปผลและการให้ข้อเสนอแนะ

8) การยุติการศึกษารายกรณี เนื่องจาก

- ก) หมดเวลาที่ศึกษา
- ข) ช่วยเหลือได้สำเร็จ/แก้ปัญหาได้สำเร็จ
- ค) ส่งต่อกรณีมีความจำเป็นต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

5.2.4 การรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

แบบรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี เป็นเอกสารที่สรุปและรายงานผลการศึกษาช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียน เพื่อเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องเป็นระบบ

1) สารที่ควรมีในรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี ประกอบด้วย

- ชื่อนักเรียน (นามสมมติ) ระดับชั้นที่กำลังศึกษา
- ผู้ศึกษา (ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น)
- ระยะเวลาในการศึกษา
- สาเหตุของการศึกษา
- เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล

- ข้อมูลส่วนตัวและครอบครัว
- ข้อมูลสุขภาพ (สุขภาพกาย สุขภาพจิต)
- ข้อมูลด้านการเรียน
- ข้อมูลด้านสังคม
- ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ
- เป้าหมายและความคาดหวังในอนาคต
- ความภาคภูมิใจ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา

การช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนา

การติดตามผล

ข้อเสนอแนะ

หลักฐาน/เอกสารการยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

เอกสารเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลของกรณีศึกษา

2) รายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

ก) กำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ศึกษาให้ชัดเจน

ข) สังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเป็นข้อมูลที่สามารถนำไป

ใช้ในการวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาได้อย่างตรงประเด็น

ค) อธิบายหรือบรรยายลักษณะเด่นลักษณะด้อยของนักเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

ง) ข้อเสนอแนะต้องเฉพาะเจาะจงและสามารถปฏิบัติได้

5.2.5 ตัวอย่างการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี

ลักษณะทั่วไป

ด.ช.บอล (นามสมมติ) อายุ 14 ปี สูง 165 เซนติเมตร น้ำหนัก 58 กิโลกรัม รูปร่างท้วม ผิวค่อนข้างคล้ำ นัยน์ตาสีดำ 2 ชั้น ใบหน้ากลม มีสิวจนตามใบหน้า ผมหวดสั้น พุดจา คล่องแคล่ว ท่าทางสุภาพ การแต่งกายเรียบร้อย มีโรคประจำตัว คือ หอบหืด

ลักษณะปัญหา พฤติกรรมที่พบ คือ

1. การขาดเรียนบ่อย เดือนละประมาณ 5 ครั้ง
2. ไม่ค่อยส่งงานตามที่ครูมอบหมายให้ทำ ถูกครูตักเตือนและลงโทษ

เป็นประจำ

จากพฤติกรรมปัญหาดังกล่าว โรงเรียนได้มีการบันทึกพฤติกรรมนักเรียน และอยู่ในเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนว่ามีแนวโน้มออกกลางคัน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงได้ส่งมาให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาสาเหตุและให้ความช่วยเหลือต่อไป

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคต่าง ๆ พร้อมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสังเกต : ผู้ศึกษาสังเกตนักเรียน จำนวน 3 ครั้ง ได้แก่ ในห้องเรียน นอกห้องเรียน และที่บ้าน พบว่า

1.1 จากการสังเกตในห้องเรียน ชั่วโมงคณิตศาสตร์ พบว่า ด.ช.บอล มีความสนใจในการเรียนดี และจะนั่งอยู่แถวหน้าของห้องเรียน เมื่อครูถามคำถามจะคิดและตอบครูได้อย่างรวดเร็ว เมื่อครูมอบหมายให้ทำงานในห้องเรียนจะพูดคุยปรึกษากับเพื่อนสนิท และตั้งใจทำจนเสร็จเรียบร้อยก่อนจึงจะหันไปพูดคุยกับเพื่อน ๆ ในห้องวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เมื่อครูถามจะนั่งเฉยไม่ตอบคำถามครู และเมื่อครูทวงงานในห้องเรียนที่มอบหมายให้ทำจะนั่งเฉยและไม่ส่งงาน สิ่งที่น่าสังเกต คือ ด.ช.บอล จะขาดเรียนในวันพฤหัสบดี

1.2 จากการสังเกตนอกห้องเรียน ครั้งที่ 1 พบว่า ในเวลาเช้าจะเดินทางโดยรถจักรยานยืมเรียน มาถึงโรงเรียน เวลา 07.50 น. เมื่อนำรถจักรยานไปจอดไว้แล้วจะไปนั่งอยู่บริเวณโต๊ะข้าง ๆ สนามของโรงเรียน พูดคุยกับเพื่อน และเตรียมเข้าแถว ครั้งที่ 2 พบว่า ในช่วงเวลาพักกลางวัน เวลา 11.40 น. เมื่อออกจากห้องเรียนจะเดินไปรับประทานอาหารกลางวันที่โรงอาหารของโรงเรียนกับกลุ่มเพื่อนสนิท ประมาณ 3 คน ขณะรับประทานอาหารจะพูดคุยเล่นและหยอกล้อกับเพื่อนด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส และพูดจาอ่อนหวานสุภาพกับเพื่อน ๆ เมื่อรับประทานอาหารเสร็จจะเดินไปนั่งที่โต๊ะข้างสนามของโรงเรียนกับเพื่อนสนิท และนั่งคุยกันต่อ จนถึงเวลาเข้าเรียนจะพากันเดินไปเข้าห้องน้ำ และเข้าชั้นเรียน

1.3 จากการสังเกตที่บ้าน เมื่อผู้ศึกษาก็บออาจารย์ที่ปรึกษา ทราบว่า ด.ช.บอล ไม่มาโรงเรียน จึงได้เดินทางไปพบ ด.ช.บอล ที่บ้านพัก เมื่อเดินทางไปถึง พบว่า ด.ช.บอล ปิดประตูอยู่ในบ้านพักคนเดียว ผู้ศึกษาได้สอบถามสาเหตุของการไม่ไปโรงเรียน ได้รับคำตอบว่าไม่ค่อยสบาย และยังไม่ได้รับประทานอาหารกลางวัน จากการสังเกตสีหน้าไม่ค่อยร่าเริงแจ่มใสเท่าที่ควร

2. การสัมภาษณ์ : จากการสัมภาษณ์ตัวนักเรียนเอง ครูที่ปรึกษาครูประจำวิชา เพื่อนของนักเรียน พบว่า

2.1 จากการสัมภาษณ์ตัวนักเรียนเอง ทำให้ทราบว่า ด.ช.บอล ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า ตนเองคิดเลขได้เร็ว และเป็นวิชาที่สามารถทำงานเสร็จพร้อมทั้งส่งได้ทันที่ในห้องเรียน แต่จะกังวลใจกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะครูจะมอบหมายงานให้ทำมาก ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ทันและส่งได้ตามกำหนดเวลาหาข้อมูลยาก และไม่มีเงินที่จะซื้ออุปกรณ์ในการทำงาน และครูจะบอกไว้ว่า หากไม่ส่งงาน

ตามกำหนดจะลงโทษโดยการให้ทำงานเพิ่มจาก 1 ชั้น เป็น 20 ชั้น ซึ่ง ด.ช.บอล ได้เห็นบทเรียน การถูกลงโทษจากรุ่นพี่มาแล้ว สำหรับในวันพฤหัสบดีที่มีวิชาพลศึกษา ตนเองไม่มีเงินซื้อชุดพลศึกษา เมื่อมาเรียนจะถูกลงโทษอยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ ด.ช.บอล วิตกกังวลว่าจะติด 0 หรือ ร และจะเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด.ช.บอล เล่าว่า สาเหตุที่ขาดเรียนบ่อย ๆ เนื่องจากกลัว การถูกลงโทษจึงได้หลีกเลี่ยงโดยการไม่มาโรงเรียน และในบางวันพ่อกับแม่ไม่มีเงินให้ตนเอง มาโรงเรียน ด.ช.บอล กับน้องชายอีก 2 คน จึงต้องขาดเรียนไปโดยปริยาย บางครั้งโรคประจำตัว (หอบหืด) ยิ่งกำเริบ เงินที่จะไปโรงพยาบาลก็ไม่มี ต้องทนอยู่กับอาการแน่นหน้าอก หายใจไม่ค่อยออก ไม่รู้จะทำอย่างไร ได้แต่นอนเฉย ๆ อยู่ในห้องเช่า ใช้มือทุบหน้าอกตนเองแรง ๆ ด้วยคิดว่าอาจจะ สามารถทำให้อาการดีขึ้นได้บ้าง เมื่อครบครวัของตนมีปัญหาในเรื่องการเงินดังกล่าว ทำให้ ด.ช.บอล ต้องหาทางช่วยเหลือพ่อแม่ เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว โดยไปรับจ้างทำงาน คราดหลุมทรายที่สนามกอล์ฟชลประทานหลังเลิกเรียน ตั้งแต่เวลา 17.00-20.00 น. วันละ 100 บาท หยุดเฉพาะวันจันทร์และวันที่ฝนตกจะไม่ได้ทำงาน หากสิ่งเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคทำให้ตนเรียนไม่จบ หรือต้องออกจากโรงเรียน ตนจะรู้สึกเสียใจมาก

2.2 จากการสัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา และเพื่อน นักเรียน ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ด.ช.บอล มีมนุษยสัมพันธ์และเข้ากับเพื่อน ๆ ได้ดี แต่ในบางครั้ง จะไม่ค่อยพูด และขาดเรียนอยู่บ่อย ๆ รวมถึงฐานะทางครอบครัวยากจน ในวิชาคณิตศาสตร์ เมื่ออยู่ในห้องเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จะมีความสนใจและตั้งใจเรียนดี เวลาเรียนมักจะนั่งอยู่ด้านหน้า ของห้อง กิริยามารยาทค่อนข้างเรียบร้อย แต่ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาไทย จะไม่ค่อยส่งงานที่ได้รับมอบหมาย ผลการเรียนไม่ค่อยดีอาจเนื่องมาจากการขาดเรียนบ่อย ๆ ทำให้ เรียนไม่ค่อยทันเพื่อน

3. การเยี่ยมบ้าน : จำนวน 1 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการสังเกตและ สัมภาษณ์ ได้ผลดังนี้

3.1 จากการสังเกต ผู้ศึกษาได้ไปเยี่ยมบ้าน ด.ช.บอล พบว่า

3.1.1 สภาพบ้านและสิ่งแวดล้อม เป็นห้องเช่าอยู่ห่างจาก โรงเรียนประมาณ 3 กิโลเมตร ทางเข้าห้องเช่าของ ด.ช.บอล ต้องเข้าซอยและอยู่ห่างจากถนนใหญ่ ประมาณ 1.5 กิโลเมตร สภาพลักษณะภายนอกเป็นตึก 2 ชั้น ในบริเวณนั้นส่วนใหญ่จะเป็น ห้องแบ่งให้เช่าหลายหลังคาเรือน และมีผู้อาศัยเช่าอยู่หลายครอบครัว ซึ่งครอบครัวของ ด.ช.บอล จะเช่าอยู่ชั้นล่าง ขนาดของห้องเช่าประมาณ 3.50 x 5 เมตร เมื่อผู้ศึกษาไปถึงหน้าห้องเช่า พบน้องชาย ของ ด.ช.บอล 2 คน กำลังเล่นอยู่บริเวณหน้าห้องเช่า และ ด.ช.บอล คอยดูแลน้องอยู่ในบริเวณ ดังกล่าว พ่อกับแม่ของ ด.ช.บอล ได้ออกมาให้การต้อนรับ และเชิญเข้าไปพูดคุยกันในห้องเช่า ด้วยท่าทีที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สุขภาพ และเป็นมิตร ผู้วิจัยได้สังเกตสภาพลักษณะภายในห้องเช่า ครอบครัวของ ด.ช.บอล จะจัดห้องโดยใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นเพื่อแบ่งบริเวณเนื้อที่ของห้องออกเป็น 2 ส่วน สำหรับ จัดเป็นที่นอนของพ่อกับแม่ และน้องชายคนเล็ก และอีกมุมหนึ่งจะเป็นที่นอนของ ด.ช.บอล และ

น้องชายคนรอง มีมุมสำหรับทำครัวอยู่บริเวณด้านหน้าห้องน้ำ ห้องน้ำอยู่ด้านหลังและอยู่ภายในบริเวณของห้อง ภายในห้องเช่าจะมีเครื่องอำนวยความสะดวก คือ พัดลม เตาไรต์ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า หม้อหุงข้าว และมีอุปกรณ์สำหรับทำครัวเล็กน้อย พ่อของ ด.ช.บอล อายุประมาณ 45 ปี รูปร่างผอมสูง ผิวคล้ำ ฟันด้านหน้าบนหักหมดแล้ว สำหรับแม่ อายุประมาณ 38 ปี รูปร่างสมส่วน ผิวขาว หน้าตาดี ทั้งพ่อและแม่พูดจาคล่องแคล่ว

3.1.2 จากการสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวค่อนข้างดี การพูดคุยของพ่อกับแม่และลูก ๆ ค่อนข้างเป็นกันเอง มีพูดเล่นหยอกล้อกันบ้าง

3.2 จากการสัมภาษณ์พ่อกับแม่ของ ด.ช.บอล พบว่า ในช่วงเย็นพอถึงเวลาค่ำพ่อจะเรียกลูกทุกคนให้เข้าบ้าน และจะรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน พ่อจะเป็นคนดูแลเรื่องกับข้าว เมื่ออยู่บ้าน ด.ช.บอล จะมีหน้าที่ในการดูแลน้องชายทั้ง 2 คน และช่วยดูแลทำความสะอาดห้องพัก ช่วงเช้าวันเสาร์และวันอาทิตย์ไปช่วยงานที่วัด และจะนำอาหารที่เหลือจากผู้ที่ไปทำบุญถวายภัตตาหารพระกลับมาให้สมาชิกที่บ้านได้รับประทาน ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความประพฤติในด้านการเรียน พ่อกับแม่ของ ด.ช.บอล เห็นว่า บุตรชายมีความตั้งใจเรียนดี ไม่เคยเกเร สำหรับการคบเพื่อนไม่ค่อยน่าเป็นห่วง เพราะเพื่อนที่คบอยู่นั้นเป็นเพื่อนที่พากันไปทำงานเพื่อหารายได้พิเศษหลังเลิกเรียนที่สนามกอล์ฟ และยังมี ความภาคภูมิใจในตัวบุตรชายที่สามารถช่วยแบ่งเบาภาระโดยการหารายได้พิเศษมาช่วยจุนเจือให้กับครอบครัวได้ในเรื่องของความคาดหวังที่มีต่อ ด.ช.บอล และทัศนคติที่มีต่อการศึกษา พ่อกับแม่มีความคิดเห็นว่า อยากให้เรียนจบสูง ๆ และจะพยายามส่งให้ถึงที่สุดเท่าที่จะเรียนได้ และจะไม่บังคับว่าจะเรียนอะไร แต่ขอเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ไม่มีความเสี่ยงในเรื่องการยกพวกตีกัน เพราะคิดว่าการศึกษามีความสำคัญมาก โดยได้ให้เหตุผลว่า “ตนเองเรียนจบ ปวส.” ยังใช้ชีวิตในการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวด้วยความยากลำบาก ครอบครัวมีฐานะยากจน ตนเองต้องประกอบอาชีพขบรถแท็กซี่รับจ้าง มีรายได้ในแต่ละวันไม่ค่อยแน่นอน บางวันมีเงินเหลือจากการขบรถแท็กซี่เพียงแค่ 80 บาท ทำให้ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนแม่ของ ด.ช.บอล ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานแผนกตัดเย็บในโรงงานผลิตเสื้อผ้าแห่งหนึ่ง มีรายได้เดือนละ 4,000 กว่าบาทต่อเดือน เมื่อรวมรายได้แล้วทำให้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน ทั้งค่าห้องเช่ารวมค่าน้ำค่าไฟประมาณ 2,000 กว่าบาท ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในครอบครัว และค่าเล่าเรียนของลูก 3 คน หากวันไหนที่ไม่มีเงินให้ลูกไปโรงเรียน ลูกทั้ง 3 คนต้องหยุดเรียนทั้งหมด บางครั้งสังเกตเห็นว่า ด.ช.บอล จะไม่ไปโรงเรียนในช่วงโมงพลหรือช่วงโมงที่ต้องส่งงาน แล้วไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เพื่อทำงานส่งตามที่ครูมอบหมาย ด.ช.บอล จะแก้ปัญหาด้วยการไม่ไปโรงเรียนเพราะกลัวว่าครูจะลงโทษ ตนก็ไม่รู้จะทำอย่างไร รู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถหาสิ่งต่าง ๆ ให้กับลูกได้เหมือนกับคนอื่น จึงคิดว่า “ลูกน่าจะจะได้เรียนสูง ๆ เพื่อที่จะมีทางเลือกของชีวิตที่ดีกว่าเดิม” ส่วนทัศนคติที่มีต่อครูและโรงเรียน

ที่บุตรชายเรียนอยู่นั้น ตนเองไม่ค่อยมีเวลาติดต่อสื่อสารกับครูและโรงเรียนเท่าที่ควร เพราะต้องทำงานทุกวันและไม่มีวันหยุด แต่โรงเรียนได้ให้ความช่วยเหลือในการให้พ่อจนชำระค่าเทอมของลูกชายคนเล็กที่กำลังเรียนชั้นอนุบาล และจัดหาทุนการศึกษาให้กับลูกชายที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับ ด.ช.บอล โรงเรียนได้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของหนังสือเรียนและให้จักรยานยืมเรียน เมื่อต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการเงินก็ยังคงอยากให้ลูกไปโรงเรียนและเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีความรู้สึกกังวลกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบในการเลี้ยงดูบุตรชายในปัจจุบัน

4. อัตชีวประวัติ

ผู้ศึกษาได้ให้เขียนอัตชีวประวัติ พบว่า ด.ช.บอล มีความมุ่งหวังที่จะเรียนต่อในสาขาวิชาตกแต่งภายใน โรงเรียนก่อสร้าง และมุ่งหวังถึงเงินเดือนที่ดีเพื่อมีรายได้ที่จะเลี้ยงดูพ่อแม่ในอนาคต การเขียนใช้กระดาษทำรายงานของโรงเรียนเขียนด้วยลายมือที่เป็นระเบียบ มีข้อความที่เขียนผิดอยู่ 2 แห่ง การจัดลำดับทางความคิดยังไม่ค่อยมีความต่อเนื่องแสดงถึงลักษณะนิสัยของผู้เขียนเป็นคนที่มีความตั้งใจในการเขียน มีความเป็นระเบียบในการทำงานพอสมควร แต่ยังขาดการวางแผนและความรอบคอบ

5. การสำรวจนิสัยและทัศนคติต่อการเรียนโดยใช้แบบสอบถาม

แบบสำรวจนิสัยและทัศนคติต่อการเรียน 4 ด้าน พบว่า

5.1 นิสัยด้านการผลิตเวลา คะแนนภาพรวมอยู่ในระดับดี พบข้อที่ควรพัฒนา คือ มีการหลีกเลี่ยงการผลิตเวลาเมื่อคร่อมอบหมายให้ค้นคว้าหรืออ่านหนังสือเพิ่มเติมและไม่มีการเตรียมบทเรียนล่วงหน้าสำหรับการเรียน

5.2 นิสัยด้านวิธีการทำงาน คะแนนภาพรวมอยู่ในระดับดี พบข้อที่ควรพัฒนา คือ ยังมีความรู้สึกลังเลที่จะให้ครูอธิบายเพิ่มเติมเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน ไม่มีความพยายามในการค้นหาคำตอบในการสอบที่ตอบไม่ได้ ไม่มีความพยายามที่จะทำคะแนนให้ดีกว่าเดิม เมื่อรู้ว่าตนสอบได้คะแนนน้อยกว่าเพื่อน และไม่มีการใช้เวลาว่างในการค้นคว้างานในห้องสมุด

5.3 ทัศนคติด้านการยอมรับในตัวครู คะแนนภาพรวมอยู่ในระดับดี พบข้อที่ควรพัฒนา คือ มีความคิดเห็นว่าครูตอบคำถามและอธิบายบทเรียนไม่เข้าใจ ครูต้องการให้นักเรียนประพฤติตัวในแบบอย่างที่ครูก็ทำไม่ได้

5.4 ทัศนคติด้านการยอมรับคุณค่าของการศึกษา คะแนนภาพรวมอยู่ในระดับดี พบข้อที่ควรพัฒนา คือ มีความคิดเห็นที่ไม่เชื่อว่าคนที่มีการศึกษาจะสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าคนที่ไม่มีการศึกษา และไม่เชื่อว่าการอ่านหนังสือทำให้คนฉลาดและรอบรู้มากขึ้น

การวินิจฉัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วินิจฉัยได้ว่า นักเรียนมีพฤติกรรมดังกล่าว เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวนักเรียนเอง จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เยี่ยมบ้าน อุตซิวประวัติ และแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติต่อการเรียน พบว่า เกิดจากปัญหาใน 3 ด้าน คือ

1.1 ปัญหาด้านร่างกาย นักเรียนมีปัญหาสุขภาพ มีโรคประจำตัว (หอบหืด)

1.2 ปัญหาด้านจิตใจ นักเรียนขาดแรงจูงใจที่จะเผชิญหน้าและต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเองในด้านการเรียน

1.3 ปัญหาด้านพฤติกรรมกรเรียน นักเรียนต้องทำงานเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ส่งผลทำให้ขาดการวางแผน การจัดแบ่งเวลาไม่เหมาะสม ขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อน ไม่ส่งงาน และขาดความรับผิดชอบ มีนิสัยและทัศนคติต่อการเรียนไม่เหมาะสม

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม พบว่า เกิดจากสิ่งแวดล้อม 3 ด้าน คือ

2.1 สาเหตุจากครอบครัว จากการสัมภาษณ์และเยี่ยมบ้าน พบว่า

2.1.1 ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ครอบครัวของนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ต่ำ ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูบุตรหลายคน พ่อประกอบอาชีพที่มีรายได้ไม่ค่อยแน่นอน แม่มีรายได้น้อย ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอในการดูแลครอบครัว ส่งผลกระทบให้ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน และไม่มีค่าใช้จ่ายในการไปเรียนหนังสือ

2.1.2 ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ไม่พบสาเหตุที่เป็นปัญหาในด้านดังกล่าว

2.1.3 ด้านการอบรมเลี้ยงดู ไม่พบสาเหตุที่เป็นปัญหาในด้านดังกล่าว

2.2 สาเหตุจากโรงเรียน จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่า

2.2.1 ด้านสภาพในโรงเรียน นักเรียนมีจำนวนมากในแต่ละห้องเรียน ทำให้ครูไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังมีกฎระเบียบที่เคร่งครัด นักเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียน ไม่สามารถทำงานตามที่ครูมอบหมายได้ตามกำหนด และในวันที่มีการเรียนวิชาพลศึกษา ไม่มีชุดพละ ถูกครูตักเตือนและลงโทษรุนแรงเป็นประจำ ทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อการลงโทษ ทำให้หลีกเลี่ยงและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการไม่มาเรียน

2.2.2 ด้านครู ครูมีภาระงานมากนอกเหนือจากงานการสอน ทำให้ไม่เข้าใจปัญหาของนักเรียน ไม่มีเวลาในการดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และลงโทษรุนแรง

2.2.3 ด้านเพื่อน ไม่พบสาเหตุที่เป็นปัญหาในด้านดังกล่าว

2.2.4 การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ไม่มีทุนสนับสนุน
ในด้านการเรียนอย่างเพียงพอ

2.3 สาเหตุจากสังคม จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และเยี่ยมบ้าน พบว่า

2.3.1 ด้านสภาพชุมชน ไม่พบสาเหตุที่เป็นปัญหาในด้านดังกล่าว

2.3.2 ด้านเพื่อนบ้าน ไม่พบสาเหตุที่เป็นปัญหาในด้านดังกล่าว

2.3.3 ด้านสื่อมวลชน ไม่พบสาเหตุที่เป็นปัญหาในด้านดังกล่าว

การทำนายผล สามารถหยุดยั้งการออกกลางคันได้

การให้ความช่วยเหลือ

ผู้ศึกษาได้ให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

1. ให้คำปรึกษารายบุคคล กับ ด.ช.บอล จำนวน 4 ครั้ง โดยใช้เทคนิค

ในการให้การปรึกษา การฟัง การใช้คำถาม การทวนความ การสะท้อนความรู้สึก การเงี่ยบ การแปลความ การให้ข้อมูล การให้กำลังใจ และการสรุป โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างสายสัมพันธ์ การใช้คำถาม เพื่อให้ได้ระบายความรู้สึกให้ได้ทบทวนตนเอง และความรู้สึกของตนเอง การทวนความและสะท้อนความรู้สึก เพื่อค้นหาตนเอง และสาเหตุให้ข้อมูลเพื่อให้ความรู้ในการกระตุ้นความคิดให้เข้าใจและตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองโดยการใช้ปัญญา การวางเป้าหมายเพื่อนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผล ให้กำลังใจโดยการชื่นชมในความรักและความกตัญญูที่มีต่อพ่อแม่ ผลปรากฏว่า ด.ช.บอล มีความเข้าใจตนเองและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ทราบถึงสาเหตุและสามารถเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา และมีเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

2. ให้ข้อมูล พร้อมทั้งแนวทางเพื่อสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือจากครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับนักเรียน เพื่อช่วยกันประคับประคองให้นักเรียนได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ

การติดตามผล

ผู้ศึกษาได้ติดตามผลหลังจากการให้การปรึกษารายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อติดตามผล พบว่า ด.ช.บอล มีความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับสาเหตุการขาดเรียนบ่อยและไม่ส่งงาน และยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากตัวนักเรียนเองและสิ่งแวดล้อม ได้มีการวางแผนและมีเป้าหมายในการที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องการเรียน โดยจะใช้วิธีการทำงานเพื่อหารายได้พิเศษเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ และจะแบ่งเวลาในการทำงานตามที่ครูมอบหมาย เมื่อครูสั่งงานจะรีบทำงานไม่ให้งานค้างคั่ง และตั้งใจเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หากมีงานที่ไม่เข้าใจจะขอคำปรึกษาจากครูประจำวิชาที่มอบหมายงาน สำหรับในเรื่องของสุขภาพจะดูแลสุขภาพตนเองโดยการออกกำลังกายให้สม่ำเสมอ และติดตามทำบัตรประกันสุขภาพกับโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคและแก้ไขปัญหาโดยใช้ปัญญา หากมีปัญหาหรืออุปสรรคอื่น ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้จะขอคำปรึกษาจากครูที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูที่ปรึกษา และ

มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาแล้ว ผู้ศึกษาได้ติดตามผลโดยการสอบถามครูที่ปรึกษา ผลปรากฏว่า ด.ช.บอล มีพฤติกรรมในการเรียนดีขึ้น

การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

การสรุปผล

จากการศึกษารายกรณี ด.ช.บอล ทำให้ทราบสาเหตุที่มีแนวโน้ม ออกกลางคันได้ว่า เกิดจากสาเหตุของตัวนักเรียนเอง พบว่า เป็นปัญหาในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม การเรียน และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สาเหตุจากครอบครัวและโรงเรียน เมื่อทำการศึกษารายกรณีแล้วพบว่า ปัญหาที่ดีขึ้น คือ ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง ซึ่งในด้านร่างกาย พบว่า มีปัญหาสุขภาพพลดลง ด้านจิตใจ พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับสาเหตุ และยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น และมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ด้านพฤติกรรม การเรียน พบว่า นักเรียน มีพฤติกรรม การเรียนดีขึ้น เช่น มีความสนใจในการเรียนมากขึ้น ขาดเรียนน้อยลง มีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย สามารถเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองในเรื่องการเรียนได้ สำหรับ ปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านสภาพในโรงเรียน ด้านครู และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากโรงเรียน ครูมีความเข้าใจในปัญหา ดูแล และให้ความช่วยเหลือในการจัดหาทุนการศึกษา ให้แก่นักเรียน สำหรับปัญหาที่คงเดิม คือ ปัญหาที่เกิดสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุมาจากครอบครัว ในด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมยังคงมีสภาพเช่นเดิม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียนเอง

นักเรียนควรมีการวางแผนและจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสม ทั้งใน ด้านการเรียนและการทำงานหารายได้พิเศษ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ การเรียนควรนำ เป้าหมายความมุ่งหวังทางการเรียนในอนาคตมาเป็นแรงจูงใจเพื่อเป็นแรงผลักดันให้มีความมุ่งมั่น มานะ พยายามที่จะเผชิญและฟันฝ่ากับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาควรปรึกษาอาจารย์ ผู้ปกครอง และควรใส่ใจในการดูแลสุขภาพของตนเองให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน

2.1 บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีความเข้าใจในพัฒนาการ ของวัยรุ่น ร่วมกันดูแลและให้กำลังใจในเรื่องการเรียนแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยกัน ประคับประคองให้นักเรียนได้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 เพื่อนนักเรียนควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีในเรื่องต่าง ๆ ได้

2.3 ผู้ปกครองควรดูแลเอาใจใส่และหาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับ ปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียนอย่างจริงจัง

2.4 ผู้ปกครองและบุคลากรในโรงเรียนควรมีการติดต่อสื่อสารทันที เมื่อพบว่านักเรียนขาดเรียน และมีการเยี่ยมบ้าน พูดคุยเกี่ยวกับด้านการเรียนหรือพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.5 โรงเรียนควรมีผู้ที่สามารถเป็นที่ไว้วางใจให้นักเรียนได้พูดคุยระบายความไม่สบายใจหรือให้คำปรึกษากับนักเรียนได้

2.6 โรงเรียนควรจัดหาทุนการศึกษาให้นักเรียน

2.7 โรงเรียนควรจัดหาอาชีพเสริมเพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีรายได้พิเศษ

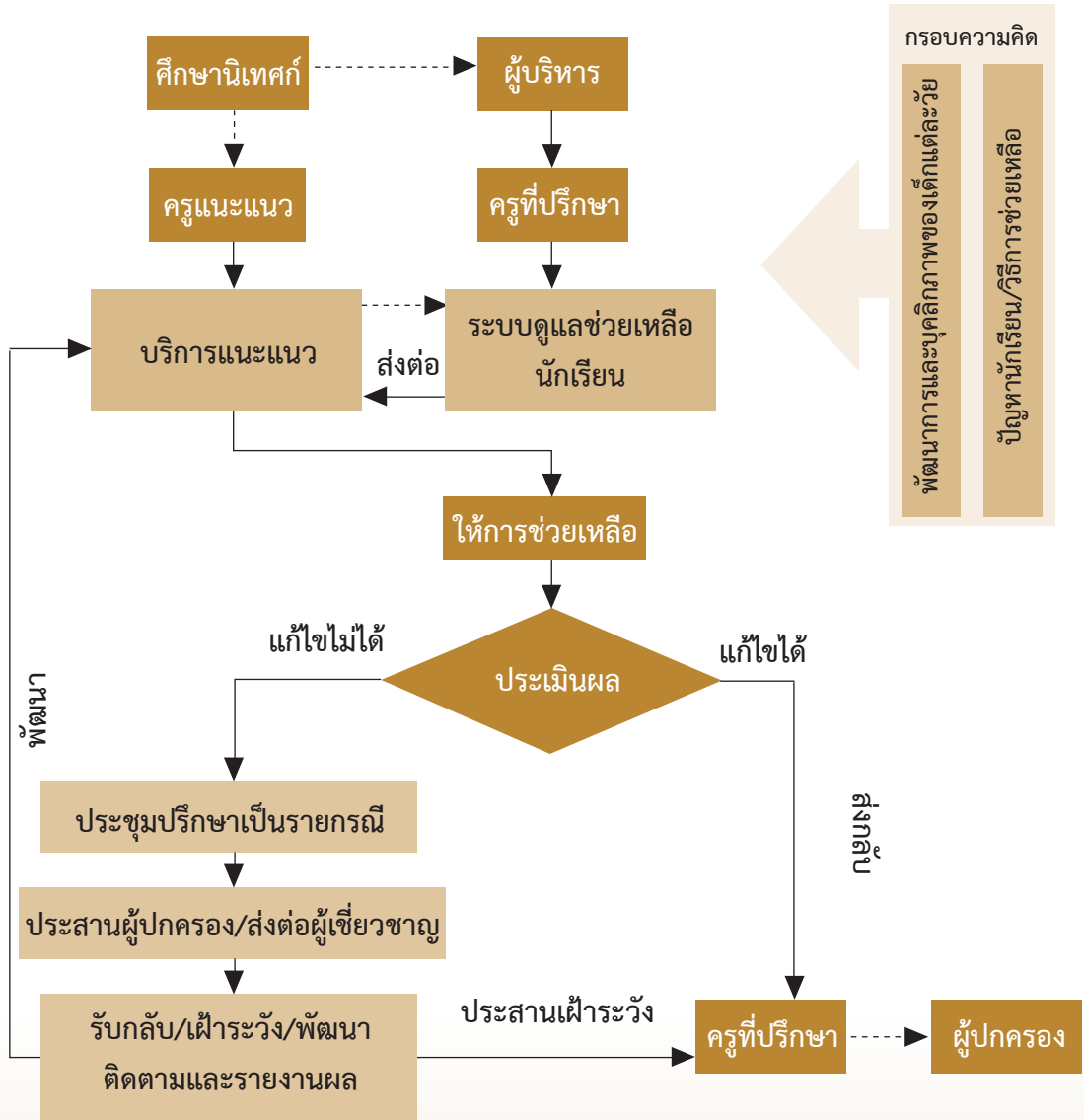
3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจศึกษา

ผู้ที่สนใจในการศึกษาควรมีนักจิตวิทยาบำบัดเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือนักเรียน

ตอนที่ 4 ครูที่ปรึกษา : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

ครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบการแนะแนวในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ครูที่ปรึกษา : ระบบการแนะแนวในโรงเรียน

----- คือ การสนับสนุนหรือประสานความร่วมมือ
 _____ คือ งานรับผิดชอบ

เพื่อให้ระบบการแนะแนวในโรงเรียนสามารถดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างครูแนะแนวที่รับผิดชอบบริการแนะแนว ส่งเสริมสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และรับการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาจากครูที่ปรึกษา จึงควรทำความเข้าใจภาระงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษาที่เชื่อมโยงกับบริการแนะแนว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล : รู้จักนักเรียน

1.1 ความสำคัญในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความหลากหลายของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลายลักษณะทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนานักเรียนได้อย่างถูกต้อง

1.2 วัตถุประสงค์ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.2.1 เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนมากขึ้น

1.2.2 เพื่อช่วยให้นักเรียนมีโอกาที่จะรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพของตนเอง เป็นต้น

1.2.3 เพื่อนำผลจากการรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล มาประกอบในการวางแผน ป้องกัน ช่วยเหลือ และพัฒนานักเรียน

1.3 หลักการในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.3.1 เครื่องมือและวิธีการในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนมีหลายชนิด แต่ละชนิดมีคุณสมบัติที่เฉพาะจึงไม่มีเครื่องมือหรือวิธีการใดที่ดีที่สุดและให้ผลได้ครบถ้วน ดังนั้น ควรใช้เครื่องมือและเทคนิคหลาย ๆ วิธีที่เหมาะสมสอดคล้องกับนักเรียน

1.3.2 ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียน ถือเป็นความลับ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจและยินดีให้ความร่วมมือให้ข้อมูล

1.3.3 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนแล้ว ครูควรช่วยเหลือนักเรียนควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน เพราะถ้าครูเก็บข้อมูลเพื่อจะได้รู้จักนักเรียนเพียงอย่างเดียว แล้วไม่ได้ช่วยเหลือนักเรียนก็ไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้ประโยชน์และเสียเวลาในการให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

1.3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนควรเก็บให้เป็นปัจจุบันและเก็บอย่างเป็นระบบ นำมาใช้ได้สะดวก และทันเหตุการณ์

ประเภทของข้อมูลที่ควรเก็บรวบรวม ได้แก่

- 1) ข้อมูลส่วนตัว
- 2) ข้อมูลสุขภาพและลักษณะทางร่างกาย
- 3) ข้อมูลประวัติครอบครัว
- 4) ข้อมูลประวัติการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
- 5) ข้อมูลความสามารถและความถนัด
- 6) ข้อมูลกิจกรรมที่สนใจ
- 7) ข้อมูลการปรับตัวทางด้านอารมณ์และสังคม
- 8) ข้อมูลแผนการหรือโครงการในอนาคต

นอกจากนี้ครูที่ปรึกษาอาจมอบหมายให้นักเรียนเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ซึ่งนักเรียนจะนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เข้าศึกษาต่อ ขอสมัครรับทุนการศึกษา ฯลฯ ข้อมูลที่นักเรียนเก็บไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ผลการเรียน ความสามารถพิเศษ กิจกรรมที่สนใจทำในเวลาว่าง เป็นต้น

ส่วนที่ 2 พัฒนาการตนเอง คือ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน การทำกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น เป็นนักดนตรี ในวงดุริยางค์ นักฟุตบอล เซียร์ลิตเตอร์ในงานกีฬา สิวหน้าชมรมและชุมนุมต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ผลงาน อาจนำเสนอได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ผลงานที่เป็นเกียรติบัตรจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือชนะการแข่งขันต่าง ๆ

รูปแบบที่ 2 ผลงานที่เป็นรูปภาพจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมคำบรรยายแสดงวัน เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

รูปแบบที่ 3 ผลงานที่เป็นภาระงานหรือชิ้นงานที่นักเรียนทำส่งในวิชาต่าง ๆ ที่นักเรียนคัดเลือกมานำเสนอ พร้อมทั้งระบุเหตุผลในการคัดเลือกภาระงานนั้น ๆ

รูปแบบที่ 4 ผลงานที่เป็นการสืบค้นข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สื่อ อินเทอร์เน็ต ในด้านที่นักเรียนสนใจพร้อมระบุความสำคัญของงานที่นักเรียนสืบค้นมา

ครูที่ปรึกษาอาจให้นักเรียนนำแฟ้มสะสมงานนักเรียนหน้าชั้นเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้แสดงความเป็นตัวเองให้เพื่อนและครูได้รู้จักตนเองมากขึ้น การซักถามเพิ่มเติมจากเพื่อนและครูจะช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจกับตนเองและยังเป็นการฝึกซ้อมตอบคำถามเกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานของตนเองอีกด้วย

1.4 วิธีดำเนินการ

- 1.4.1 การสังเกตพฤติกรรม
- 1.4.2 การสัมภาษณ์นักเรียน/ผู้ปกครอง/เพื่อน
- 1.4.3 การใช้แบบวัด/แบบสอบถาม/เครื่องมืออื่น ๆ
- 1.4.4 การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การรวบรวมข้อมูลให้ได้ข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือ ส่งเสริมพัฒนาที่เหมาะสมนั้น นอกจากครูที่ปรึกษาจะรู้และเข้าใจคุณสมบัติของเครื่องมือแต่ละชนิดเป็นอย่างดีแล้ว ครูที่ปรึกษาจะต้องมีทักษะหรือศิลปะที่ให้ผู้เรียนเปิดเผยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของตนเอง ด้วยความรู้สึกที่ปลอดภัย และมั่นใจว่าจะได้รับการช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ ซึ่งทักษะที่จำเป็นต้องใช้ ได้แก่

ทักษะการสังเกต ครูต้องใช้ในการสังเกตเพื่อรับรู้ความรู้สึก ความพร้อมของนักเรียนที่แสดงออกด้วยกิริยา ท่าทาง และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คำพูด เช่น สีหน้า สายตาน้ำเสียง และพฤติกรรมอื่น ๆ ให้การพูดคุยกับผู้เรียนเป็นไปด้วยความเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นกันเอง กล้าที่จะพูดคุยเปิดเผยความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่แท้จริง

ทักษะการฟัง การฟังที่มีประสิทธิภาพทักษะครูควรสนใจสิ่งที่นักเรียนสื่อสารออกมา มิใช่เพียงคำพูดเท่านั้น แต่ต้องเป็นการฟังที่สามารถสัมผัสถึงความรู้สึกของผู้พูดได้ ซึ่งได้มาจากเนื้อหา น้ำเสียง การสังเกต สีหน้า แววตา กิริยา ท่าทาง ของผู้พูดขณะพูด และต้องเป็นการฟังที่ไม่เป็นอคติ ไม่คิดต่อต้านคัดค้าน

ทักษะการถาม การถามจะช่วยให้นักเรียน ได้ทบทวนตัวเอง ซึ่งบางประเด็นอาจไม่เคยคิดมาก่อน ดังนั้น การถามจึงเป็นการถามเพื่อช่วยให้นักเรียนได้ไตร่ตรองเข้าใจตนเอง และนำไปสู่การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น คำถามที่ลงท้ายด้วย เช่นไร อย่างไร อะไรบ้าง วิธีใด รวมทั้งควรหลีกเลี่ยงคำถาม ลงท้ายด้วย ทำไม เพราะคำถามลักษณะนี้มักจะนำไปสู่การใช้เหตุผลต่าง ๆ ที่ไม่เป็นจริงได้

2. การให้ข้อเสนอแนะ : เพื่อยุติปัญหา

2.1 ความสำคัญของการให้ข้อเสนอแนะ

โลกปัจจุบันเป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสาร การให้นักเรียนได้เรียนรู้แหล่งข้อมูล การเลือกรับข้อมูลข่าวสารและปรับตัวได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ มีชีวิตที่มีความสุข สำเร็จ และเป็นประโยชน์

2.2 วัตถุประสงค์ของการให้ข้อเสนอแนะ

2.2.1 นักเรียนได้รับข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อม รู้โลกกว้างทางการศึกษา อาชีพและสังคม

2.2.2 นักเรียนสามารถใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจแก้ปัญหา

2.3 หลักการของการให้ข้อเสนอแนะ

2.3.1 การให้ข้อเสนอแนะ ต้องคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียน และสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา การอาชีพ และการปรับตัว ทักษะชีวิต

2.3.2 ข้อเสนอแนะต้องทันสมัย เป็นปัจจุบัน

2.4 วิธีดำเนินการ

2.4.1 จัดกิจกรรมชั่วโมงโฮมรูม

2.4.2 มอบหมายให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศ

2.4.3 เชิญวิทยากร/มอบหมายให้นักเรียนเชิญวิทยากรมาบรรยาย

2.4.4 นำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

2.4.5 ปฐมนิเทศ

2.4.6 ปัจฉิมนิเทศ

2.5 ขอบข่ายการให้ข้อเสนอแนะ

2.5.1 ด้านการศึกษา

2.5.2 ด้านอาชีพ

2.5.3 ด้านชีวิตและสังคม

ตัวอย่างเรื่อง/กิจกรรมเพื่อการให้ข้อเสนอแนะ

ด้านการศึกษา

- เทคนิคการจำ
- เทคนิคการเรียนรู้ดี
- เกณฑ์การจบหลักสูตร
- การประเมินผลการเรียน

- การเตรียมตัวสอบ
- การใช้ห้องสมุด
- Website ที่น่าสนใจ

ด้านอาชีพ

- อาชีพในฝัน
- อาชีพสุจริต
- อาชีพสุดฮิต
- อาชีพของบิดา/มารดา (อาจเชิญบิดา/มารดาของนักเรียนในชั้นมาแล้วเกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนฟัง)

ด้านอาชีพและสังคม

- วาเลนไทน์ที่แท้จริง
- Chat ให้ปลอดภัย
- ภัยบุหรื
- การระบายความเครียด
- ชาวเล้าเข้านี้ (ให้นักเรียนนำเรื่องราวที่เป็นข่าว เช่น ภัยสังคม กิจกรรมที่น่าสนใจ ฯลฯ)
- ความพอเพียง
- งานอดิเรกของฉัน
- โรงเรียนน่าอยู่
- วันแม่ วันพ่อ และวันอื่น ๆ ตามเทศกาล
- โรคภัย
- อุบัติเหตุ
- เพื่อนที่น่าคบ
- เล่นเกมคอมพิวเตอร์อย่างสร้างสรรค์
- กินอะไรจึงสวย/หล่อ

3. การให้คำปรึกษา : ปรึกษาอุ่นใจ

3.1 ความสำคัญของการให้การปรึกษา (Counseling)

การให้การปรึกษา หมายถึง กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาศัย การสื่อสารแบบสองทาง ระหว่างบุคคลหนึ่งในฐานะผู้ให้การปรึกษา ซึ่งทำหน้าที่เอื้ออำนวย ให้อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้รับการปรึกษา ได้ค้นหาและเข้าใจสิ่งที่เป็นปัญหาและแสวงหาหนทาง แก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง (จิน แบรี, 2537)

บุคคลสำคัญที่จะให้การปรึกษาแก่นักเรียน คือ ครูที่ปรึกษา เนื่องจาก

3.1.1 ครูที่ปรึกษาจะเป็นบุคคลสำคัญในการดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด

3.1.3 นักเรียนคาดหวังให้ครูที่ปรึกษาเป็นที่พึ่งทางใจ ให้ความอบอุ่น ต่อจากพ่อแม่

3.2 วัตถุประสงค์

เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบ และเหมาะสม

3.3 วิธีดำเนินการ

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน สำหรับครูที่ปรึกษามีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนและทักษะการปรึกษาที่นำมาใช้ เพื่อผลที่เกิดกับนักเรียนที่มารับคำปรึกษา ดังแสดงเป็นแผนภาพ ต่อไปนี้

ขั้นตอน	วิธีการและทักษะ	ผลที่เกิดกับนักเรียน
1. สร้างสัมพันธภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ให้การต้อนรับ ให้ความใส่ใจ ตั้งคำถาม 	<ul style="list-style-type: none"> เกิดความอบอุ่นใจ คลายความเครียด ไว้วางใจ อยากบอกเรื่องราวของตัวเอง
2. ให้การสนับสนุนทางอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> สะท้อนความรู้สึก ให้ความใส่ใจ รับฟัง 	<ul style="list-style-type: none"> เกิดความอบอุ่นใจ ผ่อนคลายทางอารมณ์ มีกำลังใจ ไว้วางใจ อยากบอกเรื่องราวของตัวเอง
3. สำรวจปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> ตั้งคำถามที่เหมาะสม ทวนความ 	<ul style="list-style-type: none"> สำรวจปัญหา สำรวจตนเอง

ขั้นตอน	วิธีการและทักษะ	ผลที่เกิดกับนักเรียน
4. เข้าใจปัญหา/ สาเหตุ/ ความต้องการ	<ul style="list-style-type: none"> สรุปความ อธิบาย/ชี้ประเด็น ให้กำลังใจ 	<ul style="list-style-type: none"> เข้าใจปัญหา/สาเหตุ คิดแก้ปัญหา
5. วางแผนแก้ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> ช่วยให้นักเรียนทบทวนการตัดสินใจและสรุปความเข้าใจ ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าในตนเอง สนับสนุนจุดแข็งของนักเรียน เสนอทางเลือก ชี้ผลที่ตามมา 	<ul style="list-style-type: none"> มีเป้าหมาย สำรวจทางเลือกและผล วางแผนแก้ปัญหา มีกำลังใจ ตัดสินใจด้วยตนเอง
6. ยุติ	<ul style="list-style-type: none"> ทบทวนการตัดสินใจ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง เสริมแรงให้เกิดการปฏิบัติ ให้กำลังใจ 	<ul style="list-style-type: none"> ทบทวนการตัดสินใจ สรุปความเข้าใจ มีแรงจูงใจนำไปปฏิบัติ เกิดความมั่นใจ

สำหรับทักษะการปรึกษาที่ครูที่ปรึกษาควรมีและนำมาใช้ระหว่างการทำคำปรึกษาแก่นักเรียนเพื่อผลประโยชน์ต่อกระบวนการให้การปรึกษา มีดังนี้

ทักษะการถาม

เป็นการตั้งคำถามให้ผู้รับการปรึกษา บอกความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และเรื่องราวที่ต้องการปรึกษา และใช้ในการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม

ใช้คำถามเปิด เช่น อย่างไร อะไร ที่ไหน เพราะอะไร เพื่อเอื้อให้ผู้รับคำปรึกษาพูด เปิดเผย ความคิด ความรู้สึก และปัญหา

ใช้คำถามปิด เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และตัดสินใจ ใช้เปิดการสนทนา ใช้กระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษา เปิดเผยเรื่องราว เพื่อนำเข้าสู่ประเด็นสำคัญ เพื่อความชัดเจน และเห็นรูปธรรมของปัญหา ใช้เมื่อมีข้อสงสัย ไม่เข้าใจ ไม่ชัดเจน

ผล

ผล

- ทำให้สามารถเข้าใจผู้รับคำปรึกษา
- ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจและเข้าใจตนเองมากขึ้น
- ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้จัดลำดับความคิดของตนเอง

ทักษะการ
ทวนความ

เป็นการตรวจสอบความเข้าใจและให้ผู้รับคำปรึกษาหยุดคิดในสิ่งที่เขาพูด

พูดในสิ่งที่ผู้รับคำปรึกษาได้บอกเล่า หรือพูดไปแล้วอีกครั้งหนึ่ง การทวนความเฉพาะสาระสำคัญที่ผู้รับคำปรึกษาสื่อออกมา โดยไม่มีการเพิ่มเติมความคิดเห็นของผู้รับคำปรึกษา

ผล

- เป็นการแสดงการรับรู้ ความสนใจ และความเข้าใจของผู้ให้คำปรึกษาที่มีต่อผู้รับคำปรึกษา
- เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาสำรวจตนเอง และจัดลำดับความคิด
- ช่วยกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาอยากสื่อสารมากขึ้น

ทักษะการสะท้อนความรู้สึก

เป็นการแสดงถึงการรับรู้และเข้าใจสภาวะอารมณ์ ความรู้สึกที่อยู่เบื้องหลังคำพูดและพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษาแล้วสะท้อนกลับให้ผู้รับการปรึกษาได้รับรู้และเข้าใจตนเอง

ตีความหมายคำพูดของผู้รับคำปรึกษาออกมาเป็นความรู้สึก โดยใช้ทักษะการฟังและสังเกต ร่วมรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษา เลือกใช้คำแสดงอารมณ์ที่ตรงกับความรู้สึกของผู้รับการปรึกษามากที่สุด ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะท้อนทันที โดยใช้น้ำเสียง ท่าทางอบอุ่น เป็นมิตร และมีการตรวจสอบเมื่อสะท้อนแล้ว

ผล

- ช่วยให้เขาเข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง
- แสดงถึงความเข้าใจสภาวะอารมณ์ ความรู้สึกของเขา

ทักษะการสรุปความ

เป็นการสรุปเนื้อหา และความรู้สึกที่ผู้รับคำปรึกษาพูด/แสดงมา เพื่อความชัดเจนในประเด็นสำคัญ

รวบรวมสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการให้คำปรึกษา ในประเด็นสำคัญที่ผู้รับคำปรึกษาสื่อสารออกมา ไม่ว่าจะเป็นความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรม แล้วประมวลด้วยคำพูดสั้น ๆ ให้ได้ใจความสำคัญ เป็นระยะ ระยะ หรือเมื่อจบการให้คำปรึกษา

ผล

- ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาและผู้ให้คำปรึกษาได้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดที่พูดคุยกันอย่างชัดเจนและตรงกัน
- เกิดความชัดเจนในประเด็นสำคัญ

4. การจัดวางตัวบุคคล : ให้ความช่วยเหลือ

4.1 ความสำคัญของการจัดวางตัวบุคคล

หากบุคคลได้ทำงานและดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง ก็จะทำให้บุคคลมีความสุขในการทำงานและดำเนินชีวิต ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสังคมเกิดความสงบสุข

4.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การสนับสนุนส่งเสริม และช่วยเหลือนักเรียนให้มีโอกาสได้รับบริการ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการและคุณลักษณะในการพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจอันจะนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

4.3 หลักการ

4.3.1 บริการจัดวางตัวบุคคลควรจะเป็นบริการเพื่อนักเรียนทุกคน โดยมุ่งให้นักเรียนทุกคนได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

4.3.2 ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องเข้าใจนักเรียนในแบบที่เขาเป็น

4.3.3 การใช้คนให้เหมาะสมกับงาน พิจารณาถึงคุณสมบัติ ความถนัด และความชอบของนักเรียน ให้เข้ากับธรรมชาติของวิชาที่เรียนมาและงานที่ทำ

4.3.4 สังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความนิยมในด้านอาชีพ ความต้องการของตลาด จึงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเช่นกัน

4.3.5 สิทธิเสรีภาพในการเลือกโอกาสและการตัดสินใจของนักเรียนต้องไม่ถูกวางตัวโดยขัดกับความต้องการ ความสนใจ และค่านิยมของเขา

4.4 วิธีดำเนินการ

4.4.1 จัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน

4.4.2 จัดให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมตามความถนัด ความสนใจ

4.4.3 จัดให้นักเรียนได้เลือกวิชาเรียนที่เหมาะสมตามความถนัด ความสนใจ เป้าหมายชีวิต

4.4.4 จัดให้นักเรียนได้เรียนซ่อมเสริม

4.4.5 ส่งนักเรียนไปขอรับทุนการศึกษา และการช่วยเหลืออื่น ๆ ตามความต้องการจำเป็น

4.4.6 ส่งนักเรียนไปรับการช่วยเหลือ ด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาอื่น ๆ

4.4.7 ส่งนักเรียนไปแข่งขันตามความถนัด

4.4.8 ส่งนักเรียนเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความสามารถต่าง ๆ

5. การติดตามประเมินผล : เอื้อเพื่อติดตาม

5.1 ความสำคัญของการติดตามประเมินผล

การติดตามผลเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ครูจัดขึ้นเพื่อติดตามนักเรียนที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือไปแล้วว่าผลการช่วยเหลือเป็นอย่างไร

การติดตามผลมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพราะจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยครูมักจะให้ความสำคัญกับการรู้จักนักเรียนเพื่อหาปัญหา ปรึกษาอ่อนใจ และให้ความช่วยเหลือ โดยละเอียดการเอื้อเพื่อติดตามผลด้วยครูเห็นว่าสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ดี ประกอบกับการติดตามผลมีปัญหอุปสรรคในการดำเนินการ โอกาสในการติดตามไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานและติดต่อกับนักเรียนได้ยากลำบาก แท้จริงแล้ว การเอื้อเพื่อติดตามผลมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะการติดตามจะช่วยให้ครูทราบข้อมูลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนภายหลังการได้รับความช่วยเหลือ

5.2 วัตถุประสงค์

5.2.1 เพื่อติดตามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่

5.2.2 เพื่อตรวจสอบนักเรียนที่ลาออกจากสถานศึกษากลางคันว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

5.2.3 เพื่อทราบความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น โอกาสในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคม

5.2.4 เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาอาชีพจากนักเรียนเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงบริการแนะแนวของโรงเรียน อันจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนคนอื่น ๆ ต่อไป

5.2.5 เพื่อสำรวจปัญหาต่าง ๆ อันจะเกิดประโยชน์ต่อการพิจารณาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและบริการแนะแนวของโรงเรียน

5.2.6 เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แสวงหาความร่วมมือจากหน่วยราชการ องค์กรต่าง ๆ บริษัท ร้านค้า ฯลฯ เพื่อประโยชน์ในการจัดหางานให้แก่เด็กนักเรียน

5.3 หลักการของการเอื้อเพื่อติดตามผล

หลักการสำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน สรุปได้ดังนี้

5.3.1 การเอื้อเพื่อติดตามผลควรเน้นการติดตามรายบุคคล เพื่อสำรวจว่านักเรียนแต่ละคนที่รับการช่วยเหลือไปแล้วเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโอกาสต่อไป

5.3.2 ครูที่ปรึกษาควรติดตามผลอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ

5.3.3 ควรนำข้อมูลจากการติดตามผลมาพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งควรมีการเผยแพร่ข้อมูลให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

5.4 วิธีการติดตามผล

วิธีการติดตามและประเมินผลมีหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครอง นายจ้างของศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ การใช้แบบสอบถาม การประชุมศิษย์เก่า การส่งจดหมาย/ไปรษณียบัตร เพื่อติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา การประชุมผู้ปกครอง การประชุมครู การประชุม นายจ้าง เพื่อหาหรือความต้องการผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพ การสนทนาทางโทรศัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้ในปัจจุบันซึ่งมีความก้าวหน้าทางการสื่อสารจึงทำให้มีเครื่องมือในการติดต่อ ประเมินผลเพิ่มอีกหลายรูปแบบ รวดเร็ว ทำให้กระบวนการติดตามประเมินผลมีประสิทธิภาพสูงขึ้น แต่บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินผล ต้องศึกษาและทำความเข้าใจข้อดีและข้อจำกัด ของวิธีการและเครื่องมือแต่ละชนิดให้ชัดเจนก่อนที่จะตัดสินใจเลือกใช้

ครูที่ปรึกษาดำเนินการตามภาระหน้าที่โดยใช้องค์ความรู้ พัฒนาการและ บุคลิกภาพของเด็กแต่ละวัย ปัญหานักเรียนและวิธีการช่วยเหลือ เป็นพื้นฐานในการดูแลนักเรียน และเชื่อมโยงบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียน บริการสนเทศ บริการจัดวางตัวบุคคล บริการให้การปรึกษา และบริการติดตามผล ตามรายละเอียดข้างต้นด้วยการทำโฮมรูม การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียน การส่งเสริม พัฒนานักเรียน เมื่อพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา ครูที่ปรึกษาจะต้องเฝ้าระวังและดูแลผลเป็นพิเศษ หากเกินความสามารถควรส่งต่อบริการแนะแนวของโรงเรียนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา เมื่อแก้ไขได้แล้วบริการแนะแนวจึงส่งกลับครูที่ปรึกษา แต่ถ้าประเมินผลแล้ว จำเป็นต้องส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จึงควรประสานผู้ปกครองให้รับทราบ และส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อช่วยเหลือจนเป็นปกติ บริการแนะแนวรับกลับส่งกลับครูที่ปรึกษา โดยมีครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา และผู้ปกครองร่วมกันเฝ้าระวัง/พัฒนาต่อไป

จากภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบการแนะแนวดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปเป็นตารางแนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

แนวทางการดำเนินงานสำหรับครูที่ปรึกษาในระบบการแนะแนว

งาน	จุดประสงค์	เครื่องมือ/วิธีการ	หมายเหตุ
1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล	1. ได้ข้อมูลของนักเรียนรายบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความสนใจ ด้านการเรียน ด้านปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น 2. นำข้อมูลใช้ประโยชน์ในการวางแผน การพัฒนานักเรียน การจัดการเรียน การสอน และการป้องกันแก้ไขปัญหา 3. เป็นหลักฐานทางการศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ คือ ระเบียบสะสมหรือแบบบันทึกข้อมูลของนักเรียนรายบุคคล เพื่อสอบถามหรือประเมิน รวมทั้งแบบสัมภาษณ์ วิธีการ 1. กำหนดว่าจะเก็บข้อมูลในด้านใดบ้างเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านใด โดยวิธีใด ซึ่งเป็น การดำเนินการ ดำเนินงานร่วมกับ ครูแนะแนวและครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน 2. จัดเก็บเอกสารข้อมูลของนักเรียนที่สะดวก 3. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนรายบุคคล	ต้องระมัดระวังเรื่องข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนและครอบครัว ซึ่งต้องเป็นความลับ
2. ให้ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้	1. นักเรียนได้รับความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อม ทั่วโลกกว้างทางการศึกษา อาชีพและสังคม 2. นักเรียนมีข้อมูลที่เพียงพอต่อความต้องการตัดสินใจและแก้ปัญหา	1. ร่วมมือในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน 2. นำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลายวิธีและหลายแง่มุม ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยครอบคลุมงานด้านการศึกษาอาชีพ ชีวิต และสังคม เช่น การจัดป้ายนิเทศ การบูรณาการในวิชาหรือกิจกรรมชุมนุมที่ตนรับผิดชอบ เป็นต้น	1. การให้ข่าวสาร ฯลฯ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วม ทั้งด้านความต้องการข่าวสาร การร่วมค้นหา หรือเสนอข่าวสาร 2. ความรู้บางประเภท ควรให้ผู้ปกครองทราบด้วย

งาน	จุดประสงค์	เครื่องมือ/วิธีการ	หมายเหตุ
3. ให้การปรึกษา <ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน - ให้การปรึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ - ให้คำปรึกษานักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor) 	1. เพื่อลดความทุกข์ใจและหลีกเลี่ยงของนักเรียน เช่น ความวิตกกังวล ความเครียด เป็นต้น 2. เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสม 3. เพื่อให้นักเรียนมีข้อมูลประกอบการแก้ไขปัญหาของตน 4. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักปรับตัวดีขึ้น 5. เพื่อให้นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาได้ดูแลเพื่อนที่ประสบกับปัญหาในเบื้องต้น	1. เครื่องมือที่ใช้ประกอบการให้การปรึกษา เช่น ระเบียบสะสม หรือแบบบันทึกข้อมูลของนักเรียนรายบุคคล เพื่อสอบถามแบบบันทึกการให้การปรึกษา เป็นต้น 2. วิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน โดยศึกษาข้อมูลในเครื่องมือต่าง ๆ 3. ให้การปรึกษาโดยใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง จนนักเรียนสามารถเข้าใจปัญหา ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง 4. ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ เข้าใจนักเรียน 5. เป็นผู้ดูแลประสานการทำงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาในการให้การปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อน ๆ	บันทึกการให้การปรึกษาทุกครั้ง เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน
4. จัดวางตัวนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของนักเรียน	1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ชีวิตตามความถนัด ความสนใจ ทั้งด้านการเรียนอาชีพและสังคม 2. เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกศึกษาต่อและประกอบอาชีพ 3. เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยในการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความถนัด ความสนใจ หรือจากแหล่งเอกสาร การสัมภาษณ์นักเรียนมาจัดกลุ่มเป็นต้นสำหรับการเพิ่มพูนความรู้ ๆ หรือพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละวัย เช่น การจัดทัศนศึกษา การฝึกงาน การทราายได้พิเศษ	

งาน	จุดประสงค์	เครื่องมือ/วิธีการ	หมายเหตุ
5. ติดตามและประเมินผล การทำหน้าที่ของครูที่ปรึกษา	เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ประโยชน์ และจัดทำ เป็นสารสนเทศ ในการกำหนดแนวทางการ พัฒนางานที่ได้ดำเนินการ รวมทั้งการพัฒนา ศักยภาพของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - แบบติดตามผลนักเรียน - แบบประเมินผลการดำเนินการ - ติดตามผลการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจบ การศึกษา ด้านพฤติกรรม การดำเนินชีวิต 'ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่รับบริการปรึกษา หรือนักเรียนปกติทั่วไป - ประสานการทำงานร่วมกับครูแนะแนว และครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง - ติดตามประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียน จากความร่วมมือกิจกรรมหรือโครงการที่โรงเรียน จัดให้ 	

6. พัฒนาการและบุคลิกภาพตามวัยของนักเรียน

ครูที่ปรึกษาจะเข้าใจและส่งเสริมให้นักเรียนให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านชีวิต และการศึกษาได้ รวมทั้งปรับตัวเข้ากับนักเรียน ควรได้ทำความเข้าใจพัฒนาการและบุคลิกภาพในแต่ละวัย ของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 6-9 ปี)

1.1 ลักษณะทางร่างกาย

- 1.1.1 มีความคล่องแคล่วว่องไว ไม่ค่อยอยู่นิ่ง
- 1.1.2 มีปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมกล้ามเนื้อในการปฏิบัติงานนาน ๆ
- 1.1.3 มักติดโรคง่าย

1.2 ลักษณะทางสังคม

- 1.2.1 เริ่มรู้จักการคบเพื่อน
- 1.2.2 จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ไม่บิดพลิ้ว และไม่มีการยืดหยุ่น ทุกสิ่งเป็นจริงเป็นจัง
- 1.2.3 การทะเลาะ การแข่งขัน การคุยโอ้อวด การต่อสู้ เป็นธรรมดาของเด็กวัยนี้

1.3 ลักษณะทางอารมณ์

- 1.3.1 จะมีอารมณ์อ่อนไหวง่ายต่อการตีเตียน และการเยาะเย้ยถากถาง ชอบการชมเชย และการยอมรับ เด็กวัยนี้จะนิยมชื่นชมครู
- 1.3.2 ต้องการสร้างความพอใจให้ครู ชอบที่จะปรนนิบัติครู และจะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด

1.4 ลักษณะทางสติปัญญา

- 1.4.1 มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
- 1.4.2 ชอบพูดมากกว่าเขียน ตอบคำถามแบบนกแก้วนกขุนทอง ไม่รู้ว่า คำตอบนั้นถูกหรือผิด

2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (อายุ 9-12 ปี)

2.1 ลักษณะทางร่างกาย

- 2.1.1 โดยทั่วไปเด็กหญิงวัยนี้เติบโตเร็วกว่าเด็กชาย เด็กหญิงส่วนใหญ่อย่างเข้าสู่วัยสาว รูปร่างเปลี่ยนไป ต้องปรับตัวทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กจะเป็นกังวลและในขณะเดียวกันจะมีความอยากรู้อยากเห็นสูง
- 2.1.2 เด็กชายชอบเล่นรุนแรง
- 2.1.3 สามารถทำงานละเอียดได้ดีขึ้น

2.2 ลักษณะทางสังคม

2.2.1 กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยนี้มาก เด็กต้องการเป็นคนดังในหมู่เพื่อนมากกว่าจะเชื่อฟังครู ซึ่งต่างจากเด็กประถมศึกษาตอนต้น มีการขัดแย้งกันระหว่างกลุ่ม

2.2.2 นิยมกีฬาที่เล่นเป็นทีมมากขึ้น มีความรักพวกพ้องมากขึ้น

2.3 ลักษณะทางอารมณ์

2.3.1 สามารถยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวได้ มีเหตุผล รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจเป็นธรรมมากขึ้น

2.3.2 มีความขัดแย้งกันระหว่างข้อตกลงของกลุ่มต่าง ๆ และกฎของผู้ใหญ่ที่ไม่สอดคล้องกับความคิดของเด็กวัยนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาได้

2.3.3 จะนิยมคนดัง คนเก่ง มีการติดใจแบบหิวหรือหว่า ซึ่งอาจเป็นการติดใจครู นักกีฬา หรือดารา

2.4 ลักษณะทางสติปัญญา

2.4.1 มีความอยากรู้อยากเห็นในทุก ๆ เรื่อง และสนใจชั่วระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งการที่เด็กเปลี่ยนความสนใจจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ได้หมายความว่าเด็กมีความคิดสับสน

2.4.2 ต้องการความเป็นอิสระ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังต้องการความช่วยเหลือ

2.4.3 ตั้งความหวังในการทำงานสูง และต้องทำให้ได้ผลสมบูรณ์ที่สุด แต่ไม่สามารถทำตามความคาดหวัง จะเกิดความคับข้องใจ และรู้สึกละอาย

3. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 12-15 ปี)

3.1 ลักษณะทางร่างกาย

3.1.1 เด็กส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาว โดยเฉพาะเด็กหญิงเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กชาย เด็กในวัยนี้จึงมักมีปัญหาเรื่องการปรับตัว

3.1.2 มีลักษณะแก่งก้าง ทำอะไรดูขัดตาไปหมด ทั้งนี้ เพราะเด็กคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลง เรื่องรูปร่าง หน้าตาของตนเองมากเกินไป

3.2 ลักษณะทางสังคม

3.2.1 ต้องการเป็นอิสระและยอมปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มมากกว่าพ่อแม่หรือผู้ใหญ่

3.2.2 เป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่ง จะไว้วางใจเพื่อนยิ่งกว่าพ่อแม่

3.2.3 เป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ เด็กจึงมักทำอะไรคล้าย ๆ กับกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การแต่งกาย การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ

3.2.4 เด็กหญิงมีพัฒนาการทางสังคมเร็วกว่าเด็กชาย

3.3 ลักษณะทางอารมณ์

3.3.1 ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ และมีอารมณ์ไม่แน่นอน ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย มีความสับสนในบทบาทของตนเองว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่กันแน่

3.3.2 ขาดความมั่นใจในตนเองและมักแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ทำเสียงดัง แสดงท่าเป็นผู้นำหรือยึดความเห็นของตัวเองเป็นสำคัญ

3.3.3 การแสดงอารมณ์โกรธเป็นเรื่องธรรมดาของเด็กวัยนี้ ซึ่งจะมีความเครียดทางจิตและความไม่สมดุลทางชีวภาพ

3.4 ลักษณะทางสติปัญญา

3.4.1 ช่วงความสนใจนานขึ้นสามารถทำกิจกรรมที่ยาก ๆ ได้

3.4.2 สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องศีลธรรม จรรยาต่าง ๆ

4. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (อายุ 15-18 ปี)

4.1 ลักษณะทางร่างกาย

4.1.1 มีความเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่และสนใจร่างกายของตนเอง หมกมุ่นอยู่กับการแต่งตัว

4.1.2 สุขภาพของเด็กโดยทั่วไปจะสมบูรณ์เต็มที่ เริ่มมีพัฒนาการทางเพศ ต่อมาต่าง ๆ เจริญเติบโตเต็มที่

4.2 ลักษณะทางสังคม

4.2.1 มีลักษณะชอบทำตามกลุ่ม มีการขัดแย้งกับผู้ใหญ่มากขึ้น มีความนิยมหรือคลั่งไคล้อะไรเหมือน ๆ กัน ซึ่งบางครั้งอาจมากเกินไป

4.2.2 เด็กผู้หญิงมีความก้าวหน้าในด้านสังคม มากกว่าเด็กผู้ชายในวัยเดียวกัน เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม มีความคิดเรื่องการมีคนรักและการแต่งงาน

4.3 ลักษณะทางอารมณ์

4.3.1 ต้องการความอิสระมากขึ้น จึงมีปัญหาขัดแย้งกับพ่อแม่อยู่เสมอ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย

4.3.2 มีการแสดงออกที่แข็งกร้าว ซึ่งเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลง จากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่

4.3.3 เป็นวัยจินตนาการโดยเฉพาะเรื่องอนาคต

4.4 ลักษณะทางสติปัญญา

4.4.1 พัฒนาการทางสมองสูงเกือบเท่าผู้ใหญ่เพียงแต่ขาดประสบการณ์

4.4.2 เป็นวัยที่คำนึงถึงปรัชญาชีวิต โดยมุ่งเกี่ยวกับศีลธรรม จรรยา ศาสนา แต่ยังคงมีความสับสนอยู่

สำหรับเด็กวัยรุ่นมีความต้องการหรือพฤติกรรมสำคัญที่ครูควรศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อการส่งเสริมพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ความต้องการที่สำคัญของวัยรุ่น

- 1) อยากรู้ อยากเห็น
- 2) ความรัก
- 3) ความปลอดภัย
- 4) เป็นที่ยอมรับในสังคม
- 5) อิสระ
- 6) หาเลี้ยงตนเอง
- 7) มีปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ

ความสนใจที่สำคัญของวัยรุ่น

- 1) สุขภาพ ร่างกาย รูปร่าง หน้าตา
- 2) การปรับตัว/การวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ/ความรู้เรื่องเพศศึกษา
- 3) การเลือกอาชีพ
- 4) สันทนาการ การบันเทิง
- 5) การค้นคว้า
- 6) การสร้างนิสัยการเรียนดี
- 7) เรื่องคุณสมบัติส่วนตัว
- 8) เรื่องปรัชญาชีวิต
- 9) เทคโนโลยี
- 10) การเล่นเกมกีฬา

ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่น

1) ปัญหาทางด้านการเรียน เช่น

1.1) ความไม่เข้าใจบทเรียนของนักเรียน

1.2) วางแผนการเลือกสาขาวิชาที่จะเรียนไม่เหมาะสมกับสติปัญญาและ

ความถนัดของเด็ก

1.3) ปัญหาส่วนตัว พฤติกรรมที่แสดงออกที่มีผลต่อการเรียน เช่น นิสัยเกียจคร้าน การไม่อยู่นิ่ง ความไม่ซื่อสัตย์ ลักขโมย เป็นต้น

2) ปัญหาการบีบคั้นทางจิตใจ อันเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น

- 2.1) ลักษณะอาการทางด้านประสาท
- 2.2) อาการเหนื่อยชา เหม่อลอย
- 2.3) อาการช่างกังวล
- 2.4) ลักษณะความไม่มั่นใจด้วยการย้ำคิด อาการย้ำทำ

3) ปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ เช่น

- 3.1) ความกังวลเรื่องบุคลิกลักษณะของตน
- 3.2) การแสดงความเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก
- 3.3) การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย
- 3.4) การแสดงพฤติกรรมไม่สมกับเพศ

7. การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา

เพื่อความสำเร็จในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในปัญหา และแนวทางการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาด้านพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง ปัญหาด้านเพศ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างปัญหา เพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ตามกระบวนการแนะแนว ดังต่อไปนี้

7.1 ปัญหาการเรียน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าเรียนในโรงเรียนใหม่อาจไม่สามารถปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ ต้องปรับตัวหลาย ๆ ด้าน เช่น ระบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกับ ระดับชั้นประถมศึกษา ความเคยชินกับความสนใจ ดูแลเอาใจใส่ของครูระดับชั้นประถมศึกษา การเลือกคบเพื่อนใหม่ การสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ การทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ การวางตัว กับเพื่อนต่างเพศ ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจเป็นสาเหตุให้นักเรียนมีปัญหาการเรียน และ หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย ครูที่ปรึกษาที่ให้ความสนใจ เมตตา ใกล้ชิดกับนักเรียนก็จะพบปัญหาของนักเรียนและสามารถช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของนักเรียน ได้ทันเหตุการณ์ ซึ่งครูอาจสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนจากตัวอย่างแบบสังเกต พร้อมด้วยตัวอย่างกรณีศึกษาด้านการเรียน ดังนี้

ตัวอย่างแบบสังเกต :**แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน**

- เล่น ก่อกวน พูดคุยในชั้นเรียนขณะครูสอน
- นั่งหลับ พุ่หลับขณะครูสอน
- เหม่อลอย ไม่มีสมาธิ/ความสนใจสั้น
- ทำงานช้า ไม่ส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- ไม่เข้าห้องเรียน/เข้าห้องเรียนช้า
- อ่านการ์ตูน/เล่นเกม/ทำงานอื่นขณะเรียน
- ขาดเรียนบ่อย/หนีเรียน
- ผลการเรียนต่ำมาก
- เรียนตามเพื่อนไม่ทัน/เรียนไม่รู้เรื่อง

เวลาที่สังเกต.....ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

กรณีศึกษา

แบงค์ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ตอนที่เรียนชั้นประถมศึกษา มีความตั้งใจเรียนดีผลการเรียน 4.00 สามารถสอบเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ในลำดับที่ 31 จากผู้สอบเข้าเรียน 1,500 คน ทำให้คุณพ่อคุณแม่มีความภูมิใจในตัวแบงค์มาก หลังสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ปรากฏว่า ผลการเรียนของแบงค์ต่ำลงอย่างมาก ได้เกรดเฉลี่ย 1.78 ติด 0 จำนวน 2 รายวิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคณิตศาสตร์ ติด ๖ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้ปกครองไม่สบายใจอย่างมาก กลัวแบงค์จะสอบซ่อมไม่ผ่าน และไม่มีสิทธิ์เรียนต่อ จึงมาพบครูที่ปรึกษาเพื่อขอความช่วยเหลือ ครูที่ปรึกษาจึงดำเนินการตามขั้นตอน 5 ขั้น ดังนี้

7.1.1 รู้จักนักเรียน

ครูที่ปรึกษาพูดคุยกับนักเรียนถึงสาเหตุของรายวิชาที่ได้คะแนน 0 และติด ๖ จากการพูดคุยกับนักเรียนพบว่า สาเหตุที่ติด 0 วิชาคณิตศาสตร์ เพราะนักเรียนขาดการส่งงาน ไม่ได้ทำแบบฝึกหัดส่ง ส่วนวิชาภาษาอังกฤษ เนื่องจากไม่ได้ส่งคำศัพท์และขาดส่งแบบฝึกหัด 3 ครั้ง ที่ติด ๖ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะขาดส่งรายงาน ซึ่งเป็นกลุ่ม

ครูที่ปรึกษาได้สอบถามเพื่อน ๆ ในห้องพบว่า แบงค์ทำงานส่งไม่ทัน เพราะชอบพูดคุยในห้องเรียนเป็นประจำ เวลาว่าง ๆ มักจะเล่นกับเพื่อน ๆ และเริ่มมีเพื่อนหญิงที่เป็นรุ่นพี่ ม.2 มาสนใจ มาคุยด้วยเวลาพักกลางวันที่โรงอาหารเป็นประจำ

ครูที่ปรึกษาได้สอบถามข้อมูลกับผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองมารับส่งทุกวัน ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี เวลากลับบ้านตอนเย็นเมื่อทานข้าวเรียบร้อยแล้ว นักเรียนก็จะใช้เวลาอยู่ในห้องส่วนตัว มักพูดโทรศัพท์กับเพื่อน ๆ เมื่อคุณพ่อคุณแม่ถามเรื่องการบ้านนักเรียนก็จะตอบว่า **“ทำที่โรงเรียนเรียบร้อยแล้ว”** (ครูที่ปรึกษาอาจจะใช้แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ที่มีปัญหา)

7.1.2 เพียรให้ปัญญา

ครูที่ปรึกษาสอนให้นักเรียนหาจุดเด่นและจุดอ่อนของตนเอง หาข้อบกพร่องของการเรียนแต่ละรายวิชา เมื่อนักเรียนได้จุดเด่นของตนเองแล้ว ครูพยายามให้กำลังใจและเสริมแรงนักเรียน ส่วนข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนให้นักเรียนพยายามแก้ไขด้วยตนเองหรือครูให้นักเรียนเขียนสัญญาใจในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ครูที่ปรึกษาสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนแต่ละรายวิชาให้นักเรียนเห็นความสำคัญของแต่ละรายวิชา และให้ข้อมูลเกณฑ์ในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเดิม หากนักเรียนมีผลการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดนักเรียนก็ต้องหาที่เรียนใหม่

7.1.3 ปรึกษาอุ่นใจ

นักเรียนที่ผลการเรียนตกต่ำมีปัญหาทางการเรียน อาจจะไม่มีปัญหาการเรียนเพียงอย่างเดียว อาจจะมีปัญหาอื่น ๆ ตามมาด้วย ดังนั้น การให้คำปรึกษาพูดคุย สร้างสัมพันธ์สภาพกับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ และเรื่องส่วนตัวจะทำให้นักเรียนไว้วางใจ สามารถเล่าความไม่สบายใจของนักเรียนได้ ในการพูดคุยกับแบนด์ครูที่ปรึกษาพบว่า ตอนอยู่ชั้นประถมศึกษาแบนด์เรียนดี แต่พออยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบนด์ต้องปรับตัวกับเพื่อนใหม่ กับครู กับสถานที่ กับการเรียนการสอนที่จำนวนวิชามากกว่าตอนอยู่ชั้นประถมศึกษา และการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น ทำให้แบนด์สับสนกับตนเองอย่างมาก ครูที่ปรึกษาจึงให้การปรึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ อารมณ์ การวางตัวในเรื่องเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่นักเรียนกังวลใจ และที่สำคัญครูให้การปรึกษาในเรื่องที่จะทำให้นักเรียนรู้จักแบ่งเวลาในเรื่องการเรียนและการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่จะให้นักเรียนได้ค้นหาศักยภาพของตนเอง การฝึกความรับผิดชอบ การอดทนในเรื่องการเรียน การช่วยเหลือภาระงานของครอบครัว

7.1.4 ให้ความช่วยเหลือ

หลังจากนักเรียนได้ลงมือแก้ไขปัญหาแต่ละรายวิชาจนประสบความสำเร็จแล้ว ครูที่ปรึกษาต้องให้กำลังใจในการที่จะเรียนต่อในภาคเรียนต่อไปให้ประสบความสำเร็จเต็มตามศักยภาพของนักเรียน จัดกิจกรรมซ่อมเสริมหรือจัดกลุ่มเพื่อนที่เรียนดีช่วยเพื่อนที่เรียนอ่อน

ครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนหรือสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อดูทัศนคติของผู้ปกครองต่อการเลี้ยงดูลูกไปในทิศทางใด

7.1.5 เอื้อเพื่อติดตาม

ในขณะที่นักเรียนกำลังดำเนินการสอบซ่อมหรือรับงานมาทำเป็นระยะ ๆ ครูที่ปรึกษาติดตามให้กำลังใจ หากนักเรียนมีปัญหาอะไรก็สามารถปรึกษาได้ นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนจะขาดความเชื่อมั่น และไม่กล้าพบครูโดยเฉพาะครูที่ปรึกษาและครูประจำวิชา ดังนั้นครูที่ปรึกษา จึงควรให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนผ่านอุปสรรคไปให้ได้

7.2 ปัญหาติดตามเกม

การเลี้ยงดู ที่ไม่ฝึกให้เด็กมีวินัยในตัวเอง ขาดกฎระเบียบ กติกาในบ้าน ตามใจเด็กหรือครอบครัวที่ไม่มีเวลาควบคุมเด็ก ไม่มีกิจกรรมสนุกสนานที่ทำร่วมกัน หรือใช้เกมเสมือนพี่เลี้ยงดูแลเด็กแทนตน สังคมยุคไฮเทคที่เร้าความตื่นเต้นแก่เด็กอย่างมหาศาล สังคมขาดแคลนกิจกรรมหรือสถานที่ที่เด็กจะได้ใช้ประโยชน์หรือเรียนรู้ โดยได้รับความสนุกสนานไปด้วย เหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้เด็กหันไปใช้เกมเป็นทางออก ตัวเกมเองก็เป็นเหตุให้เด็กติดเกม เพราะเด็กได้อิสระในโลกจินตนาการ ได้สร้างบุคลิกภาพของตนเอง ได้แสดงอำนาจ ได้สร้างความสำเร็จ ทำท่าย ได้เพื่อนในเกมออนไลน์ ได้ความรู้สึกริงพอใจจากรางวัลหรือคะแนนในเกม ดั่งมีตัวอย่างกรณีศึกษาเพื่อการช่วยเหลือ ดังนี้

กรณีศึกษา

สิชลเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระยะหลังครูสังเกตเห็นว่า สิชลขาดเรียนบ่อย วันไหนที่มาโรงเรียนมักจะนอนหลับ ครูผู้สอนหลายวิชาบอกว่าสิชลไม่ส่งการบ้าน และชิ้นงานที่มอบหมาย ซึ่งมีผลให้ผลการเรียนติดค้างหลายวิชา ครูที่ปรึกษาติดต่อทางบ้านถึงการขาดเรียน ผู้ปกครองแจ้งว่าสิชลมาโรงเรียนทุกวัน ภายหลังครูที่ปรึกษาสืบทราบได้ว่า สิชลไม่เข้าโรงเรียนแต่แอบไปเล่นเกมที่ร้านใกล้โรงเรียน ผู้ปกครองบอกว่าสิชลเล่นเกมที่บ้านจนดึกและไม่สามารถห้ามลูกไม่ให้เล่นเกมได้

การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดเกม ครูที่ปรึกษาอาจดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

7.2.1 รู้จักนักเรียน

ครูที่ปรึกษาอาจใช้การสังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาติดเกม ดังตัวอย่างรายการสังเกตต่อไปนี้

- ใช้เวลาในการเล่นเกมนานมาก/ไม่สามารถควบคุมตนเองให้เล่นเกมในเวลาที่กำหนด

- ไม่มีสมาธิในการเรียน/การทำงาน
- แสดงอารมณ์ไม่พอใจ หงุดหงิดเมื่อถูกสั่งให้หยุดเล่นเกม
- มาสาย หรือหยุดเรียนบ่อยเนื่องจากเล่นเกมจนไม่ได้นอน
- ผลการเรียนลดลงเนื่องจากใช้เวลาในการเล่นแทนการทำงานบ้านหรือทบทวนบทเรียน

- การเล่นเกมรบกวนชีวิตประจำวัน เช่น ไม่นอน ไม่ทำการบ้าน
 - ไม่สนใจกิจกรรมที่เคยชอบหรือเคยทำเป็นกิจวัตร เช่น เล่นกีฬา
- ไปเที่ยวกับพ่อแม่
- ใช้เงินในการเล่นเกม จนเกิดผลกระทบต่อการใช้จ่าย อาจมีพฤติกรรม
- ขโมย

ครูที่ปรึกษา จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของเด็กติดเกม เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือนักเรียน ดังมีลักษณะสำคัญต่อไปนี้

ลักษณะของเด็กติดเกม

- ไม่สามารถควบคุมตัวเองให้เล่นเกมในเวลาที่กำหนด ทำให้ใช้เวลาเล่นติดต่อกันนานหลาย ๆ ชั่วโมง หรือเล่นนานขึ้นเรื่อย ๆ จากเดิมไม่กี่ชั่วโมงต่อวัน เพิ่มเป็นหลายชั่วโมงต่อวัน บางคนเล่นข้ามวันข้ามคืน
- หากถูกบังคับให้เลิกหรือหยุดเล่นจะต่อต้าน หรือมีปฏิกิริยาหงุดหงิด ไม่พอใจอย่างรุนแรง บางคนถึงขั้นก้าวร้าว อาละวาด
- การเล่นเกมของเด็กมีผลกระทบต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของเด็ก เช่น เด็กไม่สนใจการเรียน ไม่สนใจที่จะทำการบ้าน งานบ้านที่เป็นหน้าที่ หนีเรียนหรือแอบหนีออกจากบ้าน เพื่อที่จะไปเล่นเกม ผลการเรียนต่ำลงอย่างมาก ละเลยการเข้าสังคม หรือขาดการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว
- บางรายอาจมีปัญหาพฤติกรรมอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น โกหก ลักขโมย เพื่อนำเงินไปเล่นเกม ละเลยการเข้าสังคมหรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว

7.2.2 เพียรให้ปัญญา

ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อบุคคลรอบข้างเกี่ยวกับปัญหาการติดเกมในกิจกรรม ดังนี้

- 1) **กิจกรรมในชั้นเรียน** ปรับเทคนิคการสอนและสอดแทรกเนื้อหาการช่วยเหลือนักเรียนที่ติดเกม
- 2) **กิจกรรมโฮมรูม** วิเคราะห์ข่าว คุณและโทษของเกม ผลของการติดเกมต่อตนเอง และผลกระทบต่อครอบครัว
- 3) **กิจกรรมเสริมหลักสูตร** สร้างกิจกรรมที่ช่วยเบนความสนใจ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ กิจกรรมเสริมความภาคภูมิใจในตัวเอง หรือให้นักเรียนเป็นแกนนำช่วยเหลือเพื่อนที่ติดเกม

7.2.3 ปรึกษาอุ่นใจ

กิจกรรมการให้การปรึกษาเบื้องต้น ครูที่ปรึกษาควรสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับนักเรียน โดย

- 1) ทำความเข้าใจสาเหตุที่ทำให้นักเรียนติดเกม

2) พูดคุยกับนักเรียนถึงความตระหนักต่อปัญหา และสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หากนักเรียนปฏิเสธหรือขาดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง ให้ครูที่ปรึกษาค่อย ๆ พูดคุย ให้นักเรียนเห็นความแตกต่างระหว่างการคงพฤติกรรมปัญหาเดิมต่อ กับการหยุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ให้นักเรียนร่วมเสนอแนะข้อคิดเห็น

3) ร่วมกำหนดกติกาอย่างเป็นรูปธรรม และบังคับใช้อย่างเข้มแข็งหนักแน่นในการรักษากติกา แต่อ่อนโยน ไม่ฉุนเฉียว ประชด เสียดสี

4) ชื่นชมให้กำลังใจ มองให้เห็นด้านดีหรือด้านบวกในตัวนักเรียน อาจพูดชื่นชมหรือแสดงออกให้นักเรียนรับรู้ การที่นักเรียนรู้ว่ามีคนเห็นคุณค่าในตัวเขา จะทำให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเอง มีกำลังใจทำดีต่อไป

7.2.4 ให้ความช่วยเหลือ

ครูที่ปรึกษา สามารถดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่ติดเกมได้ดังนี้

1) **ใช้ศักยภาพของนักเรียนให้เป็นประโยชน์** สนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เหมาะสม และเป็นไปได้ ให้ทำประโยชน์จากความสามารถด้าน IT เช่น สร้างเกม ช่วยเฝ้าระวัง IT สอนคนด้อยโอกาสใช้คอมพิวเตอร์

2) **กิจกรรมเพื่อนคู่หู** จับคู่กับเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อน ที่ทำให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเบี่ยงเบนออกจากการเล่นเกม

3) **กิจกรรมสื่อสารกับครอบครัว/เยี่ยมบ้าน** ครูที่ปรึกษาเตรียมพร้อมการเยี่ยมบ้านและให้คำแนะนำข้อปฏิบัติในการช่วยเหลือ เช่น

- จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในครอบครัว
- แปลงพลังของนักเรียนไปในทางสร้างสรรค์ โดยจัดโอกาสให้ลูกทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ลูกถนัดและสนใจ

- ลดโอกาสการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต โดยกำหนดที่ตั้งของคอมพิวเตอร์ในห้องโถงหรือพื้นที่ที่เข้าร่วมกันในบ้าน และกำหนดชั่วโมงการเล่นเกม กำหนดชั่วโมงการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เช่น ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นชั่วโมง เป็นต้น

- ใช้มาตรการทางการเงิน โดยการใช้การจำกัดจำนวนและความถี่ของการให้เงิน ได้แก่ ไม่ให้เงินแก่ลูกมากเกินไป ให้เงินวันต่อวัน หรือถ้าลูกถือเงินไม่ได้เลย ใช้หมดตลอดก็ต้องให้เป็นอาหารหรือขนม หรือให้เป็นข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ โดยตรง แทนการให้ถือเงิน ให้ลูกรับรู้ค่าใช้จ่ายในบ้าน ให้ลูกร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของการเล่นเกมหรืออินเทอร์เน็ต เช่น ให้ลูกออกเงินค่าชั่วโมงอินเทอร์เน็ตเอง หรือออกค่าโทรศัพท์เอง กรณีที่ลูกขอเงินเพิ่มพิเศษ หากขอเงินเพิ่มบ่อยจนผิดสังเกต พ่อแม่ควรให้ศิลปะในการหาข้อมูลและจัดการ เช่น อาจให้เงินเพิ่มพิเศษนั้นกับผู้รับโดยตรงโดยไม่ผ่านลูก หรือให้ของแทนเงินสด

4) กิจกรรมซ่อมเสริม กรณีนักเรียนมีปัญหาการเรียนร่วมด้วย ให้ครูจับคู่กับเพื่อนที่เรียนดี โดยเตรียมความพร้อมความเข้าใจเพื่อนก่อน รวมทั้งครูที่ปรึกษาประสานขอความร่วมมือกับครูประจำรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

7.2.5 เอื้อเพื่อติดตาม

การติดตามผล การช่วยเหลือ ทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อนสนิท ครูผู้สอน และผู้ปกครอง หรือการติดตามผลโดยการพบกลุ่มและให้นักเรียนรายงานพฤติกรรมการเล่น และความสามารถในการควบคุมตนเองในการเล่นอย่างสร้างสรรค์

7.3 ปัญหาก้าวร้าว/รุนแรง

ความรุนแรงในโรงเรียนมักถูกมองข้าม เพราะคิดว่าเป็นเรื่องของวัย เมื่อพูดถึงความรุนแรง ครูอาจคิดว่าเป็นเรื่องของการชกต่อย ใช้กำลัง มาตรการส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ จึงเป็นแค่การลงโทษทางวินัย อีกทั้งครูก็มักจะมองว่า นักเรียนที่เข้ากับเพื่อนไม่ได้ ถูกล้อ และถูกแกล้งบ่อย ๆ เป็นเพราะนิสัยที่เก็บตัว ปรับตัวยาก ทักษะคิดเช่นนี้ ทำให้ครูมองข้ามเรื่องความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ที่นักเรียนแสดงต่อกัน ความรุนแรงไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย การจัดการกับนักเรียนที่ใช้ความรุนแรง จึงควรได้รับการพิจารณาช่วยเหลือตามสาเหตุที่มาของความรุนแรง ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1

สุชาติอยู่ในกลุ่มที่เป็นกลุ่มนักเรียนขาใหญ่ในโรงเรียน สุชาติจะตามเพื่อนในกลุ่มไปหาเรื่องทะเลาะวิวาทกับนักเรียนต่างโรงเรียนเป็นประจำ ทำให้สุชาติถูกเรียกเข้าพบที่ห้องปกครองบ่อย ๆ บางครั้งสุชาติและกลุ่มเพื่อนจะดักไถเงินรุ่มน้อง เมื่อเงินในกระเป๋าขาดมือ สุชาติเคยถูกริบอาวุธ เช่น มีดพก เหล็กขูดชาร์บ เป็นต้น ที่ติดกระเป๋าเอาไว้ป้องกันตัว ต่อมาสุชาติจึงฝากอาวุธใส่กระเป๋าเพื่อนนักเรียนหญิงเข้ามาในโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 2

รินทร์เป็นลูกคนกลางที่เติบโตมาจากครอบครัวที่พ่อทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง แม่รับจ้างซักรีดเสื้อผ้า พ่อติดเหล้า สูบบุหรี่ และมักมีเรื่องทะเลาะทุบตีกับแม่ และมักลามมาถึงลูกทุกครั้งที่เมา รินทร์เคยเข้าโรงพยาบาล เพราะถูกพ่อทำร้ายหลายครั้ง รินทร์จึงมักใช้ความรุนแรงในการตอบโต้เมื่อเกิดปัญหา และมักจะมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนเป็นประจำ

กรณีศึกษาที่ 3

ชานนท์เป็นเด็กอารมณ์ร้อน เก็บอารมณ์ไม่อยู่เมื่อโกรธ ชานนท์จะมีอาการเกร็งหน้าแดง หายใจเร็วอะไรที่อยู่ใกล้ตัวก็จะทำลาย ขวางปาให้เสียหาย ชานนท์เคยทุบเก้าอี้ใส่เพื่อนจนได้รับบาดเจ็บเมื่อถูกยั่วให้โกรธ แม้แต่กับครู ชานนท์ก็เคยตอยหน้ามาแล้ว

การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ความรุนแรง ทั้ง 3 กรณีตัวอย่าง ครูที่ปรึกษา ควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

7.3.1 รู้จักนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรพูดคุยเพื่อค้นหาสาเหตุที่นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้

1) **ความคึกคะนองตามวัย** พฤติกรรมเลียนแบบกลุ่มเพื่อนที่ชอบใช้ความรุนแรง

2) **ต้องการการยอมรับ** อายากเหนือกว่า ต้องการอำนาจ และความมั่นใจ จึงมักเลือกข่มเหงนักเรียนที่ดื้ออ่อนแอ ตัวเล็ก ไม่มีเพื่อน ไม่โดดเด่น และยอมคล้อยตาม

3) **มีประวัติทางครอบครัวที่ชอบใช้ความรุนแรง** มีการใช้สุราและสารเสพติด การอบรมสั่งสอนใช้ความรุนแรงอยู่เสมอ เด็กซึมซับความรุนแรง ค้นเคยกับการแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง เคยมีประสบการณ์ ถูกทารุณจากคนในครอบครัวหรือนอกครอบครัว จึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวกับเพื่อน เพื่อชดเชย กลบเกลื่อนความรู้สึกที่ขาดและต้องการความใส่ใจ

4) **อาจมีความผิดปกติทางระบบประสาท โรคหรือภาวะทางสมองบางอย่าง** เช่น โรคสมาธิสั้น ภาวะปัญญาอ่อน ออทิสซึม เป็นต้น ซึ่งมักมีอาการก้าวร้าวร่วมด้วย หากครูที่ปรึกษาค้นหาสาเหตุความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนกลุ่มนี้ได้ การแก้ปัญหาจะไม่ใช่เรื่องยาก

7.3.2 เพียรให้ปัญหา

ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการดังนี้

1) ปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียนทุกคนในห้อง โดยอาจใช้ชั่วโมงกิจกรรมโฮมรูมในเรื่องของการใช้ความรุนแรงของนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นวิธีการอธิบายที่อาจช่วยให้ นักเรียนเข้าใจได้

ก) ให้นักเรียนให้คำจำกัดความของคำว่า “ความรุนแรง” “การรังแก” “การกลั่นแกล้ง” ในรูปแบบต่าง ๆ แล้วครูอาจสรุปให้ฟังเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นว่า เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น “ความรุนแรง คือ การที่กลุ่มหนึ่ง หรือคนหนึ่ง ทำร้ายอีกฝ่าย ด้วยเจตนา ไม่ว่าจะผ่านทางคำพูด ทำร้ายร่างกาย หรือทำลายทรัพย์สิน” เป็นต้น

ข) ให้นักเรียนเรียนรู้ว่า ความรุนแรงเป็นภัยต่อ นักเรียนทุกคน ในโรงเรียน และทุกคนควรมีส่วนรับผิดชอบในการป้องกันและช่วยเหลือ ให้นักเรียนทั้งห้องช่วยกันคิด กฎและมาตรการที่จะช่วยป้องกันความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ และให้ลองปฏิบัติ เช่น ไม่พูดจาตู่ถูกล้อเลียนคนอื่น ปฏิบัติต่อเพื่อนแบบที่เราอยากให้เราทำกับเรา (เอาใจเขามาใส่ใจเรา) ไม่ทำให้เพื่อนรู้สึกด้อยหรือกีดกันเพื่อนบางคน ช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกหรือกลั่นแกล้ง เป็นต้น

ค) ให้นักเรียนรู้จักการพบครูหรือผู้ใหญ่ เพื่อรายงานหรือแจ้งข่าว เมื่อพบเพื่อนหรือนักเรียนคนอื่นถูกรังแก หรือตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง หรือมีภัย

ง) แนะนำให้นักเรียนรู้จักครูหรือบุคลากรในโรงเรียนที่รับผิดชอบดูแลนักเรียนในด้านต่าง ๆ อาจเชิญให้ตัวแทนครูที่รับผิดชอบมาพูดคุยกับนักเรียนในห้อง เพื่อสร้างความสนิทสนม นักเรียนจะได้รู้ว่าควรพบครูท่านใด ในเรื่องใด

จ) ให้นักเรียนเรียนรู้การวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างพฤติกรรมที่รุนแรงต่อนักเรียนอื่นหรือรู้สึกสะใจ และให้นักเรียนเรียนรู้ว่าทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบต้องช่วยเหลือฝ่ายที่โดนรังแก หากอยู่ในภาวะที่ทำได้ ไม่เป็นภัยต่อตัวเอง หรือแจ้งให้ครูทราบทันที หากเป็นเรื่องรุนแรงและหากเข้าไปช่วยเหลือเองไม่ได้ เพราะอาจมีอันตราย เพื่อให้ผู้ใหญ่เข้ามาช่วยเหลือต่อไป หากพบการนินทา ล้อเลียน หรือใช้คำพูดเสียดสีต้องไม่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย และควรช่วยห้ามหรือหากเห็นว่าฝ่ายที่ตกเป็นเหยื่อรู้สึกแย่ และได้รับผลกระทบอย่างหนัก ควรแจ้งให้ครูรับทราบ

ฉ) ช่วยกันคิดหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะโต้ตอบ เมื่อพบเห็นการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ อาจให้นักเรียนจัดบอร์ดในหัวข้อนี้ และมีการรณรงค์เรื่องนี้ในโรงเรียน

2) ครูที่ปรึกษาควรพูดคุยกับนักเรียนที่เป็นผู้ใช้ความรุนแรงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อบุคคลที่นักเรียนใช้ความรุนแรง ต่อครอบครัว ซึ่งนักเรียนจะต้องรับผิดชอบกับสิ่งที่นักเรียนทำขึ้นด้วย

7.3.3 ปรึกษาอุ่นใจ

เมื่อเผชิญหน้ากับนักเรียนที่ก้าวร้าว โกรธจัด และควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หากนักเรียนแสดงกับครูอย่างเปิดเผย ครูต้องเมตตากับนักเรียนให้มาก มีความตั้งใจที่จะช่วยนักเรียนให้ได้ ต้องคิดเช่นนี้ให้ได้เสียก่อน จากนั้นดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ถามนักเรียนอย่างสงบ ใจเย็น อย่างเข้าใจ และหลีกเลี่ยงการปะทะกันให้มากที่สุด เช่น “มีอะไรหรือวิธีไหนที่เราจะช่วยกันได้ เพื่อให้เธออยู่ในห้องและเรียนต่อไปได้ด้วยดีบ้างไหม” การถามเช่นนี้ จะแสดงให้เห็นว่าครูสนใจ และไม่คิดขับไล่นักเรียนออกไป ทั้งยังแสดงความห่วงใยในตัวนักเรียนและรักษาผลประโยชน์ของนักเรียน

2) จงเตรียมรับคำพูดเสียดสีจากนักเรียน (เช่น “ปล่อยให้ผม/หนูอยู่คนเดียวและเลิกบังคับให้เรียนได้แล้ว”) อย่าไปสนใจ ถามซ้ำอีกครั้งว่า มีทางใดบ้างที่นักเรียนจะยอมร่วมมือ การถามซ้ำจะทำให้นักเรียนได้คิดอีกครั้งและอาจให้คำตอบที่ดีกว่าครั้งแรก แต่หากนักเรียนยังคงขัดขืน ไม่ร่วมมือ ก็ต้องใช้มาตรการแก้ปัญหาตามที่เห็นสมควรต่อไป เช่น เชิญออกจากห้อง ส่งให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง แต่จำไว้ว่า การตอบสนองทุกอย่างของครู ต้องสงบ สั้น กระชับ ไม่ใช้อารมณ์ และเป็นกลาง

3) ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาทางอารมณ์ โกรธ ไม่พอใจ เสียใจ หงุดหงิดในห้อง ไม่ว่าจะเพราะเพื่อน ครู หรือปัญหาจากภายนอก หากครูสังเกตเห็น ควรพานักเรียนผู้นั้นหลบไปพักสงบอารมณ์สักครู่ อาจเป็นมุมเงียบ ๆ ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน (แต่ควรมีผู้ใหญ่อยู่ด้วย) ระหว่างนั้นอาจให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้พักสักครู่เช่นกัน ก่อนจะกลับมาสู่บทเรียนต่อไป ครูขอพูดคุยกับนักเรียนที่มีปัญหา แต่ต้องหลังจากที่นักเรียนได้พักสงบอารมณ์แล้ว และครูเองก็ต้องสำรวจให้จิตใจของตนสงบและเยือกเย็นเช่นกัน ตัวอย่างคำพูด : ครูอยากคุยกับเธอว่าอะไรทำให้เธอโกรธ/หงุดหงิด/เสียใจ ฯลฯ หลังจากที่พักให้ใจเย็นลงแล้วสักห้านาที ตามไปพบครูที่โต๊ะ แล้วเราค่อยคุยกัน)

4) วิธีการให้คำปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว ควรทำดังนี้

ก) ให้ความสนใจ สนใจ รับฟังคำพูด ความคิด ความรู้สึก ในการกระทำ

ข) ให้ประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น และชี้ให้เห็นถึงผลเสีย

ของการกระทำ

ค) ให้ทางเลือกในการระบายความโกรธ ก้าวร้าว ไม่พอใจ ในวิธีการที่เหมาะสม เช่น การเล่นกีฬา ดนตรี งานศิลปะอื่น ๆ ตามความสามารถ

ง) ให้ค้นหาศักยภาพของตนเอง ส่งเสริม เปิดโอกาสให้แสดงออก เช่น เป็นผู้นำ หรือสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมโต้วาที ชมรมกีฬา เป็นต้น

จ) ใช้หลักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยใช้แรงเสริมทางบวก

7.3.4 ให้ความช่วยเหลือ

ในความเป็นจริงนักเรียนที่เป็นอัมพาตและก้าวร้าว ก็เพราะมีความทุกข์ใจต่าง ๆ แล้วปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ดังนั้น การช่วยเหลือด้านจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ และไม่ควรใช้การลงโทษที่รุนแรง หากจะคาตโทษ ควรทำด้วยความเข้าใจ แม้การคุยกับนักเรียนที่ก้าวร้าวจะยาก แต่นักเรียนกลุ่มนี้ก็ต้องการความช่วยเหลือเช่นกัน

1) การปรับพฤติกรรม หากเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง กลุ่มนี้อาจต้องการการยอมรับ ในกรณีเช่นนี้ ครูที่ปรึกษาอาจจัดกิจกรรมให้นักเรียนเลือกทำตามความถนัด เช่น ส่งเสริมให้เล่นกีฬาหรือทำกิจกรรมที่ชอบ อีกวิธีคือ ฝึกให้นักเรียนกลุ่มนี้ช่วยดูแลนักเรียนคนอื่น ๆ เป็นหูเป็นตาแทนครู เป็นวิธีที่ทำให้นักเรียนได้รับการยอมรับ มีอำนาจ และได้ใช้กำลังของตนไปในทางที่ถูกต้อง แต่ครูที่ปรึกษาต้องรู้จักให้แรงเสริมให้เหมาะสมด้วย

2) ขอความช่วยเหลือ หากเป็นกลุ่มที่ชอบรังแก ทำร้ายร่างกาย ขูดรีดเงิน เพราะทางครอบครัวมีปัญหา กลุ่มนี้มักไม่มาพบครู จึงควรขอความร่วมมือจากคณะครูที่ดูแลกิจการนักเรียน ซึ่งมักดูแลเรื่องความรุนแรงโดยตรง เพื่อปรับพฤติกรรม ครูที่ปรึกษาอาจต้องคุยกับนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนว่ามีแรงจูงใจจากอะไร และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม ซึ่งหากครูแสดงความตั้งใจที่จะช่วยรับฟัง จะทำให้ความสัมพันธ์ดีขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่ก็มักจะให้ความร่วมมือ

3) **เยี่ยมบ้าน** ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครองจะช่วยให้ปัญหาคลี่คลายลง การเยี่ยมบ้านจะได้ผลดีที่ครูที่ปรึกษาจะใช้ในการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือลูกร่วมกับทางโรงเรียน แต่อย่าให้ผู้ปกครองรู้สึกที่กำลังถูกตำหนิ อาจนำไปสู่การต่อต้านและทำให้ปัญหาซับซ้อนยิ่งขึ้น

4) **ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ** หากมีสาเหตุมาจากความผิดปกติทางสมอง ครูที่ปรึกษาควรส่งต่อครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยาโรงเรียน และให้ผู้ปกครองนำเด็กไปรับการรักษาจากจิตแพทย์และนำเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือที่ครูผู้สอนทุกคนจะต้องรับทราบเพื่อช่วยเหลือเด็กเมื่อเกิดปัญหาในชั้นเรียน

7.3.5 เอื้อเพื่อติดตาม

การติดตามผล การช่วยเหลือ ทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อนสนิท ครูผู้สอนและผู้ปกครอง หรือให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมเมื่อมีอารมณ์โกรธ วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธ

7.4 ปัญหาทางเพศ

ปัญหาทางเพศเป็นเรื่องสำคัญที่มักเกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น ดังนั้น นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และชั้นมัธยมศึกษา จึงมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาเรื่องเพศ โดยเฉพาะในวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง ต้องการประสบการณ์แปลกใหม่ต้องการได้รับจากกลุ่มเพื่อนมีค่านิยมทางเพศที่ผิด และปัญหาสื่อมวลชนที่นำเสนอเรื่องเพศอย่างไม่ไตร่ตรอง อีกทั้งสื่อลามกอนาจารที่สามารถหาซื้อได้ง่าย จะทำให้วัยรุ่นเกิดปัญหา เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การมีเพศสัมพันธ์ที่เสี่ยงต่อการติดโรคและตั้งครรภ์อันไม่พึงประสงค์ ปัญหาเรื่องเพศจึงเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่กับวัยรุ่นมาทุกยุคทุกสมัย ครูที่ปรึกษาควรให้ความใส่ใจนักเรียนที่รับผิดชอบ

กรณีศึกษา

เชียวเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีรูปร่างหน้าตาดี เรียนหนังสือพอใช้ แต่มีพฤติกรรมส่อไปในทางชู้สาว กล่าวคือ เชียวมักจะชอบไปนั่งคุยกับเพื่อนหญิง จับมือ โอบกอดกันที่หลังโรงเรียนเป็นประจำ เพื่อนในห้องชอบล้อว่าเป็นคาสโนว่าหน้าหยกประจำห้อง ม.3/2 ช่วงหลังคณะครูในโรงเรียนมักเห็นเชียวกลับบ้านมืดเป็นประจำ จนหลายคนเริ่มเป็นห่วง

การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

7.4.1 รู้จักนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรพูดคุยเพื่อค้นหาสาเหตุที่นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมทางเพศ โดยใช้เทคนิควิธีการดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงวล เพื่อค้นหาข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับการแสดงออกถึงพฤติกรรมเช่นนี้ ผลการศึกษาข้อมูลอาจได้คำตอบดังนี้

- **ความต้องการทางเพศตามลักษณะพัฒนาการของวัยรุ่น**
พฤติกรรมนี้อาจเกิดจากความต้องการทางเพศของเขี้ยว

- **ต้องการการยอมรับ** อยากเหนือกว่า ต้องการอำนาจ และความมั่นใจ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากสังคมโดยเฉพาะเพื่อน ๆ การที่เพื่อนยกย่องว่าเขี้ยวเป็นคาสโนว่าหน้าหยก ทำให้เขี้ยวพอใจ จึงอาจทำให้แสดงพฤติกรรมนี้

- **ความอยากรู้อยากลองของวัยรุ่น** ธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นมักจะอยากรู้ อยากรู้ในเรื่องแปลกใหม่โดยเฉพาะประสบการณ์ทางเพศ จึงทำให้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวโดยอาจไม่รู้ว่าจะไม่เหมาะสม

- **มีประวัติทางครอบครัว** เขี้ยวอาจมีความต้องการความรัก ความอบอุ่นจากเพื่อนหญิง หรือครอบครัวของเขี้ยวอาจเลี้ยงดูหรือปลูกฝังค่านิยมที่ไม่เหมาะสม

2) การสัมภาษณ์เพื่อนของเขี้ยว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม

3) การเยี่ยมบ้านของเขี้ยว เพื่อสอบถามและศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวเขี้ยว รวมถึงสอบถามทางบ้านว่าทราบพฤติกรรมของเขี้ยวหรือไม่

หากครูที่ปรึกษาค้นหาสาเหตุความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนกลุ่มนี้ได้แล้ว การแก้ปัญหาที่ไม่ใช่เรื่องยาก

7.4.2 เพียรให้ปัญญา

ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการดังนี้

1) ปลูกฝังทัศนคติที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียนทุกคนในห้อง โดยอาจใช้ชั่วโมงกิจกรรมโฮมรูมในเรื่องของการรู้จักการวางตัวให้สมกับวัย

2) ช่วยให้เขี้ยวตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของเขี้ยว โดยการนำเสนอปัญหาวัยรุ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ อาจให้เขี้ยวได้พูดคุยกับเพื่อนนักเรียนที่ประสบปัญหานี้แล้ว

3) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงภาวะผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

7.4.3 ปรีกษาอุ้นใจ

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหของเชียว ครูที่ปรีกษาควรเรียกเชียวมาพูดคุย เพื่อร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญห โดยมึแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) วั้ใจครู ครูที่ปรีกษาต้องทำให้เชียววั้ใจ เชื่อว่าครูเป็นมิตร มีเจตนาดีที่จะช่วยเหลือเชียว ครูที่ปรีกษาต้องสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเชียว
- 2) ค้นหาสาเหตุ ครูที่ปรีกษากับเชียวช่วยกันระบุปัญหให้ชัดเจน ให้เชียวได้อธิบายเหตุของพฤติกรรม ให้เชียวคิดเห็นต่อพฤติกรรมนี้
- 3) ร่วมกันวิเคราะห์ปัญห ครูและเชียวช่วยกันวิเคราะห์ปัญหที่เกิดขึ้นพูดคุยให้เห็นว่า ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อเชียวและผู้อื่นอย่างไร
- 4) วางแผนแก้ไขปัญห เมื่อครูที่ปรีกษาช่วยให้เชียวพร้อมที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ก็ให้เชียวลองวางแผนแก้ไขปัญห ขั้นนี้ครูที่ปรีกษาควรให้กำลังใจเชียว กล่าวคำชมเชย ทั้งบอกวว่าครูเชื่อว่าเชียวทำได้ เปลี่ยนแปลงตนเองได้
- 5) จบการพูดคุย ขั้นนี้เป็นการยุติการพูดคุย โดยครูเน้นย้ำให้เชียวตระหนักถึงการพูดคุยของครูที่ปรีกษากับเชียวในวันนี หากเชียวมีปัญหหรือไม่สบายใจอย่างไรสามารถกลับมาคุยกับครูได้

จากที่กล่าวมาทั้ง 5 ขั้น อาจไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเชียวได้ทันที ครูควรใส่ใจช่วยเหลือต่อไป นอกจากนี้หากปัญหของเชียวมีความรุนแรงมากก็ต้องส่งต่อผู้เชียวชาญ อย่าแก้ปัญหด้วยตนเอง

7.4.4 ให้ความช่วยเหลือ

ภายหลังการพูดคุยกับเชียวแล้ว ครูที่ปรีกษาควรให้ความช่วยเหลือดังนี้

- 1) **การปรับพฤติกรรม** ครูควรปรับพฤติกรรมทางปัญญาของเชียว โดยมีแนวคิดวให้เชียวคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นหากเชียวไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- 2) **ขอความช่วยเหลือ** ครูควรขอความร่วมมือจากกลุ่มของเชียว ให้ชวนเชียวเข้ากลุ่ม กลับบ้านพร้อมกัน หรืออยู่กับเชียวเมื่อเชียวอยู่กับเพื่อนหญิง
- 3) **เยี่ยมบ้าน** ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครองจะช่วยให้ปัญหคลี่คลายลง การเยี่ยมบ้านจะทำให้ครูที่ปรีกษามีโอกาสขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือลูกร่วมกับทางโรงเรียน แต่อย่าให้ผู้ปกครองรู้สึกวกำลังถูกตำหนิ อาจนำไปสู่การต่อต้าน และทำให้ปัญหซับซ้อนยิ่งขึ้น
- 4) **ส่งต่อผู้เชียวชาญ** หากมีความรุนแรงหรือเกิดการต่อต้านจากเชียว ครูควรส่งต่อผู้เชียวชาญ เช่น ครูแนะแนว เป็นต้น

7.4.5 เอื้อเพื่อติดตาม

การติดตามผล การช่วยเหลือ ทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง เพื่อนสนิท ครูผู้สอน

7.5 ปัญหาติดบุหรี่/สารเสพติด

วัยรุ่นส่วนใหญ่มักจะเริ่มต้นเข้าไปเกี่ยวกับยาเสพติด ด้วยความอยากรู้อยากลอง แต่หากวัยรุ่นคนใดมีบุคลิกภาพที่อ่อนแอ หวั่นไหวง่าย ขาดความเชื่อมั่นใจตนเอง หรือมีปัญหาความกดดันในชีวิต จากปัญหาส่วนตัว ปัญหาการเรียน ปัญหาครอบครัว ความไม่สบายใจและคับข้องใจเหล่านี้ จะผลักดันให้วัยรุ่นใช้สารเสพติดต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ เพื่อต้องการผ่อนคลายความเครียดชั่วคราวชั่วคราว แต่เนื่องจากปัญหาความไม่สบายใจยังไม่ได้รับการแก้ไข ในที่สุดก็จะเกิด “ภาวะเสพติด” ขึ้น โดยที่อาการติดสารเสพติดนั้น จะมีอาการดังต่อไปนี้

- มีความต้องการอย่างรุนแรงที่จะใช้สารนั้น ๆ
- มีความยากลำบากในการควบคุมการใช้ทั้งปริมาณ และความถี่
- ยังคงใช้สารนั้นต่อไป ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นอันตรายต่อร่างกาย
- ใช้สารเสพติดในจำนวนและระยะเวลามากกว่าที่ตั้งใจไว้เดิม
- หมกมุ่นกับการใช้สารเสพติดมากกว่าการอยากทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่สำคัญกว่า
- มีอาการติดยา เกิดอาการขาดยา หรืออยากยาทางกาย (Physical Withdrawal Stage)
- การเรียน การงาน สังคมหรือกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เสื่อมถอยไปหรือสูญเสียไป

กรณีศึกษา

แพร์เป็นลูกคนโต มีน้องสาว 1 คน พ่อมีอาชีพค้าขาย พ่อเป็นคนเจ้าอารมณ์ และมักใช้กำลังกับลูก ในขณะที่แม่เป็นคนใจเย็นและเป็นตัวกลางประสานความเข้าใจระหว่างพ่อกับลูก อุปนิสัยเป็นเด็กเจ้าอารมณ์เหมือนพ่อ พูดน้อย เก็บกด เมื่อถูกตีจะน้ำตาไหล แต่ไม่คร่ำครวญ แพร์ชอบกีฬาหนัก ๆ เช่น ฟุตบอล ชกมวย ยูโด ตะกร้อ แพร์เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเริ่มใช้ยาบ้าเมื่อเดือนมิถุนายน วันละ 1 เม็ด ปลายเดือนกรกฎาคมเพิ่มเป็นวันละ 3 เม็ด แม่สังเกตว่าแพร์เปลี่ยนไปโดยมีสีหน้าหมองคล้ำ ก้าวร้าว ตอนเย็นจะง่วง แต่ตักตักจะนอนไม่หลับ แพร์เคยพยายามเลิกใช้ยาแต่มีอุปสรรค เนื่องจากมีเพื่อนต่างโรงเรียนมาหาถึงบ้านและชวนเสพ ส่วนใหญ่จะเสพยาบ้าที่บ้านเพื่อนและบ้านตัวเองเวลาพ่อแม่ไม่อยู่

7.5.1 รู้จักนักเรียน

ครูที่ปรึกษาสามารถสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่ใช้สารเสพติด/บุหรื ดังนี้

- 1) สีหน้าคล้ำ ไม่สดชื่น มีกลิ่นติดตามตัว และเสื้อผ้า
- 2) หงุดหงิดง่าย มีพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้นกว่าเดิม
- 3) มักหายไปจากห้องเรียนบ่อย ๆ เช่น ไปเข้าห้องน้ำ แอบเสพยาในที่ลับตาคน
- 4) จะคบหรืออยู่ในกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่หรือเสพยาด้วยกัน

7.5.2 เพียรให้ปัญญา

1) การให้ความรู้ในเรื่องสารเสพติดจะประสบความสำเร็จมากขึ้น หากเน้นผู้เรียนเป็นหลัก โดยใช้การเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างทั่วถึงทุกคน

2) โรงเรียนควรกำหนดมาตรการลงโทษและจัดการกับนักเรียนที่ใช้และมีสารเสพติดในครอบครองอย่างเหมาะสม มีเหตุผลและชัดเจน มาตรการดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ นักเรียนรู้ว่าโรงเรียนไม่ยอมรับพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสุขภาพของนักเรียนและชุมชน ในโรงเรียนโดยเด็ดขาด แต่มาตรการดังกล่าวต้องให้ออกาสนักเรียนที่จะแก้ไข ปรับตัว ด้วยความช่วยเหลือ และประคับประคองของครู

7.5.3 ปรึกษาอุ่นใจ

สำหรับนักเรียนที่ใช้สารเสพติด ครูที่ปรึกษาอาจพูดคุยเพื่อช่วยเหลือ นักเรียน ดังนี้

1) ขั้นสร้างสัมพันธภาพ

ไม่ตำหนิ วิจารณ์ให้นักเรียนรู้สึกหมดกำลังใจ แต่ควรชื่นชมที่นักเรียน

ต้องการเลิกยา

2) ขั้นสำรวจปัญหา

สำรวจว่านักเรียนมีปัญหาเพียงแค่การใช้หรือไม่ เพราะโดยส่วนใหญ่ แล้วนักเรียนที่ใช้สารเสพติดมักจะมีปัญหาการเรียน การโกหกและลักขโมยตามมาด้วย หรือบางคน อาจเป็นผู้ชายอีกด้วย

ประเมินสาเหตุของการใช้ยา และเหตุกระตุ้นที่ทำให้นักเรียนเลิกยาไม่ได้ ประเมินความสัมพันธ์ในครอบครัว

3) ขั้นแก้ไขปัญหา

ให้ความเชื่อมั่นว่าการเลิกยาไม่ใช่เรื่องน่ากลัว และรักษาได้หากมุ่งมั่น ค้นหาศักยภาพของตนเองเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ

ในตนเองและลืมปัญหาที่ไม่ใช่เรื่องของนักเรียน

หากนักเรียนกลับไปใช้ยาซ้ำอย่าทำทายน่าเรียนไม่แท้จริง แต่ให้ประเมินว่า ครั้งนั้นเกิดอะไรขึ้นที่ทำให้ต้องกลับไปใช้อีก เพื่อประเมินภาวะเสี่ยงและวางแผนหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ดังกล่าว

สอนการควบคุมตัวเองเมื่อต้องการสารเสพติด

สอนการปฏิเสธเมื่อเพื่อนมาชวนไปใช้สารเสพติด

ช่วยให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในชีวิต ซึ่งเป็นเป้าหมายที่เป็นไปได้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน

หากนักเรียนมีเป้าหมายชัดเจนและตั้งใจจริง ก็จะเลิกได้ แต่ปัญหา คือ นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมเลิก และถึงอยากเลิก หากกลุ่มเพื่อนยังไม่เลิก ก็เลิกยาก

7.5.4 ให้ความช่วยเหลือ

1) พบผู้ปกครอง/เยี่ยมบ้านเพื่อขอความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือร่วมกับทางโรงเรียน

2) ครูอาจจัดให้มีเพื่อนคู่หู (บัดดี้) มาคอยดูแลนักเรียนที่ต้องการเลิกบุหรี่ ซึ่งครูจะต้องอบรมให้นักเรียนมีทักษะในการดูแลและให้ความช่วยเหลือเพื่อน

3) ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาจเป็นครูแนะแนวหรือส่งต่อแพทย์ เพื่อให้การบำบัดรักษาถ้ามีอาการมาก

7.5.5 เอื้อเพื่อติดตาม

1) การติดตามผล การช่วยเหลือ ทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อนสนิท ครูผู้สอน

2) การติดตามโดยกระบวนการ Matrix พบกลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อให้คำปรึกษาและติดตามผลการเลิกใช้สารเสพติด

บทบาทครูที่ปรึกษาที่มีต่อระบบการแนะแนวในโรงเรียน คือ การประสานร่วมมือกันดูแลนักเรียน และเมื่อครูที่ปรึกษาพิจารณาว่านักเรียนในความรับผิดชอบสมควรต้องได้รับการช่วยเหลือสามารถส่งครูแนะแนวและร่วมกันดูแล หากนักเรียนสามารถปรับตัวได้เป็นปกติครูแนะแนวส่งกลับให้ครูที่ปรึกษาดูแลต่อไป แต่หากครูแนะแนวไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ต้องจัดให้มีการประชุมปรึกษาเป็นรายกรณี พิจารณาส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอก เมื่อนักเรียนได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกจนหาย ครูแนะแนวจะรับกลับแล้วร่วมมือกับครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง ฝึกระวังพัฒนานักเรียนและรายงานเป็นระยะ ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548. **ราชกิจจานุเบกษา**. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2554. จาก <http://www.kormor.obec.go.th/kod/kodo43.pdf>.
- กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์. (2529). **การศึกษารายกรณี**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรกฏา นักร้อง. (2553). **หลักการแนะแนว**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (เอกสารอัดสำเนา).
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมสุขภาพจิต. (2546). **คู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สำหรับครูที่ปรึกษา “มหัศจรรย์...วัยใส”**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ราชนครินทร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. 2554). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2554.
- กาญจนา สุพรรณคง. (2550). **การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง**. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). **คู่มือฝึกอบรมแนะแนว โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- โครงการคลังปัญญาไทย. (2551). **ความหมายข้อสนเทศ**. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2554. จาก <http://www.panyathai.or.th>.
- โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง. (2553). **คู่มือฝึกอบรมแนะแนว**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิน แบรี่. (2549). **การให้การปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2549). “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.” ใน **คู่มือการปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 (PROF 101)**. นครปฐม : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- _____. (2552). **หลักการแนะแนวและการพัฒนาผู้เรียน**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เจียรนัย ทรงชัยกุล. (2544). “หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบริการสนเทศ.” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการแนะแนว**. หน่วยที่ 7-11. นนทบุรี : บัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนุช จงเจริญทรัพย์. (2541). **ผลการจัดบริการสนเทศด้านอาชีพที่มีต่อการรับรู้ด้านอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชบุร่ง อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี**. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นภาพร ปรีชามารถ. (2544). **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2551). **การแนะแนวเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เนตรนภิส แสงณิวังศ์. (2540). **ผลการให้บริการสนเทศด้านอาชีพโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพของนักเรียน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปนัดดา มณีจักร. (2547). **กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการแนะแนวชีวิตและสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. “กระบวนการกลุ่ม.” ใน **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปราโมทย์ พลศักดิ์. (2548). **ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการวางแผนทางอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแดง จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิตเพื่อสภาวะสังคมไทย. (2553). **ครูแนะแนวภาคปฏิบัติประสบการณ์จริงมากกว่าทฤษฎี**. นนทบุรี : คิดดีมีดีจำกัด.
- พนม ลีมาอารีย์. (2548). **การแนะแนวเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พรศักดิ์ คงอยู่. (2539). **ผลการจัดบริการสนเทศแบบทัศนศึกษาทางอาชีพที่มีต่อความสนใจอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. **ราชกิจจานุเบกษา**. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2554. จาก http://www.ffc.or.th/deficient_form/children2546.pdf.
- พัชรารณ รักรช่วย. (2546). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากพั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรินทร์ พูลเพชรพันธุ์. (2545). **การแนะแนว**. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย. (2545). **รายงานการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา**. (เอกสารอัดสำเนา).
- ทศนา เขมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- มัลลวีร์ อุดลัดมนศิริ. (2552). **เทคนิคการให้คำปรึกษา : การนำไปใช้**. ขอนแก่น : คลังนาวาวิทยา.
- มานิช หล่อตระกูล และ ปราโมทย์ สุคนิชย์. (2549). **จิตเวชศาสตร์รามธิบดี**. กรุงเทพมหานคร : ปียอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- ยุพดี ปิตตะคุ. (2537). **ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รสสุคนธ์ ชัยศรีมา. (2547). **การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางการแนะแนวด้านบริการสารสนเทศสำหรับครูที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรางคณา รัชตะวรรณ. (2545). **การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทัศนคติต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นหญิง**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วิภารัตน์ หินเหาว์. (2552). **แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2552. จาก http://www.kruthailand.net/forum/index.zphp?topic=135.0;prev_next=prev.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2552). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิประไพ ดิยะบุตร. (2549). **การใช้กิจกรรมกลุ่มในช่วงโฮมรูมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภนิตย์ ทองหยิบ. (2538). **ผลของการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุญย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ. (2538). **คู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนว**. กรุงเทพมหานคร : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สกุรัตน์ พึ่งประดิษฐ์. (2550). **การสร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการประเมินตนเองและการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมใจ ปราบพล. (2544). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ “การสอนแบบทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วม”**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานয়กรฐมนตรี.
- สุนันทา พลับแดง. (2552). **“คู่มือการจัดทำรายงาน การศึกษารายกรณี” โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)**. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุมณฑา พรหมบุญ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมณฑา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา. (2549). **“การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.” ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวรี ศิวะแพทย์. (2551). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). **จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). **คู่มือการจัดอบรมยุวชนแนะแนวสำหรับวิทยากร**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). **จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2554). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2553). **หลักสูตรฝึกอบรมนักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปลุ่รูปการศึกษา. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร : แมทซ์พอยท์.
- อมรรัตน์ อุจน์จิตร. (2547). **ผลของการใช้โปรแกรมแนะแนวการศึกษาและอาชีพตามแบบพุทธปัญญา สารสนเทศต่อการพัฒนาการรู้คิดแห่งตนและความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อิชยา นาคนาวา. (2550). **การใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสุเหร่ามอเซ จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Gibson. L.R. & Mitchell, H.M. (2003). **Introduction to Counseling and Guidance**. (6th ed.) New Jersey : Merrill Prentice Hall.

ภาคผนวก

1. ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน
2. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้รวบรวมและศึกษาข้อมูลนักเรียน

ภาคผนวก

1. ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน (รูปแบบหรือองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมปรับตามบริบท ของโรงเรียนดังตัวอย่างที่ปรากฏ)

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

หน่วยการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อ
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ประโยชน์ของการเรียน*
เวลา 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การเห็นคุณค่าของการเรียน จะนำไปสู่แรงจูงใจให้นักเรียนพัฒนาการเรียนของตนเอง
สู่ความสำเร็จที่มุ่งหวังในอนาคต

2. พลากรเรียนรู้

- 2.1 บอกประโยชน์ของการเรียน
- 2.2 บอกแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการเรียน

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 ประโยชน์ของการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ
- 3.2 วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

4. วิธีการจัดกิจกรรม

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 4.1 นักเรียนบอกเหตุผลของการมาโรงเรียน

ชั้นสอน

- 4.2 นักเรียนช่วยกันบอกประโยชน์ของการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ
- 4.3 นักเรียนแบ่งกลุ่ม จำนวนกลุ่มเท่ากับรายวิชาที่เรียน เพื่อสรุปประโยชน์ของการเรียนในรายวิชานั้น ๆ ซึ่งอาจทำโดยการเขียนหรือวาดภาพ หรือผสมผสานกัน
- 4.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน

*โดย พิษณุมณฑน์ ลีกำเนิดไทย และ ธัญสมร คเชนทร์เดชา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

4.5 นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม “ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะได้รับประโยชน์จากการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลดีต่อผลการเรียนของนักเรียนด้วย”

ขั้นสรุป

4.6 นักเรียนและครูสรุปแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการเรียน

5. ชิ้นงาน/ภาระงาน

การสรุปประโยชน์ของการเรียนในแต่ละรายวิชา

6. การประเมินผล

6.1 วิธีการประเมิน

1) การบอกประโยชน์ของการเรียนและแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการเรียน

2) สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม

6.2 เกณฑ์การประเมิน

ระดับ	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ผ่าน	สามารถบอกประโยชน์ของการเรียน และแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการเรียนได้
ไม่ผ่าน	ไม่สามารถบอกประโยชน์ของการเรียน หรือแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการเรียนได้

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

หน่วยการจัดกิจกรรมส่วนตัวและสังคม
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เรื่อง ก่อนฉัน จบ ป.6*
เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

นักเรียนที่กำลังจะจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นับได้ว่าประสบความสำเร็จด้านการเรียนในระดับหนึ่งแล้ว ก่อนที่จะก้าวสู่การศึกษาในระดับชั้นสูงขึ้น ซึ่งปัจจัยที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ นอกเหนือจากการปฏิบัติโดยตัวนักเรียนเองแล้ว ยังต้องอาศัยบุคคลและสิ่งต่าง ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ ในส่วนของบุคคลซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดตัวนักเรียน และเห็นชัดเจนก็คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่เลี้ยงดูสนับสนุนจนนักเรียนสำเร็จการศึกษา ในขณะที่ครูทุกคนที่เคยสอนนักเรียน ดูแลนักเรียนตั้งแต่เข้าเรียนจนจบระดับชั้นประถมศึกษา ก็ล้วนมีส่วนทำให้ชีวิตของนักเรียนเติบโต และก้าวไปสู่อะไรก็ตามที่สูงสุด

ดังนั้น การแสดงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณ ด้วยการขอบคุณต่อผู้ใหญ่เหล่านั้น จึงเป็นสิ่งที่ควรทำ โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนที่จำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนความมีจิตใจที่ดีงาม เพื่อรากฐานของการเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 นักเรียนบอกบุคคลที่มีส่วนทำให้นักเรียนเรียนจนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้
- 2.2 นักเรียนบอกความรู้สึกที่มีต่อบุคคลต่าง ๆ ที่ทำให้นักเรียนเรียนจนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการแสดงออกต่อบุคคลเหล่านั้นได้

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 การรู้จักแสดงออกถึงความรู้สึกขอบคุณ
- 3.2 บุคคลที่มีส่วนทำให้นักเรียนได้เรียนหนังสือและเรียนจนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. วิธีการจัดกิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 4.1 นักเรียนช่วยกันบอกบุคคลที่มีส่วนทำให้นักเรียนได้เรียนหนังสือและสามารถเรียนจนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยครูเขียนบนกระดาน เรียงเป็นลำดับลงมา จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนออกมาชี้ตรอยคะแนนในช่องที่ตรงกับบุคคลที่นักเรียนเห็นด้วย

*โดย พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ตัวอย่างการขีดรอยคะแนนบนกระดาน

พ่อแม่ ผู้ปกครอง	III III III II
ครูประจำชั้น	IIII IIII IIII
ครูวิชา.....	IIII IIII I
.....	II
.....	

4.2 ครูแสดงให้เห็นนักเรียนเห็นว่า บุคคลที่นักเรียนบอกมีใครบ้าง และลำดับต้น ๆ คือใครบ้าง ซึ่งในที่นี้ครูกำหนดการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูเท่านั้น

ขั้นสอน

4.3 นักเรียนตอบคำถาม “นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู” โดยครูเป็นผู้เอื้อให้นักเรียนบอกถึงความรู้สึกที่เป็นเชิงบวกด้วยความสำนึกในบุญคุณของบุคคลเหล่านั้น จากการเรียนรู้จากครูว่าผู้ใหญ่เหล่านั้น ได้ทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเงิน การให้เวลารับ-ส่งนักเรียน การดูแลเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย การหาอาหารให้รับประทาน การสอนให้หัดเขียนหัดอ่าน และสอนให้มีความรู้มากขึ้น ๆ รวมทั้งการสอนให้รู้จักใช้ชีวิตประจำวัน หรืออื่น ๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบันกำลังจะจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งนับได้ว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้มีพระคุณต่อนักเรียน

4.4 นักเรียนแต่ละคนเขียนและ/หรือวาดภาพเกี่ยวกับความรู้สึก และสิ่งที่อยากบอกกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ลงในกระดาษ A4 พับครึ่ง (ชั่วโมงต่อไปจึงเป็นการบอกกับครู)

4.5 นักเรียนช่วยกันคิดว่า จะนำกระดาษที่ทำนั้นไปให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เมื่อใด และวิธีใด โดยครูมีส่วนร่วมช่วยหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทุกคนได้รับชิ้นงานของนักเรียน

ขั้นสรุป

4.6 นักเรียนช่วยกันบอกประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมครั้งนี้

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

4.7 ให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และกิจกรรมที่ทำในครั้งก่อน

ขั้นสอน

4.8 นักเรียนช่วยกันคิดว่า จะเขียนบอกคุณครูท่านใดบ้างทั้งหมดกี่คน แล้วให้แบ่งกลุ่มทำงาน โดยให้กระดาษ A4 คนละ 1 ใบ ซึ่งทำในนามของนักเรียนทั้งห้อง

4.9 นักเรียนช่วยกันคิดว่า ชิ้นงานที่นักเรียนทำจะนำไปให้ครูเหล่านั้นอย่างไร วิธีใด เช่น นำไปให้ที่ห้องพักครู โดยไปพร้อมกันทั้งห้องหรือส่งตัวแทน หรือให้ตอนที่ครูเข้ามาสอน หรือให้ในวันปัจฉิมนิเทศ หรือวันประชุมทั้งระดับชั้น เป็นต้น โดยให้เป็นข้อตกลงร่วมกันของห้อง

ขั้นสรุป

4.10 นักเรียนบอกประโยชน์/สิ่งที่ได้เรียนรู้ แล้วครูช่วยสรุปอีกครั้ง และช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่า ขณะที่นักเรียนกำลังคิดและทำกิจกรรม เป็นการทำให้ดีให้กับคนอื่น ๆ นักเรียนก็ได้รับสิ่งตอบแทนที่ดี ๆ โดยไม่รู้ตัว เป็นต้นว่า นักเรียนมีความสุขยิ้มแย้มในขณะที่ทำงาน เมื่อได้ชิ้นงานนักเรียนก็ภูมิใจ นั่นคือการให้ ย่อมได้รับสิ่งตอบแทนไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุสิ่งของ แค่จิตใจที่มีความสุข ก็มีคุณค่าที่ยิ่งใหญ่

5. ชิ้นงาน/ภาระงาน

ใบแสดงความรู้สึกของนักเรียนต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู

6. การประเมินผล

6.1 วิธีการประเมิน

- 1) จากจำนวนชิ้นงานของนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู
- 2) จากข้อความหรือภาพที่สื่อถึงความรู้สึกขอบคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู

6.2 เกณฑ์การประเมิน

ระดับ	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ผ่าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชิ้นงานที่นักเรียนแต่ละคนทำให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง 1 ชิ้น 2. ชิ้นงานที่นักเรียนร่วมกันทำเป็นกลุ่มให้กับครู 1 ชิ้น 3. ชิ้นงานทั้ง 2 ชิ้น มีข้อความหรือภาพที่สื่อถึงความรู้สึกขอบคุณต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู
ไม่ผ่าน	ปฏิบัติไม่ครบตามเกณฑ์การผ่านทั้ง 3 ข้อ

7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- 7.1 กระดาษ A4 สีต่าง ๆ หรือสีขาว
- 7.2 ปากกาเมจิกสีต่าง ๆ หรือดินสอสีไม้ ฯลฯ

8. บันทึกหลังการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมนี้ สามารถประยุกต์ใช้...

- ในช่วงโฮมรูม ทั้งโฮมรูมสั้นและโฮมรูมยาว
- ในทุกระดับชั้น ทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

หน่วยการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ภัยทางเพศ*
เวลา 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

ภัยทางเพศ สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายสถานการณ์ หลายสถานที่ และจากบุคคลรอบข้างทั้งในและนอกรอบครัว จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนควรตระหนักรู้เท่าทันและระมัดระวังตัวอยู่เสมอ เพื่อให้ปลอดภัยจากภัยทางเพศ

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 นักเรียนบอกวิธีแก้ปัญหาเมื่อพบภัยทางเพศได้
- 2.2 นักเรียนกล้าที่จะปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของตนเองเมื่อถูกคุกคามจากภัยทางเพศ

3. สาระการเรียนรู้

แนวทางป้องกันภัยทางเพศ

4. วิธีการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 4.1 ครูชวนสนทนาเรื่องภัยทางเพศที่นักเรียนเคยได้ยินได้ฟังมา

ขั้นสอน

- 4.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม สมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับภัยทางเพศที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดที่บ้าน

กลุ่มที่ 2 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดขึ้นที่โรงเรียน

กลุ่มที่ 3 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดขึ้นในสังคม เช่น โรงหนัง สถานที่จัดรถ

สนามเด็กเล่น เป็นต้น

- 4.3 ตัวแทนกลุ่ม นำเสนอผลการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับภัยทางเพศที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ

ขั้นสรุป

- 4.4 ครูนำอภิปรายว่า ถ้าจะไม่ให้เกิดภัยทางเพศเหล่านี้ ควรทำอย่างไร นักเรียนศึกษาใบความรู้เพิ่มเติม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปภัยทางเพศในสถานที่ต่าง ๆ และวิธีการป้องกันให้นักเรียนสรุปแบบประเมินผลกิจกรรม

*โดย อ๋มใจ ดีใส โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)

5. ชิ้นงาน/ภาระงาน

ผลการสรุปการระดมความคิดเห็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดที่บ้าน

กลุ่มที่ 2 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดขึ้นที่โรงเรียน

กลุ่มที่ 3 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดขึ้นในสังคมทั่วไป เช่น โรงหนัง สถานที่จอดรถ สนามเด็กเล่น เป็นต้น

6. การประเมินผล

6.1 วิธีการประเมิน

สังเกตการปฏิบัติงานกลุ่ม

6.2 เครื่องมือ

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่ม

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

7.1 ใบความรู้สำหรับนักเรียน เรื่อง “ภัยทางเพศ” แนวการป้องกันภัยทางเพศ

7.2 ใบงาน เรื่อง แนวทางป้องกันภัยทางเพศ

7.3 ใบความรู้สำหรับครู เรื่อง วิธีแก้ปัญหาเมื่อเผชิญหน้ากับเหตุร้าย

8. บันทึกหลังการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงาน เรื่อง แนวทางป้องกันภัยทางเพศ

นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม เลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับภัยทางเพศที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดที่บ้าน
 - กลุ่มที่ 2 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดขึ้นที่โรงเรียน
 - กลุ่มที่ 3 ภัยทางเพศที่มีโอกาสเกิดขึ้นในสังคมทั่วไป เช่น โรงหนัง สถานที่จอดรถ สนามเด็กเล่น เป็นต้น
2. ส่งตัวแทนนำเสนอผลการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับภัยทางเพศที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ
3. ศึกษาใบความรู้สำหรับนักเรียน เรื่อง “ภัยทางเพศ” แนวทางป้องกันภัยทางเพศ
4. สรุปแบบประเมินผลกิจกรรมสำหรับนักเรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่ม กิจกรรมแนะแนว

ผลการประเมินอยู่ในระดับ.....

ลงชื่อ.....

รายการประเมิน	ความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
1. ความรับผิดชอบ						เกณฑ์การให้ คะแนน 5 ดีมาก 4 ดี 3 ปานกลาง 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. ความตรงต่อเวลา						
3. ความใส่ใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน						
4. การดำเนินการอย่างมีขั้นตอน						
5. การนำเสนอข้อมูลถูกต้องมีเหตุผล						
6. กลุ่มนำเสนอสรุปและแสดงความคิดเห็นได้ตรงประเด็น						
7. สมาชิกกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน						
8. สมาชิกกลุ่มมีการประสานงานที่ดี						
9. สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา						
10. การทำงานกลุ่มเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ						
รวม						

(.....)

ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	40-50	ดีมาก
คะแนน	30-39	ดี
คะแนน	20-29	พอใช้
คะแนน	10-19	ปรับปรุง

ใบความรู้สำหรับนักเรียน

เรื่อง “ภัยทางเพศ” แนวทางป้องกันภัยทางเพศ

ภัยทางเพศ เป็นภัยสังคมอันหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและวัยรุ่น อาทิ การถูกลวนลาม ล้วงละเมิดทางเพศ ถูกข่มขืน หรือแม้แต่การถูกทารุณกรรมจากพวกวิปริตทางเพศ หรือแม้แต่คนใกล้ชิด

1. ทำไมจึงต้องป้องกันตัว

ปัจจุบันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นมีมากมายหลายรูปแบบ หากมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตัว ก็เท่ากับมีเพื่อนแท้ไว้เคียงข้าง จะไปที่ใด เพื่อนแท้นี้จะติดตามไปด้วยเสมอ และเมื่อตกอยู่ในสภาวะคับขัน ก็จะช่วยเหลือคลายเหตุการณ์จากหนักเป็นเบา หรือทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยได้

การป้องกันตัว หมายถึง การเตรียมพร้อมทั้งกายและใจ การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์อันตราย หรือการต่อสู้กับเหตุเลวร้ายอย่างเหมาะสม เพื่อให้ตนเองพ้นภัย

2. ภัยอันตรายเกิดขึ้นได้อย่างไร

การละเมิดสิทธิที่เป็นภัยอันตรายต่อผู้หญิงและเด็ก มีหลายกรณี เช่น การละเมิดทางเพศ การลวนลามอนาจาร การทำร้ายร่างกาย การหน่วงเหนี่ยวกักขัง การข่มขู่ด่าว่าอย่างรุนแรง เป็นต้น แต่ที่เกิดขึ้นบ่อย คือ การทำร้ายร่างกายและการข่มขืน โดยผู้กระทำอาจเป็นได้ทั้งคนแปลกหน้า และคนคุ้นเคย

3. เตรียมตัวอย่างไรเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกทำร้าย

- 1) ฝึกตนเองให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ไม่ดูถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีเพื่อนมนุษย์ ทั้งด้วยกริยาและวาจา
- 2) มีจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัย
- 3) ระมัดระวัง ไม่ประมาท และฝึกความมีสติให้สม่ำเสมอทุกวัน
- 4) ดูแลสุขภาพและสมรรถนะร่างกายให้แข็งแรงและเตรียมพร้อมอยู่เสมอ
- 5) สนใจ ติดตามปัญหาความรุนแรงและภัยอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ต่อสตรีและเด็ก
- 6) ฝึกทักษะการรักษาตัวรอด โดยเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

4. เรียนรู้ว่าสถานที่ที่ไม่น่าไว้วางใจ

- 1) สถานที่เปลี่ยวห่างไกลบ้านคน
- 2) สถานที่ที่ไม่รู้จักและไม่เคยไป

3) สถานที่ที่มีจฉาชีพาศัยเป็นแหล่งประทุษร้าย เช่น มุมตึก มุมมืด ลานจอดรถ ตึกร้าง สถานีขนส่ง สวนสาธารณะ ทางรถไฟ ห้องสุขาตามห้างสรรพสินค้า ฯลฯ

5. ช่วงเวลาทีอาจเกิดอันตรายได้ง่าย

- 1) ยามวิกาล ยามค่ำคืน
- 2) เช้ามืด
- 3) คืนวันศุกร์ เสาร์ ขณะฝนตก

6. เพื่อความไม่ประมาท ควรแต่งกายอย่างไร

ตระหนักรู้ว่าการแต่งกายอาจนำไปสู่อันตราย หรือเป็นอุปสรรคต่อการหนี ฉะนั้น ควรเลือกสวมใส่เสื้อผ้าให้เหมาะสม ทะมัดทะแมง

7. ควรปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อจะเดินทาง

เลือกใช้พาหนะเดินทาง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยด้วย

1) ถ้าเดินทางด้วยรถโดยสาร

- 1.1) ไม่ควรบอกคนแปลกหน้าว่าจะไปไหน
- 1.2) ตื่นตัวและเตรียมพร้อมตลอดเวลา
- 1.3) เตรียมพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงแผนเส้นทางได้เสมอ
- 1.4) ไม่นำทรัพย์สินมีค่าออกมาแสดงให้คนอื่นเห็น
- 1.5) หากสังเกตพบว่ามีคนติดตามหลังจากลงรถ ให้เดินทางตรงไปที่มีคนอยู่

จำนวนมาก

2) ถ้าเดินทางด้วยรถส่วนตัว

- 2.1) การจอดรถ ควรจอดในที่ที่มีแสงไฟสว่างหรือมีรถวิ่งผ่าน เช่น ใกล้ทางขึ้นลง
- 2.2) ตรวจสอบภายในรถและรอบ ๆ รถ ก่อนเปิดประตูเข้าไปข้างใน เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีใครซ่อนตัวในรถ
- 2.3) ปิดประตู ล็อกประตู และคาดเข็มขัดนิรภัยทุกครั้ง ก่อนสตาร์ทรถ
- 2.4) อย่ารับคนโบกรถข้างถนนหรือคนแปลกหน้าขึ้นรถ
- 2.5) ไม่ควรทิ้งของมีค่าไว้ในรถ
- 2.6) ในกรณีนำรถเข้าซ่อม ควรให้เฉพาะกุญแจสตาร์ทรถ
- 2.7) เรียนรู้เรื่องเครื่องยนต์เบื้องต้น
- 2.8) ควรวางแผนและศึกษาแผนที่ก่อนออกเดินทาง

เป็นต้น

2.9) หากถูกจี้ในรถ ควรขับรถให้เฉี่ยวชนรถคันอื่นที่วิ่งในทางเดียวกัน

2.10) สิ่งที่มีความจำเป็นควรได้แก่ ไฟฉาย ชุดปฐมพยาบาล แผนที่ ถังดับเพลิง ผ้าขาวสำหรับทำสัญญาณ เครื่องมือประจำรถ เชือกสำหรับลาก

3) ถ้าเดินทางโดยรถแท็กซี่

3.1) ก่อนขึ้นรถ ถ้ารู้สึกว่าคุณขับไม่น่าไว้วางใจ ควรเลิกโดยสารทันที

3.2) ก่อนขึ้นควรสังเกตชนิดของรถ ลักษณะรถและจดหมายเลขข้างรถ และทะเบียนรถ

3.3) ทุกครั้งที่ขึ้นรถ ควรจดชื่อ-นามสกุลคนขับรถที่ติดป้ายอยู่ในรถ

3.4) ตรวจสอบว่าที่ล็อกประตูอยู่ที่ไหน และเปิดออกอย่างไร

3.5) ระวังกระจกและดูอยู่เสมอว่ารถวิ่งในเส้นทางที่ควรจะไปหรือไม่

3.6) ถ้าผิดสังเกตว่าจะมีสถานการณ์ไม่ดี แสร้งโทรศัพท์ถึงเพื่อนที่เป็นตำรวจ โดยพูดว่าขอสายตำรวจ ให้อ่างยศและชื่อ โดยขอนัดในเส้นทางที่รถกำลังมุ่งไปข้างหน้า

3.7) ฉุกฉินให้เปิดประตูรถ และลงจากรถทันที

3.8) ไม่รับเครื่องดื่มและของกินอย่างเด็ดขาด

3.9) เมื่อเข้านั่งในรถแล้ว ให้โทรศัพท์บอกทะเบียนรถ สี และชนิดของรถให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือเพื่อน ๆ ทราบในทันที

8. ควรปฏิบัติตนอย่างไรในสถานที่ต่าง ๆ ในที่สาธารณะ และบนท้องถนน

1) ถ้าสังเกตว่ามีคนติดตามอย่างมีพิรุณ อย่าเข้าบ้านตนเอง (ผู้ร้ายจะรู้ว่าเราอยู่ที่ไหน) ให้ไปหาเพื่อนบ้านที่ไว้วางใจได้ หรือสถานที่ชุมนุมที่มีคนมาก และโทรเรียกรถตำรวจหรือมุ่งตรงไปยังสถานีตำรวจ

2) พึงระวังการใช้ ATM ในตอนกลางคืน หรือสถานที่ที่เราไม่คุ้นเคย

3) ไม่ควรเดินบนถนนเปลี่ยวหรือซอยเปลี่ยว หรือสถานที่เปลี่ยวทุกแห่งคนเดียว โดยเฉพาะในเวลากลางคืน

4) บอกใครสักคนให้รู้ว่า คุณจะไปไหน และเมื่อไรจะกลับ หรือเดินทางไปกับใคร โดยเฉพาะคนที่ไม่รู้จักดี

5) ไม่ควรชนสัมภาระมากเกินไป ถ้าถือของมากควรวางไว้ เพื่อให้มือตัวเองว่าง และพร้อมป้องกันตัว

6) ไม่ควรสวมหูฟังวิทยุ เทป ขณะเดินหรือออกกำลังกาย

7) ไม่ควรอ่านหนังสือ/โทรศัพท์ขณะเดิน ยืนรอรถเมล์ หรือยืนข้างถนน

8) ถ้าหากมีคนเข้ามาถามทาง ควรยืนห่าง ๆ อย่างน้อย 2 ก้าว และพร้อมระวังตัว

9) หากบริเวณนั้นไม่น่าไว้วางใจ ควรหลีกเลี่ยงการยืนคนเดียว

- 10) การรอรถเมล์ ถ้าหากป้ายนั้นไม่มีคนเลย ควรขึ้นรถสายอื่นไป เพื่อเปลี่ยนป้ายที่มีคนจำนวนมาก
- 11) การส่งใครก็ตามกลับบ้าน ควรแน่ใจว่าเขาเข้าบ้านเรียบร้อยแล้ว จึงออกรถ

9. ในบ้าน

- 1) ประตู และรอบ ๆ บ้าน ควรเปิดไฟไว้เสมอ
- 2) ก่อนนอนตรวจตราว่าประตูและหน้าต่าง ล็อกเรียบร้อยแล้ว
- 3) ไม่ใช่ชื่อจริงพร้อมนามสกุลติดหน้ากล่องไปรษณีย์หน้าบ้าน หรือในเครื่องตอบรับโทรศัพท์
- 4) ไม่ควรบอกในเครื่องตอบรับโทรศัพท์อัตโนมัติว่าท่านไปสถานที่ใด
- 5) ไม่ควรให้คนแปลกหน้ารู้ว่าเราอยู่คนเดียว
- 6) ควรมีเพื่อนบ้านที่สนิทและสามารถไว้วางใจได้
- 7) ก่อนเปิดประตูทุกครั้งควรแน่ใจก่อนว่าผู้มาหาเป็นใคร และอย่าเปิดประตูถ้าไม่แน่ใจ
- 8) กุญแจพิเศษควรซ่อนในที่มืดชิด
- 9) ไม่อนุญาตให้คนแปลกหน้าเข้ามาใช้โทรศัพท์ภายในบ้าน

10. ในลิฟต์

- 1) หลีกเลี่ยงการขึ้นหรืออยู่ในลิฟต์สองต่อสองกับคนแปลกหน้า
- 2) ให้สังเกตท่าทีของคนที่ขึ้นลิฟต์มาด้วยกัน
- 3) ควรยืนบริเวณใกล้ปุ่มบังคับลิฟต์

ใบความรู้สำหรับครู

เรื่อง วิธีแก้ปัญหาเมื่อเผชิญหน้ากับเหตุร้าย

1. เมื่อเผชิญเหตุร้าย ควรปฏิบัติอย่างไร

การเผชิญเหตุร้าย เป็นเรื่องที่เกิดได้โดยไม่รู้ล่วงหน้า เช่น การโดนจี้ การถูกทำร้ายร่างกาย หรือการถูกคุกคามทางเพศ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ

1) การแก้ปัญหาอย่างมีสติ

- 1.1) หยุดคิด และควบคุมอารมณ์ตนเองให้มั่นคง
- 1.2) สงบนิ่ง เพื่อพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสถานการณ์แวดล้อม
- 1.3) คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาหลาย ๆ ทาง
- 1.4) คิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้น
- 1.5) ปฏิบัติวิธีแก้ปัญหาที่คิดว่าดีที่สุด

2) ถ่วงเวลา

นอกจากการแก้ปัญหาอย่างมีสติ การถ่วงเวลาเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งในการป้องกันตัว ประวิงเวลาไม่ให้เกิดการทำร้าย เพื่อให้คนมาพบเห็นและช่วยเหลือ มีวิธีการถ่วงเวลาที่น่าสนใจและควรนำไปปฏิบัติ คือ

- 2.1) การใช้คำพูดที่มีใช้คำพูดทำทนายหรือดูถูก
- 2.2) การโอนอ่อนผ่อนตาม หรือหลอกล่อให้ตายใจเพื่อฉวยโอกาส
- 2.3) การใช้มารยาทหญิง

การใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องอยู่ในดุลยพินิจของเราว่าจะปฏิบัติอย่างไร ในเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อความปลอดภัย

2. ทำอย่างไรถ้าถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์หรือข่มขืน

1) ตั้งสติ รวบรวมความคิด สงบนิ่ง และคิดหาทางเลือกในการจะหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านที่ตัวเองจะปลอดภัย

- 2) พูดอย่างหนักแน่นว่า “ไม่” โดยไม่ต้องเกรงใจ
- 3) มองหาหนทางหนี

4) หนีจากสถานการณ์อย่างรวดเร็ว ถ้าเป็นไปได้ อย่าอยู่ในสถานการณ์นั้นนาน เพราะจะทำให้มีโอกาสรอดชีวิตน้อยลง

แหล่งที่มา : คู่มือการจัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สำหรับครูที่ปรึกษา “มหัศจรรย์...วัยใส” กรมสุขภาพจิต, 2546.

5) ถามตัวเองว่า “ถ้าตอบโต้แล้วจะปลอดภัยหรือไม่” ถ้าปลอดภัยและมีโอกาสดูตอบโต้กลับทันทีตามวิธีที่แนะนำ แต่ถ้าคิดว่าอาจเกิดอันตรายให้หาวิธีใหม่ เช่น

- วิ่งหนีทันที
- พูดถ่วงเวลา พร้อมหาทางหนี
- ร้องว่า “ไฟไหม้” และขอความช่วยเหลือ
- บอกว่าเป็นโรคเอดส์ กามโรค หรือมีประจำเดือน พูดหวานล่อมขอความเห็นใจ
- ทำอย่างใดก็ได้เพื่อให้เขาผลอและฉวยโอกาสหนี
- หากคนร้ายมีอาวุธ ต้องคิดถึงการรักษาชีวิตไว้ก่อน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

หน่วยการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อ
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง แนวทางการศึกษาต่อเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*
เวลา 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

เมื่อนักเรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกแนวทางในอนาคตของตนเองว่าจะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป การให้ข้อมูลในการศึกษาต่อจึงเป็นแนวทางให้นักเรียนวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเอง และนอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษา ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถได้รับความรู้และเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ในชีวิตมากขึ้น

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 นักเรียนสามารถบอกแนวทางการศึกษาต่อของตนเองได้
- 2.2 นักเรียนสามารถนำข้อมูลเรื่องแนวทางการศึกษาต่อ มาใช้ในการวางแผนการศึกษาต่อของตนเอง ที่สอดคล้องกับอาชีพในอนาคตได้

3. สาระการเรียนรู้

แนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. วิธีการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

4.1 ครูถามนักเรียนว่า “สัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องอาชีพเสรีในกลุ่มประชาคมอาเซียน แล้วนักเรียนได้กลับไปศึกษาเพิ่มเติมบ้างหรือเปล่า ใครได้ข้อมูลอะไรเล่าสู่กันฟังบ้าง”

4.2 ครูถามนักเรียนต่อว่า “แล้วนักเรียนได้วางแผนการศึกษาต่อของตนเองตามความสนใจหรือแนวทางอาชีพของตนเองอย่างไร”

ขั้นสอน

4.3 ครูขออาสาสมัครนักเรียน 1-2 คน เพื่อออกมาดำเนินรายการในการเล่นเกมนตอบคำถาม “เรียนแบบนี้ไปทางไหน”

4.4 ให้นักเรียนผู้ดำเนินรายการถามคำถามในการเล่นเกมน และให้เพื่อน ๆ ในห้องตอบ ซึ่งจะมีบัตรอาชีพ 20 ใบ ตัวแทนกลุ่มจะต้องยกมือตอบ กลุ่มใดตอบได้คะแนนมากที่สุดจะได้ของรางวัล ให้นักเรียนตอบจนครบทุกคำถาม

* โดย อ๋มใจ ดีใส โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)

4.5 ครูอธิบายแนวทางในการศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแจกใบความรู้เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้นักเรียน ศึกษาและนำไปให้ผู้ปกครองศึกษาด้วย

ขั้นสรุป

4.6 ครูสุ่มถามนักเรียนว่าได้ทราบแนวทางในการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ได้วางแผนการศึกษาต่อของตนเองอย่างไร มีความสนใจในสถาบันใดเป็นพิเศษหรือไม่ และตรงกับที่ตนเองได้วางแผนไว้ในตอนแรกหรือไม่

4.7 นักเรียนสรุปสาระสำคัญของการศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญและสายอาชีพ

4.8 ครูสรุปเพิ่มเติมว่าเมื่อจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว นักเรียนเลือกที่เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญหรือสายอาชีพ และให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลการศึกษาต่อเมื่อจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก Website ทुरुปลูกปัญญา/แนะแนว (<http://www.truelookpanya.com/news/>)

5. การประเมิน

5.1 วิธีการประเมิน

โดยการสังเกตความร่วมมือในการทำกิจกรรมของนักเรียน

- การร่วมกิจกรรมในห้องเรียน
- สังเกตจากความสนใจของนักเรียน

5.2 เครื่องมือ

แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานกลุ่ม

6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

6.1 เกมตอบคำถาม “เรียนแบบนี้ไปทางไหน”

6.2 ใบความรู้เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

7. บันทึกหลังการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

เกมตอบคำถาม “เรียนแบบนี้ไปทางไหน”

1. เรียนเกี่ยวกับการใช้/ซ่อมเครื่องกลทุกชนิด เมื่อจบไปแล้วจะสามารถปฏิบัติงานตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นช่างเทคนิค นักเรียนคิดว่า การเรียนสาขานี้คือสาขาใด
(สาขาวิชาช่างกลโรงงาน)
2. เรียนเกี่ยวกับวิชานาฏศิลป์ มีทั้งนาฏศิลป์ไทย เช่น โขน ละคร และนาฏศิลป์สากล เช่น ระบายปลายเท้า ระบายพื้นเมือง เป็นต้น เมื่อจบไปแล้วสามารถประกอบอาชีพครูสอนนาฏศิลป์ ศิลปิน นักเรียนคิดว่าสามารถเข้าศึกษาสาขาวิชานี้ได้จากที่ใด
(วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร)
3. เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายวิทย์-คณิต เพิ่มบางวิชาที่เหมาะสมกับการไฟฟ้า เมื่อจบแล้วสามารถเข้าทำงานที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ นักเรียนคิดว่าเราจะได้เรียนได้จากสถาบันใด
(โรงเรียนช่างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค)
4. เรียนเกี่ยวกับการทำอาหารและประดิษฐ์วัสดุต่าง ๆ เช่น เย็บปักถักร้อย จัดดอกไม้ เป็นต้น เมื่อจบไปแล้วสามารถประกอบอาชีพอิสระของตนเองได้ เปิดร้านอาหาร ปฏิบัติงานตามบริษัทผลิตอาหาร นักเรียนคิดว่าจะต้องเรียนสาขาใด
(สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์)
5. เรียนเกี่ยวกับการตัดเย็บ การออกแบบเสื้อผ้า ธุรกิจด้านเครื่องแต่งกาย เมื่อจบแล้วก็สามารถปฏิบัติงานตามโรงงานหรือบริษัทผลิตเสื้อผ้า สามารถเปิดร้านตัดเย็บหรือออกแบบเสื้อผ้าเป็นของตนเองได้ นักเรียนคิดว่าควรเรียนสาขาใด
(สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย)
6. เรียนเกี่ยวกับวิชาหลักต่าง ๆ ได้แก่ วิชาดุริยางค์ วิชาทหารที่จำเป็นแก่การเป็นทหารเรือ และวิชาตามหลักสูตรการศึกษาสายอาชีพ เมื่อจบแล้วสามารถบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งยศเป็นจ่าตรี เทียบเท่าวุฒิปวช. นักเรียนคิดว่าเราจะไปเรียนได้ที่ใด
(โรงเรียนดุริยางค์ทหารเรือ)
7. มีทั้งหมด 7 แผนก เกี่ยวกับงานช่าง เป็นนักเรียนประจำ มีเบี้ยเลี้ยงให้ในระหว่างเรียน เมื่อจบแล้วบรรจุเข้ารับราชการในกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพเรือ/บก/อากาศ นักเรียนคิดว่าจะสามารถเรียนได้ที่ใด
(โรงเรียนช่างฝีมือทหาร)

8. เรียนเกี่ยวกับทฤษฎีและปฏิบัติในวิชาเครื่องรับวิทยุ/โทรทัศน์ ความรู้เบื้องต้นทางคอมพิวเตอร์ วงจรอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อจบแล้วสามารถปฏิบัติงานตามโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์ด้านอิเล็กทรอนิกส์ รัฐวิสาหกิจ (องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย) นักเรียนคิดว่าเราจะต้องเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์)

9. เรียนเกี่ยวกับหลักการคอมพิวเตอร์ การประมวลผลโปรแกรมต่าง ๆ เมื่อจบแล้วทำงานด้านคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ หรือบริษัทผลิตซอฟต์แวร์ นักเรียนคิดว่าจะต้องเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ)

10. เรียนเกี่ยวกับงานการตลาด การขาย งานจัดซื้อ และข้อมูลการตลาด เมื่อจบแล้วสามารถปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่การตลาด พนักงานขาย พนักงานคลังสินค้าได้ นักเรียนคิดว่าควรเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาการตลาด)

11. เรียนเกี่ยวกับเทคนิคการทำอาหารต่าง ๆ ธุรกิจด้านอาหารและหลักโภชนาการ เมื่อจบแล้วสามารถปฏิบัติงานตามบริษัทผลิตอาหาร ประกอบอาชีพอิสระ เป็นที่ปรึกษาโภชนาการได้ นักเรียนคิดว่าเราจะต้องเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ)

12. เรียนเกี่ยวกับการคำนวณออกแบบโครงสร้าง การเขียนแบบ การทดสอบ วัสดุ ก่อสร้าง และควบคุมดูแลงานก่อสร้าง เมื่อจบแล้วสามารถทำงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมด้านการก่อสร้างหรือรับเหมาก่อสร้าง นักเรียนคิดว่าควรเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาช่างก่อสร้าง)

13. เรียนเกี่ยวกับวิชาการถ่ายภาพ การบันทึกภาพ การใช้กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ ทฤษฎีแสงและสี เมื่อจบแล้วสามารถปฏิบัติงานตามสำนักพิมพ์ บริษัทโฆษณา เป็นตากล้องได้ นักเรียนคิดว่าควรเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาเทคโนโลยีการถ่ายภาพ)

14. เรียนเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี งบการเงินของธุรกิจทุกรูปแบบ การทำรายรับรายจ่าย จบแล้วสามารถประกอบอาชีพพนักงานบัญชี ผู้ช่วยผู้ตรวจสอบบัญชี นักเรียนคิดว่าควรเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาบัญชี)

15. เรียนเกี่ยวกับการตรวจซ่อม บำรุงรักษา รถยนต์ ระบบเครื่องยนต์ทั้งหมด เมื่อจบแล้วสามารถประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยานยนต์ เปิดอู่ ดูแลเครื่องยนต์ต่าง ๆ ได้ นักเรียนคิดว่าควรเรียนสาขาใด

(สาขาวิชาช่างยนต์)

16. เรียนเกี่ยวกับการไฟฟ้าทั่วไป ติดตั้งไฟฟ้า ระบบควบคุมไฟฟ้า ระบบการทำงานของเครื่องไฟฟ้าหรือวงจรไฟฟ้า เมื่อจบแล้วทำงานตามรัฐวิสาหกิจ บริษัทประกอบการเกี่ยวกับอุปกรณ์ไฟฟ้า พนักงานต่อวงจรไฟฟ้า พนักงานซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น นักเรียนจะต้องเรียนสาขาใด (สาขาช่างไฟฟ้า)

17. เรียนเกี่ยวกับการเดินเรือ เครื่องยนต์เรือ เมื่อจบแล้วสามารถทำงานเกี่ยวกับเรือส่งสินค้า เป็นนายท้ายเรือกลเดินทะเล ทำงานบนเรือสินค้าเดินทะเล ช่างเครื่องเรือเดินทะเล นักเรียนคิดว่าจะเรียนได้จากที่ใด (ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี)

18. เรียนเกี่ยวกับงานศิลปะไทยโบราณ ทั้งด้านจิตรกรรมไทย ประติมากรรมไทย สถาปัตยกรรมไทย แบ่งงานช่างออกเป็น 10 หมู่ด้วยกัน เช่น ช่างปั้น ช่างเขียน ช่างแกะ เป็นต้น เมื่อจบแล้วสามารถประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นช่างฝีมือไทย รวมทั้งเป็นครูสอนเกี่ยวกับศิลปะไทยได้อีกด้วย นักเรียนคิดว่าเราจะเรียนได้จากที่ใด (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง))

19. อยากจะเป็นแพทย์ ทั้งทันตแพทย์ จิตแพทย์ หรือแพทย์รักษาโรคทั่วไป นักเรียนคิดว่าจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะเรียนต่ออะไรดี (ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายวิทย์-คณิต)

20. เรียนเกี่ยวกับงานต่าง ๆ การบริการต่าง ๆ ในโรงแรม ทั้งการจัดห้อง การทำอาหาร (พ่อครัว เชฟ) การจัดครัวและภัตตาคาร การจัดเลี้ยง พนักงานต้อนรับในโรงเรียน นักเรียนคิดว่า จะเรียนสาขาใดดี (สาขาวิชาการโรงแรม)

ใบความรู้เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาต่อ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. การศึกษาในสายสามัญ

การศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ เป็นการศึกษาที่เน้นฝึกฝนทักษะ ความชำนาญในวิชาสามัญต่าง ๆ เช่น ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เพื่อใช้วิชาสามัญเหล่านี้เป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป การศึกษา ในระดับนี้ใช้เวลาในการศึกษา 3 ปี ต่อจากนั้นจึงจะไปศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไปอีก 4 ปี ผู้เรียนจึงจะได้รับปริญญาตรีเป็นวุฒิปัตร์เพื่อประกอบอาชีพ

การศึกษาในสายสามัญจะแบ่งออกเป็นแผนการเรียน แต่ละแผนการเรียนจัดรายวิชา เพื่อเสริมสร้างทักษะและความถนัดของผู้เรียนเฉพาะสาขา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ โรงเรียนมักจะจัดแผนการเรียนดังนี้

1. แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ เป็นแผนการเรียนที่มุ่งฝึกทักษะในวิชา วิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ และคณิตศาสตร์ ซึ่งจะเหมาะกับผู้ที่เก่งทางด้าน การคำนวณ ชอบการคิด คำนวณ ทดลอง คิด วิเคราะห์ ใช้สูตรต่าง ๆ ได้ดี

2. แผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ หรือแผนศิลป์คำนวณ แผนการเรียนนี้ จะเรียนคณิตศาสตร์เช่นเดียวกับแผนวิทย์-คณิต แต่จะเน้นไปทางด้านภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น ไม่ได้เน้นวิชาทางวิทยาศาสตร์ ไม่ต้องเรียนเกี่ยวกับวิชาทางฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา เช่นเดียวกับ สายวิทย์-คณิต

3. แผนการเรียนภาษาต่างประเทศ หรือแผนศิลป์ภาษา นักเรียนจะเรียนเกี่ยวกับ ภาษา ซึ่งอาจเป็นภาษาอังกฤษเป็นหลัก และจะต้องเรียนภาษาต่างประเทศที่ 2 เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาบาลี ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น แล้วแต่ทางโรงเรียนจะเปิดสอน

4. แผนการเรียนภาษาไทย-สังคมศึกษา หรือแผนศิลป์ทั่วไป เป็นแผนการเรียน ที่จัดให้นักเรียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ก. ซึ่งมีเนื้อหาวิชาซับซ้อนน้อยกว่าคณิตศาสตร์ กข. ที่นักเรียนสายวิทย์-คณิต และสายศิลป์คำนวณเรียนกัน และเรียนเน้นภาษาไทยมากกว่าภาษา ต่างประเทศ

นอกจากยังมีการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่สามารถ เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาได้ ไม่ว่าจะด้วยภาวะปัญหาใด คือ

1. การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ซึ่งจะมีการเรียนทั้งในตอนเย็นและค่ำ เป็นการศึกษา ในชั้นเรียน

2. การศึกษาแบบทางไกล เป็นการศึกษาทางวิทยุชุมชน การเรียนผ่านดาวเทียม

3. การศึกษาด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เรียนรู้ด้วยตัวเอง แต่จะต้องมาพบกลุ่ม และร่วมกิจกรรม และเข้ารับการทดสอบตามที่กำหนด

2. การศึกษาในสายอาชีพ

การศึกษาในสายอาชีพ เป็นการศึกษาด้านอาชีพศึกษาที่มุ่งเน้นฝึกทักษะเฉพาะด้าน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความชำนาญ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเฉพาะด้านต่อไป ในปัจจุบันการศึกษาในสายอาชีพสามารถแบ่งระดับการศึกษาออกได้หลายระดับ ดังนี้

1. ระดับวุฒิมัธยมศึกษา (หลักสูตรระยะสั้น) เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อผลิตคนงานระดับกึ่งฝีมือและพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้บุคคลมีความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานเฉพาะอย่างได้ โดยใช้เวลาในการศึกษาอบรมมากน้อยขึ้นอยู่กับความยุ่งยากซับซ้อนของงาน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบ เช่น โรงเรียนสารพัดช่าง สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น เพื่อยกระดับกำลังคนระดับไร้มือให้มีความรู้

2. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นเวลา 3 ปี ต่อจากการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อผลิตกำลังคนระดับช่างฝีมือ

3. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นเวลา 2 ปี ต่อจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือ 4 ปี ต่อจากการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สายสามัญ เพื่อผลิตกำลังคนในระดับกึ่งวิชาชีพ

4. ระดับปริญญาตรี เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นเวลา 2 ปี ต่อจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือ 4 ปี ต่อจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อผลิตกำลังคนในระดับวิชาชีพ

สาขาการศึกษาในสายอาชีพ

เนื่องจากการศึกษาในสายอาชีพมุ่งเน้นที่จะฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความรู้ ความชำนาญในสาขาวิชาชีพที่จะสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อประกอบอาชีพได้จริง จึงจำแนกเฉพาะสาขาที่ต้องการฝึกฝนทักษะออก เป็น 5 สาขา ดังนี้

1. สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม ได้แก่ การศึกษาในสาขาช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อม ช่างโลหะ ช่างก่อสร้าง ช่างโยธา ช่างสำรวจ ช่างต่อเรือ ช่างเคหภัณฑ์ การพิมพ์ การถ่ายภาพและภาพยนตร์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม ช่างเทคนิคแวนตาและเลนส์

2. สาขาวิชาเกษตรกรรม ได้แก่ การศึกษาในสาขาเกษตรกรรมทั่วไป เช่น สัตวบาล พืช ช่างกลเกษตร สหกรณ์ ประมง

3. สาขาวิชาพาณิชยกรรม ได้แก่ การศึกษาในสาขาการบัญชี การขาย เลขานุการ การประชาสัมพันธ์ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ ภาษาต่างประเทศ ธุรกิจพยาบาล

4. สาขาวิชาคหกรรม ได้แก่ การศึกษาในสาขาคหกรรมศาสตร์ ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ

5. สาขาวิชาศิลปกรรม ได้แก่ การศึกษาในสาขาศิลปหัตถกรรม ศิลปะประยุกต์ วิจิตรศิลป์ จิตรกรรมลายรดน้ำ ศิลปะไทย สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ เครื่องเคลือบดินเผา ออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง สาขานาฏศิลป์ทั้งไทยและสากล ดุริยางค์สากล คีตศิลป์สากล

3. การศึกษาต่อสายอื่น ๆ

นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วมีทางเลือกในการศึกษาต่อ นอกเหนือจากการศึกษาสายสามัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสายอาชีพในโรงเรียนอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สามารถศึกษาต่อในสถานบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนจำอากาศ โรงเรียนดุริยางค์ทหารเรือ โรงเรียนช่างฝีมือทหาร วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยในวังชาย วิทยาลัยในวังหญิง โรงเรียนช่างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมนั้น นักเรียนสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ Website ของทรูปลูกปัญญา/แนะแนว (<http://www.trueplookpanya.com/news/>)

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่ม กิจกรรมแนะแนว

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

ผลการประเมินอยู่ในระดับ.....

รายการประเมิน	ความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
1. ความรับผิดชอบ						เกณฑ์การให้ คะแนน 5 ดีมาก 4 ดี 3 ปานกลาง 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. ความตรงต่อเวลา						
3. ความใส่ใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน						
4. การดำเนินการอย่างมีขั้นตอน						
5. การนำเสนอข้อมูลถูกต้องมีเหตุผล						
6. กลุ่มนำเสนอและแสดงความคิดเห็นได้ตรงประเด็น						
7. สมาชิกกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน						
8. สมาชิกกลุ่มมีการประสานงานที่ดี						
9. สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา						
10. การทำงานกลุ่มเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ						
รวม						

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน	40-50	ดีมาก
คะแนน	30-39	ดี
คะแนน	20-29	พอใช้
คะแนน	10-19	ปรับปรุง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

หน่วยการจัดกิจกรรมเป้าหมายชีวิต
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง เป้าหมายการศึกษาต่อ*
เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

เป้าหมายในชีวิตด้านการศึกษาต่อ เป็นเป้าหมายหนึ่งของชีวิต ซึ่งจะสำเร็จได้จริง จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนชีวิตในการนำไปสู่เป้าหมาย ภายหลังจากการรู้จักและเข้าใจตนเองแล้ว ว่ามีความถนัด ความสามารถ ความสนใจในเรื่องใด และมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนให้สามารถพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายนั้นมาน้อยเพียงใด ซึ่งการวางแผนชีวิตด้านการศึกษาต่อ จำเป็นต้องคำนึงถึงอาชีพที่สัมพันธ์กับการศึกษาต่อในอนาคต ซึ่งควรเป็นอาชีพที่นักเรียนรู้จักและมีความสนใจที่จะทำ

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 นักเรียนสามารถบอกเป้าหมายชีวิตด้านการศึกษาต่อได้
- 2.2 นักเรียนสามารถวางแผนชีวิตสู่เป้าหมายด้านการศึกษาต่อได้

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 เป้าหมายชีวิตด้านการศึกษาต่อ
- 3.2 การวางแผนชีวิตสู่เป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ สามารถปฏิบัติได้จริง

4. วิธีการจัดกิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

4.1 ให้นักเรียนตอบคำถามว่า “เป้าหมายชีวิตของนักเรียนมีอะไรบ้าง” “มีเป้าหมายด้านการศึกษาต่อหรือไม่ เพราะเหตุใด”

ขั้นสอน

4.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-8 คน แล้ววาดภาพในกระดาษฟลิปชาร์ตตามหัวข้อที่ครูกำหนด “เป้าหมายชีวิตด้านการศึกษาต่อคืออะไร” พร้อมทั้งเขียน “ความสำคัญของการมีเป้าหมายด้านการศึกษาต่อ”

4.3 ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ แล้วสรุปร่วมกันโดยให้นักเรียนเรียนรู้ว่า “เป้าหมายชีวิตที่นักเรียนต้องการ เป็นความหวังที่นักเรียนอยากให้เกิดขึ้นจริง”

*โดย พิชญ์มณฑน์ ลีกำเนิดไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 และ วารุณี ศโรภาส โรงเรียนสตรีวิฑูรย์อุปสรรค กรุงเทพมหานคร

4.4 นักเรียนช่วยกันบอกความรู้สึกของตนเองหากเป้าหมายด้านการศึกษาต่อเกิดขึ้นจริง โดยครูเขียนความรู้สึกเหล่านั้นบนกระดาน แล้วครูสรุปให้นักเรียนเห็นว่า ความรู้สึกเหล่านั้นล้วนเป็นความรู้สึกที่เป็นสุข เป็นความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตนเองและ/หรือผู้อื่น ดังนั้น จึงควรทำให้เกิดขึ้นจริง

4.5 นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม “เป้าหมายจะเกิดขึ้นได้จริง นักเรียนต้องทำอะไรบ้างหรือไม่ อย่างไร”

ขั้นสรุป

4.6 ครูสรุปจากคำตอบของนักเรียนและนำเข้าสู่เรื่องการจัดทำแผนเพื่อสู่เป้าหมายและให้นักเรียนคิดเป็นการบ้านว่า “ถ้าจะทำให้เป้าหมายด้านการศึกษาต่อของนักเรียนมีโอกาสสำเร็จผลมากที่สุด นักเรียนต้องเตรียมตัวอะไรบ้าง ต้องมีใครสนับสนุนบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด”

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

4.7 นักเรียนทบทวนกิจกรรมและสิ่งที่ได้เรียนรู้ในชั่วโมงที่แล้ว

ขั้นสอน

4.8 ครูอธิบายการจัดทำแผนการดำเนินชีวิตเพื่อสู่เป้าหมายด้านการศึกษาต่อของนักเรียนที่ควรสัมพันธ์กับอาชีพที่สนใจทำในอนาคต โดยเป็นแผนที่มีความเป็นไปได้ ปฏิบัติได้จริง มีการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติ ระบุผู้ที่ให้การสนับสนุนนักเรียนในด้านต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนทำใบกิจกรรม “การวางแผนชีวิตด้านการศึกษาต่อ”

4.9 นักเรียนอาสาสมัครออกมานำเสนอแผนการดำเนินชีวิตเพื่อสู่เป้าหมายด้านการศึกษาต่อของตนให้เพื่อน ๆ ฟัง และสามารถซักถามได้ เพื่อช่วยกันทำให้แผนการดำเนินชีวิตเพื่อสู่เป้าหมายด้านการศึกษาต่อ ที่จัดทำมีความสมบูรณ์ เหมาะสม ใช้ได้จริง โดยเฉพาะการเลือกศึกษาต่อที่สอดคล้องกับอาชีพที่นักเรียนสนใจ

(สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้นำเสนอ สามารถศึกษาจากการนำเสนอของเพื่อน ๆ และครูควรนำมาตรวจ และอาจให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล)

ขั้นสรุป

4.10 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม

4.11 นักเรียนนำใบกิจกรรมไปให้ผู้ปกครองดู พร้อมทั้งให้ความคิดเห็น แล้วนำกลับมาเป็นข้อมูลให้ครูได้ศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ก่อนที่จะคืนให้นักเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติ

4.12 ครูให้เพื่อน ๆ ช่วยกันกระตุ้นหรือดูแลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติตามแผน และครูจะติดตามการปฏิบัติของนักเรียนเป็นระยะตามโอกาสที่มี

5. ชิ้นงาน/ภาระงาน

5.1 การนำเสนอเป้าหมายชีวิตด้านการศึกษาต่อ

5.2 ใบกิจกรรม “การวางแผนชีวิตเพื่อการศึกษาต่อ”

6. การประเมินผล

6.1 สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม การนำเสนอเป้าหมายชีวิตด้านการศึกษาต่อตามเกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ผ่าน	สามารถบอกเป้าหมายในชีวิตด้านการศึกษาต่อได้ และให้ความร่วมมือกับกลุ่มในการทำกิจกรรม
ไม่ผ่าน	ไม่สามารถบอกเป้าหมายในชีวิตด้านการศึกษาต่อได้ หรือไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่มในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 2 อย่าง

6.2 ตรวจสอบกิจกรรม “การวางแผนชีวิตด้านการศึกษาต่อ” ตามเกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์	ข้อความบ่งชี้คุณภาพ
ผ่าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกอาชีพที่สนใจทำในอนาคต 2. บอกสาขาวิชาที่คิดจะศึกษาต่อได้ 3. บอกสิ่งที่ตนเองจะปฏิบัติเพื่อความสำเร็จด้านการศึกษาต่อไป พร้อมทั้งช่วงเวลาปฏิบัติ สิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนและผู้ให้การสนับสนุน
ไม่ผ่าน	ไม่สามารถปฏิบัติได้ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป จากเกณฑ์การผ่าน 3 ข้อ

7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

7.1 ใบกิจกรรม “การวางแผนชีวิตเพื่อการศึกษาต่อ”

7.2 ละครดาชฟิลิปชาร์ท ปากกาปากตัด สีเมจิก

8. บันทึกหลังการจัดกิจกรรม

.....

.....

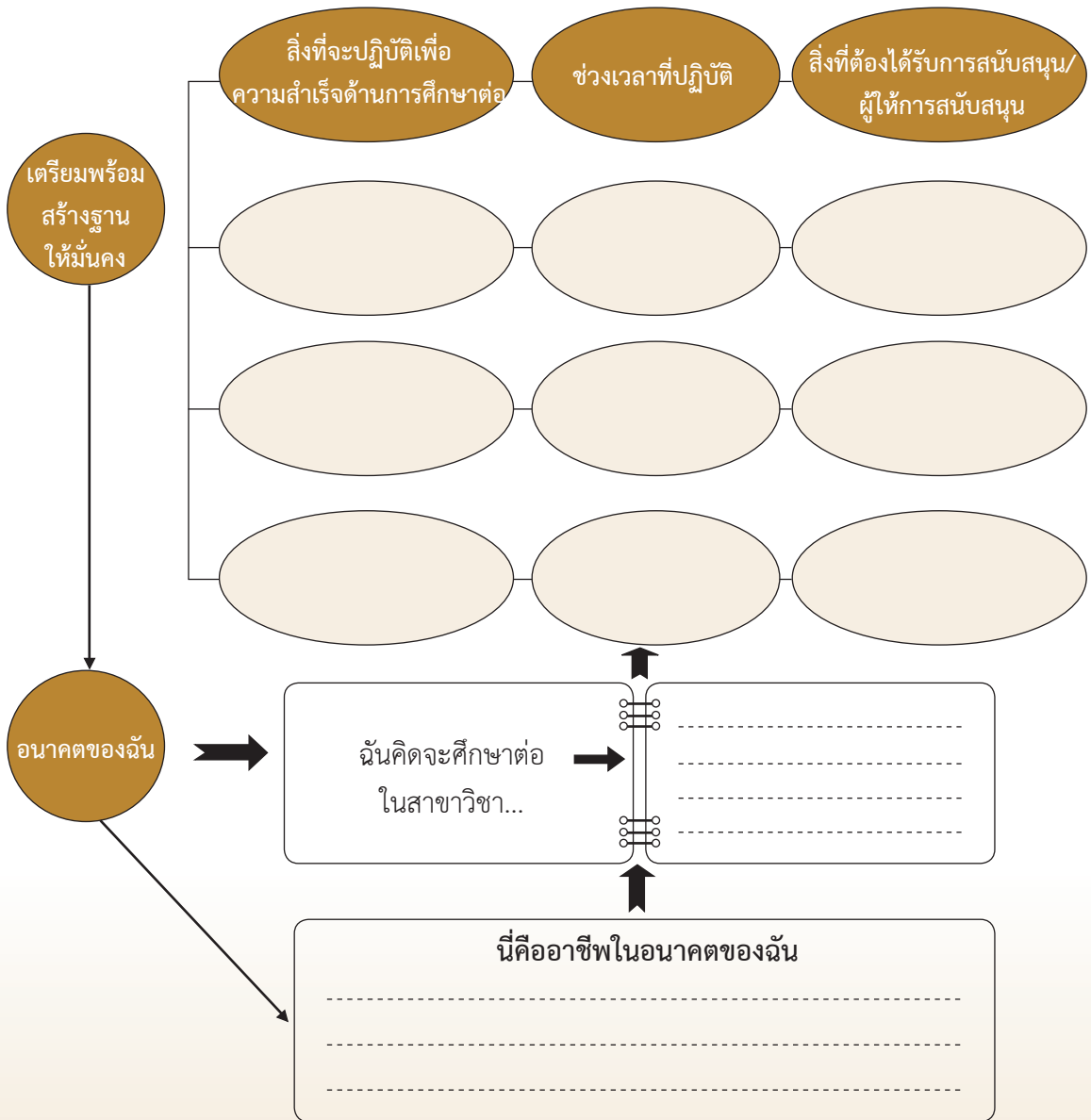
.....

.....

.....

ใบกิจกรรม “การวางแผนชีวิตด้านการศึกษาต่อ”

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมการสู่เป้าหมายด้านการศึกษาต่อที่สัมพันธ์กับอาชีพที่นักเรียนสนใจ

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการวางแผนชีวิตของนักเรียน.....

.....

ความคิดเห็นของครูต่อการวางแผนชีวิตของนักเรียน.....

.....

.....

ภาคผนวก

2. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้รวบรวมและศึกษาข้อมูลนักเรียน

ตัวอย่างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

ระเบียบสละสม

1. ประวัติส่วนตัว

- ☞ ชื่อ.....นามสกุล.....เชื้อชาติ.....
 สัญชาติ.....ศาสนา.....วัน/เดือน/ปีเกิด.....
 หมู่โลหิต.....สถานที่เกิด (อำเภอ/จังหวัด).....
- ☞ ชื่อบิดา.....นามสกุล.....เกิดปี.....
 อาชีพ..... () มีชีวิต
 () ถึงแก่กรรมเมื่อ.....
- ☞ ชื่อมารดา.....นามสกุล.....เกิดปี.....
 อาชีพ..... () มีชีวิต
 () ถึงแก่กรรมเมื่อ.....
- สถานภาพสมรสของบิดามารดา
 () จดทะเบียนสมรส () ไม่ได้จดทะเบียนสมรส
- ☞ ที่อยู่ของนักเรียน.....ซอย.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
- ☞ ชื่อผู้ปกครอง.....เกิดปี.....อาชีพ.....
 เกี่ยวข้องเป็น.....สำเร็จการศึกษา.....
 ประกอบอาชีพ.....ตำแหน่ง.....รายได้.....
- ☞ ที่อยู่ของผู้ปกครอง.....ซอย.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
- ☞ เพื่อนสนิทของนักเรียน
- 1) ชื่อ.....สถานที่ติดต่อ.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....

- 2) ชื่อ.....สถานที่ติดต่อ.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
- 3) ชื่อ.....สถานที่ติดต่อ.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
- 4) ชื่อ.....สถานที่ติดต่อ.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
- ☞ บุคคลที่นักเรียนไว้ใจมากที่สุด คือ.....
 สถานที่ติดต่อ.....
 โทรศัพท์.....
- ☞ บุคคลที่ติดต่อได้ในกรณีฉุกเฉิน/เร่งด่วน ชื่อ.....
 ที่อยู่.....ซอย.....ถนน.....
 แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
- ☞ นักเรียนได้รับค่าใช้จ่ายจาก.....
- ☞ นักเรียนอาศัยอยู่กับ บิดาและมารดา ญาติ
 บิดา เพื่อน
 มารดา อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- ☞ สภาพที่อยู่อาศัย บ้านส่วนบุคคล บ้านพักสวัสดิการของราชการ
 บ้านเช่า บ้านพักสวัสดิการของเอกชน
 หอพัก อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- ☞ นักเรียนมีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวมทั้งนักเรียน.....คน นักเรียนเป็นบุตรคนที่.....

2. ข้อมูลด้านการศึกษา

วิชาที่เรียน

ชั้น	ผลการเรียน	วิชาที่ชอบ	วิชาที่ไม่ชอบ	ความสามารถพิเศษ	การเข้าร่วมกิจกรรมในและนอกโรงเรียน

ทุนการศึกษา

ชั้น	ปีการศึกษา	ชื่อทุน	มูลค่า	เงื่อนไขการรับทุน

การวางเป้าหมายในอนาคต

ชั้น	เป้าหมายการศึกษา	เป้าหมายอาชีพ	เหตุผล

3. ข้อมูลด้านสุขภาพ

ประวัติการเจ็บป่วย

โรคประจำตัว	อาหาร/ยา/สารที่แพ้	การเจ็บป่วยและอุบัติเหตุ

บันทึกการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง

ชั้น	พฤษภาคม		ธันวาคม	
	น้ำหนัก (กก.)	ส่วนสูง (ซม.)	น้ำหนัก (กก.)	ส่วนสูง (ซม.)

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเติมข้อความในแบบสอบถาม หรือทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด การตอบตามความเป็นจริงจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนเอง และข้อมูลในแบบสอบถามนี้จะมีความลับ

ก. ประวัติส่วนตัวและครอบครัวของข้าพเจ้า

- ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....
กำลังเรียนอยู่ชั้น.....นับถือศาสนา.....เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....
เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.อายุ.....ปี
- สถานที่เกิด.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....
อยู่บ้านตนเองหรือบ้านเช่า.....มีห้องส่วนตัวหรือไม่.....
- บิดาชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....
สถานที่ทำงาน.....โทรศัพท์.....
มารดาชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....
สถานที่ทำงาน.....โทรศัพท์.....
- สถานภาพสมรสของบิดามารดา (เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความ)
.....อยู่ด้วยกันบิดาสมรสใหม่
.....แยกกันอยู่บิดาถึงแก่กรรม
.....หย่าร้างมารดาสมรสใหม่
.....มารดาถึงแก่กรรม
- นักเรียนพักอาศัยอยู่กับ (เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความ)
.....บิดามารดาบิดาและมารดาเลี้ยง
.....บิดามารดาและบิดาเลี้ยง
.....มารดาบิดาและมารดาบุญธรรม
.....อื่น ๆ (ระบุ).....
- ผู้ปกครองชื่อ.....นามสกุล.....
เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยเป็น.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....บาท
- ระดับการศึกษาของบิดา.....
ระดับการศึกษาของมารดา.....
- นักเรียนได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจาก.....ประมาณวันละ.....บาท
- นักเรียนมีพี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกัน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
นักเรียนมีพี่น้องที่เกิดจากบิดากับภรรยาอื่น.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
นักเรียนมีพี่น้องที่เกิดจากมารดากับสามีอื่น.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

10. พี่น้องนักเรียน รวมทั้งตัวนักเรียนเรียงตามลำดับ ดังนี้

คนที่	อายุ	เพศ	การศึกษา	อาชีพ
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. เพื่อนของนักเรียนที่สามารถติดต่อได้สะดวกที่สุด
 ชื่อ.....นามสกุล.....ระดับการศึกษา.....
 โรงเรียน.....โทรศัพท์.....
 ที่บ้าน.....โทรศัพท์.....

ข. ประวัติสุขภาพ

- สุขภาพของข้าพเจ้าในขณะนี้ () ดีมาก () ดี () พอใช้ () ไม่ดีเลย
- ข้าพเจ้าเคยเจ็บป่วยอย่างหนักมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคยเป็น บอกชื่อโรค.....อายุขณะเป็นโรค.....ปี
- ข้าพเจ้าเคยเป็นโรคเรื้อรังมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคยเป็น บอกชื่อโรค.....อายุขณะเป็นโรค.....ปี
- ข้าพเจ้าเคยประสบอุบัติเหตุร้ายแรงมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคย ประสบอุบัติเหตุอะไร.....
 ได้รับความเจ็บอะไรบ้าง.....
- ข้าพเจ้าเคยเป็นลมวิงเวียนศีรษะบ่อย ๆ () เป็นเสมอ () เป็นบ้าง () ไม่เคยเป็น
- ข้าพเจ้ามีปัญหาเกี่ยวกับโรคประสาท () มีปัญหา () ไม่มีปัญหา
- ข้าพเจ้าต้องใช้แว่นสายตาในขณะนี้ () ใช้ประจำ () ใช้บ้าง () ไม่ต้องใช้
- ข้าพเจ้าไม่เคยใช้แว่นสายตามาก่อนเลย แต่คิดว่าจำเป็นต้องใช้
 () จำเป็นมาก () จำเป็น () ไม่จำเป็น
- ในเรื่องการพูด () ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการพูดคล่อง
 () พูดไม่คล่องหรือพูดซ้ำ
 () พูดติดอ่าง
- ในเรื่องการได้ยิน () ได้ยินชัดเจน () ได้ยินไม่ชัดเจน
- ตามปกติข้าพเจ้านอนวันละ () 4-6 ชั่วโมง () 6-8 ชั่วโมง () 8-10 ชั่วโมง

12. โรคประจำตัวของข้าพเจ้าที่เป็นอยู่เสมอ คือ.....
13. ในบางครั้งข้าพเจ้าวิตกกังวลอย่างมากเกี่ยวกับสุขภาพขณะนี้ () วิตก () ไม่วิตก
14. ขณะนี้ข้าพเจ้าสูง..... ซม. น้ำหนัก..... กก.
15. ตรวจสอบสุขภาพปีละ..... ครั้ง ครั้งสุดท้ายตรวจร่างกายเมื่อ.....
ตรวจที่.....

ก. ประวัติสังคมและกิจกรรม

1. ที่อยู่ของครอบครัวของข้าพเจ้า () บ้านบิดามารดา
() บ้านญาติ
() บ้านเช่า
() อื่น ๆ (ระบุ).....
2. ความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อที่อยู่อาศัย () ชอบมาก
() ชอบ
() ไม่ชอบเลย
3. เพื่อน ๆ มาเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนข้าพเจ้า () มาบ้าง
() มาบ่อย ๆ
() ไม่มาเลย
4. ข้าพเจ้าชอบให้เพื่อนมาบ้าน () ชอบให้มาบ่อย ๆ
() ชอบให้มาบ้างเป็นบางครั้ง
() ไม่ชอบให้มาเลย
5. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเมื่อได้พบปะกับเพื่อน ๆ.....
6. ความรู้สึกของเพื่อนที่มีต่อข้าพเจ้า.....
7. ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจด้วยตัวเอง.....
8. ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ () ใช้เป็นประจำ
() ใช้บ้าง
() ไม่ใช้เลย
9. ข้าพเจ้าชอบฟังวิทยุ
() ชอบฟังเป็นประจำ () ชอบฟังบ้าง () ไม่ชอบฟังเลย
10. ข้าพเจ้าชอบดูโทรทัศน์
() ดูเป็นประจำ () ดูบ้าง () ไม่ดูเลย
11. ข้าพเจ้าชอบดูภาพยนตร์
() ดูบ่อยครั้ง () ดูบางครั้ง () ไม่ได้ดูเลย
12. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือประเภท
() ผจญภัย () ลึกลับ () โรแมนติก
() ตลกขบขัน () วิทยาศาสตร์ () กีฬา
() ประวัติศาสตร์ () โคลงบทละคร () ชีวิตประวัติ
() แนวจินตนาการ () เครื่องยนต์กลไก

7. ข้าพเจ้า () ทำ () ไม่ได้ทำตารางกำหนดไว้คู่มือหนังสือ
8. ข้าพเจ้าทำให้มีสมาธิเวลาดูหนังสือ () ได้ง่าย () ได้ยาก
9. ข้าพเจ้า () ต้องการ () ไม่ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน
10. ตามปกติข้าพเจ้า () ชอบ () ไม่ชอบเรียนหนังสือ
เมื่อเทียบกับเพื่อน ๆ ข้าพเจ้าเรียนอยู่ในเกณฑ์ () ดี () ปานกลาง () ไม่ดี
11. เมื่อข้าพเจ้าเติบโตขึ้น บิดาต้องการให้ข้าพเจ้ามีอาชีพ.....
มารดาต้องการให้ข้าพเจ้ามีอาชีพ.....
ข้าพเจ้าต้องการมีอาชีพ.....
12. ข้าพเจ้าตั้งใจจะเรียนให้จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแห่งนี้
() ตั้งใจแน่วแน่ () ไม่แน่ใจ () ตั้งใจเลย
13. ข้าพเจ้าต้องการจะเรียนจบในระดับ () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท
() ปริญญาเอก
() ระดับอื่น ๆ (ระบุ).....
14. อาชีพที่ข้าพเจ้าเลือกตามความตั้งใจของข้าพเจ้าในขณะนี้ เรียงตามลำดับ
1. 2.
3. 4.
15. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้
.....
.....
16. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทางบ้าน
.....
.....
17. ปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ข้าพเจ้าต้องการได้รับความช่วยเหลือ
1. 2.
3. 4.

แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวนักเรียน

1. ฉันชื่อ.....
2. ฉันมีอายุ.....
3. ฉันอาศัยอยู่ที่.....
4. ฉันเกิดที่.....
5. วิชาที่ชอบมากที่สุด.....
6. วิชาที่ชอบน้อยที่สุด.....
7. งานที่ฉันชอบทำมากที่สุด.....
.....
8. งานที่ฉันไม่ชอบทำ.....
.....
9. งานอดิเรก/กิจกรรมยามว่างของฉัน.....
.....
10. ในวันข้างหน้า ฉันทะเยอทะยานที่จะ.....
.....
11. สิ่งที่ฉันคิดว่ายากมาก.....
.....
12. สิ่งที่ฉันกังวล.....
13. ความกลัวที่ฉันเก็บเป็นความลับ.....
14. งานบ้านที่ทำเมื่อกลับจากโรงเรียน.....
15. เพลงที่ฉันชอบฟัง.....
16. กีฬาที่ชอบดู.....
17. ภาพยนตร์ที่ชอบดู.....
18. ในวันหยุดฉันจะปฏิบัติกิจกรรม.....
19. ฉันมีความรู้สึกว่าคุณพ่อคุณแม่.....
.....
20. ฉันอยากให้เพื่อน.....
21. ฉันรู้สึกว่าคุณครู.....
.....

โรงเรียน.....
 แบบบันทึกข้อมูลประกอบการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....
 ชื่อ-สกุล.....ม.ห้อง.....เลขที่.....

วิชา	ระดับคะแนนวิชา	ผลการทำแบบทดสอบ	จุดมุ่งหมายในอนาคต
ภาษาไทย	1. ความสนใจเพื่อบอกทิศทางอาชีพ	1. ความสนใจเพื่อบอกทิศทางอาชีพ	สถาบันที่นักเรียนจะศึกษาต่อเมื่อจบ ม.3/ม.6
คณิตศาสตร์	2. บุคลิกภาพกับการประกอบอาชีพ	2. บุคลิกภาพกับการประกอบอาชีพ
วิทยาศาสตร์	3. บุคลิกภาพของฉันทัน	3. บุคลิกภาพของฉันทัน	กลุ่ม/คณะ/สาขาวิชาที่เลือกศึกษา
สังคมศึกษา	4. ทักษะอาชีพ	4. ทักษะอาชีพ	เหตุผล.....
ภาษาอังกฤษ	5. ค่านิยม	5. ค่านิยม	บรรยายลักษณะงานอาชีพที่นักเรียนสนใจ
คะแนนเฉลี่ย 2 ปีการศึกษา	1.	1.
	2.	2.
	3.	3.
	4.	4.
	5.	5.

วิชาที่ชอบและทำคะแนนได้ดี

1. ลงชื่อ.....นักเรียน.....ครูแนะแนว
2. (.....)
3. /...../.....

แบบเติมประโยคให้สมบูรณ์

ชื่อ-นามสกุล.....
 วัน เดือน ปี ที่ทำแบบทดสอบ.....
 วัน เดือน ปีเกิด.....

วิธีตอบแบบทดสอบ

จงเติมประโยคหรือข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ โดยอ่านแต่ละประโยคหรือแต่ละข้อความ แล้วเติมสิ่งแรกที่ผ่านสมองของท่านเพื่อให้ได้ประโยคสมบูรณ์ โปรดทำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าไม่ทราบว่าจะเติมอะไร ให้เขียนวงกลมหมายเลขของข้อนั้น ๆ และพยายามเติมประโยคหรือข้อความนั้นในภายหลัง

1. ฉันคิดว่าครูของฉัน.....
2. ขณะที่ครูสอนฉันมักจะ.....
3. พ่อแม่พูดเกี่ยวกับการเรียนของฉันว่า.....
4. ฉันชอบครูที่.....
5. เมื่อครูให้การบ้าน.....
6. เมื่อครูเรียกให้ตอบคำถาม.....
7. วิชาที่ฉันชอบเรียน.....
8. สิ่งที่ไม่ชอบการเรียน.....
9. ฉันใช้เวลาในการทบทวนบทเรียน.....
10. ในขณะที่ทำข้อสอบ ฉันรู้สึกว่าจะ.....
11. การส่งรายงานของฉัน.....
12. สิ่งที่ดีฉันทำได้ดีในการเรียน.....
13. ฉันคงมีความสุข ถ้า.....
14. สิ่งที่ต้องมากที่สุดในชีวิต.....
15. เมื่อใกล้สอบฉันจะ.....
16. เมื่อฉันไม่เข้าใจบทเรียนฉันจะ.....
17. สิ่งที่เป็นความช่วยเหลือในการเรียนของฉัน.....

แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงจากผู้ปกครอง

เรียนผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามนี้ ทางโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นบางประการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในความปกครองของท่าน เพื่อนำมาใช้ประกอบการช่วยเหลือแนะแนว และจัดเตรียมงานทางด้านการแนะแนวของโรงเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ปกครองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

คำชี้แจงในการกรอกแบบสอบถาม

1. โปรดกรอกแบบสอบถามนี้ด้วยความจริงใจที่สุด และใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหน้าข้อความที่ท่านต้องการ
2. ถ้าบิดามารดาเป็นผู้ปกครอง ให้กรอกรายการเฉพาะรายการของบิดามารดาเท่านั้น ถ้าบิดามารดาไม่ได้เป็นผู้ปกครอง ให้กรอกรายการทั้งของบิดามารดาและผู้ปกครองด้วย
3. ทางโรงเรียนจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับที่สุด จะนำมาใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กของท่านเท่านั้น

รายละเอียดของผู้ปกครอง

(กรณีที่ท่านมิใช่บิดามารดาของนักเรียน)

1. ข้าพเจ้าเป็นผู้ปกครองของ.....เกี่ยวข้องกับโดยเป็น.....
2. ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เชื้อชาติ.....
สัญชาติ.....ศาสนา.....อายุ.....ปี การศึกษาครั้งสุดท้าย คือ.....
ปัจจุบันประกอบอาชีพ (กรุณาระบุให้ละเอียด ถ้าค้าขายกรุณาบอกด้วยว่าขายอะไร).....
.....
ถ้าทำงานกรุณาระบุตำแหน่งด้วย.....สถานที่ทำงาน.....
หมายเลขโทรศัพท์มือถือ.....ที่บ้าน.....ที่ทำงาน.....
ที่อยู่อาศัย ระบุดูโดยละเอียด.....
.....
3. รายได้ของผู้ปกครอง เดือนละ.....บาท
..... ก. เป็นรายได้ประจำอย่างเดียว
..... ข. เป็นรายได้ประจำและรายได้พิเศษรวมกัน
..... ค. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. ประเภทของบ้านที่อยู่อาศัย
 - ก. บ้านส่วนตัว
 - ข. บ้านเช่า โดยเสียค่าเช่า เดือนละ.....บาท
 - ค. บ้านพักของทางราชการ
 - ง. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. สมาชิกในครอบครัวของท่าน มีจำนวน.....คน
 ผู้ที่ท่านอุปการะทางการเงิน มีจำนวน.....คน
 สำหรับเด็กผู้นี้ท่านอุปการะทางการเงินด้วยหรือไม่
 ก. ใช่ เป็นจำนวนเงิน.....บาทต่อเดือน
 ข. ไม่ใช่
6. สถานภาพสมรสของท่าน
 - ก. โสด ข. สมรส
 - ค. หม้าย ง. หย่าร้าง
 - จ. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

รายละเอียดสำหรับบิดามารดา

1. ข้าพเจ้าบิดาหรือมารดาของ.....
2. ชื่อบิดา.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....การศึกษาครั้งสุดท้าย.....
 บิดา ก. ยังมีชีวิตอยู่
 ข. ถึงแก่กรรม เมื่อใด.....
3. อาชีพของบิดา (ระบุโดยละเอียด) ถ้าค้าขายกรุณาระบุว่าขายอะไร.....
 ถ้าทำงานกรุณาระบุตำแหน่งด้วย.....สถานที่ทำงาน.....
 หมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี) ที่บ้าน.....ที่ทำงาน.....
4. รายได้ของบิดา ประมาณเดือนละ.....บาท
 ก. เป็นรายได้ประจำอย่างเดียว
 ข. เป็นรายได้ประจำและรายได้พิเศษรวมกัน
 ค. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. ชื่อมารดา.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....การศึกษาครั้งสุดท้าย.....
 มารดา ก. ยังมีชีวิตอยู่
 ข. ถึงแก่กรรม เมื่อใด.....

15. เมื่ออยู่บ้านนักเรียนมีความสนใจการเรียนอย่างไร
 ก. สนใจดีมาก ข. ไม่สนใจเลย
 ค. สนใจพอประมาณ ง. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
16. ท่านให้เงินแก่เด็กของท่าน วันละ.....บาท
17. เด็กของท่านมีรายได้พิเศษหรือไม่
 ก. มี ได้จาก.....
 ข. ไม่มี

รายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน

- สิ่งที่เด็กชอบและสนใจมากที่สุด คือ.....
 สิ่งที่ไม่ชอบและไม่สนใจมากที่สุด คือ.....
- ผู้ที่เด็กรักและไว้วางใจมากที่สุดในบ้าน คือ.....
- เมื่อเด็กของท่านจบชั้น ป.6 แล้วท่านต้องการให้
 ก. ออกไปประกอบอาชีพ (โปรดระบุ).....
 ข. ศึกษาต่อชั้นมัธยมต้น
 ค. ศึกษาต่อสายอาชีพ
 ง. ยังไม่ทราบ เพราะ.....
 จ. ขึ้นอยู่กับความสามารถและความถนัดของเด็ก
 ฉ. อย่างอื่น (โปรดระบุ).....
- ท่านต้องการให้นักเรียนในปกครองของท่านประกอบอาชีพเป็น.....
 เพราะ.....
- ในกรณีที่โรงเรียนต้องการพบปะกับผู้ปกครอง เพื่อปรึกษาหารือทางการเรียน
 หรือวางแผนอนาคตให้แก่เด็กของท่าน หรือเพื่อช่วยแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม
 ก. ข้าพเจ้ายินดีมาด้วยตนเอง หรือจะส่งผู้อื่นมาแทน
 ข. ให้เป็นธุระของโรงเรียน เพราะไม่ค่อยมีเวลาว่าง
 ค. โรงเรียนควรจะตัดสินใจเองโดยไม่ต้องปรึกษาผู้ปกครอง
- เด็กของท่านชอบทำงาน
 ก. ตามลำพัง
 ข. ร่วมกับผู้อื่น
 ค. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

7. เด็กของท่านชอบเล่น
 ก. กับผู้อื่น ข. เล่นคนเดียว
 ค. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
8. ผู้ที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เด็กเวลาเด็กทำการบ้าน คือ.....
9. งานอดิเรกที่เด็กของท่านชอบทำ คือ.....
10. เด็กของท่านใช้เวลาว่างส่วนใหญ่โดย
 ก. อ่านหนังสือ ข. ฟังวิทยุ
 ค. ดูโทรทัศน์ ง. เล่นหรือพูดคุย
 จ. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
11. สุขภาพของเด็กโดยทั่วไป คือ
 ก. ดี
 ข. ไม่ดี เพราะ.....
12. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับโรงเรียน.....

13. ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นอื่น ๆ.....

ลงชื่อ.....ผู้กรอกข้อมูล

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ชื่อครูที่ไปเยี่ยม.....วัน.....เดือน.....ปี.....เวลา.....น.

ชื่อนักเรียน.....อายุ.....ปี ชั้น.....

ชื่อครูประจำชั้น.....

ชื่อบิดา.....ชื่อมารดา.....

ที่อยู่.....

วันที่ไปเยี่ยม.....เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.

1. บรรยายรูปร่างลักษณะภายนอกตัวบ้านและบริเวณบ้าน.....

.....

.....

2. บรรยายลักษณะภายในบ้าน.....

.....

.....

3. บรรยายลักษณะของบิดามารดา.....

.....

.....

4. บรรยายเจตคติผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน.....

.....

.....

5. บรรยายเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อสถาบันการศึกษา.....

.....

.....

6. บรรยายสถานการณ์การทำงานและโอกาสที่นักเรียนได้ทำการบ้านที่บ้าน.....

.....

.....

7. บันทึกถ้อยคำของผู้ปกครองที่ท่านคิดว่าสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจนักเรียนได้ดีขึ้น.....

.....

.....

8. บันทึกข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือนักเรียนและปรับปรุง

สถาบันการศึกษาให้ดีขึ้น.....

แบบสอบถามนิสัยทางการเรียนของนักเรียน

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างขวามือช่องใดช่องหนึ่ง ที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อละเครื่องหมายเดียว ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 อันดับ ได้แก่

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้าง และไม่ตรงบ้าง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	1	2	3	4	5
1	ข้าพเจ้าเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาพร้อม					
2	ข้าพเจ้าหมั่นทบทวนบทเรียนเสมอ					
3	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียน					
4	ข้าพเจ้าส่งงานที่ครูมอบหมายตรงเวลา					
5	ข้าพเจ้าทำการบ้านด้วยตนเอง					
6	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียนทุกครั้ง					
7	ข้าพเจ้าเตรียมตัวอ่านหนังสือก่อนการสอบทุกครั้ง					
8	เมื่อครูให้ทำงานในห้องเรียน ข้าพเจ้าทำงานด้วยความตั้งใจ					
9	ข้าพเจ้าจดบันทึกหรือโน้ตย่อเสมอขณะที่ครูสอนหรือเมื่อสอนเสร็จ					
10	ข้าพเจ้าจัดทำตารางเวลาเรียนและปฏิบัติตามเป็นกิจวัตร					
11	ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาที่เรียนไม่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
12	ข้าพเจ้านั่งหลับหรือเหม่อลอยขณะที่ครูสอน					
13	ข้าพเจ้าหนีเรียนวิชาที่ไม่ชอบ					
14	ข้าพเจ้าดีใจเมื่อครูไม่สอน					
15	เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทเรียน จะซักถามครูให้เข้าใจ					
16	ข้าพเจ้าชอบชวนเพื่อนคุยในขณะที่เรียน					
17	ขณะที่กำลังเรียน เมื่อครูถามข้าพเจ้าตอบได้					
18	หลังเลิกเรียน ถ้าข้าพเจ้าไม่เข้าใจบทเรียน จะถามเพื่อนจนเข้าใจ					
19	ข้าพเจ้าไม่เคยขาดเรียนโดยไม่มีเหตุผล					
20	ข้าพเจ้าเอาใจใส่การเรียน					

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

การบันทึกการสังเกต ครั้งที่.....

ชื่อผู้ถูกสังเกต.....อายุ.....ปี เพศ.....

วัน เวลาที่สังเกต.....

สถานที่สังเกต.....

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (บรรยายพฤติกรรม).....

.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็น.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

ตำแหน่ง.....

แบบสอบถามบรรยากาศการเรียนการสอน

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างขวามือช่องใดช่องหนึ่ง ที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อละเครื่องหมายเดียว ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 อันดับ ได้แก่

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้าง และไม่ตรงบ้าง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	1	2	3	4	5
ด้านครู						
1	ในการเรียนการสอน ครูไม่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็น					
2	วิธีสอนของครูทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจบทเรียนได้ดี					
3	ครูส่วนใหญ่มีวิธีถ่ายทอดความรู้ทำให้ข้าพเจ้าสนใจ					
4	ครูมีวิธีการให้ข้อเสนอแนะทางการเรียน					
5	ครูพยายามอธิบายเรื่องที่สอนให้นักเรียนเข้าใจ					
ด้านคุณลักษณะของห้องเรียน						
6	ขณะที่ครูสอนมีเสียงดังจากภายนอกรบกวนทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง					
7	ห้องเรียนมีของวางจัดเป็นระเบียบ					
8	ห้องเรียนสกปรก รกรุงรัง ไม่น่าเรียน					
9	ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก					
10	ห้องเรียนมีแสงสว่างเหมาะสม					
ด้านสื่อการเรียนการสอน						
11	อุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนเหมาะสมกับบทเรียน					
12	อุปกรณ์ที่ใช้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน					
13	ห้องทดลองมีความทันสมัยเหมาะสมสำหรับฝึกภาคปฏิบัติ					
14	ครูทำเอกสารแจกหรือมีหนังสือแบบเรียน					
15	กิจกรรมการเรียนน่าสนใจ					

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายกมล รอดคล้าย

นายภาสกร พงษ์สิทธิ์ชากกร

รองศาสตราจารย์นางลักษณ์ ประเสริฐ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
หัวหน้าศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประธานพัฒนาหลักสูตรกลุ่มแนะแนวโครงการ
ยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการ
ไทยเข้มแข็งของคณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและศูนย์เครือข่าย
ทั่วประเทศ พ.ศ. 2553-2555

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ดร.กมล รอดคล้าย

รองศาสตราจารย์นางลักษณ์ ประเสริฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.เรียม ศรีทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินาถ แสนสา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรกฏา นักคิม

ดร.สมศักดิ์ สีตาทกุลฤทธิ

อาจารย์วิไลวรรณ ใจแก้ว

อาจารย์กาญจนา ภู่วรรณ

อาจารย์ธัญสมร คชนทร์เดชา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา บุญมาโฮม

อาจารย์ปิยพรรณ พุนทรัพย์

อาจารย์พีชนิพร สมานมิตร

นายกสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษาสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษาสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย

อุปนายกฝ่ายวิชาการ

อุปนายกฝ่ายกิจกรรม

ประธานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรรมการกลาง

กรรมการกลาง

ผู้ช่วยนายทะเบียน

กรรมการ

เลขาธิการ

สาราณียกร

คณะผู้เขียน/ผู้เรียบเรียง

อาจารย์ธัญสมร คเชนทร์เดชา

อาจารย์พิชญมณฑล ลีกำเนิดไทย

อาจารย์พัชนีพร สมานมิตร

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2

ครูแนะแนวโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์นงลักษณ์ ประเสริฐ

อาจารย์วิไลวรรณ ใจแก้ว

อาจารย์ธัญสมร คเชนทร์เดชา

อาจารย์พัชนีพร สมานมิตร

